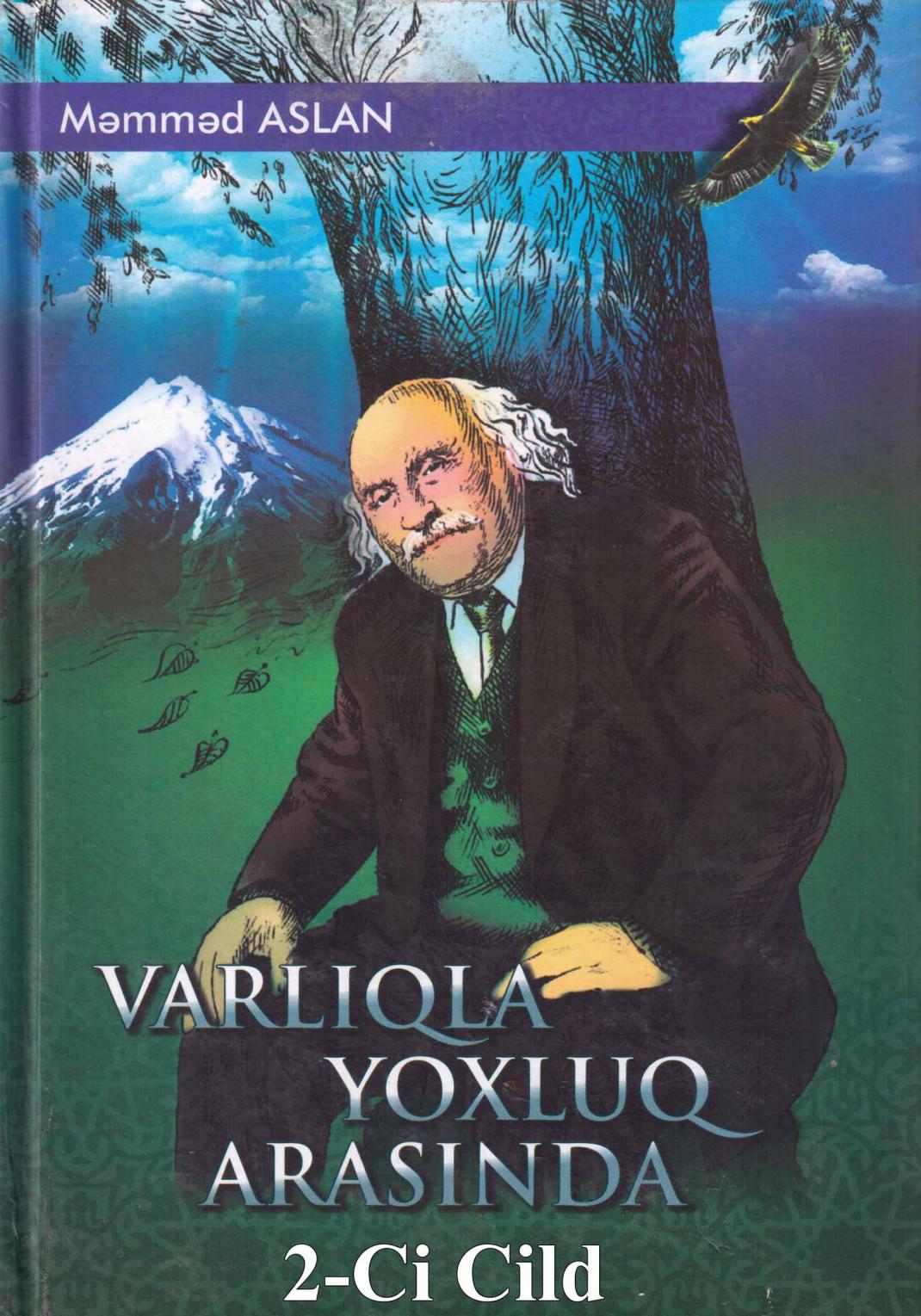

Məmməd ASLAN

VARLIQLA
YOXLUQ
ARASINDA
2-Ci Cild

Məmməd aslan

VARLIQLA
YOXLUQ
ARASINDA

2-Cİ KİTAB

1-ci fəsil

ANADOLU DƏFTƏRİNDƏN

Hazırlayanlar
Aşıq elbrus hüseynuv və
səlxavət iizəti

حاضرلار: سخاوت عزتى
وآشيق ائلبروس حسين اوف

DÜNYAMI BU?!

Bu dünya nə qədər yalançı, iyrənc,
 Dürlü fəsadından hər ürək bir fəlc,
 Kimlə iman duysa, dünya ona ləc,
 İçdikcə qan içdi, doymadı dünya.

Sinələrin altı boş kaha qaldı,
 İnsaflar, mürvətlər Allaha qaldı.
 Səfalar silindi, tək cəfaqaldı,
 Əzəl qurğusuna uymadı dünya.

Dünya ram eləyib hər kəsi belə,
 Bənövşəni elə, nərgizi belə...
 Artdı əsəbimin gərgisi belə,
 Gərilməmiş tale qoymadı dünya.

Qəhrindən min əzab, min zaval gördüm,
 Gördüm sitəmini, dalbadal gördüm,
 Hökmündə bu qədər cəh-cəlal gördüm,
 Mənə bir çöpünü qiymadı dünya.

Dərdinə bu qədər oldum giriftar,
 Bir dəfə görmədim ondan xoş rəftar.
 Məni də yaradıb bu qoca kaftar,
 Bəs nədən heç məni duymadı dünya?!

04.03.2007. İstanbul.

SƏFƏR ÜSTƏ

Yol göründü qürbət elə,
Başa nə gəlir, bilinməz!
İtirər ağız dadını,
Xoşa nə gəlir, bilinməz.

Kövrəlmışəm düzəməlli,
Ovunmağa yox təsəlli.
Quru nədən çökür, bəlli;
Yaşa nə gəlir, bilinməz.

Çərxin qəfil boşə dönər,
Bəxtin qaralmışa dönər,
Qərib çəkib daşa dönər,
Daşa nə gəlir, bilinməz.

1983.

ŞAİR BABAM GƏZƏN YERLƏR

Bir vaxt Qazi Bürhanəddin
 Şöhrət tapıb Qeysəridə.
 Qılıncıtək kəskin olub
 Misrasının kəsəri də.

Heç saymayıb Teymurləngi!
 Yer titrədib onun cəngi!
 Bulud – atı, Ay – üzəngi,
 Sürüb səyridə-səyridə.
 Hökmündəydi dövlət, divan,
 Ucalığa bir nərdivan!
 Kamalına qaldı heyran
 Qərinəsi, əsiri də!

Sözü ruhun iksiridir!
 (Söz dünyanın ilk sırrıdır!)
 İnsanların təqsiridir
 Zəmanənin təqsiri də.

...Yatırını el açıbdı,
 Zaman-zaman dil açıbdı.
 Füzulidə gül açıbdı
 Onun şahlıq əsəri də!

Sivas, 1988.

DƏDƏ YURDUNDA

Ədəbiyyatımızın Türkiyədə çox zəhmətkeş təbliğatçısı və naşiri Əli Qafqasyalı 45 yaşında ilk dəfə ata-baba torpağı Azərbaycana gələ bildi. Bu bir Kəbə ziyanəti kimi ilkinliynə tapınma idi. Qeyri-adi oğlu Məhəmməd Savaşla birlikdə...

Daha həsrət qalmaz bülbüllər gülə,
 Əli, xoş gəlmisən dədə yurduna!
 Əyil bu torpağa min səcdə ilə,
 Doğmalıq borcunu ödə yurduna.

Sənin də əfsanən, qərib nağlin var,
 Tilsimlər qıracaq dərin ağlin var.
 Koroğlu misallı Savaş oğlun var –
 Yağı gələ bilməz hədə yurduna.

Həsrət gözün nur gölünə güzgündü,
 Əzəl başdan dünya gidi... biz gidi...
 Bizim torpaq, bizim insan özgədi,
 Nə sənə tay tapdım, nə də yurduna!

1987.

YAXŞILIQ KİŞİ İŞİDİR

Sivrialanda² Aşıq Veysəlin ev muzeyində bir fotosəkildə Aşıq Veysəli arxdan keçirmək üçün bir kişi onu arxasına götürmüştür. Mayıf aşiq dünyadan, insandan utana-utana başını həmin adamın arxasında gizlətməyə çalışır. «Yaxşılıq eləyən» bu adam həmin şəklin muzeyə vurulmasını özü təkid etmişdir.

Bir mayıf əlindən yapışmaq hünər,
Dilə gətirməksə miskinlik işi.
Qaxılan yaxşılıq silləyə döner,
Yaxşılıq etdişə, söyləməz kişi.

Etməmiş olursan, etmişəm desən,
Ödənən yaxşılıq yaxşılıq deyil,
Günəş şəfqətlidi yaxşılıq bəzən,
Bəzən də sərt olur, xoşqılıq deyil.

Yaxşılıq dünyada bir kiçik yükdü,
Ürəklə yerindən qaldıra hər kəs.
Ürəksiz olana elə böyükdü,
Yüz il də çalışsa, götürə bilməz.

Yaxşılıq bir şivdi – əkdinsə, bitər;
Dayanıb yanında gözləməzlər ki?
Sənə bu səvabın şərəfi yetər,

Yaxşılıq dalınca söz deməzlər ki.

Yaxşılıq dediyin bir ovuc buğda,
Səpərsən cücməz hamısı, əlbət.
Hər biri göyərib qalxmaz torpaqdan,
Beş-onu dirilsə, yenə qənimət.

Qurd-quş aparanı, zaval tapanı,
Çürüyüb torpağa qarışanı var.
Cücerən yaxşılıq tapar insanı,
Bu bir yaxşılığın min nişanı var.

Kor olan göz var ki, bir elə işiq
Gətir xəyalına qoca Veysəli.
Dünya işığına tamarzı aşiq
İşığa çıxarıb böyük bir eli.

Bir dəfə dilinə alıbmı, söylə,
Kəndə işiq çəkən, yol çəkən ustad?!
O yanar təbiylə, susmaz saziyla
Ömürlük əzaba qol çəkən ustad.

Səni kişi bilib yapışib səndən,
Nakişi bilsəydi, yapışardımı?
Keçmiş babalardan soruş da, öyrən,
Gör başa qaxıbmı kişi yardımı?!

Veysəlin şəklinə yapışib belə:
Əbədi yaşamaq istədin yoxsa.
Özün neyləyərdin, sən özün söylə,
Belə bir yaxşılıq qarşına çıxsa?!

Veysəlin kölgəsi onsuz da geniş!
Sığın bu kölgəyə, bəsin deyilmə?!
Ya qəlbinə gənəş, ya elə gənəş,
Veysəlin gur səsi səsin deyilmə?!

Yaxşılıq dünyada bir kiçik yükdür,
Ürəklə yerindən qaldırar hər kəs.
Ürəksiz olana elə böyükdür:
Yüz il də çalışsa, götürə bilməz.

1983.

TƏNHALIQ

Tənhalığı özünə ömür yoldası seçmiş türk yazılıçısı Nəzihə Araza.

Bir ömür özüylə baş-başa qalmaq
 Nə aciz işidir, nə hünər işi!
 Yazı tək keçirib, tək qışa qalmaq
 Hər halda yenə də münəvvər işi.

Söyüdün zoğu var, nəsildi zoğ da,
 Vay onda görəsən kəsildi zoğ da.
 Fikrim qabıq-qabıq nəzildi zoğda,
 Fil kimi bacarır söyünd nər işi!

Bir sərt yel qapına hücum çəkdisə,
 Qorxudan təngiyər nəfəs təkdisə.
 Qulaq möhtac qalar bir doğma səsə,
 Axır axsaq qoyar təklik hər işi.

Qalsa, ülfət qalar, qardaşlıq qalar!
 Uçar ömür dağı, bir daşlıq qalar,

Təəssüflə dolu bir boşluq qalar,
Yüz il arğacına yatmaz ərişi.

Yüz qəhrəman uydur quru kağıza,
Yüz il gəzsin adın dildə-ağızda,
Təklikdən qalanlar dağın dağ üstə,
İş görə bilməzsən; qəm görər işi.

1983.

YAŞAYAN YUNUS ƏMRƏ

Salam olsun, qoca Yunus,
Salam, Şərqiñ söz çeşməsi,
Yüzillərin o üzündən
Türkün aşılı gələn səsi.

Salamıma xəzinəndən
Min-min canlı söz tərpəndi.
Sözlə güləş meydanında
Hər bir misran qocafəndi.

Yeddi yüz il başın üstə
İldirimişlər şığıdıqca.
Ağırlardan gəldin ağır,
Ucalardan durdun uca.

Hardan aldın ölməzliyi,
Hardan aldın bu iksiri?

Yox misranın diz çökəni,
Yox sözünün kəm-kəsiri.

Əksilmədi divarından
Bir kərpic də, bir qəlpə də.
Sözdə şahlıq sənə düşüb –
Yeddi yüz il bir ölkədə.

Ölümsüzlük verib sənə
Min sehirli ana südü.
Bu süd sənin söz qalanın
Təməlidi, hörgüsüdü.

Yeddi yüz il əvvəlki tək,
Dünya köhnə gərdişində,
Nəhəng Rumi muzeylərdə,
Sən dillərdə öz işində...

Ankara, 30 avqust 1983.

SAZ VƏ QILINC

*Türkiyənin Bolu şəhərində uca təpə üstündə Qıratın belində
Koroğlunun çox əzəmətli və mənalı heykəli ucaldılıb.*

Bu Bolu o Boludur ki, vaxtilə buradan Bolu bəyləri Qoç Koroğluya
qarşı birləşib meydan oxuyurdular. Koroğlu isə kimsəni saya salmadan
ötkəməliklə hayqırırdı:

*Ananı ağladaram
Bolu, mən sənin, mən sənin!
Sinəni dağladaram
Bolu, mən sənin, mən sənin!*

*Dünyanın işinə bax: indi o Bolu bəylərinin bugünkü nəslİ Qoç
Koroğlunun tarixi hünərinə belə bir abidə qoymuşlar.*

Coşub daşda cəsur qanı, –
Dalğa şahə qalxmış kimi.

Minib çapır qasırğanı
Qoç Koroğlu bir quş kimi.

Heykəlmi bu?.. Heykələ bax! –
Bu, qasırğa topasıdır.
Himə bənddir, fınxıraraq
Qırat yerdən qopasıdır.

Buludlara dəyə-dəyə
Heykəldirmi, belə uçan?!
Meydan açıb yerə-göyə,
Çapar ərzin sonunacaq.
Bir qüvvə yox dayanmağa
Qarşısında bu qüvvətin!
Qanadını çırpı dağa,
İnadını qırmaq çətin!

Görkəminə hopub onun
Yüz illərin döyüş əzmi!
Min-min leşkər Koroğlunun
Bir zərbinə əzilməzmi?!

Ehtiyatlı olar igid:
Hanı qılınc?
Hanı silah?..
«Dəli könül almır öyünd...»
Ağıla bax: Allah, Allah!..

Sazını qılınc yerinə
Qaldırıbdı başı üstə.
Gör dünyamız nə ovqatda,
Qoç Koroğlu nə həvəsdə?
Nağıla bax... Allah, Allah!

Qoç Koroğlu, sən olanda
Söz iyidin bir əliydi!
Yağı meydan sulayanda
Söz qılıncdan irəliydi!

Sözmü düşdü ovxarından;
Qulaqlarmı pas bağladı!
Gözdən saldıq zaman-zaman,
Öz yerindən söz laxladı.

Saz da elə, sim də elə,
 Qoç Koroğlu, nə görmüsən?!
 Qayıt, qılınc götür ələ,
 Bu meydana nə girmisən?!

Dara, dağıt daş yuxunu,
 Sən görənlər ölüb çoxdan:
 Sazın sehriylə yaxanı
 Qurtarmazsan bir alçaqdan.

Nəydi paşa, nəydi vəzir?!
 Nəydi sənin o gördüyün?!
 Yağılar var: xılnan gəzir;
 Həmzələr var: düyün-düyün...

Gödənyırtan yalquzağa
 Sözmü batar?!
 Sazmı çatar? –
 Tülkülər salar duzağa,
 Mariğina dovşan yatar!

...Demə, bunlar məzəmmətdi,
 Düşünmə ki, saza yadam,
 Özün bilən məsləhətdi:
 Sazdan yapış, sazdan, atam!

Bolu şəhəri, 7 sentyabr 1983.

ONU DƏRD DANIŞDIRIR

Boluda gördüm onu:
 Göz-göz olmuş yaraydı.
 Qədərə bükük boynu
 Həsrətdən qurtaraydı.

Öz dərdinin şairi,
 Öz odunun ocağı.
 Bir fəryaddı hər biri –
 Nə olsa yazacağı.

Adı nə, soyadı nə
Soruşdum. Çiyin çəkdi.
Admı düşür yadına?! –
Yerdən-göydən incikdi.

– Ad nədir ki, qardaşım,
Ad şerti bir kəlmədi;
Peyğəmbərlə adaşam,
Ad da kara gəlmədi.

Unuduldu öz adım,
İndi Həsrət Dönməzəm.
Öz-özümdən od aldım,
Həşrə qədər sönməzəm...

...Olan-qalan baharı
Batıb qalıb qışında.
Bir ömrün günbatarı
Hönkürürdü qarşımıda.

Kərəm kimi ağızından
Od-alov daşdanırdı.
Əl çəkmişdi özündən,
Kəlmə-kəlmə yanındı.

Onu ölçüb-biçirdim:
Dərdi – uzun, söz – qısa;
Mən kağıza köçürdüm –
Dilindən nə çıxdısa:

– Demə, yolçu, qoy deyim:
Bizim eldənsən yəqin!
Yasdan çıxdı ürəyim,
Gün hardan doğdu bu gün?!

Zülmətimə işıqtək
Göydən düşdün sanki sən.
Xoş sözünlə sığal çək,
Yaram bir az səngisin.

O torpağa toxunan
Ayağından öpüm qoy.
Üstünə orda qonan

Bir tozunu mənə qiy.

Qırx ildir ki, yol gəlib
Axır yetənsən mənə.
Boz səhrama gül gəlib,
Yolçu, Vətənsən mənə!

Köynəyini, nə olar
Dəyişsən köynəyimə?!
Vətəndən gələn köynək
Su çilər göynəyimə.

Özüm ki, sevinmədim,
Qoy köynəyim sevinsin!
Çoxdandır isinmirsən,
İsin, köynəyim, isin!..

Qəm doluşar kölgəmə,
Burda qərib çinaram.
Xəyal uçar ölkəmə,
Dalınca çırpınaram.

Polad gövdəm çüründü,
Bir mehə də yox tabım.
Dərdim sürü-sürüdü,
De, hansına yer tapım?!

Gözüm istər Vətəni,
Gözü gözə göstərim.
Bu ürəksiz bədəni
Nə vaxtacan gəzdirim?!

Yurdum qədim Gəncəydi,
Çinarlıqda çinardım.
Bəxtim ələ keçəydi,
Bilsən necə çıñardım!

Alnímdakı yazını
Deyərdim ki, sil indi!
Neylər yazı-pozunu
Bir məsrəfsiz selinti?!

Qürbət – amansız güvə,
Didər məni, doymaz ki!
Meydan sular qəribə,
Qılınc qına qoymaz ki.

«Qürbət» deməklə hələ
Ağrı-acı bilinməz.
Düşməsən qurbət elə,
Ehtiyacı bilinməz.

İş deyirdin, bu da iş!
Uzun çəkər bu döyüş.
Bu döyüşdə dərdə düş,
Bir əlacı bilinməz.

Gərək göydən daş yağı! –
Möhnət çıxıb qurşağa.
Bu zülmətdən işığa
Işıq ucu bilinməz.

Birdən Günəş qaraldı,
Cəhənnəm od püskürdü.
Bəxtin gözü kor oldu,
Tale məni pis gördü.

Ötən hərbin alovu
Yaxanlardan biri mən.
Gəzəri bir meyidəm,
Sayılmaram diri mən.

Dünyanı sərsəm gördüm,
Yolumda tilsim gördüm,
Cırtdana təslim gördüm
Mənim kimi nəri mən.

Qanlı-bıçaqdı dünya,
Qəbzədən çıxdı dünya:
Köksümdən çaxdı dünya,
Qucaqladım yeri mən.

Qapımdan dost dağılıb,
Qəm bacadan soxulub.

Göz yaşlarım ox olub:
Dəlmışəm mərməri mən.

Yarandım... Yarıdımmı?!
Arzumla qaridımmı!
«Ah» çəkib qurudummu
Arazi, Tərtəri mən?!

Bir vaxt, Allah, nə zərdim!
Əl üstündə gəzərdim...
Daşa çalıb əzərdim
Bu çərxi-çənbəri mən.

Bülbül kimi ötərdim,
Mən bülbüldən bətərdim!
Nəyim vardı, itirdim—
Kiməm bundan geri mən?!

Köküm üzdə, qəm dərin,
Pörşülətmə kökümü,
Mən qəzavü-qədərin
Bir çarəsiz məhkumu.

Mən: bir həsrət yumağı,
İp ucunu tapan yox.
Qarşımıda möhnət dağı:
Yox, bu dağı çapan yox!

Yolçu, məni qınama,
Kefə getməmişdim ki?!
Top tuşlandı alnıma,
Arxamda – qanlı süngü...

İşiq yolu qurtarsa,
Ölməyə də qoymazlar.
Ölümde nicat varsa,
Onu sənə qıymazlar.

Çox şey deyə bilərsən,
Kimdi ona qol çekən?!
Özün rahat olərsən,
Kimdi səndən əl çekən?!

Sən burda dura-dura,
Daşmı çəksin əzabı?!
Daş dözməz vurhavura,
İnsandı zülmə tabe!

Sənin sən olmadığın
Bir nöqtədir əsarət,
Qırında yiğin-yığın
Fürsət gözlər cəsarət.

...Baxma bu susduğuma,
Bir zaman fəryad oldum;
Vətən mənə dost-doğma,
Mən Vətənə yad oldum.

Qoynunda gəzsən, sənin
Vətən dağın-daşındır.
Hökmü budur Vətənin:
Yuva sahib quşundur!

Üzüldünsə bir vədə,
Hər şey qurtardı getdi.
Unudulduq get-gedə,
Dünya elə namərddi.

Həyat öz gedışində,
Qalan varmı halıma?!
El-oba öz işində,
Kim yanar tonqalıma!

Ürəyimdən fışqırıb
Gözlərimdən qan keçər!
Dünya elə qurulub,
Görən kəslər yan keçər.

Buna da dözmək gərək,
Hamı xoşbəxt doğulmur.
Kama yetmir hər ürək,
Hər bir arzu doğrulmur.

Yolçu, susan deyiləm,
Bir ağı fərz et məni.
Qəribin qardaşı – qəm,

Bezdirməz həsrət məni.

Yolçu, danış nə gəldi,
Bir sözün-lafın yoxmu?!
Canım cəzanə gəldi,
Sənin insafın yoxmu?!

Lap söyüş söy, təhqir et –
Məni mənim dilimcə.
Dildən baha nə sərvət?! –
Kəlmə – incə, dil – incə!

Dilim – dərdimə Loğman!
Bu dil – sırlı açarım!
Milyon-miloyn doğmanı
Həsrət-həsrət qucaram.

Layla çalar dağ-daşa:
Mənim dilim-pərgar saz!
Kökləyəsən, danışa:
Kökləməsən, danışmaz.

Ulu şey dildir, məncə,
Cövhər odur millətə!
Qəribdən daha öncə
Dili düşür qürbətə.

Sənə nə var: insanla
Baxışarsan, gülərsən...
Əsir düşən lisanla
Sən neyləyə bilərsən?!

Azbayım—oğul payım,
Mənim halal vətənim!
Azbay: hayım-harayım,
Azbay: təsəllim mənim!

Vətənin bal dadi var,
Onsuz bal zəhər olur.
Nə qədər övladı var,
Vətən o qədər olur!!!

«Azər»dən «Az» götürdüm,

Bir «bay» aldım «baycan»dan;
 «Azbay»ım oldu virdim
 Doğma «Azərbaycan»dan.

«Azərbaycan» sözünə
 Əkiz bir söz yaratdım.
 «Azbayım»la Vətənə
 Yaxınlaşdım bir addım.

Azbay od aldı məndən,
 Çoxaldı bir köynək də.
 Qovruluruq o gündən
 İkimiz bir köynəkdə.

Ona miras qəm verdim:
 Bir dərdim ikiləşdi.
 «Mən gül əkdir, vay dərdim»,
 Ömür keçdi, gün keçdi...
 Yolçu, söylə, görüm hələ:
 Xan Kəpəzim yerindəmi?
 Orda qalan Göygöl gözüm,
 Maral gözüm yerindəmi?

Sərilirmi duman döşə,
 Oxuyurmu zümrüd meşə?
 Hacıkənddə qan bənövşə
 Düzüm-düzüm, yerindəmi?

Min cilvədən sehirlənən,
 Daqla, daşla mehirlənən,
 Qayalara möhürlənən
 Yolum, rizim yerindəmi?

Yolçu, mənə bənd olma,
 Məni dərd danışdırır.
 Yığılırlar damla-damla,
 Qəfil belə fışqırır.

Qarşısını almağa
 Məndə taqət nə gəzir?!
 Mən – nökərəm,
 Qəm-ağa:
 Əmrindəyəm müntəzir.

Yolçu, belə yad baxma,
Məni doğma qardaş bil.
Apar məni, buraxma,
Kəpəz dağda bir daş bil.

Qaytar, ordan at düzə,
Daş göyərib görsünlər.
Görüb belə möcüzə,
Qayalar göyərsinlər.

Dedim: mənə bənd olma,
Məni dərd danışdırır.
Yığılır damla-damla,
Qəfil belə fışqırırır.

Asan can versəm əgər:
Əcdadıma həqarət.
Məzarımdan göyərər
Köməcləşmiş bu həsrət.

Mənim ümid dağıma
Möhkəmlikdə dağ çatmaz!
Baxma dağıtdığımı,
Zəlzələ də dağıtmaz.

«Burunların ovaram» –
Şirlər çıxsa qarşıma.
Dünya varsa, mən varam,
İnamım da bu qoşma:

Heç vaxt ümidini üzmə dünyadan,
Ümidsiz dağlar da laxlaya bilər.
Ümidsiz dünyani ümidli ürək
Qaldırıb göz üstdə saxlaya bilər.

Zəhərlə qaynayıb daşanda kasa,
Kimi kefə qaçar, kimi də yasa.
Əl-ayaq açmağa şəri qoymasa,
Xeyir öz yerini haqlaya bilər.

Dəli çay səmtinə axmir, axmasın!
Qeyzindən-qəhrindən gözün qorxmasın!

Səbrinin qartalı qoy darıxmasın,
Dağ çayı tərsinə çağlaya bilər.

Düşünmə biryolluq bağlıdı gədik,
Bir barmaq gözləyir min zağlı tətik.
Hələ çürüməyib bu qara kötük,
Bir gün pöhrələyib zoğlaya bilər.

Bolu şəhəri, 1983.

ULUDAĞIN ULUSU

*Əsri-Səadətdə yaşayırılmışasına böyük
iman və abidəvi şəxsiyyəti ilə bu zamanda
İslamın qədir-qiyamətini ujaldan möhtərəm
Şeyx Musa Topbaş həzrətlərinə*

Uludağda ulu ruhlar dolanır;
Haqqa tapan nə səyyahlar dolanır!
Ujalarda sərrullahlar dolanır –
O ruhların sırasında Şeyx Musa.

Ayətlərin duruluğu üzündə;
Çeşmə-çeşmə iman çağlar gözündə;
Bir zəvvardır Peyğəmbərin izində –
Ərəbistan səhrasında Şeyx Musa.

Topbaşlaşmış xaslar-xası Bursanın;
Din dirəyi, el arxası Bursanın;
Övliyalar övliyası Bursanın –
Könüllərin çarasında Şeyx Musa!

Qüdsallaşar – əli nəyə toxuna!
Çevrə-çevrə nur bəxş etmiş Haqq ona!
İman əhli sıralansa Haqqına:
Əvvəlində, sonrasında Şeyx Musa!

Şükür olsun: Rəbbin sadıq qulu var,
Nə yaxşı ki, qulun Rəbbə yolu var!
Hansı yerdə ululuq var, ulu var,
Bu dünyanın orasında Şeyx Musa!

Aprel 1995.

NUR ŞƏHRİ

*Şeyx Musa Topbaş Həzrətləri ilin çoxunu
Mədineyi-Münəvvərdə keçirib, Həzrəti-Məhəmməd
Səlallalahu Əleyhi və Səllamın mə'nəvi iqlimini daha
yaxından yaşamaq zövqünü duymaqdadır.*

Nə dilərsən, Haqq eşidər,
Haqqı yaxın yer burası!
Mədineyi-Münəvvərdir,
Haqja münəvvər burası!

Bura Şəhri-Məhəmməddir!
Yerdən-Göyə məhəbbətdir!
Ujalarda bir mə'bəddir! –
Mö'minə minbər burası!

O rüzgar əsmədə halən!
Zamandır yenən, yenilən!..
Jənnəti-Rizvan deyilən
Mülkə bərabər burası!

Gerçək iman bu nurdandır,
Bu nur – şəfəq, bu nur Dandır!
Bir ilahi buxurdandır –
Müsk ilə ənbər burası!

Nurdan yolu, nurdan izi,
Nurdan jismi, nurdan üzü
Hara dönsə, nur dənizi,
Nuri-peyğəmbər burası!

Şeyx Musa nur məkanında!
Qutsal ruhlar dörd yanında!
Şeyxim, Allah amanında! –

Min ömrə dəyər burası!

*Avqust 1995.
İstanbul.*

BİR SULTAN YAŞARDI SULTANTƏPƏDƏ

Musa Topbaş Həzrətlərinin unudulmaz xatirəsinə

Xəyalı nur dolu bir çəmən olan,
Könlü Haqq sırrinə tərjüman olan,
Müşk ilə yoğrulmuş püriman olan
Bir Sultan yaşardı Sultantəpədə.

Bütün varlığıyla Qur'an məalı,
Bu əxlaq içində əhli-əyalı,
Çiçəkdən iffətli, güldən həyali,
Bir Sultan yaşardı Sultantəpədə.

Mübarək quluydu Rəbbin jahanda;
Yarı Mədinədə, yarı bu yanda!
Abdəstli qələmi Haqqı bəyanda –
Bir Sultan yaşardı Sultantəpədə.

Arzular Sultani, bir könül əri!
Sevgisi sarmışdı bəhr ilə bəri!
Unutmuş dünyani, çərxi-çəmbəri,
Bir Sultan yaşardı Sultantəpədə.

Köşkünün üstündə bəyaz martılar*
Nurlu çöhrəsindən həm şimardılar,**
Pişiyi, köpəyi hürr yaşardılar...
Bir Sultan yaşardı Sultantəpədə.

Gəldim hüzuruna bir daha bu gün,
Günlər nəzərimdə əjdaha bu gün,
Azaldı ümidim həm çarxa bu gün;
Sultanım görünməz Sultantəpədə.

Jifayı-dünyadan uzaqlığıyla,
Duyğu təmizliyi, söz ağlığıyla,

Qovuşmuş Rəbbinə üz ağılığıyla,
Ruhu dolaşmada Sultantəpədə,

Bu bağ büsatlıydı Onun eşqində,
Güllər rəng itirmiş Şeyxin köşkündə...
Dünya dəyişərmiş nejə beş gündə,
Bir hüzün yaşayır Sultantəpədə.

*24.06.2000.
İstanbul.*

* *martı-qayaçı*,
** *şımarmaq-şirnikləşmək*

NAZAN GÖZƏLLƏMƏSİ

*Bəlkis İbrahimhaqqioğlundan Trabzona
məktub yerinə*

Kiridərmi, yollasam
Ürəyimi Nazana?!
Həsrətimlə görüşə,
Görüş min il uzana!

Al yanağa qor yiğib,
Tər buxağa qar yiğib –
Tanrı xoş nə var yiğib,
Verib zalim qızına.

Gül bağçaya yan alsın,
Zövqü doyunjan alsın,
Qoy sallanıb jan alsın,
Çox yaraşır naz ona!

Səbəbkar Allah olar,
Sevməsən, günah olar.
Ürək sevər, şah olar,
Qul olarıq biz ona!

Ürək deyil, qənim bu;
İnim-inim, inim bu...
Gündə mənim günüm bu,
Şükür yazı yazana!

Buraxmaz bu hiss məni,
Doğra məni, kəs məni.
Qınama, Bəlkis, məni,
Yasaq yoxmuş ozana!

Dəryam getdi buxara,
Məmməd hara, bu hara?!
Onun yönü bahara,
Mənim yönüm xəzana...

1987.

QAZİLƏR YURDU

Burası Bursa!
Mayası nursa:
Jənnət jümbüşü
Burda nə varsa.

Burası Bursa!
Uludağ qarsa,
Nola bu qarla
Yaramı sarsa!

Burası Bursa!
Bursa min sırsə:
Sirri çözülər –
Sular durulsa!

Burası Bursa!
Zaman bir dursa:
Qazılər qalxıb
Bir hesab sorsa!

Burası Bursa!
Sel səddi qırsa!
Meydanda Orxan
Kəllə uçursa!

Burası Bursa!

Nəbzimlə vursa!
Haqqa çataram –
Haqq mənə yarsa!

May 1992, Bursa.

**“ADALARDAN
BİR QIZ GƏLİR BİZLƏRƏ...”**

*Asım Ənsarın eyni adlı bəstəsinin
sözlərinə nəzirə.*

“Adalardan bir qız gəlir bizlərə,
Aman Allah, gözlərə bax, gözlərə”!
Dodaqları açılaşsı qönçədir,
Yanaqları yanıq verir közlərə.

Adalarda bu ürəkmi, adamı?!
Ada qızı dəli elər adamı!
Deyərsən ki, birjə dilim alovdu,
Könlüm kimi od alıbdı odamı?!

Adalardan bir qız gəlir, qızə bax,
Yerişindən yer yarılır, naza bax!
Gül əndamı təbəssümlü bir çəmən,
Adalarda qızə dönəməş yaza bax!

Adalardan bir qız gəlir gül kimi,
Gözəlliyyin əzəlimi, ilkimi?!
Gülümsədi, gülüşündən gül yağıdı,
Gül nəfəsi güləb etdi iqlimi.

O qanadlı, mən qanadsız yolçuyam,
 Çatammıram, bir yalvaram – yonjuyam.
 Bağ olsaydım, qədəmini qujardım,
 Bağ deyiləm, neyləyim ki, bunjayam.

Adaların lə`ldi bəndi-bərəsi,
 Ada – jənnət, qız – jənnətin pərisi.
 Onu gördüm, gözüm qaldı gözündə,
 Göz neyləsin, göz gözəllik hərisi.

“Adalardan bir qız gəlir bizlərə,
 Aman Allah, gözlərə bax, gözlərə!”
 Bir sevdalı kəpənəkdi çəməndə,
 Arxasına saldı məni düzlərə.

*İstanbul, Böyükada,
 4 sentyabr 1983.*

AĞRI DAĞI İLƏ GÖRÜŞ

Ağrin alım, Ağrı dağı, ağrıma,
 Nədir səni ağrlara uğradan?!
 Sisdən ayrıl, səni basım bağıma,
 Nə qazandım, bu gəldiyim uğurdan?!

Bu yay günü nə borandı başında?!
 Yayda busan... aləm donar qışında.
 Bir xoş günün heç olubmu yaşında?!
 Ömrün boyu sinə dağlı, bağıri qan.

O yarganlar göz yaşının izimi?!
 Dağ olanın dağ olmalı dözümü!
 Sənə baxdım; bir dağ gördüm özümü,
 Sənin dərdin müsibətdir, doğrudan.

Rüzgarında qar görükür hələ də,
 Qaşqabağın yumub-tökür hələ də.
 Hıçqırırsan hönkür-hönkür hələ də,
 Ağrı dağı, nədir səni ağridan?!

Bir görmədim qovğaların sovuşur,
 Sən silirsən, qəm təzədən suvaşır.

Uja olan göylər ilə savaşır,
Heç olmazsa ağrı gizlət, ağrı dan.

Başın üstə hələ Nuhun tufanı,
Qar uçqunu üzəndirir insanı.
Sənin zirvən – təmizliyin ünvani,
Səndə doğur doğru Zöhrə, doğru Dan.

Sırr sözünü hər kim sənə yarsa, de:
Nə ərzin var Ərzuruma, Qarsa de.
Soruşdum ki: bir qəmxarın varsa, de,
Tülək tərlan bir qıyy çəkdi Ağrıdan.

1983.

SAZI MƏZARA ENDİRDİLƏR

*Aşıq Veysəli sazı ilə birlikdə məzara endirmişdilər...
Bir dəliqanlı buna dözməyiib, sazı məzardan çıxarıb
başı üzərinə qaldırmışdı...*

Məzara saziyla bir endirdilər,
Çırpındı dalınja bu kövrək dünya.
Saza kəfən köynək geyindirdilər,
Məjnunsuz Leyliyə nə gərək dünya?!

Nizam özündü, bilər hesabı,
Sanma bir kimsədə olər hesabı,
Alar verdiyini, silər hesabı,
Dalınja göz yaşı tökərək dünya.

Nəğmə ki gömüldü, qopmazmı məshər?!

Sazı dəfn etməyə qiymadı bəşər.
Qorxdular ki, onsuz qiymətdən düşər
Yeddi möjüzəli, yeddi rəng dünya.

Lərzəyə gəldi el, çaxnaşdı birdən,

Dartıb çıxardılar sazı qəbirdən,
 Bu qədər hörmətdən, bu səs-səmirdən
 Mat qaldı çiynini çəkərək dünya.

Göydən Sivrialan bir günəş asdı,
 Baxıb gördülər ki, bu yas nə yasdı!
 Ulu Veysəlini bağırına basdı,
 Çəmən yorğanına bükərək dünya.

*Sivas, Sivrialan kəndi.
 11 sentyabr 1983.*

QADİR PAŞA

*Osmanlı ru unun qeyrətli daşıyişlərindən olan
 dəyərli şair, nasir və tarixçi Qadir MİSİROĞU
 Bəyəfəndiyə sevgi və sayılarımla.*

Bu nə tale; bu, nə təqdir?!

Bir ordudan qalan təkdir.
 Söz-söhbəti gülləlikdir,
 Gullə arar Qadir Paşa.

Vəjdə gəlib də Təkbirdən,
 İldırımtək çaxar birdən.
 Bir həmlədə minbir yerdən
 Dağı yarar Qadir Paşa.

Gerçək çıxar, hər nə desə!

Özgə bir aləmdi nəsə.
 Başqasına bənzərdisə,

Nəyə yarar Qadir Paşa?!

Dolanar ruhu ujada!
Aydır qaranlıq gejədə!
Belə gəlmış, beləjə də
Haqqa varar Qadir Paşa!

19.08.1996.

HARPUT ƏSRƏTİ

*Möh tərəm şeyxül-mühərririmiz
Ə hməd KABAQLI Xojamızın unudulmaz xatirəsinə.*

Harputda bir bağça, ağızı Günəşə,
Durub yol üsündə gözlər həmişə:
Gözlər: sahibinin bir yolu düşəə,
Evin divarları sevinə bəlkə.

Harput qalasında bir başqa qürur,
Bürjlərin nəbzi də nəbzimlə vurur.
Budaqda bir bülbül oxuyub durur:
Əhməd Bəy qayıdır evinə bəlkə.

Həsrət limanıdır bu qapı-baja,
Bir nisgil çırpinır illər boyunja...

Gəlsin görüşünə Kabaqlı Xoja,
Harput ana kimi öyünə bəlkə.

*Ələzığ, Hərput.
1998.*

BİR DOLU BADƏ KİMİ

*Firat Qızıltuğ Azərbaycan qarapapaqlarının məşhur Bəsimzadələr nəslindən-
dir. Ata-babaları Türkiyə torpağına çox qədimlərdən gedib çıxıb. Firat bəy Bay-
burdda anadan olub. Mənə yazdığını bir məktubda deyir ki, Dədə-Qorqud dastanı-
nin unudulmaz qəhrəmanı Bamsı Beyrəyin qəbri var bu torpaqda.*

*Firat Qızıltuğ Türkiyənin tanınmış müziqiçisi və bəstəcisiidir. Azərbaycan şair-
lərinin şeirlərinə də hərarətlə qarşılanan müsiqi əsərləri bəstələmişdir.*

*Ədəbi təxəllüsü Qul Ozandır. İlahmlı bir şair kimi də tanınan Firat bəyin mə-
nə həsr edib “Türk ədəbiyyatı” jurnalında dərj etdirdiyi qoşmalarına cyni rədifle
javab verməyə çalışdım.*

I

Bəxtimə gün doğub bir ulu dağdan,
Soruşub durnadan Qul məni, məni.
Dünya şirinləşib, özür dadlanıb,

Elə bil bürüyüb bal məni, məni.

Sehrli bir sazam, sirlı bir udam!
Bu köhnə sevdanı çətin unudam!
Yaşatmaq eşqiylə dolmuş buludam,
Yağdırırsın çöllərə bol məni, məni.

Yenə Adalara xəyalım vardı,
Mən onu görəndə bir son bahardı.
Məni məndən aldı, məndən apardı
O bənli gözəlin gül bəni, bəni*.

Hanı dünyamıza əvəz bir iman?!
Bir ulu sevgiyə qalmadı güman.
Tozunu gözümə sürtərəm, inan,
Alsa dost yanına yol məni, məni.

Könlümü könülsüz dindirə bilməz,
O ərşi-ə`ladan endirə bilməz!
Məkkə-Mədinəmdən döndərə bilməz
Ağzı ağ köpüklü sel məni, məni!

**Bən—xal.*

Min ildi yol gəlir köçüm, barxanam,
Tarixlər şahidi Miləm, Muğanam!
Qırat yalmanına yatmış tərlanam,
Çırpar dəli rüzgar yalmanı, məni...

“Məhv oldu” gözüylə dünyaya baxma,
Ümid dağlarını könlündən yıxma.
Dar günün olmasın, olsa da qorxma:
Arxanda köklü dağ bil məni, məni!

Qul Ozan pirimə, Qul sirdaşıma
Yağdırıram dilimdən min odlu qosma.
Dolu badə kimi çəksəm başıma –
Soyutmaz Kür məni, Nil məni, məni.

Gəzmədiyim zirvə, düz qalmadı ki...
 Bu yolda Məmməddən iz qalmadı ki!
 Qul Ozandan artan söz qalmadı ki,
 Barı qınamasın el məni, məni.

II

İnləməkdən sərəxos bir qırıq neydim,
 Sən də əsirgəmə qır məni, məni.
 Qar basmış quzeydim, yanar güneydim,
 Çağırır qoynuna nur məni, məni.

Dağ mənsiz dağ olmaz – zirvədən ensəm,
 Suç mənim deyil ha, yanmamış sönsəm.
 Bir dost çağrısına dönərəm, dönsəm,
 Döndərməz yolumdan zor məni, məni.

Adəmdən, Həvvadan, bax, yönü bəri
 Yerlə yeksan olub hər könül əri.
 Çarmıxa çəkərdim çərxi-çənbəri,
 Nə yaziq, çərx duymaz zərbəni, məni.

Mən mənim olmadım, mən mən olalı,
 Qoymadı göz açam dünyanın qalı.
 Xəyalım keçmişdə toxunmuş xalı,
 Soyulmuş dünyaya sər məni, məni.

Min il bu dünyada təkjə mən vardım.
 Min quduza qarşı tək janavardım!
 Yer üzü dar gəlsə, Aya çapardım,
 Görmə kiçik məni, xor məni, məni.

Qaranlıq ışığı yedi bir zaman,
 Partladı dünyanın ödü bir zaman...
 Pişik pələng oldu, nədi bir zaman?!
 Öldürər bu qara sırr məni, məni.

Müsküllər çözülsün, qoy olan olsun,
 Buynuzlu gerçəklər, kaş, yalan olsun!
 İstəsən, sarsılmaz bir qalan olsun,
 Təməl daş yerinə hör məni, məni.

Ağlım söz eşitməz, çətin uslanam*,

Yağdır rəhmətini, bəlkə islanam...
 Haqqı qiblə bilən Məmməd Aslanam,
 Tanır Qul Ozan pir məni, məni.

* *Uslanmaq-ağıllanmaq*(Füzuli dilində də “us” ağıl mə ‘nasında işlədilib).

AZƏR—BAYJAN

Səsdən, sözdən qala qurmaq olarmış. Səsdən, sözdən müqəddəs vətənin “surətini” çıxartmaq, bu “surətlə” ovunmaq mümkünüş...

Bu, elə-belə gəlisiğözəl söz deyil! Əslinin-nəslinin bəlkə min il əvvəl çıxdığı torpağa sözdən-səsdən belə əvəzsiz bir mə'bəd ujalmış Hüseyn Aras babanın həsrətinə kövrəlib bura gəlmışəm.

Ağrı dağının ətəyində Başköy ilçəsinin (rayonunun) Yuxarı Aratan kəndində yaşayan bu ixtiyar baba oğlu Ənvərin uşaqlarının adından özünə bir təsəlli səltənəti yaradıb: qız nəvəsinə Azər, oğul nəvəsinə Bayjan adı verib. Nəvələrinin adı

babanın dilində, yaddasında qəribə sıralanıb. Nejə olur-olsun əvvəl Azəri çağırır, sonra Bayjani.

- Azər, Bayjan! Hardasınız?
- Azər, Bayjan, bir yanımı gəlin görüm!..
- Azər, Bayjan!..

Bə'zən də elə-beləjə havayıdan çağırır... Adların bütövləşməyi, “balın pətəyə dolması” xatırını nəvələrini səsləyir.

Baba hər adı bir heja kimi tələffüz edir, onun dilində Azərbayjan iki jə hejadır! Gəl ki, Hüseyn Aras bəy bu iki hejanı elə deyir ki, bir heja təsiri bağışlayır – ömründə ayrılmaz, parçalanmaz bir heja!

Ağrı dağın ətəyində
Bir heykəldi Ənvər Aras.
Ağrı kimi xəyalımda
Hey dikəldi Ənvər Aras.

Gün vardı ki, bir kəlmədən
Bir məmləkət toxuyurdu.
Gün gəldi ki, evindəjə
Bütövləşdi dədə yurdu.

Jüt balası var jahanda:
Azər biri,
Bayjan biri!
İki doğma bir olanda
Yerin sirri, göyün sirri!

Azər oynar gizlənpaçı,
Gəlib tapar Bayjan onu.
Yanımıldı Azər bajı –
Gözdən qoymaz Bayjanını.

Azər güllü bir bağ olar,
Bayjan durar keşiyində.
Azər dönüb ojaq olar –
Bayjan qaqaş üzüyəndə.

Heç birinin yox əvəzi:
Azər – Muğan,
Bayjan – Kəpəz!
Qız Muğanı, xan Kəpəzi
Görən kimsə “doydum” deməz.

Azər burda, Bayjan burda
 Burda onlar Arazsızdı!
 Azər, Bayjan bir axarda:
 Sağ yox, sol yox... arasızdı!

Dil öyrəşib desin müdam:
 Əvvəl: – Azər!
 Sonra: – Bayjan!
 Çağırıldıqja səhər-axşam
 Bütövləşir Azərbayjan.

*Qars vilayəti, Yuxarı Aratan
 kəndi, 1983.*

GÖY ADAMI

*İşı-peşəsi ilə bağlı göylərdən enməyən,
 dostum Rəmzi YAĞIJI Bəyəfəndiyə.*

Həmişə göydəsən, yerə dön hərdən,
 Yoxsa unudarsan bizi, Rəmzi bəy!

Bu torpaq kirləndi günahımızdan,
Durajaq yer deyil düzü, Rəmzi bəy.

Dünyanı ötəri bir məkan bilmə,
Dövr edən nurlarıq – Tanrıdan gəlmə,
İman çiy olunja çiy olur kəlmə;
Gərək bişirəsən sözü, Rəmzi bəy.

Göylərə bu qədər vərdiş edinmə,
Səni yormadımı kalxma və enmə?!
Madam göylərdəsən, ta geri dönmə,
Dəyişib dünyanın üzü, Rəmzi bəy...

İnsan əməliylə, bağçalar barla!..
Hər varlıq yaşayar bir iftixarla...
Gerçəklər çox azdı, saxta milyarla,
Bu dünyanın özü rəmzi, Rəmzi bəy.

Məjhul bir nöqtədir həyatın sonu.
Bu nöqtə göylərdə ulduzlar sanı...
Bir gün udmayıñja Məmməd Aslanı,
Doymaz bu torpağın gözü, Rəmzi bəy!

25 oktyabr, 2003
Bakı.

ÖZÜMÜ TƏHNİZ

*Allahın, bəndənin, gəl, ajiğına
Qorxma, Məmməd Aslan, əngəli çıgna:*

*Yolun buxovunu qır, açığına!..
 Gözləməyə dəyməz, dar majaldı ki:
 Burdan Təbrizəjən nə yol qaldı ki?!*
 (Öz şeirimdən)

Səndə elə jür'ət olsa.
 Bu həsrət də olardımı?!
 Çərixin üzü qəfil dönüb –
 Bu mürvətdə olardımı?!

Yarı dostuq, yarı düşmən:
 Lazım deyil ayrı düşmən...
 Biz biz olsaq, qarşı düşmən
 Jəsarətdə olardımı?!

Yol buxovlu, görüş – yasaq...
 Boyun büküb lal durmasaq,
 Bunja iti xənjər-bıçaq
 Həşəratda olardımı?!

Gündüzlərin başı – gejə.
 Dünya çətin bir bilməjə.
 Gejə bizi alsa vejə,
 Bu şiddətdə olardımı?!

Tanışaydıq yaxın-yadı,
 Gül açardı dost muradı.
 Şəhriyarin mərd övladı
 Məşəqqətdə olardımı?!

Yara dərin, dağ təhərsiz...
 Biz olmadıq nə təhər biz...
 Biz biz olsaq, Ana Təbriz
 Əsarətdə olardımı?!

*Türkiyə, Başköy,
 24 sentyabr 1983*

Qərbi Almaniyada 2 milyon yarımdan artıq türk qürbətkəsi var. Türk işçisi üçünjü dərəjəli fəhlə işləri görür. Ədirnədən İstanbula gedərkən yolda tə'tildən qürbətə qayıdan çoxlu soydaşımızla qarşılaşdım. Bir neçə yolətrafi çayxanada onlarla söhbətləşdim. Bu şeirlər o söhbətlərin axarında yarandı.

I

Mən bir qərib didərginəm,
Salam versəm, savaş olar.
Sevinjimə şaxta düşür,
Qəm bostanım faraş olar.

Mənəm qürbət qəddin əyən,
Qan qusaram ləyən-ləyən.
Barmağımı plov dəyən
Dişim altda bir daş olar.

Getsəm düzən bir çölə mən,
Dağ görərəm silsilə mən,
Üz çevirsəm bülbü'lə mən,
Tezjə dönüb bayqus olar.

Avropada çılin-çılpaq
İş axtaran türkə bir bax.
Qürbət qatil, vətən – iraq,
Hər kim çəksə, çəşbaş olar.

Bəxtim yatıb, dərd ayıqdı,
Qəm qudurub şahə qalxdı.
Milyonçu ol, xeyri yoxdu:
Eldən çıxan çıxdaş olar.

II

Yad torpağın jəbri yaman,
Çiçəyi də qürbət qoxur.
Öz tərimlə qazandığım
Cörəyimi başa qaxır.

Tikdim, qurdum neçə mülkü...
Daha burda mən nəyəm ki?!
Mən bir südlü inəyəm ki;
Qan çıxınja qürbət sağır.

Ağladıblar gülən dəmdə,
Çürüdüm bu jəhənnəmdə,
Heyvan kimi işlə, həm də
Hər dildən bir tə`nə yağır.

Nələr gördü bu pis üzüm,
Nə gejəm var, nə gündüzüm,
Kökümüz vətəndi bizim:
Kökdən qopan tez soluxur.

Yad el yada yuva qurmaz,
Niyə çökdün, niyə sormaz.
Sümüyünə sahib durmaz,
Gorunu da şışə taxır.

Həzar, bu qürbətdən həzar!
Gözlərimə qanım sızar,
Bu döyüşdə kim uduzar:
Qürbət – zalım,
Mənsə fağır.

Ömrün zayı çıxıb daha,
Ölüm ujuz, olum baha.
Bu yaşamaq deyil ha,
Eləjə gözüm baxır.

III

Ağlar qalmış bir dağam ki,
Hər bir ə`zam bir çeşmədi.
Sel-su oddan qurumazmı?! –
Sinə təşnə, qəlb təşnədi.

Mən günün günorta çağrı
Qovammadım qaranlığı.
Ürək hardan bilsin axı:
İşiq nədi, günəş nədi?!

Bəxt arxamı yerə çəkdi,
Bilməm nəyə görə çəkdi?!
Qoç Koroğlu nə`rə çəkdi.
Səsi bizi erişmədi!*

Ağzımızın dadı qaçıb,
 Bu sağlıqdan ölüm vajib.
 Əjdaha tək ağızn açıb,
 Məni udan eniş nədi?..

Dilimdəki qabarı aç!
 Açımmazsan, gəzmə əlaj!
 Arzularım aj-yalavaj,
 Üstümə dağlar kişnədi!

Yurdum nədi, köçüm nədi?!
 Biləmmədim suçum nədi!
 Yanar dağlar içimdədi,
 Bu gördüğün jan heç nədi!..

*Ədirnə – İstanbul şosesi,
 1983*

*erismək—yetişmək.

KIBRISIN ULU TÜRKÜ

QKTJ-nin (Quzey Kipr Türk Jümhuriyyəti) prezidenti Rauf DƏNKTAŞ Konyada “Türkjənin Millətlər-arası Şeir Şüləni” Toplantısında söylədiyi zirvədən bir nitqi ilə dünya Türk şairlərini heyran qoydu.

Çiynində ərzin yükü,
Sözü – mərmi, dili – süngü!
Kıbrısın Ulu Türkü
Rauf DƏNKTAŞ kürsüdə.

Vulkan kükrər içində,
Yanar bunun üçün də.
Dağ çökdürmə güjündə
Yumruğu da, hirsi də.

Görmək üçün Türkü hürr
Dilinin virdi təkbir!
Sözünün gümbür-gümbür
Gümbürlənir tərzi də.

Bir yay kimi gərilir,
Gurşad ərlər dirilir.
Ruhumuza hörlür
Onun ibrət dərsi də.

Deyir:-Türk, SOYUN TƏKDİR!
Bir Türk dünyaya dənkdir!
Özünü görməməkdir
Dərdimizin birsi də.

Ər gərək ər jənginə!
Güllə nəymış, süngü nə?!
Boyayaq Türk rənginə
Qarşı gələn əsri də.

Köksüz otlar qovrular,

Külə dönüb sovrular...
 Bozqurd əmsin yavrular,
 Türk böyüməz hər südə.

Möhnət düzüm-düzümdür,
 Çarə dərdə döyümdür.
 Əvvəli də bizimdir
 Tarixin, gerisi də!

Qeyrəti – əsrin görkü!
 Yox ona qorxu-ürkü!
 Kırısın Ulu Türkü
 Od püskürür kürsüdə.
 Od püskürür Dənktaşın
 O jənnət Kırısı da.

*25.05.1992.
 Konya.*

YA HƏZRƏTİ-MÖVLANA

Dərgahına gəlmışəm,
Ya Həzrəti-Mövlana!
Bir dərbədər dərvishəm,
Ya Həzrəti-Mövlana!

Sən ərmislər ərisən!
Hər diridən dirisən!
Arıt göyü, yeri sən,
Ya Həzrəti-Mövlana!

Dəmir dağlar eşildi,
Yer çökdü, göy deşildi.
Ruhun hələ yaşıldı,
Ya Həzrəti-Mövlana!

Yaşıl türbən – Yaşıl şəm!
Yaşıl pirsən möhtəşəm!
Sözdə Şahi-qəşəm,
Ya Həzrəti-Mövlana!

Dərgahın sirlər kanı!
Səma etdir dünyani:
Bəlkə dönər imanı,
Ya Həzrəti-Mövlana!

*İyul 1991,
Konya*

DƏRDİN BELƏSİ

*Ölənlər torpağın olmuş,
Sağlar da bizim deyildir...*
A.N.ASYA

Sən hardan biləsən bu Vətən hardan?!
Doymazsan özünə, nəslinə şərdən.
Qanqaltək bitmişən durduğun yerdən;
Nə yurda bağın var, nə kökə sənin!

Pərdəli əllərin kimi və nəsi,
Sənə ninni demiş ifritə səsi.
Ey ulu ağajın çürük pöhrəsi,
Ruhun çirkə çıxar, jan çirkə sənin.

Özündən xəbərsiz satılı başın,
Hara sürüklənir çatılı başın!
Şərqlə vidalaşan Batlı başın
Nə ləçəyə layiq, nə börkə sənin!

Təpədən-dırnağa dönük və satqın!
Min dərə suyundan min yerdə qatqın.
“Sizdənəm” deməyə qalmadı haqqın
Nə bir yabançıya, nə türkə sənin.

Həddi var çökməyin, ujuzluğun da,
İçindən çökməkmiş uduzduğun da.
Özünü xorgörmə quduzluğun da
Nə ağla siğışar, nə dərkə sənin.

Sarsılmaz, inşallah, ruhum ujadan!

Doğar Günəş kimi Fateh gejədən!
Dünya çəşib qalır bu bilməjədən,
Gözlərin kor olar bu görkə sənin!

May 1993.

SULTAN ƏHMƏD JAMİSİ

Abidələr şahidir,
Gözəllik dərgahıdır!
Jami deyil, bütünjə
Bitili gül şaxıdır –
Sultan Əhməd Jamisi.

Süsləmələr nə injə!
Məst olub bəs deyinjə.
İlahidən nur əmib
Yerin, göyün rəyinjə –
Sultan Əhməd Jamisi.

Me'mar dağdan daş qırıb,
Daş yonub: “daş-qası” qurub.
İlahi, fəvvarədir
Yerdən göyə fişqırıb –
Sultan Əhməd Jamisi.

Daşı güldən kövrəkdir,
Qübbə qövsü-qüzehdir!
Əl vurunja döyünür,
Özü boyda ürəkdir –
Sultan Əhməd Jamisi.

Bu zər naxış, bu ülgü
Sehirləyib bu mülkü.
Görüş yerində donmuş
Bir qızdı elə bil ki,
Sultan Əhməd Jamisi.

Mö`jüzələr seyridir!
 Onu dünya seyr edir.
 Şair Sultan Əhmədin
 Əbədiyyət şeridir –
 Sultan Əhməd Jamisi!!!

1983, İstanbul.

TƏBRİZƏ ÇATMAĞA NƏ YOL QALDI Kİ...

*Başköydən Təbrizə gedib gəlmək, deyirlər ki, qonşuya baş
 çəkib qayıtmak kimi bir şeydir. Xoş təsadüf məni həsrətimin
 mənzilinə nə qədər yaxınlaşdırılmışdı.*

Təbrizlə arama min ara gəldi,
 Ürək bu həsrətdən zinhara gəldi.
 Hardan yol başladım, yol hara gəldi?!
 Bu da bəxt işidi, xoş yığvaldı ki!
 Burdan Təbrizəjən nə yol qaldı ki?!

Qarşısında göz dağı durur o yerlər,
 Cinar qəddim olsa, yenə əyərlər!
 Bir vüsal pərisi vardır, deyirlər,
 Qulağı kardı ki,
 Dili laldı ki...
 Burdan Təbrizəjən nə yol qaldı ki?!

Bu yolda tilsim var, jəhdim əbəsdi...
 Bir dadlı səs gəldi...bu səs nə səsdi?
 O yandan bu yana bir külək əsdi,
 Belə külək olmaz, rüzgar baldı ki!
 Burdan Təbrizəjən nə yol qaldı ki?!

İnana bilmirəm: bu bir yuxudu,
 Eşitdim, o üzdə Təbriz oxudu,

Kimlər bu hijranı biçdi, toxudu?!
 Çeşnisi pozuldu...
 Rəng dağıldı ki!..
 Burdan Təbrizəjən nə yol qaldı ki?!

Xəyalım əbədi yaşayar orda,
 Gözüm damkı-damkı daş oyar orda;
 Yanar misra-misra Şəhriyar orda,
 Alovu görünən bir tonqaldı ki:
 Burdan Təbrizəjən nə yol qaldı ki?!

Uyumaz səbrimi zaman uyutdu,
 Yanar ürəyimi gözüm soyutdu,
 Günorta gedənlər erkən qayıtdı,
 Gördüm görənləri...gözüm doldu ki...
 Burdan Təbrizəjən nə yol qaldı ki?!

Mən bəxtə pənaham, bəxt mənə pənah,
 Sabahda axşam var, axşamda sabah!
 Nə qədər yaxına gəlmışəm, Allah!
 Bu yaxınlıq özü bir vüsaldi ki! –
 Burdan Təbrizəjən nə yol qaldı ki?!

Təbriz məni gözlər bu vurhavurda,
 Gözü kirpik çalmaz birjə hovur da.
 Kiminsə qulağı jingildər orda:
 Atılan hər addım istiqbaldı ki!
 Burdan Təbrizəjən nə yol qaldı ki?!

Allahın, bəndənin gəl, ajığına,
 Qorxma, Məmməd Aslan, əngəli çığna:
 Yolun buxovunu qır, açığına!..
 Gözləməyə dəyməz, dar majaldı ki:
 Burdan Təbrizəjən nə yol qaldı ki?!

Türkiyə, Başköy, 1983

**AĞLI BƏBƏLİYİNDƏ QALMIŞ
SAQQALLI DƏDƏYƏ**

İstanbulda Naji Öztürk məni yetmişlik bir dədəyə şair kimi təqdim etdi. Bir ayağı burada, bir ayağı qəbirdə olan o zavallı həqarət dolu bir məsxərə ilə “səjdə ediyorum” deyə qarşısında əyildi. Öz əli ilə özünü güne bataqlığına atdığını fərq etdim.

İçində min vəsvəsə,
Qulaq tutma hər səsə!
Səjdə qılma heç kəsə;
Səjdələr Allah üçün!

Haqqə ayna: altı yön!
Öndən ön, hər şeydən ön!
Xeyrə çalış, haqqə dön,
Gəlmədin günah üçün.

Yağar Haqqın yağmuru,
Gözün görməz o nuru.
Yu qəlbindən çamuru:
Arın qibləgah üçün!

İmanlar pırıl-pırıl,

Örnək al: sən də durul!
 Sökül, yenidən qurul:
 Yol budur islah üçün!

Düşünsənə bir anlıq:
 Vardan doğar viranlıq...
 Keçər zifri qaranlıq:
 Axşamlar – sabah üçün...

16.06.1999.
 İstanbul.

GET AĞZINI YAXALA

*Javan oğlandır. Amma ağızına sahiblik eləməyi
 bajarmır. Bir dəfəsində də “TƏRLƏMƏ” felini elə
 tərbiyəsiz şəkildə işlətdi ki...*

*Ayıb, çox ayıb!..
 Ədəb!.. hə ardasan, ay ədəb..?*

Oranı tərlətmə, başını tərlət:
 Başılıla iş görər: başı olanlar.
 Sıxıb zərrəsindən qızıl çıxardar,
 Torpağı olanlar, daşı olanlar.

Ağzını kip saxla, dağıtma görək!
 Başın bəlasından sarsılar ürək.
 Sözün afətini düşünsün gərək
 Ürəyi olanlar, huşu olanlar.

Tərbiyənmi pozuq, ağlinmı qayib?
 Yaxala ağızını.. Ayıb, çox ayıb!
 Halal fikirləşib, halal söz deyib
 Halalja çörəyi, aşı olanlar.

Sözlərin ədəbə üsyan kimi dir:
 Dünya gözlərində üryan kimi dir...
 Çılpaq söz də çılpaq insan kimi dir:
 Hərzə-hədyan deyər naşı olanlar.

*02. 03. 1999
 İstanbul.*

BANU ÇİÇƏYİN ON BEŞ YAŞINA

Kəpənəktək rəngbərəngdi,
 Gül içində güldü Banu.
 Gülbükülü bir mələkdi,
 Səmalardan gəldi Banu.

Söz tellənib bal dilində,
 Oxuyur bülbül dilində;
 Kəlmə kəsdi gül dilində,
 Ləçək-ləçək güldü Banu.

O, bir güldür—gülə aşiq!
 Üzü-gözü Haqdan işiq.
 Gah görərsən: gül qarışığıq
 Göylərə çəkildi Banu.

Şəfəq axır gözlərindən,
 Ətir gəlir sözlərindən,
 Gül utanır üzlərindən,

Güldən də gözəldi Banu!

DÖNSƏNƏ, NAJİ!

*Türkiyəyə hər gedişimdə həssas qayğısıyla əhatə olunduğum,
vasitəsiylə İstanbulun tarixi və kültürəl yerlərini rahatlıqla gə-
zib-dolandığım Naji bəy ÖZTÜRKÜ bu səfər İstanbulda iş oda-
sında tapammadım. Pənjarəsi qarşısında, adətən, gülərzülə bur-
ya müsafir gələnləri qarşılıyan təzə-tər əkmə çicəkləri ordan
torpğa düşmüş, boyun büküb yetim görkəmi almışlar...*

Qapında çicəklər halay qurmuşlar,
“Naji gələr” deyə boyun burmuşlar.
Nə yaxşı vəfada onlar varmışlar!
Onların xətrinə dönsənə, Naji!

Tökülüb qalmasın işin-güjün də,
Dön, gəzib-dolanaq güllər içində.
Bənzərin bulunmaz Çinü-Maçındə,
Bənzəsən, bənzərsən sən sənə, Naji!

Mənim bu diyarda dağım, düzüm yox,

Nə yerdə, nə göydə, vallah, gözüm yox!
 Yoxsan İstanbulda, kılavuzum yox,
 Dön də, yardımçım ol yenə sən, Naji!

*22.05.2004,
 İstanbul.*

BAHAR YAĞMURU GİBİ

«Kimse yok mu?» ve «Çalsın davullar» teleproqramlarının sunucusu şair İkbal GÜRPINAR HANIMEFENDİ'ye.

“En hayırlı insan başkalarına hayatı dokunan kimsedir!”
Hazreti-Muhammed.

Sen yetim annesi, bikesler kesi;
 Sen ama gözlere ışık müjdesi!
 Sen bahar yağmuru, kırlangıç sesi!
 Qamlı gönülleri al, İkbal Hanım!

Gelen iniltiye haman koşarsın,
 İmdada yetmeğe dağlar aşarsın;
 Sen bir gür pinarsın: dolub taşarsın,
 Kükrer gözlerinden sel, İkbal Hanım!

Nereden bu kadar merhamet sende?

Rabbin ihsanı mı bu sanat sende?
 Merhametden doğan hasanet sende...
 Seçdiğin mübarek yol, İkbal Hanım!

Sen şefkat meleyi, söz efendisi!
 Barışa mühtaçtı dünya kendisi:
 Bu kadar hörgörme, bu kadar küsü,
 Dünyanın derdine kal, İkbal Hanım!

Feryadlar gəmirir Yerküresini,
 Naçar kaplanlarının duy narasını!
 “Kimse yok mu?” – diye duyur sesini:
 Hakkın kapısını çal, İkbal Hanım!

Çaldır davulları: kiyamet eylər!
 Kivrılsın neyzenler, inlesin neylər!
 Gelsin Dedem Korkut, görek ne söyler? –
 Tatsın damağımız bal, İkbal Hanım!

Allaha sevgidir insana sevgi! –
 Ojağa, millete, lisana sevgi.
 Sevgi, ömrümüzü yazana sevgi!
 Sevgiyle yaşasın kul, İkbal Hanım!

01 mart 2005. Bakı.

DAN YERİNDƏN SEDA KİMİ...

Türkiyədən kiçicik bir qızçıqaz Bakıda çalışmaqda olan qardaşına çox müəmmalı mesajlar yazıb göndərir. O qədər gözəl mesajlar ki, dostum olan qardaşından hər görüşəndə onları alıb oxumaqdayam. O kəlamlar özününmü, özgəninmi, hələ də bile bilmirik.

Sirrin, əsrarın var: bir gecə kimi;
 Götürər Mənsuri – Həllaca kimi.
 Mesajların birər bilməcə kimi;
 Şairsən, ədibsən, kimsən axı sən?..

Bir Rövzə içindən gəlmədə səsin;
 Bəlağət sənindi, sənindi, kəsin*!
 Çağlasın, çağlasın, heç tükənməsin! –
 Beləcə zikr elə bir Allahı sən.

İlahi bir takvamı gül açmış səndə!
 Ötərsən, doymazsan güllü çəməndə.
 Haqqa könül verən nə saleh bəndə!
 Nə yaxın tapmışan sirlullahı sən!

Yenə mesaj göndər, qoyma intizar,
 Sən şeyda bülbüsən, bülbülmü susar?!
 Bu şirin dil, bu şərbət ki, səndə var:
 Bircə anda «var» yaparsan «yoxu» sən!

Seçdiyin mesajlar nəyin nəsiydi?!
 Könüllər mülkünün mənzuməsiydi!
 Hər birisi Dan yerinin səsiydi!
 Oxu, şeyda bülbül, yenə oxu sən!

16.02.2008

*-- *kəskin, dəqiq*

BANDIRMADA BİR AXŞAM

*Bandırma(Türkiyə) dünyalarca məşhur Günəşbatımının
 baş
 tutmadığına mənimlə birlikdə məyus olan bu bölgənin
 möhtərəm
 insanı Nazim bəy YÜZBAŞOĞLUNA.*

Doğuşundan gözəl olur
 Bandırma günbatımı.
 Eşidincə qanad taxdım,
 Çapdım ora Qıratımı.

Bax qəlbimdə heyranlığa:
 Çöküşdən xeyir anlaya...
 Dədim: bəlkə bir anlığa
 Təzələyim ovqatımı.

Edinəkdə qaldı gözüm,
 Daş-daş mənə hürr, mülazim...
 Yüzbaşıoğlu ulu Nazim
 Uca tutdu bayatımı.

Çekilməzdi dünya işi:
 Çınar çökdü, qaldı nəşİ...
 Uddu üfüqdən Günəşİ –
 Buludların bir tutamı.

Bir günüm də belə batdı,
 Aləm mənə xarabatdı:
 Nəyi sevdim, həmən uddu
 Bəlaların zor xortumu.

28.06.2005.

İstanbul-Bandırma

VAY O GÜNƏ

«Qaz uça, qarğıa qona...»
 Vay o günə!.. O da oldu...
 Qarğanın qaz olduğu gün
 Bəşərə dərd-qada oldu.

Dəyişik gəlmış qəzamı?!.
 Rəbbim yenidən yazamı?!.
 Pozuldu çərxin nizamı,
 Haqla nahaq quda oldu.

İşin yoxdu varla-yoxla!
 Darılırsan, de nə haqla?!
 Sən qəlbini geniş saxla,
 Olan əmri-Xuda oldu.

Bilmək olmur bu nə işdi?!.
 Özü bilər: bu, gərdişdi?!
 Başla-ayaq yer dəyişdi,
 Gör nə boyda xəta oldu!

İyul, 2006.

Istanbul.

İMAN BÜRCÜ

Fətullah Gülən Xoca Əfəndiyə

Türkün yol-ərkanıdır!

Türkü Türkə tanıdır.
Soyumun vicdanıdır
Fətullah Gülən Xoca!

Qarlar yağmış başına,
Bax dərya baxışına!
Sinmiş xalq yaddaşına
Fətullah Gülən Xoca!

Haqq – ədalət sərvəri!
İman bürcü: minbəri!
Ülviyyət səməndəri
Fətullah Gülən Xoca!

Yağdıqca namərd daşı,
Çatılmaz bir an qaşı.
Savaşar cəhlə qarşı
Fətullah Gülən Xoca!

Mübarək cismi oddur!
İniltili bir uddur!
Rəhmət yağan buluddur
Fətullah Gülən Xoca!

Dil uzatma, ey fasik!
Yazıq, dilinə yazıq!...
Rəbbinə candan aşiq
Fətullah Gülən Xoca!

Ona toxunma, sakın!
Bir quldur Haqqa yaxın.
Sevgi zirvəsi xalqın
Fətullah Gülən Xoca!

Bir barış göyərçini!
Gözlər Haqqın fəcrini!

Umar Rəbbin əcrini
Fətullah Gülən Xoca!

Dərdi çeşid-çeşiddir;
Qanı Nurla eşiddir!
Bir kamili-mürşiddir
Fətullah Gülən Xoca!

Xütbəm, öyündüm, dərsim!
Məktəbim, müdərrisim!
Dünyaya çatan səsim –
Fətullah Gülən Xoca!

28.03.1998.

Görüm-baxım görüb bu yer Allahdan!
 Güngörməz¹ kəndi də nur əmər Haqdan!..
 Dürlü ətir saçar daşdan-torpaqdan;
 Cənnəti-əlanın özü Ərzurum!

Zirvələr keşikçi solu-sağına;
 Əmniyyət hakimdir hər bucağına;
 Döndərdi yağını çıraqlı çığına;
 Palantökən boyda qazi Ərzurum!

Dürlü cümbüs verər hər mənzərəyə;
 Min əlvan don biçər dağa-dərəyə.
 Nurlu naxış vurar Haqdan yörəyə:
 Səmalardan enmiş dərzi Ərzurum!

Ərzurumda gələr damağım dada,
 Havası Loğmandır həddən ziyada!
 İki könül mülkü var bu dünyada:
 Avandı Ərzurum, tərsi – Ərzurum!

Hər daşı hünərin canlı tarixi!
 Vətən sevdasının şanlı tarixi!
 Hər daşı torpağın qanlı tarixi!
 Ərlərin nərəsi, hırsı Ərzurum!

Ucadı, qocadı, yalvizdi dağlar!
 Quşqonmaz qaladı, sal buzdu dağlar!..
 Qılıncdı, qalxındı, toppuzdu dağlar:
 Dünyaya ığidlik dərsi Ərzurum!

Bu qutsal məkana Türkün çox borcu!
 Qarlı zirvələri – göylərin bürcü!
 Könülər meracı, sultanlar tacı!
 Çiynində daşıyır ərzi Ərzurum!

¹ Эңэյрмяз қюйц – Ярзуурмун лирик бир қынди

Olur dərəsi²nə pərvanə mənəm!
 Hər çiçəyi mələk, hər gülü-sənəm!
 Hər yada gəldikcə od alar sinəm:
 Bağrımın sönməyən közü Ərzurum!

Ərzurum başabaş dünyanın görkü!
 Daim gerçəkləşər arzusu-ərkil!..
 Məhəbbətlə ötər hər dağı türkү:
 Çiçək kimi əkər sözü Ərzurum!

Baxma ki: il boyu sıyrılmaz qışdan,
 Nə hünər dilərsən, dilə dadaşdan!
 Daş sıxıb çıxarar çörəyin daşdan!
 İgidcə yaşamın tərzi Ərzurum!

Yeraltı şəhərdi hər tabya³ burda:
 Keşik çəkilirdi yer altdan yurda!
 Qoymadı intiqam qalsın gavurda:
 Qorudu namusu – irzi Ərzurum!

Torpaq şeirləşir, daş şeirləşir!
 Qartal, qanadıyla göyləri eşir!
 Torpaqdan daha çox göydə yerləşir:
 Səmavi səltənət, düzü, Ərzurum!

Bir Cənnət aləmi yaşı兰ır burda;
 Mələk qanadlıdı yarən də, yar da!
 Kövsərin mənbəyi Dumlupınarda
 O ərşİ – əlayə, kürsü Ərzurum!

Sentyabr, 2008 Gəncə.

¹ Olur – Ərzurumda cənnət bir dərə

² Tabya – Xarici hücumlara qarşı yeraltı istehkam şəhəri

ƏRZURUMUN BƏYAZ CƏNNƏTİ

Palantökəndə qışdan yaza doğru çırpınış.

Qalxdım Palantökənə –

Ərzurumun qışında:
Bir heybətli papaqdır –
Bu dünyanın başında.

Gecə-gündüz qar ələr,
Bağlanıb yol-yörələr;
Uğuldanır dərələr:
Dili varmış daşın da...

Burda qar ayaqlanmış;
Qan var: maral oxlanmış,
Qaçış dağda saklanmış¹:
Ya bundadır, ya şunda...

Yağmur çilər gülə su,
Gülün üzü güləsi...
Nobaharım gələsi! –
Qarşı dursa qoşun da...

Qışından yazı çıxdı,
Dağ qardan razı çıxdı;
Hər dəfə qazi çıxdı –
Gavurla savaşında!

O saralmış gün mənəm;
Gedib dönməz dün mənəm;
Dağ yanında qum mənəm,
Bəs dağ neçə yaşında?!

Bir nüsretdir Ərzurum!
Ağ cənnətdir Ərzurum!
Ülviyətdir Ərzurum

---

¹ Сакланма—Анадолу түркъясинде «эизлянмя» мясдыри

Ömrümün yaddaşında.

10.01.2009 Sumqayıt

AĞRI CAZİBƏSİNDE

(Cinaslı rübai)

Dərdimi götürüb Ağrıya getdim...

Ağrıya ağrıya – ağrıya getdim.

Ağrımız başıma buz bağılmağa:

Ya gül getdiyimə, ağrı ya, getdim!

14.04.2009 Sumqayıt.

AĞRI DAĞIN ZƏVVARI MƏN

Quşdan qanad almış bir zəvvar kimi
Ağrıya getmişdim ziyarətə mən.
Nə qədər yalvardım, üz göstərmədi,
Daha çətin dözəm bu xiffətə mən.

Fələklə qovğadan açılmaz başı;
Tükənməz tufanı, bitməz savaşı;
Ağrıdan yoğrulub torpağı-daşı;
Gəldim: şərik çıxam bu möhnətə mən.

Bir heybət qalası, bir bütün Ağrı!
Göyə dirək olan bir sütun Ağrı!
Hər qaya parçası Bisütun Ağrı!
Əzəl tapınmışam bu türbətə mən!

Yönüüm Ağrı dağa düşərsə haçan,
Yol gedər mənimlə hardan-haracan!..
Sinəsi cümbüşlü: güldən-qaracan...
Yetişdim nə böyük bərəkətə mən!

Doğu dağlarının şahidi Ağrı!
Nuhun tufanının şahidi Ağrı!
Torpaqdan göylərə şığıdı Ağrı! –
Heyrət kəsilmişəm o qüdrətə mən.

Ətəyi gülüstan, başı məhşərdi...
O da bir canlıdı, o da bəşərdi!
Daban qaldırsayıdı, göyü deşərdi:
Qardaş yaranmışam bu xilqətə mən.

Dağlardan-daqlara biz yaya* gəldik,
Şadlığa üz tutduq, ah-vaya gəldik.

Əzab daşımağa dünyaya gəldik.
Dərdi Ağrı çəkir, ondan ötə mən!

Ağrının zirvəsi – Haqq güzergahı!
Gah nura qərq edər, ağladar gahı...
Qayalara sinmiş insanın ahı;
Sanki göz olmuşam o dəhşətə mən.

* *Yaya - piyada*

Yüksəl zirvəsinə, nə dərdin daha?!
Demək: yol bulmuşsan ulu dərgaha...
Burdan tez yetişər ərzin Allaha,
Min alqış cilərəm bu cənnətə mən!

Çağırıdım, sükutdan ruhlar oyandı,
Ağrının fəryadı ərşə dayandı;
Çox sırrı sinəmdə hələ pünhandı:
Nə Aslana açdım, nə Məmmədə mən!

23 aprel, 2009 Sumqayıt.

GÜLÜN XƏTRİNƏ

Abdullah Sərt İpək BƏYƏFƏNDİYƏ üç ithaf.

Abdullah Sərt İpək, səni min yaşa!
 Gəldi «Gül kitabı»nın gül yağıın ilə.
 Ətir dağı kimi çıxdın qarşımıma:
 Güllük-gülüstanlıq torpağın ilə.

İqlimlər yaşanır Sina dağında,
 Şimşəklər çaxnaşır göyün tağında...
 Bir bağban olursan iman bağında –
 Rəbbini güllərdən sormağın ilə.

Qarşına yamaçlar, yallar açılır,
 Çiçəklə bəzənmiş çöllər açılır,
 Haqqın dərgahına yollar açılır:
 Bir könül mülkünə varmağın ilə.

Yanvar, 2006.

SƏRTLİKDƏ ZƏRİFLİK

*Pasportunda mübarək adı Abdullah Sərtdir.
 Mükərrəm şəxsiyyətinə çox uyğun “İpək” kəlməsini
 mən əlavə etmişəm: Abdullah Sərtipək. Təmənnam
 adının bu şəkildə geniş yayılmasıdır.
 İnşallah, arzum çin olar!*

İpək həm də sərt olur;
 Sərt olanlar mərd olur!
 Qayada çiçək açır—
 İlahi qüdrət olur!

Fikri-zikri dərində,
 Nəzəri Dan yerində.
 Bu varoluş sərrində
 Hər halı xəlvət olur.

Bulursa qul Rəbbini:
 Yenir qəzəbi, kini.
 Virdi: Quran hər günü,
 Hasili Jənnət olur!..

*Noyabr 2002.
 Bakı.*

YOXSA

Abdullah Sərt İpəyə

Nədən mənə səlam-səfa göndərməz
 Abdullah Sərt İpək küsdümü yoxsa?!
 Şeytanlar dolaşır dost arasında;
 Qəfil səmum yeli əsdimi yoxsa?!

Aləm başdan-başa qovğadı-qaldı;
 Biri tüccardısa, beşi dəllaldı...
 Əl uzatdım, əlim havada qaldı,
 Kimsə sıxmayacaq dəstimi yoxsa?!

Bu necə dövrəndi, bu necə vaxtdı?!
 Xoş nəsim gözlədim, firtına qalxdı...
 Hanki yana dönsəm, qan-qaralıqdı:
 Ümidsiz nəsibim yasdımı yoxsa?..

Haqqı zikr etmədə dili-dodağı,
 Vicdandı onun da püştü-pənahı.
 Könlümün bağıydı könlünün bağı:
 Dünya bir quruca səsdimi yoxsa?!

Gah gül göndərərdi, gah gül yağını;
 “Ərkam” – kamillərin örnek yiğını!
 Abdullah Sərt İpək tanır sağını,
 Məmmədi sınamaq qəsdimi yoxsa?!

17 mart, 2009 Zaqatala.

2-cu fəsil

ÇEVƏRƏ-ÇEVƏRƏ NUR

NUR İÇİNDƏ NUR

Müqəddəsliyi qarşısında ürəyimdə dolub-daşan sevgimi dilə gətirmək üçün Həzrəti-Məhəmmədin mübarək ruhuna poetik duyğularımla üz tutmaq jəsarətini özümdə tapdim. Ondan bir imdad rüzgarı əsdi üstümə. İçimdə oyatlığı məhəbbət yanğısını misra siğalına layiqinjə ayarlaya bildimə, bu söz çələngim Onun ulu dərgahına qul borjum olsun!

Qüsurlarım qədərindən artıq nəzərə çarparsa, bu, təkjə mənim suçum deyil: zaman utansın! Allahın, Onun Rəsulunun adını yasaq etmiş amansız bir imperiyada yetmiş il havadan, sudan, Gündəşdən – xülasə, yaşama şərtlərindən məhrum buraxılmış bir İslam ağajiyam mən! Yetmiş ildən sonra yenidən öz Peyğəmbərimə yönəlik şəkildə yaşarmağa, pöhrə verməyə başladımsa, bu da Həzrəti-Məhəmmədin və Onun uja dininin əvəzsiz möjüzəsi sayılsın gərək!

Bir də qüsurları görməmək Rəsulullahın gözəl əxlaqından qaynaqlanır: Fəxri-Jahan Peyğəmbərimiz insanların ayıb və qüsurlarını araşdırmasızdı.

Bu kirlənmiş dodaqlarla səni öymək nə günah!
 O dil-dodaq öysün səni: virdi Qur'an, Bismillah!
 Nida gəlir göylərdən: Lailahə illəllah!
 Ey kəlamı-Kəlamullah! Müşk qoxuyan vüjudu!
 Sən öyrətdin hümmətinə Haqq önündə süjudu.

Çəmən-çiçək piçıldasın o mübarək ismini!
 Bağ-bağçada qızıl güller xətm eləyib rəsmini.
 Həsrətindən joşan sular dil-dil ötür vəsfini.
 İlahidən sevilən sən, öyüllən sən, anjaq sən!
 Amalına, kamalına, jamalına min əhsən!

Sübħə işiq, gözə nурсan! İşiq ölməz, nur ölməz!
 Təjəllinlə ölməyənlər qiyamətdə dirilməz!
 Şəfqətinlə hörülməyən sıniq könül hörülməz!
 Sən könüllər me` marisan: şəfa səndə, ruh səndə!
 Ömrümüzə bahar əsər – sən qəlblərə əsəndə!

Dəva səndən, şəfa səndən, kani-irfan, ya Rəsul!
 Sübhi-məsa, nuri-əhəd, mülkə sultan, ya Rəsul!
 Vliyalar mürşidisən, fəxri-jahan, ya Rəsul!
 Gözəlliyyin səbəbkəri göydə Allah, yerdə sən!
 Sən baqisən, sən dirisən, bir ilahi sirdəsən!

Sevildikjə çevrə-çevrə yaxınlaşan üfüqsən!
 Bizə bizdən daha yaxın, könlümüzə rəfiqsən!
 Pənahsızlar pənahısan, imdadsıza tövfiqsən!
 Açıq qolunu, bas bağırına nə qədər ki, miskin var!
 Əlajsız var, nəsibsiz var, taleyindən küskün var!

Sıyrıl mahi-taban kimi bu zülmətin içindən!
 Xilas elə hümmətini müsibətin içindən!
 Qurtar bəşər övladını kəsafətin içindən!
 Nizam səndə, düzən səndə: sən dirilik qaynağı!
 Başımızın tajı olsun ayağının torpağı!

Möjüzətək endirildi Qur'an sənin adına!
 İsmi gözəl, jismi gözəl! Qurban sənin adına!
 Könü'l istər fəda olsun hər an sənin adına!
 Əllərinin tərav ti hopub gülə, gülzara!
 Qiyan edib vəsf etməyə ətrin hara, söz hara?!

Hər buyruğun – din çıraqı, hər kəlamın – vəjizə!
 Qədr-qiyət ayarında hər vəjizən – mö'jüzə!
 Bir ilahi nur qılıñib hər nəfəsə, hər jüz'ə!
 Həyatın başdan-başa sərrullahdır, ya Rəsul!
 Gələn sənsən! Qalan sənsən! Qeyri lafdır, ya Rəsul!

Elə böyük Sultansan ki, düşmənin var hələ də.
 Xof etməzsən – sənə qarşı min-min yağı gələ də!
 İgid başı qovğadadır, iman əqli bəlada,
 Şərlə xeyir əlbəyaxa: gejə-gündüz didişər,
 Nə dünyamız bir usandı bu qovğadan, nə bəşər...

***

Ya Peyğəmbər! Bizi səndən qoparmağa qalxdılar.
 Sənin uja bayrağını yandırdılar, yaxdılar.
 Haqqın ulu kitabını süngülərə taxdılar.
 O dəhşət də, o, vəhşət də, dizə çıxan o qan da
 Bajarmadı unutdursun səni bir an jahanda.

Dağıdıldı Allah evi xaçlıların xaçıyla,
Qujaqladıq Qur'anını udduğumuz ajıyla.
Dağlar boyda müsibətlə, vulkan qədər sanjıyla
Yenə sənə arxalandıq, kərəminə sığındıq,
İşığınla, ümidinlə, təsəllinlə ovunduq.

Duzax üstdən duzax gəldi, sovuşduqja duzaxdan.
Qadağalar sərtləşdikjə sevinj doğdu yasaqdan!
Yapışaraq ətəyindən, əl üzmədik biz Haqdan!
Nə dərinmiş mehrin sənin, ya Peyğəmbər, nə dərin!
Səni gəzdik, səni andıq jaynağında kədərin.

Sənə olan sevgimizdən əzab çəkdik bir belə!
Qarşımızda min-min "yezid", hər yan dəşt-i-Kərbəla.
Bəla ki, var: udmaq olar, bəla olsa bir bəla;
Salxım-salxım müsibətə bizi düçər etdilər,
Harda iman gördülərsə, çeynədilər, diddilər...

Göyərməyə suya həsrət, Günə həsrət bir dəndik,
Ya Peyğəmbər, açılmağa sənə möhtaj mə` dəndik.
Bilirik ki: hansı dindən, hansı ruhdan, nədəndik:
Yetmiş ildə o səbəbdən qurumadıq, doğrusu,
Uja ruhun bəxş elədi bizə həyat, bizə su!

Sənə sevgi izharıdır verdiyimiz şəhidlər!
Bayrağını uja tutdu alp-ərənlər, igidlər!
Şəhid qanı – könüllərdə möhürlənmiş tövhidlər!
Hümmətinə örnək olsun şəhid qanım, ya Rəsul!
Haqqə elekim, haqq divanım, haqq Sultanım, ya Rəsul!

***

Arsız dünya düzən tapar, əxlaqından barınsa!
Sərçəşmələr bərraq olar, nəfəsinlə arınsa!
Nəsihətin gözlənilsə, yol-ərkanın qorunsa,
Sənin Qur'an əxlaqınla, ya Həzrəti-Məhəmməd,
Qalib gələr ağıl-zəka, qalib gələr həqiqət!

Bu jahanda tapdığımız xeyir səndən, şər bizdən.
Təmizlərsən buludları kirləndikjə hər bizdən!
Bir dünya nur göndərirsən – çəkildikjə nur bizdən!
Sənin üzün hörmətinə o Günəş ki, göydə var!
Avazının timsalıdır o nəva ki, neydə var!

Sən ki, səndən əzəl vardın, yenə varsan, ya Rəsul!
Qurtar üzün hörmətinə, bizə yarsan, ya Rəsul!
Biz günahkar fanilərə havadarsan, ya Rəsul!
Sən əbədi köməkdarsan! Həqiqət bu, söz budur!

Kərəm eylə, bu təklənmiş hümmətinə arxa dur!

Bu kainat kitabında bir ayəti-kübra sən!
 Təlatümkən siğinmişan təhəmmülə, səbrə sən!
 Ölümünlə şərəf verdin ölümə sən, qəbrə sən!
 Öləmək sənə qovuşmaqdır; bu vüslətdə müjdə var!
 Bu vəhdətdə şükran borju milyon-milyon səjdə var!

Ta həşrəjən sürüb gedər, sənin dinin zirvədə!
 Mö`minlərin ürəyində saf duyğusun hər və`də!
 Biz səninlə üz tutarıq barişa da, hərbə də!
 Nə qədər ki, kainat var: gülzarına yox zəval!
 Ya Məhəmməd! Şəmsül-Xuda!

Ya Həbibi-Züljəlal!

*18-20 yanvar 1994.
 Baki,*

LAİLAHƏ İLLƏLLAH

(*münajat*)

Səndən əta əksilməz:
Suç bizim, rəhmət Sənin!
Quldan xəta əksilməz,
Qula mərhəmət Sənin!

Hər nöqsandan münəzzəh!
Hər elmə, sırrə vazeh!
İşığın qövsi-qüzəh,
Hər nəjib sifət Sənin!

Gerçək Sənsən, qayə Sən!
Toxumdakı maya Sən!
Nursan ayə-ayə Sən!
Kəlam, kəmalat Sənin!

Bu nəşvü nüma Səndən!
Bu mövtü əhya Səndən!
Bu sirli dünya Səndən!
Yetməyə vüslət Sənin!

Xəlq olan hər kəsədə Sən!
Hər sözdə, hər səsədə Sən!
Alınan nəfəsdə Sən!
Tükənməz hikmət Sənin!

Lütfün sığmaz sözlərə!
Həmdü səna yüz kərə!
Səni görən gözlərə
Nuri-səmavat Sənin!

Varda Yox var, Yoxda Var!
Sən varsan ki, yox da var.
Dolanır çərxi-dəvvər,
Çərx Sənin, möhlət Sənin!

Otda süd, süddə yağ tək,
Suda gizli ojaq tək:
Hər şeydə varsan-haqq tək!
Nur Sənin, zülmət Sənin.

Hər şeydə nəbzin atır:
Hər şey Səni anladır!

Varlığına aynadır
Külli-kainat Sənin!

Həyat – Sənin əsərin!
Zaman – hökmün, kəsərin!
Nə tayın, nə bənzərin!
Zatına heyrət Sənin!

Sən jüz'ün də jüz'ündə!
Gül – çiçəyin gözündə!
Səhərlərin üzündə
Gözəllik, zinət Sənin!

Sən istərsən: gün olar!
Yas olar, düyünlər olar!
Sənin dediyin olar;
Sonda məsləhət Sənin!

Məkan Sənsən, zaman Sən!
Qətrə Sənsən, ümman Sən!
Verən Sənsən, alan Sən!
Mülk Sənin, sərvət Sənin!

Səni dərkə çalışmaq
Qafıl olmaqdır anjaq!
Əl-Qadırsən, ər-Rəzzaq:
Sonsuz səxavət Sənin!

Səndən qopduq, Ya Rəbbim!
Yoldan sarpdıq, Ya Rəbbim!
Heçə çarpdıq, Ya Rəbbim!
Tövfiq, inayət Sənin!

Dərd doğdu sabahımız!
Ərşə bülənd ahımız,
Böyükdür günahımız
Yanında, əlbət, Sənin!

Şeytan artdı, jin artdı,
Jin artdıqja kin artdı;
Nifrət birəmin artdı...
Əsirgə, xilqət Sənin!

Boğdu bu zülmət bizi,
Rəbbim, xilas et bizi!
Doğruya yönəlt bizi!
Yola hidayət Sənin!

İman Haqqa Me`rajdı!
Müşkül düyünlər açdı!
Kərəminə möhtajdı
Jümlə məxluqat Sənin!

Sən – Əzəlsiz əl-Əvvəl
Əl Axırsən: ləm-yəzəl!
Diriliyə tək təməl!
Hüdudsuz qüdrət Sənin!

Ətəyin əl yetəndir!
Rəhmin dünyaya təndir!
Bizi çevrənə döndər:
Mehrü məhəbbət Sənin!

Ya arındır, baş elə!
Yolçuya yoldaş elə!
Ya qəhrinlə daş elə,
Əl Sənin, imdad Sənin!

Yonəlt nijat qapına!
Qapına qul tapına!
Bağla Birlik sapına:
Yon Sənin, nüsrət Sənin!

Günahlardan arınmaq
İmanla mümkün əlhaq!
Arınıb Sənə varmaq;
Varişda himmət Sənin!

Qadiri-mütləq Allah!
Səndən başqa yox ilah!
Lailahəilləllah!
Əzmü əzimət Sənin!

İyul 1994.

SADIQ DOST

Sadiq dost ararsan, bir Allah kafi!
Arxadaş dilərsən, bir Qur`an yetər.
Kimsədən imdad yox, tutma bu lafi,
Bu iki qüdrətə arxalan, yetər!

Dağlar özü boyda xəzinə qalsın,
Ləl, jəvahir çıxsın dizinə, qalsın;
Dünyanın nəyi var, özünə qalsın,

Sənə təmiz südlə, təmiz qan yetər!

Uja dağ görmədim ürəkdən uja!
 İnsan yaradılmış ürəklə uça!
 Nəyi itirsən də ömür boyunja,
 Salamat saxlasan bir vijdan, yetər!

ŞƏHİDLƏR MƏSJİDİ

*Ünlü memar Aydın Yüksələ və onun layihəsini Şəhidlər xiyanətində gerçəkləşdirməyə böyük qeyrət göstərmiş inşaat müdürü və iman adamlı
 Əhməd Uçar Bəyəfəndiyə.*

Şəhidlər bağında bu məsjid ki var:
 Şəhidin ruhuna heykəldi sanki!
 Göylərə yüksələn bu jüt minarə
 Allaha açılan ikəldi* sanki.

Rəhmət diləməyə ujalıb göyə,
 Bir ağ göyərçindi – qonmuş zirvəyə.
 Şəhidlərə rəhmət dedirtsin deyə,
 Heydən düşmüş daşa hey gəldi sanki!

Bakının üstündə qızıl taj kimi!
 Ujalıq timsalı bir Me`raj kimi!
 Toxumdan boy vermiş bir ağaj kimi
 Qüdrətin əliylə dikəldi sanki.

01 yanvar 1995.

*ikəldi- iki əl

ƏHMƏD BİJAN ƏRJİLASUNA

Zərbəylə könüllərdə yatan ülkü silinməz!
 Atsız yerə düşməklə bu bayraq yerə enməz!*
 Adsız

Adsız da ölü bir gün,
 Əqidəsi ölməməz.
 Diləyi hür yaşamaq,
 Ayrı bir şey diləməz.

Dağ solar – çəndən alsan,
 Gülü çəməndən alsan,
 Bu dili məndən alsan,
 Susar bülbül, çiləməz.

Dünyaya biz bələdik,
 Onu biz jəzb elədik.

Biz doğub, biz bələdik –
Bizə qarşı gələmməz!

Ürək palıd közümü?!
Gör məndəki dözümü!
Tanrıdağdan izimi
Heç bir qüvvə siləmməz!

Ulular uyqudadır,
Dağlarda nəbzi atır.
Ömrü sirri-xudadır,
Bunu kimsə biləmməz.

Yol gedilməz arsızla,
Arsız könlüm, az sızla.
Bir bütövük Adsızla;
Bizi kimsə böləmməz!

Zaman – zalim, yol – çətin...
Polad kimi dur mətin!
Ajiz olan millətin
İstiqlalı güləmməz!

ülkü-əqido, amal

Bakı, 3 iyul 1988.

ADALARDA BİR GÜN

Təzə gördüğünə göz aşiq olur,
Qəfil parıltıdan qamaşiq olur.
Ürəksə yurduna sarmaşiq olur,
Ruhumu min yerdən vətənə düyür.
Göz: “– Burda qal!” – deyir,
Ürək: “– Get!” – deyir.

Bu yerdə bitəsi köküm, rişəm yox,
Dünya çəmən olsa, bir bənövşəm yox,
Vətənsiz jənnətdə kefim, nəşəm yox,
Özgənin zirvəsi tez gözə dəyir:
Göz: “– Burda qal!” – deyir,
Ürək: “– Get!” – deyir.

Ömür var dünyada, o da nur ömür,
Ödənsə, nur ilə ödənir ömür.
Dənizdən, havadan Ada nur əmir,
Qarşımıda hər ada: – ”Mən jənnət!” – deyir.
Göz: “– Burda qal!” – deyir,
Ürək: “– Get!” – deyir.

Qürbət salar məni abırdan, irzdən,
Ürək: "Vətən" deyə əl çəkər ərzdən.
Çox gözdəndüşmüşü göz salıb gözdən.
İndi də gör mənim beynimi yeyir:
Göz: "- Burda qal!" - deyir,
Ürək: "- Get!" - deyir.

Vətən gül qoynunda gözləyir bizi,
Tökərəm yad gülə gül olan gözü,
Vətənsiz zülmətə döner Yer üzü,
Gözün nə vejinə, ürək inləyir.
Göz: "- Burda qal!" - deyir,
Ürək: "- Get!" - deyir.

1983.

ALLAH NAMİNƏ

Başqa gözdə qıl gəzmə,
Öz gözündə tirə bax!
Belə adamlıq olmaz:
Bir göyə bax, yerə bax!

Loxmaya kiçik baxma;
Dağ aşırar bir loxma!
Ağ üzlərə kir yaxma,
Qəlbindəki kirə bax!

Qopan sim sazdan gedər,
Çox gedən azdan gedər...
Uzun qış yazdan gedər,
Bu çərxi-dəvvərə bax!..

Kimmiş özlər, özgələr?!
 Ürək gülsə, üz gülər!..
 Yalan deməz güzgülər:
 Dön özünə bir kərə bax!

Gün doğmamış doğar şər,
 Dartılar göy, çökər yer.
 Zərrələrə fikir ver –
 Allahü-Əkbərə bax!

06.08.2006
Zaqatala.

YA RƏSULALLAH!

Mərhəmətdə son mərhələ!
 Rəhmət kimi yağdırın çölə!
 Yaşayırsa xeyir hələ,
 Səbəb səndəndir, ya Rəsul!

Ulusan kürreyi-ərzdə!
 Xətrin qəlbdə, şölən gözdə!
 Nur qalıbsa üzümüzdə,
 Səbəb səndəndir, ya Rəsul!

Fani olan gedər bada;
 Sən Əbədi—Haqq dünyada!
 Salırıqsa Haqqı yada,

Səbəb səndəndir, ya Rəsul!

Göz sevəcək bir şey görsə:
Qızılgülse, yaxud dürsə...
Mömin nəyə sahibdirse,
Səbəb səndəndir, ya Rəsul!

Hər buyruğun-qüdsi dəyər!
Ülvi qayə, xeyrül-bəşər!
Bin-bərəkət varsa əgər,
Səbəb səndəndir, ya Rəsul!

01.01.2001.

PEYĞƏMBƏR ƏTRİ

Həzrəti-Məhəmmədin bir Hədisi-Şərifinin doğurduğu düşüncələr

MERACA APARAN YOL

Ürəyinin nurunda
Peyğəmbər yol gedirdi.
Bu vaxt yol kənarında
Bir qərib səhnə gördü:

Çocuqlar oyun qurmuş,
Oxuyan kim, çalan kim...
Biri də boyun burmuş,
Eh, könlünü alan kim?!

Hüznüylə ürək yaxan
Atəş kimi bir çocuq.

Utancaq gözlə baxan
Bir dənəcik, bircəcik.

Hansı yönədən baxınca
Yetim olduğu bəlli.
Qarşı gəlsin bir uca –
Yetimə bir təsəlli.

Bir zirvə göydən endi
Bu yetimin xətrinə.
Yetim dərhal bələndi
Peyğəmbərin ətrinə.

Yetim baxıb don qaldı:
Nə gəlişdi bu gəliş?!
(Ürəklərdən yön aldı
Haqqa doğru yüksəliş).

Gözünü yumüb açdı,
Yenidən yumdu yetim...
Zatən bu da Meracdı!
Titrədi titim-titim:

– Sənmisən, ya Peyğəmbər?
Səni görən bəxtiyar!

Ətirləndi Səma, Yer,
Mənə oldu bəxtim yar.

Görüşün səadətdi,
Səni görən göz aydın!
Peyğəmbər sual etdi:
– Məni necə tanıdın?!

– Ətrindən, ya Rəsulallah!
Səni tanıımamaq,
Bilməmək günah.
Rəbbimin Həbibisən!
Sən mənə mən kimisən!

Çocuğun ixlasından
Peyğəmbər çiçək-çiçək!

Çocuğun dünyasından
Dünyamız da güləcək.

Çocuq – cənnət qoxusu!
Çocuq coşqun rübəbdı.
Ömrün bahar yuxusu:
Ayıldımı, sabahdı.

Sual etdi Peyğəmbər:
– Sən nədən oynamazsan?
Yetimi boğdu qəhər.
Dedi:
– Ey böyük insan!
Onlar zəngin çocuğu,
Bu bağ-bağça, bu cümbüş,
Bu yer, bu göy, bu qurğu
Sanki onlar üçünmüş.

Mən yetimlər yetimi,
Görkəmimdən cin ürkər.
Kəsərlər taqətimi,
Ora yaxınlaşsam əgər.
Ora məni qoymazlar,
Mənə oyun qıymazlar...

Qəlbinə Peyğəmbərin
Qor yağmuru ələndi.

Düşündü dərin-dərin,
Məhəbbətlə dilləndi:

– Sən də mənimlə oyna,
Mənim ilə danış, gül.
Ülfətlə yaşar dünya,
Asanlaşar hər müşkül.

Bir şey oldu çocuğa,
Nə eşitdi, nə gördü.
Halına baxa-baxa
Peyğəmbər bir də sordu:
– Mənə oğul olsaydın...
Nolar, məni sevindir.

Bilərdim məni saydın:
Evim sənin evindir.

Çocuq dondu bu yerdə:
«Bu uyğumu, gerçəkmi?!
Göz açıb-yumsam, bir də
Göz onu görəcəkmi?!»

...Peygəmbər evə döndü,
Yetim də kölgəsincə.
Dünya cənnət göründü,
İnsan ucadan-uca!

Çocuqlarda sükunət,
Utancdan əllər üzdə.
Qəlblərdə eyni həsəd:
«– Yetim olsaydıq biz də!..»

ÇOCUQ – ALLAH ƏMANƏTİ

Yetim qəlbi titrək olar,
Sevindiyi tək-tək olar.
Yetimliyi fil çəkəmməz:
Yetim yeddiböyrək olar!

Dəryada biricik hübab,
Yetimi oxşamaq – səvab.
Yetimə bir lütf etdinsə,
Məkkəni min qıldın təvaf.

Yetimlik – Allahın əmri,
Yetimlik – bəşərin ömrü!
Bəzən həzin, bəzən çılgın
Yetimliyin səs-səmiri.

Yetimlik – Rəbbin hikməti,
Yetim – «Allah əmanəti».
Bir mərhəmət qaynağıdır
Yetimliyin məşəqqəti.

Yetimin sahibi Allah!
Yetimi incitmək günah.

Yetimi gücsüz zənn etmə,
Yetimin göz yaşı silah.

Yetimə toxunma, sakın!
Yetim olan haqqa yaxın!
Üzərinə cumar günah
Ordu-ordu, axın-axın.

Hər fərdiyələ bütün millət!
Yetimlik də milli sərvət.
Yetiminə saygışıyla
Bəlli olur bir cəmiyyət.

Sənin qəlbin daşdan sərtmi?!
Yetim döymək fərasətmi?!
Əliyalın bir bəndəyə
Qılınc çalmaq cəsarətmi?!

Cəsarətmi Kəbə yıxmaq?
Yıxılanla yıxılmaz Haqq!
Vəhşət üçün yaranmadın;
Qəlbinə dön, Allaha bax.

Haqq ucada, Haqq zirvədə!
Haqq dipdiri hər bir vədə!
Doğruluqdan doğar iman!
Haqq uğrunda canlar fəda!

Rəbbin təhəmmülü böyük!
Sən də davran Haqqa... layiq.
Doğrul, durul, ərşə yüksəl,
Kibri, kini içində yix!

Yetimlik – Allah sınağı!
Yetim demə, ümid dağı!
Rəbbimizin hikmətiylə,
Haqqın ulu rəhmətiylə.

Dağ yaşarar, ormanlaşar,
Sısqa sular aşar-daşar,
Yetimlikdən çıxar yetim,
Çəmən-çiçək qoxar yetim.

Könül açar müşk-ənbər tək!
 Goy qurşağı ki, rəngarəng.
 Dünya gördü bu cünbüşü,
 Son Peyğəmbər buna örnək!

Yetimlərin ən nurlusu,
 Ən nurlu Ay, ən nurlu su!
 Kainatın şərəf tacı,
 İnsanların xeyirlisi!

Sonsuz dəniz, əngin səma,
 Aləmlər dursun salama.
 Həbibə-Zülçəlal onu
 Rəhmət göndərdi aləmə.

Yetimliyi bir ibrətdi,
 Ruhu nurdan ibarətdi!
 Haqq önündə onun tövrü
 Bəşərə qurur öyrətdi.

Tək Rəbbə tapınsın deyə
 Yetimliyi bir hədiyyə.
 Ömür boyu çəkər qulu
 Bədən – yerə, iman – göyə.

Olmayan varmı bəs yetim?!
 Son nöqtədə hər kəs yetim...
 Hər yetimin bir vəsfı var;
 Peyğəmbər müqəddəs yetim.

Nur yetimdən son Peyğəmbər!
 Gerçək Təkdən gerçək xəbər!
 Sözlərindən ərz münəvvər,
 Qədəminə torpaq xalı.

Bir Haqq nuru, Haqq işığı,
 Bənzərsizdi yaraşığı;
 Xəyalların göy qurşağı,
 Xilqətən əlvan boyalı.

Nuru bürümüş afaqı,
 Nuri-təcəllə şəfəqi!
 Əxlaqı Qur'an əxlaqı,

Çiçəkdən, güldən həyalı.

Ondan zülmət rövşən oldu,
Qaranlıqlar şan-şan oldu.
Əlvan-əlvan gülşən oldu
Nur yetimin nur cəmali.

Hər qışda bir sehirli yaz,
Hər qamışda gizli avaz.
İnsan belə: dərkolunmaz;
Dünya belə: müəmmalı.

Haqqa sevgi, Haqqdan qorxu!
Müsəlmanın budur fərqı!
Cəhalətdən aldı Şərqi
Peyğəmbərin nür kamalı.

Dan ağarır irəlidə,
Zülməti gərək əridə!
Hədisi-Şərifləri də
Kainatın nur məalı!

*Bakı-Mingəçevir.
Avqust-sentybar, 1995.*

BİR QÖNÇƏNİN BAĞRINDA

Günəş qalxar, ucalar:
Dünya bir gün qocalar.

Nur, zülmətdən öc alar –
Bir gecənin içində.

Hər zərrədə zənginlik;
Hər çiçəkdə rənginlik;
Rəbb adlı bir ənginlik –
Tək hecanın içində!

İmanlarda zikir var;
Hər nəsnədə fikir var;
Su içdikcə şükür var –
Bir cücənin içində!

Bir xalıqın nüsreti,
Hər anı bir əsrədi!
Min çeşmənin həsrəti –
Hər içənin içində!

Ucalan da, enən də,
Yanıb külə dönən də...
Səf-səf durub danəndə –
Bir xacənin içində.

Açar, bələr gül zəri,
Bülbül – zarı, gül – zarı...
Bir baharın gülzarı –
Bir qönçənin içində!

Nə tufan; nə haydı bu?!

Qapısız saraydı bu...
Torpağa nə paydı bu –
Bir xonçanın içində?!

Hər gördüğün dağ – qabar;
Hər inilti – bir qübar...
Dürüst baxsan, nələr var –
Bu qocanın içində...

04.06.2009. Sumqayıt.

3-ci fəsil

SURİ-QİYAMƏTDƏN ÖNCƏ

SURİ – QİYAMƏTDƏN ÖNCƏ...

Nə müxalif yanlısı,
 Nə amir ləbbeyi mən.
 Birgünlükdən tanıram –
 Həssası mən, keyi mən.

Boğ hirsini, hədəni,
 Çökməz bilmə bədəni...
 Ürəyim dağ mədəni:
 Gövhəri mən, zəyi mən.

Haqsızlıq sərt yalquzaq;
 Bir kor düyun hər duzaq.
 Yapışılıb budaq-budaq
 Yırğalaram göyü mən!

Əcəl atın yəhərlər,
 Hər kim olsun, nə hərlər?!
 Taxtdan düşüb dəyərlər:
 Seçim nədən nəyi mən?!

Son ildirim çaxınca –

Can cəsəddən çıxınca:

İsrafi dən çox öncə

Üfləmişəm neyi mən!

Məmməd, kəsib dərd yanın;
Qəm-qüssədir dörd yanın...
Möhnət adlı dünyanın
Nökəri mən, bəyi mən!..

*5 avqust, 2009.
Zaqatala(Car kəndi).*

BİR ANIN ÖMRÜ

Sən ha gözdən sal məni,
Məni gözdə tutan var!
Səni deyə bilmərəm;
Məni bir yaradan var.

Rəbbə təslim bəndəyəm! –
O ruhun kökündəyəm!
İmdadıma yet, deyəm;
Köməyimə yetən var!

Ömürsən, bircə ansan!
Bir yol qəlbə toxunsan,
Yaddan çıxartma, insan:
Dünya boyda xətan var!

*23.02.2010.
Zaqatala.*

BU DA DÜZ, O DA DÜZ...

«*Tutulmamış oğru –
Xandan-bəydən doğru».*

Burası düz!.. Bu da var ki:
Su sənəyi suda sınar.
Haqsızdırsa köklü qaya,
Bir sərt yelə o da sınar.

Oğru yiğar, yeyə bilməz,
Gözü doymur niyə?.. Bilməz.
Haqqı nahaq əyə bilməz,
Qan sovuşar, qada sınar.

Halal maya, doğru nəfəs,
Bunlar yoxsa, dünya – qəfəs.

Sınmaz olur ər olan kəs,
Sınsa, sınan ada sınar.

DAĞ CÜCƏYƏ DÖNMÜŞDÜ...

Gördüm dağı qulaqlayıb
Sürüyürlər harayasa.
Bir cücəyə dönmişdü dağ –
Dağ səbrini basa-basa.

Yetim kimi hönküründü,
Başı qanlı, sinə yarıq.
Dağ olanın dağlığını

Dar ayaqda sınayarıq.

Məğrur dağ ki belə çökdü,
Göylər çöküb elə bildim.
Bu gedişin səbəbini
Birtəhər ki, bilə bildim:

Məhəmmədin kefi durub –
Baxsın dağın cəlalına.
Demə, dağı dartırmışlar
Məhəmmədin ayağına.

1982.

BƏDXAH SON NƏFƏSDƏ

Hər şey qurtarır demək:
Əcəl qapıda hazır,
Üfürülmüş bir cəmdək
Yumub tökür zırhazır.

Göz qamətə dikilir,
Dil çekilir boğaza.
Nəyi anıb ağlayır? –

Kim kəsdirə, kim yoza?!.

Elə kafir deyil ki,
Qorxsun inkir-minkirdən.
Onda bu dar macalda
Nədir onu hönkürdən?!.

Dişlərinin dibində
Zəhər qalır bir yiğin:
Çala bilmir kimsəni,
Müsibətə bir baxın!..

ALDANA—ALDANA

Haqq arasan, haqq – Xuda!
Haqq müjdədir, haqq – Nida!

Görə bilmir haqqı da
Göz aldana-aldana.

Haqqı söylə anında!
Haqq şahiddir yanında!
Üzsüz olur sonunda
Üz aldana-aldana.

Arzu – uçar qanaddı!
Həyat qırar – inaddı.
Çiçeyini don atdı –
Yaz aldana-aldana.

Qiymətdən, kardan düşər,
Jümlə tutardan düşər,
Durna qatardan düşər –
Söz aldana-aldana.

Gedən var: Hissiz gedər,
Ayrılıb bızsız gedər,
Silinib izsiz gedər –
İz aldana-aldana.

Dünya jəlladla dolu:
Üzər baş, kəsər qolu...
Əyriyə verir yolu –
Düz aldana-aldana.

Yalan zirvələr aşdıq –
Yalanlara ulaştıq.
Aldanmağa alışdıq
Biz aldana-aldana.

HAQQÀ UZANAN YOLDA

*Qıldığım namazın savabı bu ulu ibadəti mənə aşırı-
lamış Osman Nuri Topbaş həzrətlərinin ipək könlünə fə-
rə lik gətirsin!*

Amin!

Qibləm, səjdəgahım, haqqə əzanım!

Haqqa səjdə qılım, haqqı qazanım!
 Altmışında namaz öyrənən janım!
 Nə qalıb qalıbdı... qıl namazını.

Namazdan çilənir rəhmət sabaha!
 Namazdan uzanır əllər Dərgaha!
 Bir yol başlamışan yönü Allaha,
 Qarşında bələdçi bil namazını!..

Namazda bir olur Rəbbiylə bir qul,
 Daranır üfüqlər, çözülür məjhul!..
 Nə yaşıda başlansa, ibadət məqbul –
 Başlasın qılmağa qul namazını!

*Avqust 2000.
 Qusar.*

MƏN BİR DƏ YARANSAM

Sıldırıım keçiddən ələnər mənə
 Düzən hamarlığı, yol hamarlığı.
 Dünyanı bir zərrə salar gözüm dən;
 Bir zərrə sevdirər bütün varlığı.

Pələngi cilovlar, şir pəhsindirər,
 Leysana çevrilib yanğın söndürər,
 Lüt-üryan səhranı gülümsündürər –
 Mənim əllərimin cod qabarlığı.

Vicdan dövrəsində dolanan çarxam,
 Qorxsam, bu nizamı pozmaqdan qorxam,
 Ümiddi dünyada yenilməz arxam,
 Tükənməz sərvətim – göz doyarlığı.

Təzədən yaransam həyatda bir dəm;
 «Məni mən bir daha ələ keçirsəm,
 Yaşardım yenə də eşq ilə sərsəm¹»
 Tapardım əbədi bəxtiyarlığı.

KƏNDDƏN CAVAB QAYITDI...

---

¹ Дырнагдакы мисралар Назим Шикмиятиндир.

Şəhərdən məktub gəldi –
 Bacıdan qardaşına:
 «...Ölmüşəm, götür yerdən,
 Dönüm, qardaş başına.
 Təzə rol veriblər,
 Biçilibdir boyuma.
 Ulduz kimi parlaram,
 Sən hay versən hayıma.
 Bir əskik-gərəyim var,
 Sənə qalıb əlacı:
 Gərək bu külbaş qızın
 Topuğa düşsün saçı.
 Ağlıma bir şey gəlib –
 Al qayçını, kəsəri:
 Bizim atın quyruğu
 Ödəyr bu kəsiri...».
 Kənddən cavab qayıtdı –
 Atasından qızına:
 «– Salma bizi təzədən
 Camaatın ağızına.
 Bir yol saçrı qırxdırdın,
 Min yol qoyulduq lağa.
 Dadandın ad itirib,
 Müftə ad qazanmağa.
 At – kişinin namusu,
 At – kişinin papağı...
 Quyruq qırxb olmaram
 Təzədən el qınağı!!!»

Bakı, 20 oktyabr 1979.

BARAMA ÇƏKİLİ

Bar verməyə macal tapmaz,
 Keçər əcəl dəhrəsinə.
 Cıvrıqlanar, kitillənər,
 Nə hay salar, nə dillənər...
 Özgələri barındırar,
 Həsrət qalar bəhrəsinə.
 Çəkə-çəkə çökər çəkil,
 Məlhəm olsa çökməz belə.
 Zərbələrin yox hesabı,
 Bu ağrını,
 Bu əzabı
 Çəkildi ki, çəkə bilir,
 Bu dərdi dağ çəkməz belə!

Barmaqları doğram-doğram
 Biləkləri bu çəkillər.
 Bahar onu oyatdımı,
 Bircə tikə boy atdımı,
 Fələk bilməz, mən bilirəm:
 Bu çəkillər
 Nə çəkirlər!..

DOĞRULUQ

«Doğruya zaval yox!..» Lap olsun bir də;
 Haqq əldən gedirsə, qan əsirgənməz!
 Dağ dara çəkilər yaz girhagirdə,
 Gözəllik uğrunda can əsirgəməz!

Vaxt olub doğrunu dara çəkiblər,
 Düzgünlük gül açıb yenə ilgədə.
 Doğruluq asanca doğulsa əgər,
 Bu qədər qiymətli olmaz bəlkə də.

Yürüş başlananda üzü zirvəyə,
 Əyridən çox düzü döyəclər dolu:
 Doğruluğun yolu bir olur deyə,
 Asandı bağlamaq bu məlum yolu.

Əyrinin qorxduğu doğrudur ancaq!
 Əyri tügyan edər doğru tükənsə.
 Əyrinin zərbəsi ağırdır, ancaq
 Doğru doğru deyil, qorxub çəkinsə!

Quru düzdə qalıb düzgünlük bəzən,
 Amma çürüməyib toxumu, nə qəm!
 Vədəsi çatınca, bir də görürsən,
 Həmən bu toxumdan saflaşır aləm!

Doğruluq üsküyə sığan dənizdir:
 Min dəfə tixasan daşı gözünə,
 Elə inadkardır, elə dönməzdir,
 Daşı dəlib çıxar dünya üzünə!

1981.

QOCA BALIQÇININ OVQATI

Lənət sənə, kor şeytan! –
 Bir şey gəlmir qarmağa...
 Yoxa çıxıb balıqlar,
 Artıb ilan-qurbağa.
 Saman kimi sovrulub bərəkət,
 Sular yaman kasaddır.
 Nə olsun: çubuğu
 Heykəl kimi uzat, dur.
 Qarmağı tərpətdimi, sevin;
 Duydu, uzaqlaşdım, yan...
 Arzuya, ümidə, bəlkəyə aldan.
 Lənət sənə,
 Lənət sənə, kor şeytan!

Bəlkə də çay boş deyil,
 Ağzınacan doludur.
 Qeyrətə gəlib sular,
 Ələ var keçirib, var:
 Yedirir, içirdir,
 Balıqları doydurur;
 Yığılıb ac gözləri
 Sadağadan, tikədən,
 Tikələrdə gizlənmiş təhlükədən.

Deyinmək daha gecdi.
 Bu gün qazancdan keçdi.
 Balıqlar
 Pak sularda dövr elər,
 Halallıq dalğa-dalğa
 ətrafını dövrələr.
 Bəs mən?
 Mənmi?..
 Mən papiros çekmişəm,
 Bir az da o məsələ:
 Yarı sərxoşam,
 Səhər o ki var söyüb,
 ağızımı murdarlamışam.
 Demək, belə.
 Ürkür məndən balıqlar!
 Balıqların haqqı var:

Pak yovuşmaz murdara!
Paklıq hara, mən hara?!
Bəlkə...
Bəlkə də...
Eh, qurtarmır bəlkələr.
Balıqdır də:
Balığın məzhəbini kim bilər?!

Kəlbəcər,
1969.

ŞEYTANI DAŞLA

Həcc ziyarətində «Şeytanı daşlama» ənənəsi var.

İstəsən dünyaya həvəsin gəlsin,
İstəsən içindən öz səsin gəlsin,
İstəsən rəğbəti hər kəsin gəlsin:
Ən qanlı qovğanı nəfsindən başla,
İçində şeytan var: şeytanı daşla.

Hopub varlığına dünyanın kiri,
Qəlbində əcinnə, iblis bir sürü...
Sürüyə bilməzsən, sürü ha sürü,
Səndən əl götürməz şər xoşaxoşla,
İçində şeytan var, şeytanı daşla!

Günəşin doğmamış zülmətin kəsir,
Səni qamarlayan bilmirsən nə sirr...
Şeytanın əlində qalmışsan əsir,
Qurtula bilməzsən qeyri savaşla,
İçinə yapışmış şeytanı daşla!

Onda ki içində bərkidi şeytan,
Yonar varlığını: kərkidi şeytan.
Batdığını çamurun görkündü şeytan.
Irili-xirdalı hər dərdi boşla,
İçində şeytan var, gəl, onu daşla!

Haqqın bir üzü var, astar istəməz,
Astarı nə olsa, göstər, istəməz!
Göstərər gücünü istər-istəməz,
Sən haqqı danmışan bir aldanışla,
İçində şeytan var, şeytanı daşla!

Bir dağı aşırar bir halal loxma,
Halaldan kəsb eylə, cəbrinə baxma!
Çöldə daşladığın şeytandan qorxma,

Dağları titrədən bir hayqırışla,
İçində qıvrılan şeytanı daşla!
Oktyabr, 1993.

ZƏLZƏLƏ

Hər nə ki vermişdin – tök burnumuzdan,
Yapış yaxamızdan – xırpala, dünya!
Sən elə qaniçən bir cəlladsan ki:
Kəsdiyin başlardan qur qala, dünya!

Tanıya bilmirəm səni... sənmisən?
Nədən cin atına yenə minmisən?
Ağlınmı dağılıb, ərköyünmüsən,
Buda hər yetəni, çırpala, dünya!

Nə oyun çıxarıb, nə sul əkirsən?!
Əvvəlcə qurursan, sonra sökürsən...
Sağda uçunursan, solda çökürsən,
Çətin ki, salamat yer qala, dünya!

Üstündən keçməyə qıl körpün də yox,
Zülmətdən işığa bir durbin də yox.
Şimalıün, Cənubun, Şərq-Qərbin də yox,
Zalımdan fərqini fərq elə, dünya!

Mağıl yol gəlirdin yixıla-qalxa,
Dağıldın, töküldün... andıra qal ha!..
Dağını-daşını çalxa ha çalxa,
Dəhmərlə yabını, yorğala, dünya!

Altını üstünə çevirdin, yetər!
Altın da üstündən min dəfə betər.
Yurd-yuvan xaraba, insan dərbədər –
Bundansa biryolluq qərq elə, dünya!

Görürsən: yolundan ayrılib bəşər,
Fəlakət at üstə, yan-yörəsi şər...
Onunçün hikkəndən qurmusan Məhşər –
Od vur qazanına: qır qala, dünya!

Əməldə, imanda, sözdə zəlzələ,
 Ürəkdə zəlzələ, gözdə zəlzələ...
 Batındə zəlzələ, üzdə zəlzələ,
 Qala bağımıza, qor qala, dünya!

Yaratsan da fürsət, versən də növbə,
 Qapından bir daha girmərəm, tövbə!
 «Guya sən beşiksən, insan da bəbə» –
 Nə qədər kefindir: yırğala, dünya!..

TƏSLİMİYYƏT

Gerçeyin ölüm doğrusu!
 İbrətə ölüm çağrısı!
 Əriyər ölüm qorxusu –
 Allaha təslim olunca!

Tək nöqtədə əzəl-əbəd!
 Qurtuluşdur təslimiyyət!
 Heç kimsəyə əyilməz fərd –
 Allaha təslim olunca!

Təslim olan yaltaq olmaz!
 Günahlara ortaq olmaz!
 Qəlbdən uca bir dağ olmaz –
 Allaha təslim olunca!

Təslimiyyət: Hifzi-Sübhan!
 Təşnə çölə yağan leysan!..
 Şeytandan qurtulur insan –
 Rəbbinə təslim olunca!

Dekabr, 2000 Bakı.

HESAB GÜNÜ VAR...

Haqqa-ədalətə az ilış belə;
 Gec elər, güc elər bu gərdiş belə;
 Sökər əza belə, tökər diş belə:
 Bir vəhşət günü var, qəzəb günü var!

Allahı unutdun, Allah unutmaz!
 Həccə yüz ol sığın, billah, unutmaz!
 El-oba unutmaz, ərvah unutmaz:
 Zalımın qarşısında əzab günü var!..

«Qisas aldım!..» demə, nəyin qisası?!
 Məmməd dilin qismaz, nəyin qisası?!
 Yersiz qisas alan qanlar qusası!
 Bu çərxdi: hərlənər, hesab günü var!..

14.12.2008 Sumqayıt.

CAHİL VƏZİFƏ BAŞINDA

«Haqsızlıq önungdə susanlar dilsiz şeytanlardır».

Həzrəti-Əli.

«Kim nə miqdar olsa, əhlin eylər ol miqdar söz».

Füzuli.

«Ayinəsi işdir kişinin, lafa baxılmaz».

Ziya Paşa.

Bir çözülməz bilməcə –
Vəzifə ehtirası!
Kor düyümlü min heca –
Vəzifə ehtirası!..

Qanad taxmış imkandır,
İşə-güçə təkandır!
Ər əlində sükandır
Vəzifə ehtirası.

Vəzifə ər kişiyə!
Post vermə hər kişiyə!
Güç gəlməz nər kişiyə
Vəzifə ehtirası.

***

Fürsət tapsa gədələr,
Nuru zülmət hədələr.
Alçağı Nəmrud elər
Vəzifə ehtirası.

Fırıl-fırıl bir teşি:
Fırlanmaq ancaq işi...
(Qudurdar görməmiş
Vəzifə ehtirası).

Ağıl yoxsa mükəmməl,
Hardan doğsun xoş əməl?!
Cahil bir leş,
Üstə gel:
Vəzifə ehtirası...

Şeytandır, vəsvəsədir,
Çirkab dolu kisədir...
Qibləsi iblisədir –
Vəzifə ehtirası.

Heç nədən könül qırar,
Sul əkər, qan uddurar,
Allahı unutdurar
Vəzifə ehtirası.

Özü gəlməz yadına,
Kimdir?.. Nəymış bu dana?..
Dövr elər yekəxana –
Vəzifə ehtirası.

Kəndirbazdır, canbazdır,
Rəzildir desəm, azdır!
Dopinqdir, ehtizazdır
Vəzifə ehtirası.

Faş elər hər qatını,
Söydürər ərvatını;
Rüsvay edər zatını
Vəzifə ehtirası.

Nə abrı, nə həyası...
Gözü çətin doyası.

Yüz qazanın mayası –
Vəzifə ehtirası!

İçini kol-kos basar,
Vaqqıldar yasar-yasar.
Qıvrılıb quyruq qısar
Vəzifə ehtirası.

Bir karsala qayadı,
Düşük rəngdi, boyadı;
Qancıqdanbihəyadı
Vəzifə ehtirası.

Qımışığı duzaxmış;
Adamlıqdan uzaqmiş;
Bir quduz yalquzaqmiş
Vəzifə ehtirası.
Hər üzü Haqqa tanış:
Daha nə din, nə danış...
Fitrətindən xortdamış –
Vəzifə ehtirası.

Tez faş olar paxırı:
Qarın başdan yuxarı...
Qurum tutmuş buxarı –
Vəzifə ehtirası.

Pozar əski yaddaşı;
Hücum, hər kəsə qarşı!
Azdırar köhnə başı
Vəzifə ehtirası.

Təkbaşına bir xunta,
İpi cin güruhunda –
Ular daim ruhunda
Vəzifə ehtirası.

Daş dövrünün ilk zadı,
Nə namı, nə soyadı.
Çox qorxunc bir röyadı
Vəzifə ehtirası.

Mədə ki haram uddu,

Nə söyləsə, hart-hurtdı!..
İçinə güzgü tutdu
Vəzifə ehtirası.

Hər halı qorxu-qada...
Sıxsaq onu bir zada –
Zərrə qalar, ki o da
Vəzifə ehtirası.

İçindən hürər bir it,
Kirit bu iti, kirit!..
Qanıqlaşmış bir ifrit –
Vəzifə ehtirası.

Tək özünü dinc edər:
Başqasını linc edər;
Aləmə gülünc edər –
Vəzifə ehtirası.

Yandırdı da, qarsdı da;
Çox udduqca quşdu da;
Gözdən saldı postu da
Vəzifə ehtirası.

Sonluq yerinə:

Həqiqəti şax dedim,
Haqqı şaqhaşaq dedim:
Hələ mən yumşaq dedim,
Vəzifə ehtirası!..

15 oktyabr, 2007 Bakı.

ÎÉÀÍÛØ

*Åé ãiñà Øýðã! Åé ýáýäè iýñêýlýð!
Ñýí äý ãùìñëääàíàüà áèð lèééýð åð!*
I. Å. ßöññé

Ãûìñëääàíà óìóðäoã,
Ãåéðýðäýè âýeâýëý áó!
Äýðéà êöêðýð âóëêàí ö÷öí!
Ùàðàññäûð ýþð ùýëý áó!

Éóéàíàäûð êå÷ýí ãàíû—
Éàüü ãöøìýí è÷ýí ãàíû.
Ùàãäàí úîøóá xå÷åí ãàíû!—
Äàü ÷þéäöðýí çyëçyëý áó!

Ýåäýð-ýýëìýç êþ÷ ïëñà äà;
Ñýô-ñýô àðçó ïó÷ ïëñà äà;
Ýåú ïëñà äà, ýóú ïëñà äà—
Îéàíûðà ïýðùýëý áó!

16 ôåâðâé 1995,
Áàéû.

ƏHRİMƏNİ

*Dünyanın əvvəlində olduğu kimi, bu gün də Xeyir Allahi
Hürmüzə Şər Allahi Əhrimən ölüm-dirim qovgasındadırlar.
Kim kimi?!*

*Bu gün Əhrimən həmişəkindən daha murdar oyunlarla bə-
şəri hədələyir, Ulu Hürmüzü uğur yolundan almağa, işığı boğ-
mağa jan atır. Amma haqq nazılər, üzülməz, inşallah!*

Ulu Hürmüz, istəsəydin: sənin güjün
Parçalardı parça-parça Əhriməni.
Şər qalxanda insanlığı boğmaq üçün –
Qoymazdın ki, əl-qol aça Əhriməni.

Bir varlıq ki: istəyi şər, əməli şər,
Məhəl qoysan, bir sözünə min qan düşər.
Bir yol üstə qoya bilmir, gör ki, bəşər –
Qəlbi haça, sözü haça Əhriməni.

Övladının hər biri xor, hər biri pis,
Nələr çəkdik Əhriməndən hər birimiz...
Sən biriylə çarpışdırın, Ulu Hürmüz,
Biz görürük gündə neçə Əhriməni.

Ulu Hürmüz, sən qojaldın, Şər javandı.
Əhrimənlər qaysaqlamaz kor çibandı.
Şər ağızını hər tərəfdən açıb andır –
Daha tutmur qapı-baja Əhriməni.

Tamahını sürtmədiyi bülöv qalmaz,
Ondan olsa, bütöv dünya bütöv qalmaz.
Qanad taxsa, yıxmadiği bir ev qalmaz,
Fürsət vermə, qoyma uça Əhriməni.

Şərlə açıq vuruşduğun o gün hanı?!
Ulu Hürmüz, dolanırsan nə pünhanı?!
Qeyrətə gəl, qurtar şərdən bu dünyani:
Heçdən gəlib, göndər heçə Əhriməni.

Kəlbəjər, mart 1988.

NİZAM SAHİBİ

Kimlər “Ah!” etdi belə,
Yeri dəbərtdi belə?!
Bu, nə ibrətdi belə,
Bu, nə görkdür, Allahım!

Qiyamət qopdu, yoxsa,
El-aləm batdı yasa?!
İnsanlıqdan kim çıxsa,
Dara çəkdir, Allahım!

Göy qısır, torpaq qısır,
Dünyamız atom qusur.
Çiynamızdən dağ basır,
Bu, nə yükdür, Allahım!

Qiyamət qopan gündə
Haya çatdın dəmində.
Səbrin kimi rəhmin də
Nə böyükdür, Allahım!

Bir bax: kim əsir kimə?!
Rəhmini əsirgəmə!
Birləş gətir irqimə,
Min böyük dür, Allahım!

Haqq düşməsin ovxardan,
Ədalətlə bax ordan!
Sənə yalvar-yaxardan
Dil ləlikdir, Allahım!

Qədər bizi tovladı,
Qəm tutdu, dərd ovladı.
Bu xalqın hər övladı
Bir pələngdir, Allahım!

Qopub haqqın təməli,
Şər güjlənir, deməli.
Zalımların əməli
Gülləlikdir, Allahım!

Qaranlıqlar iç-içə,
İstər ki, qanım içə.
Çətin ötər bu gejə,
Hələ ləngdir, Allahım!

Tək dolandır jahani!
Qaytar şəri – şeytanı.
Havalanıb qalxanı
Yerə çökdür, Allahım!

*Bakı,
7 dekabr 1988.*

ÜAĞKBKS ĞASL?

*Əşəasls kədaplı yarası ezzəzəz üağkbüky bəx açıls
açzəpzx apçılsea üada-ütpa vşxssięsdş vkejtpjşcz
aplşrləel.*

Bş, sz qtvda; bş, sz qzya?!

Qjmxzç ez ojcek oheaya...
 Üad qapradls üzsz özya,
 Üzjkp aç, üagkbks ḡasl?!

Sz aışxşs, sz bkx earls...
 Üzjkppkmks üzxç jearls!
 Əzxzjkmeks bkx aearls,
 Üzjkp aç, üagkbks ḡasl?!

Kpn bailaea üzs bkx açüas,
 Ğaqeas ozprkə bkx baxaçüas!
 Üzs sarşüas, bznaxzçüzs! –
 Üzjkp aç, üagkbks ḡasl?!

Maelsea bkx özsok mtırş? –
 Özsoksks ağzsok mtırş?!
 Qjmxzçks uy xzsok mtırş? –
 Üzjkp aç, üagkbks ḡasl?!

Jpks qagqls, mşxeş madra...
 Nkr qapel nk, üzsz etdra?!
 Üzs euyrzyüzs, bkyz baira
 Üzjkp aç, üagkbks ḡasl?!

Oum fzxkəas, mjx nhünhsehx,
 Sz fkü evuxas, sz fkü ohsehx!
 Mjçkrpkmks sz rkünksekx,
 Üzjkp aç, üagkbks ḡasl?!

Bş eadpax nkəszxçk küçzx!
 Vşxsşira ozp bjpz rhüçzx.
 Jlsilx, nkəsz, qjmxzç ouuçzx,
 Üzjkp aç, üagkbks ḡasl ?!

Jpz nkəsz, oum nkəszüks!
 Zxyks badxlsa kəpzüks!
 Ğarl üzsk, üzg gjg nzüks –
 Üzjkp aç, üagkbks ḡasl ?!
 üagkbks, üagkbks,
 üagkbks ḡasl!!!

4 jjvxap 1996. Bakı.

YAS VAR Kİ...

*Bədxahlığımızdan bizə üz verdi fəlakət,
Kim, tutduğumuz işdən olaq bəlkə peşiman.
Qətran Təbrizi.*

Bu dünyanın mizanında
Savab varmış, günah varmış.
Haqlısansa, öz anında
Haqq yetirən silah varmış.

Çərx dolanır öz yerində,
Qan saxlamır üzərində.
Yaradanın nəzərində
Günahsız pənah varmış.

Zəlzələ haqqın görkündür:
Haqq yerini haqq bərkidir!
Zülmətin üstdən körpüdür –
O üzündə sabah varmış.

Fəlakətdi, əzabdı bu...
İnsafsızı insafdı bu!
Vallah, özgə hesabdı bu:
Yox saydığın nagah varmış.

Qovğadadır xeyirlə şər,
Ev yandırar, odda bişər.
Nə yaxşı ki, gördü bəşər:
Yerdə qalmaz min ah varmış.

Tale yerə, göyə bağlı,
Kimdi suçlu, kimdi haqlı...
İnandınmı, insan oğlu,
İnandınmı, Allah varmış?!

1988.

BAKIDA QUL BAZARI

Əsrin üz qarasıdır
Bakıda qul bazarı.
Gör, işin harasıdır?! –
Bakıda qul bazarı.

Səhərdən-axşamajan
Müştəri gələr haçan?!
Bir dev ki: udmaqda jan –
Bakıda qul bazarı.

Sən yüz söyle: özgürəm,
Öz dünyam var, öz kürəm...
Tablaş görüm, döz görüm –
Bakıda qul bazarı.

Ziyalı, ziyanız...qul.
Nə verərsən, ver – məqbul.
Təzə qula köhnə çul –
Bakıda qul bazarı.

Yol uzun, ömür qısa,
İş yoxsa, batma yasa,
Sevin: var heç olmasa
Bakıda qul bazarı.

Bu jəmdək çoxdan tanış:
Qalıb, qalıb qurddamış.
Quldarlıqdan xortdamış
Bakıda qul bazarı.

Arzular dərbədərdi,
Naməndlər əydi mərdi.
Çox mətləbdən xəbərdi –
Bakıda qul bazarı.

Günümüzün rəngidir;
Səfalətin jəngidir;
Zamanın xərçəngidir –
Bakıda qul bazarı.

Qul-quldarın ajizi;
Jəmiyyətin iç üzü;
Bazarın ə ujuzu –
Bakıda qul bazarı.

Qul – aynası zillətin.
 Quldan ağır dərd çətin!
 Nefti şülən millətin
 Bakıda qul bazarı.

Ölkənin göz yaşıdır;
 Alımə daş daşıdır;
 Dünyanın baş daşıdır
 Bakıda qul bazarı.

*Avqust 1998,
 Bakı.*

BU SƏRSƏM DÜNYA

Hara ayaq bassaq, qazıb atarlar,
 Kimdi qoyan izi iz olmağa ki?!

Astarı üzündən üzdə tutarlar,
 Kimdi qoyan üzü üz olmağa ki?!

Arzusu, muradı gözdə qalan kəs!
 Gözü bu yollarda, izdə qalan kəs!
 Düzlük gəzə-gəzə düzdə qalan kəs!
 Kimdi qoyan düzü düz olmağa ki?!

Xamırımız başqa, özümüz başqa,
 Xamırdan qəlibə düz keçək keşkə!
 Jüjəni fil gördük, fili qarışqa,
 Kimdi qoyan gözü göz olmağa ki?!

Bu dünya olmayıb ta bunja zalım,
 Baltasınja zalım, sapınja zalım...
 Söndürür biz ojaq tapınja, zalım,
 Kimdi qoyan közü köz olmağa ki?!

Kələf çözələdik yüz ilə qədər,
 Dedik ki: çatarıq mənzilə qədər.
 Neylədik, sökdülər özülə qədər,
 Kimdi qoyan bizi, biz olmağa ki?!

Şər meydan sulasa, fəsadlıq doğar;
 Fəsaddan mə`nəvi kasadlıq doğar,
 Dönüb özün olsan, Azadlıq doğar,
 Kimdi qoyan özü öz olmağa ki?!

Mart 1990 Bakı.

E H S M A

Rksbkx xzyapzcz ouy mşra-mşra
 Rzgəzx amadlsa vaxrlüas, ehsma.
 Üaparaç mjxks mtı qzezr baürada,
 Aptvüas, açzəüzs, qtxrşüas, ehsma?

Gzxiks çzxüz eushb, skyarls çzxüz,
 Gznekn qzezxksk--ğzx sz qzezxüz.
 Qaxa bşpşə nkrk nhxxjmk-zxyz
 Bkx ıapqls ağslı üaxrlüas, ehsma.

Ftyşpeş pzyyzçks, yzgx tpeş eaels,
 Ğzx eushr-eusozsez rks kückbeaels.
 Bş qzezx jzxmaea qşpaq çliaels,
 Üumpz, üadlxrlüas, naxrlüas, ehsma?

Yhprhs fzszüksez qaxapel əarpax,
 Uphr okxeablsea kspzx aearpax.
 Iapql ekxkouyph mjek marmarpax,
 Ouyhsrh çşçşpşb, ntxrşüas, ehsma?!

1990.

**MÖTƏBƏRLİK
GÖYDƏN DÜŞMÜR**

Nəbi QULİYEVƏ

Tale sənə bu imkanı verib ki:
 İmkənindən imkansıza pay düşə.

Kərəm göstər: kərəminə gəliblər,
Kərəmindən işiq düşə, ay düşə.

Mötəbərlik göydən düşmür zənbildə,
Buğum-buğum buğda “bişir”“”“” sünbüldə.
Yaxşılığı sən etmisən, sən bil də:
Nə gərəkdir haray düşə, hay düşə.

Doğmaların qarasına etmə jəng,
Sənər bir-bir gözümüzdə yeddi rəng.
Səni özü bilənlərlə nə gərək
Aranıza bir keçilməz çay düşə.

Yönsüz işi qoymusansa yönünə,
Arxasına peşmanlığın yönü nə?!
Nə olar ki, bir günsüzün gününə
İldə bir yol səndən haqqı-say düşə?!

Tasalanma, öz-özünə deyinmə,
Fürsət bəxtin naxışıdır, öyünmə.
Müxtəsəri: xirdalanma, üyünmə:
Adamlığın imkanınlə tay düşə.

1984

MƏZARSIZ ŞƏHİDƏ AĞI

Ömürlər qum dənəsi,
Əjəl – quyu, şəhidim.
Bu quyuda dadarsan
Yası, toyu, şəhidim.

Nejə çıxar il yaza?!
Kəsər hardan almaza?!
Ər, ər olmaz, olmasa
Ərin soyu, şəhidim.

Mərd oğluydun bu yurdun!
Kəllədən qala qurdun!..
Ölümünlə qorudun
Odu, suyu, şəhidim.

Döyüşürdün jansız da!
Qanın qalmaz qansızda!
Sən şəhiddin onsuz da
Ömrün boyu, şəhidim.

Əzmini nejə öyüm?!
Sızlaram göyüm-göyüm...

Qəbrin də yox ki, deyim:
“Rahat uyu, şəhidim!..”

İyul 1992. Bakı.

4 Fəsl

DÜNYAMIZIN KRİM DƏRDİ VAR...

YALTADA QIŞ

Qonaq gəldim bu diyara,
Bir il həsrət qaldım qara.
Qişı salıb ixtisara,
Mən Yaltada qış görmədim.

Fevralında nədir bu dəm,
Çiçək-ciçək gülür badam!
Skamyalar dolu adam,
Bir yeri də boş görmədim.

Bax quzeyə, bax güneyə,
 Ətir hopub yerə-göyə,
 Bir xatırə qalar deyə
 Yazılmamış daş görmədim.

Dalğalarla yarış sən də;
 Maviliyə qarış sən də.
 Bu gözəllik qarşısında
 Əyilməyən baş görmədim.

ARSLAN DAŞ OLMAQ İSTƏYİRDİ...

İki dəfə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı Əmət Xan Sultanın doğulub-böyüdüyü Alupka şəhərində (Yalta şəhəri yaxınlığında) tunc büstü qoyulub. Arslan Əmət Xanın sonbeşiyi idi.

Onu ilkin görən kəs
 Donuxardı küçədə.
 « Əmət xanmı bu gələn?! –
 Gör oxşayıր necə də!...»

Üzündə daş sərtliyi,
Tuncu libas əynində –
Büstə dönüb durardı
Büst atanın önündə.

Qoparıb tullasaydın
Dünyanı mehvərindən,
Görməz, duymaz, eşitməz,
Tərpənməzdi yerindən.

O donanda onunla
İzdiham da donardı.
«Mən niyə daş olmadım?»
Allahını qınardı.

Ata onun gözündə
Əbədiyyət yolcusu,
Namus, qeyrət zirvəsi,
Qəhrəmanlıq ölçüsü!

Arslan...eləcə oğul,
Açılıası bir qönçə.
Çin olmamış bir yuxu,
Hələ şirin düşüncə.

Baxışlar—dəliqanlı,
Kip dodaqlar əsəbi.
Hirsinin, hikkəsinin
Bilinməzdi səbəbi.

Özü boyda tufandı –
Hara gəldi...əsərdi.
Yaşamağa...
Daş olmağa –
Ölməyə tələsirdi.

...Torpaq üstə daş olmaq
İgidlikdi həyatda!
Xəyalpərvər Arşanım
Daş oldu torpaq altda.

Krım, Alupka, 11 sentyabr 1978.

BU DAŞIN ÜRƏYİ VAR

*Yaltada yazıçıların yaradıcılıq evinin
bağında görkəmli rus şairi Vladimir
Luqovskoyun ürəyi bir qayada dəfn olunub.*

Qamaşır qayanın gözləri nurda,
 Daş şöhrət qazanıb sözdən, sehirdən.
 Bir şair ürəyi dəfn olub burda,
 Qaya çəmən kimi göyərib birdən.

Min yol yoxlanıbdı, bir də yoxlayın:
 Şair ürəyini od görüb bəşər.
 Lap dəmir içində qoyub saxlayın,
 Orda pöhrələyib kimi dəməri deşər...

Daşın ürəyi var, bu daş daş deyil,
 Saygısız keçməyin onun yanından.
 Cansız qayalara ta yoldaş deyil,
 Bu daş ilham içib ürək qanından.

Bu daş şairləşib, bir sarı simdir:
 Xəyalda çağlayar, xəyalda çalar.
 Bu daş həzinliyim, bu daş hirsimdir,
 Onun daş dilini tapıb açalar!

Yaxınlar-azaqlar axar yanına,
 Bir evin bu qədər get-gəli olmaz!
 Qaya özü boyda heykəldir ona,
 Heç kəsin bu boyda heykəli olmaz!

Bir elə xəzinə udub bu qaya –
 Hər gələn qonağı əfsunda saxlar.
 Gahdan cəh-cəh vurar, gah çəkər qıyya,
 Qaya bir gözəli səslər, soraqlar.

Bu qədər hay-küydən, səsdən, qıyyadan,
 Boylanar sevdası, qovğası, dərdi:
 Sərtliyi yumşalmış kövrək qayadan
 Bir gün də görərsiz misra göyərdi.

1980.

XƏDİCƏ ANA, MÜSAFİRLƏR VƏ ÇÖMLƏK

Xədicə ana Yalta yaxınlığındağı Alupka kəndində yaşayırıdı. O boyda Krimda o qədim sakinlərdən təkcə o və oğlu Şamil. Bu, nə

səlahiyyətdi?! – 1944-cü ilin ayında öz doğma el-obasından zülmlə köçürülmüş Krim türklərindən sonalar təkcə bu ailəyə bura qayıtmağa icazə verilmişdi. Niyə? – Xədicə ana Sovet İttifaqı Qəhrəmanı Əmət Xan Sultanın bacısı idi. Əmət Xan Krimsiz yaşaya bilməyən bacısına zor-güt hesabına buraya qayıtmağa rəsmi icazə ala bilməşdi.

Xədicə ana bir dəfə üzgünlüyünü bildirdi: «Rahat ölməyəcəyəm? Bir dəfə qapımdan qonaq qovmuşam...» Sonra da həmin qanıqara əhvalatı anlatdı...

Qədim Alupkada köndələn bir ev

Salamat qaladır qonaqlarına.
Bir dolça su olar Xədicə ana –
Calanar qonağın ayaqlarına.

Yumular, yumağa dönər yerində –
Qonaq gəlməyəndə qərarı tutmaz.
Müsafir inanmaz qəribiliyinə,
Bu evin mehrini qonaq unutmaz.

... Bir axşam qapının zəngi çalındı,
Qaçdı ev sahibi tezçə eyvana.
Çoxdandı qonağı gəlmirdi deyə;
Uşaqtək sevindi Xədicə ana.

Haçандı görmürdü bu doğmaları,
Çırçıq qollarını açdı sevincək.
Hər nə ki, soruşdu, qonaqlar susdu,
Donuxub baxdılar ciyin çəkərək.

Doğmalar bir kəlmə türkün dilində
Qarının kefini sora bilmədi.
Gözləri qaraldı, baş gicəlləndi –
Qarı hara qaçsın, hara? – Bilmədi...

Ürəyi bulandı, halı dəyişdi,
Yumdu gözlerini, qulaqlarını.
Qəzəblə qapını göstərdi birdən,
Qovdu ocağından qonaqlarını.

Bu an arxasında müsafirlərin
Doğma it dilində uladı Çömlək.

Aparıb yalaǵa yal tökdü qarı,
Rarzılıqla quyruq buladı Çömlək.

Yalta, Alupka, 14 sentyabr, 1978.

KRIM GƏRAYLISI

Sinəsi nər, qayası nər,
Başdan-başa nərdi bu yer.
Gecə gümüş məcməəli –
Ay bədr olan yerdi bu yer.

Gözəlliklər Krımıdı –
Suda torpaq qırımıdı.
Biz qarıldıq, qarımıdı,
Təptəzədi, tərdi bu yer.

Yerin üzü, göyun üzü
Durulmaǵa səslər bizi.
Dünya – təbəssüm dənizi,
Yaranışdan nurdu bu yer.

Sıx meşələr ordu-ordu,
Aşırımlar məni yordu,
Əmət Xanın baba yurdu,
Daş-torpağı zərdi bu yer.

Bu, Uzunca vadisidi,
Elin gələn vədəsidi.
Gözlərimin didəsidi,
Cavahirdi, dürdü bu yer.

Heyran qaldım Uçansuda!
Canlısı da, cansızı da

Əfsanələr salır yada...
Əfsanələr yurdu bu yer.

Saray düzüb sağa, sola,
Görən gərək səcdə qıla.
Tarixini qala-qala
Qayalara hördü bu yer.

İl – qanadlı, ömür – süvar,
İllər bir-bir ömrü sovar,
Ağlar gözlü qayası var,
Özü boyda sirdi bu yer.

Gəldim gənclik həvəsində,
İksir tapdım havasında:
Üzgün bir can əvəzində
Polad bir can verdi bu yer.

Hər kim görsə, öyəcəkdi.
Qara dəniz qıyya çekdi.
Əsəbimi suya çekdi –
Gün altına sərdi bu yer.

Dəniz elə qurcalandı,
Nər güzgüsü parçalandı.
Sahillərə süd calandı,
Kürüm kimi kürdü bu yer.
Cənnət deyə gəzmə əbəs,
Bura Cənnət deyilmi bəs?!
Bir təbibdi – Loğmannəfəs,
Bir dənədi, birdi bu yer.

Yalta, 1977.

GERİ DÖNMƏZ O GÜNLƏR...

Moldav qızı Lizaya

Bu yerde bir Liza vardı,
Gözü güldən göyçək idi.
Elə nurlu üzü vardı,
Elə bil ki, çiçək idi.

İsinmişdim qayğısına,
Bürünmüşdüm duyğusuna,
Qiymazdı ki, bir çöp sına,
Özü boyda ürək idi.

Gecəm olsa, Aya dönər,
Bir vəfalı quya dönər,
Su istəsəm, suya dönər,
Çörək desəm, çörək idi.

Dərdim dağsa, çapasıydı,
Heçdən hər şey tapasıydı...
Bir qucaq gül topasıydı,
Tellərindən titrək idi.

Ümidə sirdaş yaşırdı,
Xilaf sözdən tez çavaşdı.
Gözlərində sel daşardı,
Körpə kimi kövrək idi.

Ötən ötdü, geri dönməz,
Yüz bir günün biri dönməz...
Röyam bir də bəri dönməz,
Nağıl idi... gerçek idi...

Kırım, Alupka, 27 yanvar 1978.

EL QIZI

Krımda Nikitin dendroloji parkında Lənkəran akasiyası ilə qarşılaşarkən.

Xoş görmüşük, el qızı,
Səni bu güllü bağda!
İnanmazdım görüşək
Doğma yurddan uzaqda.

Gözəllər cərgəsində
Duruşuna min əhsən!
Sən təpədən-dırnağa
Duyğusan, təravətsən.

Şirin-şirin pıçıldı
Bu görüşün xətrinə.
Saçlarına daraq çək,
Qoy məst olum ətrinə.

Söylə olub-keçəndən,
Naz eləmə, qəşəngim.
Haçan bura gəlmisən,
Mənim zümrüd fişəngim?!

Dünya biçib boyuna
Cılvari, yaraşığı,
Ay Lənkəran gözəli,
Ay gözümün işiği.

Yalta, noyabr, 1977.

DÖVLƏT QUŞU

Dövlət quşu uçurtdular,
 Xoş gümana düşdü hamı.
 Hansı ciynə qonar olsa,
 Şah edəcək o adamı.

Bölük-bölük, dəstə-dəstə
 Meydanlara axdı insan.
 Sınaq bəxtin sınağıdır:
 Tutar – qatıq, tutmaz – ayran.

Axtarsaydın, bu mənada,
 Evdə qalan tapılmazdı:
 Kor da, şil də təmənnada,
 Bu arzudur, bu murazdı.

Səksəkələr izlər onu,
 Kim bilir, hara qonacaq?! –
 Hara qonsa, qonduğunu
 Adilikdən qurtaracaq.

Bu təsadüf hökmü deyil,
 Məhəbbətin zər nəqşidir.
 Bu quş ürəkdir elə bil:
 Kimi sevər, öz işidir.

Fövqündədir varın-yoxun,
 Özü bəndə, özü Allah,
 Nə ruşvətə durar yaxın,
 Nə bir şeyə salar tamah.

O qonubsa, köklü dağdır,
Top atsan da, o laxlamaz.
O gedirse, yol açıqdır –
Onu yoldan zor saxlamaz.

...Anlar keçir – axar sudur,
Giley-güzar dəmi deyil.
«Eşq – bir riza loxmasıdır¹»,
Hər yetənin yemi deyil.

Devikdikcə quş havada,
Ümidlər də devikirdi.
Hansı yana dönürdüsə,
O tərəfdə Dan sökürdü.

Sağla süzdü, sola süzdü,
Canlıları candan üzdü.
(Dağ olsaydı, dayanmazdı,
İnsan idi, buna dözdü).

İsteyini tapan kimi,
Düz üstünə şığıdı quş...
Axtardılar bəxtəvəri –
Demə, bostan oyuğuymuş.

Bilindi udan, uduzan –
Bu taledən, bu təqdirən.
Bir andaca, quşqorxuzan
Ətə-qana doldu birdən.

Dövlət quşu dövlət verdi,
Ödənildi kəm-kəsirlər:
Arxasında qala gördü,
Qulluğunda – müntəzirlər.

Şöhrət yağıdı zaman-zaman,
Yağıdı vüqar, əzəmət də...
«– Mən bir ulu quşqorxuzan,
Şahlıq tapdım məhəbbətdə...»

Yalta, 20 sentyabr, 1978.

---

¹ Мисра Пир Султан Абдалындыр.

AĞLAYAN SİDR AĞACI

Nikitin denroloji parkında nəhəng sidr ağacının qonşuluğunda sarmaşıqtək yerə sərələnmiş dekorativ sidr ağacı var. Üstündə çox uyğun ad yazılıb: «Ağlayan sidr».

Sidr ağacı ağlar bütün gövdəsiylə,
Gözlərini yaşıl-yaşıl didəsiylə.
Salxım-salxım göz yaşıdır göydə donub,
Ağlar gözə, bağban onu heykəl yonub.
Kola dönüb sidrlərin sırasında,
Ögey olub doğmaların arasında.
Bir sidrin ki seçilməyə şah budağı;
Nəsli üçün bir əfəldir, bir göz dağı.
Kimi var ki?! Kimə etsin umu-küsü?!

Ürəyində yornuq düşüb hönkürtüsü.
Ya dikəldin, sidrlikdən ya çıxarın,
Dərdi məni yandırıbdı bu fağırin.
(İnanmazdım: acizləşə əl-ayaqda;
Səril! – desən, yayxalana sidr ağacı.
Həmcinsləri göyə meydan oxumaqda,
Ağlamaqdan özgə bunun yox əlacı...)

Yalta, 15 avqust 1977.

ÀÕÒÀÐ ÌßÍÈ, ÝßÇ ÌßÍÈ...

Êðûi ýþçýëè Çåðà Áÿêèðîâàéà

Çåðà ãûç Êðûìûí ÷þë ÷è÷ýéèìè?
 “Àüáàðääàã” äåéèëýí áèð ëý÷ýéèìè?!
 Ýöe êèìè à÷ûëñûí Áàü÷àñàðàéäà –
 Éîë öñòäý ýþçëýñèí ýýéýúýéèìè?

Ýþçëýñèí áàùàðû – ãûøääí ñûéðûëûá,
 Äóðóñóí êèðïèéè – éàøääí ñûéðûëûá.
 Áó äýéè èñòýéèì, äèéáèëìýç áðääèì
 Äàéàääí ñûéðûëûá, äàøääí ñûéðûëûá.

Ãàñûðüà è÷èíäý êþíéöì áèð àäà;
 Éàñàñà, äèíúýéìýç Ñýìýíäý ïäà.
 Àéáýäðè äàüûíäà íýéý òîõóíñà,
 Äóéàð êè, äþéöíöð íýáçèì ãàéàääà.

Ãîé äåéèì ýþçëýñèí î ùàðääà ìýíè:
 Ýýçñèí Àüííëëäà, Àüéàðääà ìýíè.
 Úàíéíéäà, Ñàéëäý: üýð éåðäý âàðàì,
 Ñýíèá ýþéýðòìèøýì î éóðääà – ìýíè...

1985.

ÜMİD QOCALMIR

Dünyanın damıdır sanki,
 Bura Göyçə gədiyidir.
 Şış dağların baxırsan ki,
 Qatarı baş alıb gedir.

Yaranışdan sərt divardır
 Enişləri, yoxuşları.
 Xinalı dik qayalardır
 Qırçının naxışları.

Toxunmamış bir xalıdır,
 Ciğirləri əriş-ağac.
 Dağlılar dağ arxalıdır,
 Burda hər ot – dərdə əlac.

Buz bulaqlar pıçıldışar
 Ətəyinin bükümündə.
 Damlasında məlhəm yaşar:
 Hər biri loğman hökmündə.

Hər çiçeyin əsrarı var,
 Hər çiçeyin sırlı dili.

Ürəyə çatınca qovar
Hər birisi bir nisgili.

Yellicə kənd daşı, çimi,
Meşəni geyib əyninə.
Qonubdu bir qartal kimi
Bu gədiyin daş çıyninə.

Onda ki qış yolu kəsər,
Kənd dünyadan üzülüşər.
Üç ay burası düşə əgər,
Əzrayılın yolu düşər.

Bu obanı bəzər bahar
Öz gəlinlik duvağı tək.
Torpağına çiçək yağar
Qucaq-qucaq, ətək-ətək.

Budağı bar əyən vaxtı
Əl uzatsan pöhrəsinə,
Gözü-könlü elə toxdu,
Minbir nemət verər sənə.

Bahar gəzər dörd bir yanı:
Dikə qalxar,
Düzə enər.
Elə sıxar nər qayani,
Daş yaşarmış gözə dönər.

Daş yatağı oya-oya
Axar sellər, sular burda.
Dərədəki hay-haraya
İnsan heyran qalar burda.

Üz tut əl boyda güneyə,
Çiyələk yiğ səbət dolu.
Deyərsən ki, Yellicəyə
Düşməyibdi əsrin yolu.

Üzüsulu qalıb torpaq,
Hələ burda bərəkət var.
Camaatda sən bəxtə bax:
Kəlbəcərdə belə kənd var.

Çəpər çəkməz boş-boşuna,
Qapıları qıflı görməz.
Elin bəxtəvər başına:
Bədxah bilməz,
Paxıl bilməz!

Yumurtlayıb cüçələyər
Toyuğu qaya dibində.
Mal-qarası gecələyər
Bu kəndin kaha «cibində».

Biri bir nehrə çalxasa,
Bütün kəndə yavanlıqdı.
Burda saqqal tapar kosa,
Burda naçar qalan yoxdu.

Birdir kəndin dostu-yadı,
Gəliri bir, itkisi bir.
Hamı bir evin övladı,
Birgə səpir, birgə biçir.

Taledən kim qapaz yesə,
Ağırlığı kəndə dəyər.
Bir kimsə borca düşübəsə,
Borcu bütün kənd ödəyər.

Artıq deyil burda heç kəs,
Hər adamın öz yeri var.
Burda kimsə yaman deməz,
Kor qızı da müştəri var.

Ömür adlı bu «get-gələ»
Haqdır desək: «əkin, biçin».
Görməyibdi bu kənd hələ
Bir ömürdə iki kəbin.

Ədəb-ərkana toxuna
Bir adamın tərpənişi,
Ehtiyac qalmaz divana,
Tufan elər Camal kişi.

Görsə yoldan-izdən döndün,

Üsyən çəkər yerə-göyə.
Ağsaqqalı olan kəndin
İşlə düşməz məhkəməyə.

***

Eşitsə Mercahan nənə,
Deyər: – Bu nə söz-söhbətdir?!.
Qarı söykənər zəndinə,
Düşünər: «Kənd elə kənddir,

Bu dünyanın harasında
Olmağının fərqini varmı?!.
Bu kəndlərin arasında
İnsan ayrılıq duyarmı?!».

Nə görübüdü kənddən ayrı?!.
Dünya kənddir xəyalında.
Lap cini də görər qarı
Yaxşı bir insan halında.

Elə əriyib ki, qarı,
Külək onu alıb gedər.
İllərin sərt caynaqları
Ürəyini inildədər.

Yerli-dibli quru qaxac,
Bir kölgədir torpaq üstə.
Bu qədər qurusa ağac,
Çətin durar ayaq üstə.

Ömrünün axşamı düşdü,
Toran çaldı, qaş qaraldı.
«– Düz qırx ildi gəldi-keçdi,
Bəs Gərayım harda qaldı?..»

Odsuz-ocaqsış da yanar,
Qarğayar qanlı fələyi.
Bayatıda gumuldanar
Onun kövrəlmış ürəyi:

«– Bu dağların belincə
Çiçək incə, gül incə.
Əsgər gedən balam var,

Can vermərəm gəlince.

Mən aşiq, gülə damlar,
Şeh düşər, gülə damlar.
Bu yerlər o yerlərdi,
Hanı o gül adamlar?!.

Şər ara qarışdırı,
Ər gərək duruş dura!
Əzrayıl nəkarədi:
Oğluma qarşı dura!..

Oğul zərmi: tapıla,
Ya dövlətə, ya pula.
Övlad palçıq deyil ki,
Hər divara yapıla?!.

Həsrət məni udur, bax,
Qorxduğum şey budur bax:
Qəbrim od tutub yana,
Hayif ola bu torpaq...»

Bax, beləcə keçər günü,
Bayatiyla ovunmada.
Dağda-daşda mələr ünү,
Dirigözlü yanar oda.

***

Qırx ildir ki, qız bəyənir,
Qızlar köçür... gəlin olur.
«– İnsafdır mı?» – hey deyinir:
«– Mən bəyənən elin olur...»

Yola salır gül qızları,
Yenə bir qız tapır ancaq.
Elə bilir yazıq qarı
Oğlu oğlan qayıdacaq.

Sərtliyindən dönüb zaman,
Ananın hökmündə – quzu.
Bir qul kimi naçar, giryān,
Mələməsə, verməz duzu.

Ümidinin ləçəyini
Qüvvəmi var: yolub ata?
Duman basmış birçeyini
Sevdiribdi camaata.

Bassa çiynindən bu kədər,
Dağ dözməzdi, ana dözdü:
Olmayıb qadın peyğəmbər,
O, peyğəmbər nənəmizdi.

***

Qırx ildir ki, bir daxmada
Təkbaşına yaşar ancaq.
Qərar tutmaz qohum-qardaş,
Qərar tutmaz oğul-uşaq,
Tez-tez yiğilar başına:

– Yüzdən artıq yaşın olar,
Hansımız gəlsək xoşuna,
Köç, bizimlə yaşa, nolar.
Tənhalıqdan yorulmadın,

Yordun bizi, bəsdir daha.
Bu tərsliyin, bu inadın
Açıq gəlməzmi Allaha?!

– Açıq gələr, qoy aparsın.
Apardı ha!
Gözləyirəm əcəl gələ,
Bədbəxtliyə baxın hələ
Ora da bağlanıb yolum.
Kərəminə qurban olum,
Ah-naləmdən xoşu gəlib,
Məni başa salın görək:
Kor olubmu qanlı fələk,
Görmür ömrün qışı gəlib?!.
Əldən-ağıza qalmaqdən
Üzüsulu ölmək yeydi.
Mən bir yükəm, ömrüm – zindan,
Ayaq qaldı, əl keyidi,
Nə vermişdi, alıb Tarı,
Borcum yoxdu daha ona:
Quruca nəfəsdən ayrı.

Yorğun-arğın susur bir dəm,
Sakitləşir coşan külək.
– Yox-yox! Deyir qarı birdən,
Öz-özündən diksinərək:
– Yox-yox, bir az kərəm etsin,
Barı indi çatsın kara;
Son günümə Gəray yetsin,
Qoy çıyində gedim gora.
Görmürsüzmü can çəkirəm,

Öləmmirəm ayrı cürə?!.
Diddi məni bu dərd, bu qəm,
Heç kəs dözməz bu əcirə.
El yiğilar, qoşun olar,
Qalmamışam xeyir-şərdən.
Cənazəm qurğuşun olar,
Qaldırırammaz kimsə yerdən.
Güclə nəfəs dərə-dərə
Əqrabaya acıqlanır:
– Qoy yanmasın nahaq yerə
Kimin mənə qəlbə yanır.
Gərayım var bu daxmada,
Bu haqqı-say itə bilməz.
Burdan ayrı bir loxma da
Boğazımdan ötə bilməz.

Qədərinə boyun əyər,
Çarpazlanar çırpı qolu.
Döl-döşünü təhnizləyər,
Sonra da göstərər yolu:
– Hər kəs öz evinə!.. Haydı!
Çıixin, məni tək buraxın.
Nə səs-küydü, bu nə haydı?!
Başım-beynim getdi, qalxın!..

Bu yiğincaq, bu mərəkə
İldə yüz yol olar təkrar.
Yenilməz qarı bir tikə,
Sözünün üstündə durar.

Aydan-aya, ildən-ilə
Boylanar Mercahan nənə.

«Oğlum gələr!» ümidiylə
Günləri düyər səbrinə.

Bu kənddə bir körpəyə
Gəray adı qoymazlar:
Eşidər, inlər deyə
Zülmü ona qıymazlar.
Ta səhərdən axşama
Əli qalar qasında.
Baxar dilsiz yollara,
Tufan qopar başında.
Dağ-daş qınayar,
Gördüyünə darılar.
Gözlərində gərilən
Yol yüz yerdə qırılar,
Dönüb yenə bitişər:
Nənə dara düşüncə
Ümid haya yetişər:

Yalta, 1980.

MƏĞRUR DİLƏNÇİ

Salah baba danışarmış ki:

Səhra sonsuz.
Mən üzgün.
Ziyarətə gedirdim.
Necə oldusa, bir gün
Pul kisəmi itirdim.

Vətən hara-buraydı?!
 Torpaq sağır, göy sağır.
 Pulsuz günüm qaraydı,
 Neyləyəydim mən fağır?!
 Pul olsa, hər şey olar.
 Pul gücünə böcəyi
 Filə dəyişmək olar.
 Yollar pulsuz qət olmaz,
 Pulsuz ziyarət olmaz!
 Əlim-qolum boşaldı,
 Elə at da loşaldı –
 Gördüm ki, qımıldanmır,
 (Di gəl, deynən: at qanmır...)

Pulsuz söndü həvəs də,
 Dözülməzdi bu dərdim.
 Naçar qalıb yol üstə,
 Atı geri döndərdim.

...Qızmar bürkülü gündü,
 Birdən gözə göründü
 Fələkzadə bir insan,
 Dərdim çıxdı yadımdan
 Qollar dizə hörgülü
 Dizlərində çənəsi.
 İnsan demə, bir ölü,
 Qupquru qum dənəsi.
 Canlı kimi canlıya
 Bənzəyişi yoxuydu.
 Çətin ki, görə, duya,
 Yarımçıq bir yuxuydu.
 Gözlər – quyu dibində
 Quruyası bir damla.
 Sözmü qalıb dilində,
 Söz danışın adamla?!.
 Donmuşdu yerindəcə,
 Kor bəxti hikkəliydi.
 Yanar çöldə bu qoca
 Səfalət heykəliydi.

Sükutdanmı usandı,
 Dəbərdi qum dənəsi?!
 Başı azca qovzandı,

Dizdən qalxdı çənəsi:

– Nə olub, – dedi – zəvvar,
Qayğılısan, deyəsən?
Ürəyində nəsə var,
Danışmirsan niyə sən,
Çəkilməklə qəm bitər?..
– Keçər, babam, soruşma;
Öz dərdin sənə yetər,
Özgə dərdə qarışma.
– Zəvvar, məndən gizləmə
Qəlbinin kədərini.
Kisənin rəngini də,
Qızılıın qədərini.
Dedim.
Qoca dikəldi.
Bir az da yaxına gəldi.
Cır-cında arasından
İtiyimi çıxartdı.
Əyin-baş yarımüryan,
Baxdım,
Heyrətim artdı.

Ovcundakı elə bil
Torpaqdı, qızıl deyil.
Kor qəpik ucbatından
Ömrü yollarda qalan
Bu fağır insana bax,
İmkana, vicdana bax!
Bulud kimi dolmuşdu,
Qaralmışdı, doğrusu.
Açı-acı danışdı
O doğruluq tanrısi:
– Yarımcıq qayıtmaga
Vadar edib bu, səni.
Biz – nökər, qızıl – ağa...
Al, zəvvar, pul kisəni!

Gözü qabağındaca
Yarı böldüm nə vardı.
Alındı dərhal qoca,
Gördüm ki, huş apardı.
Qaldı göz döyə-döyə.

Köksü qabarıb endi,
 Üzünü tutub göyə,
 Deyindikcə deyindi:
 – Bu ürekłemi, zəvvvar,
 Ziyarətə varırsan?!.
 Ziyarətdə ha yalvar,
 Bağışlanmaz bu nöqsan.
 Baxma ac-yalavacam,
 Əzəldən toxdu dünyam;
 Mən damlaya möhtacam;
 Yox dəryaya təmənnam.
 Düşünürsən ki, yəqin
 O qədər miskin olam:
 Ziyarətə gedənin
 Payına ortaq olam?!.

***

Mən özümə gəlincə,
 Qoca çıxıb getmişdi:
 Söz – kəsə, mətləb – incə...
 Ta ziyarət bitmişdi.

Yalta, sentyabr 1978.

YAZLA QIŞ ARASINDA

Hələ torpaq qulunjunu qırmayıb,
 Nə tez bildin gələn yazdı, bənövşə?!
 Yoxsa quşlar bal yuxunu dağdı,
 Bu nə ündü, nə avazdı, bənövşə?!

Darıxmışan gözəllərlə pişvaza,
 Hələ tezdir, üz bozardır qış yaza,
 İsin mənim ürəyimdən düş yaza,
 Dodaq büzmə, hava bozdu, bənövşə.

Ürkək-ürkək boyanırsan xəzəldən,
 Bu naz-qəmzə əskik olmaz gözəldən.
 Bükük boynun bilməjədi əzəldən,

Ha yozalar, yenə azdı, bənövşə.

Duruşundan qəlbindəki əyandı,
Qərib baxma, könlüm sənə həyandı.
Səni gördüm, minbir duyğum oyandı,
Sən olmasan, oyanmazdı, bənövşə.

1980, Yalta.

5-CI FƏSİL

«ƏLÜSTÜ MİSRALAR» DƏFTƏRİNDE

SAAT

Mənim adım: iki heca,
Yol gedirəm gündüz-gecə,
Yorulmuram bircə yol da,
Gah cibdəyəm, gah da qolda,
Gah dirəkdə, gah divarda,

Yol gedirəm – görsən harda...

ARI

Xırdaca quşlar
Bağlarda işlər,
Əlinə qonsa,
Əlini dişlər.
Çəməndən yiğar,
Elə bağışlar.

LOBYA

Bostanda ilan,
Ağaca dolan –
Qalxdıqca qalxar,
Buynuzu çıxar;
Buynuzlar boxça,
Kim onu aça;
Kim qata aşa,
Aşı tamaşa!

SOĞAN

Qabıq-qabıq bükülü,
Qabıq dara çekili.
Özü alma boydadır,
Var bir uzun kəkili.
Hər kim onu doğrasa,
Gözündən yaş tökülü.

QAŞIQ

Sapı incə , ağızı kürək,
Süfrə üstdə olsun gərək.
Dolu gedər, boş gələr ki,
İşlə bizə xoş gələr ki!..

GÜZGÜ

Tapın deyim bir bilməcə:
 Şəkil çəkər gündüz, gecə.
 Bircə qırıq yana çəkil,
 Tez silinib gedər şəkil.

PƏRVAZLAR

Beş bacıdır o qızlar
 Beşi də gül parçası;
 Hər biri bir göyərçin –
 Əl uzatsan, uçası.

Elçiyə hə deməyə,
 Gəlmir ana ürəyi.
 İstəmir uzaq sala
 Bu beş gözəl-göyçəyi.

TƏKƏRLƏMƏLƏR

DÜNYA HƏMƏN DÜNYADI...

Zaman zaman içində,
 Zaman bir an içində...
 Qoç Koroğlu var idi
 Azərbaycan içində.
 Başı, börkü buludda,
 Qılıncı qan içində.

Düşmən əl-qol açanda,
 Dişi qana qaçanda
 Halva-güman içində:
 Qoç Koroğlu coşardı,
 Bənd-bərəni aşardı
 Dalğa-tufan içində.
 Həmzələr bir tərəfdə –
 Bir dəyirmən içində.
 Dəlilər hay çəkərdi...
 Xoruzlar ban içində...

...Dünya nə sən dünyadı,
 Dünya nə mən dünyadı.
 Bir tükü tərpənməyib –
 Dünya həmən dünyadı.
 Gülü çəmən dünyadı.
 Qanlar əmən dünyadı.
 Koroğlusu, Həmzəsi
 Bir karivan içində.
 Zaman – zaman içində,
 Azərbaycan içində
 Qoç Koroğlu çırpınır

Canımda qan içində.
Bu qan bizdə yaşayır,
Biz də cahan içində.

DÜNYA GÜMÜŞ İÇİNDƏ

Üşüdüm, üşüdüm, üş oldum,
Bir anbar gümüş oldum.
Ələndim göy çadırдан –
Dağı bürümüş oldum.

Daş – gümüş, torpaq – gümüş,
Baş – gümüş, papaq – gümüş.
Dərə dolu, bax, gümüş,
Gümüşə girmiş oldum.

Dünya gümüş... təptəzə.
Nurdu yağan Kəpəzə.
Dəlidəqlə göz-gözə,
Murova sirdaş oldum.

Qar ələndi – nur verdi,
Şah dağı qürur verdi.
Üreyindən qor verdi,
Oh, nə qədər xoş oldum!

Qar ələnib qar üstə,
Qıy vurdum dağlar üstə.
Endim bulaqlar üstə,
İçməmiş sərəxos oldum.

Azərbaycan deyilən,
Dastanlarda öyülən,
Əzizlənən, sevilən
Bir cənnətə tuş oldum.

...Üşüdüm, üşüdüm, üş oldum,
Çovguna düşmüş oldum.
Göy çadırdan ələndim,
Bir dünya gümüş oldum.

TƏBRİZ ÜSTƏ MARAĞA

Təbrizüstə Marağa,
Doldum silah-yarağa:
Sürəkçilər götürdüm,
Ova çıxdım bir dağa.
Dağda cüyür sürüynən,
Əmrəm aşmaz biriynən.
Mənə cüyür gərəkdi
Dəstəsiyənən, yeriynən.

Dağ qar idi-dizəcən.
Endim dağdan düzəcən.
Bir meşə talasında
Cüyür gördüm yüzəcən.
Yaxınlaşdım... Boy!.. Sərçəymış.
Min deyilmiş, bircəymış.
Belə şey görməmişdim,
Sərçəsə də, nərçəymış!
Kəlləsinə bir güllə!
Sanki açıldı sillə.
Bir əllə parçaladım,
Soydum, asdım bir əllə.
Haray çəkdir, qıy verdim,
Qırx obaya pay verdim.
Bir budu qaldı hələ,

Doyurar – dünya gələ.

Belə-belə iş olur:
Ov belə, ovlaq belə...

GÖZLƏ, BİR AY NƏDİ Kİ?!

Əkil-bəkil quş idi,
Ekrana qonmuş idi.
Gəldim ona söz deyəm,
Gəlincə uçmuş idi.
Dağları qucmuş idi.
Dağların ağacları
Bürüüb yamacları.
Yamaclara yol açdım,
Şehə-suya bulaşdım.
Şehin-suyun içində
Axşamacan dolaşdım.
Günəş dağdan aşanda –
Qaranlıq qovuşanda
Qulağıma səs-gəldi.
Dağ keçidində mənə
Əkil-bəkil rast gəldi.
Dedim: Hara qaçırsan?
Niyə kənar uçursan?

– Bu bir həvəsdi, – dedi, –
Bu qədər bəsdi, – dedi. –
Bir də qalsın bir aya.

Qanadlandı havaya,

Buludlardan dedi ki:
 – Gözlə, bir ay nədi ki?!

NECƏ GƏLDİ, NECƏ GETDİ?!

Ağılla-başla gəldi,
 Yarla-yoldaşla gəldi.
 Ağlı qədəhdə getdi,
 Özü yedəkdə getdi.

ÖZGƏNİN QIYMƏTİ

Zibildən bir qızıl üzük tapıldı,
 Küllük tez səsini başına aldı:
 «– Gültək zibilimi incidir kürək,
 Mənə zər barmaqlı zərgərlər gərək!..»

QOZ AĞACI

Qoz ağacı barsız qaldı,
 Danladılar –
 Utandı.

Qoz ağacı bar gətirdi:
Budaqları budandı.

«DÜNYA»

«– Bir nərəm ki, bir cahandı, bir də mən:
Başım dəyir tavanına dünyanın!
Silkələnsəm, Yer dağları zərbimdən,
Söykənmişəm hər yanına dünyanın!..»
Yumurtadan çıxmamışkən xam cúcə
Təşəxxüslü öyüñürdü beləcə!

O VƏ O

İt qayaya hürdü, qaya dinmədi.
O, şiddət etdikcə daş diksinmədi!
Qayadan qoz boyda bir parça düşdü,
İt qaçdıqca qaçıdı,
Geri dönəmədi!

YARAN, YARANMA

Bir ömürdə bir yol olur yaranma!
Yarandınmı, gündə-gündə yaranıma!

İRAD

Bülbül güldən yuva qurdu,
Donquldandı dozanqurdu:
«– İndi ki var gözəl peyin
Nə iş görür bu yelbeyin?..»

HALALLIQ OLAN YERDƏ

Halallıqda Goyərçini başa çək! –
Qarğa üçün qızıl dimdik nə gərək?!

İNSANLIQDAN PAYI...

«— İnsanlıqdan payın, sübutun hanı?!
 (Şəkil çəkdirməyə gəldi gümanı!)

MƏNTİQ

Dedilər: «— Qurd qurdluğundan əl çekdi». Otlaşaydı,
 Deyərdim ki: gerçəkdi!

VASİTƏ

Balıqçıya gərəklidir soxulcan –
 Sudan balıq tutulanacaq!

DAYI

Aya dedilər ki: — «Hüsnünə əhsən,
 Görünür, nurundan sənə nur verən
 Qüdrətli dayın var, karlı əmin var,
 Onunçün bu qədər xoş görkəmin var».
 Ay bükdü boynunu əlacsız kimi,
 Dedi ki: «— Günəşdən özgə kimim var?!»

«ƏTALƏT»

Bənövşəni təhnizlədi bir nadan:
 «— Bu çiçəyin ətaləti yamandı:
 Ətir saçır dünya binnət olandan,
 Düşünmür ki, zaman başqa zamandı.
 Baxışlardan qəzəb yağan bir çağda,
 Acizə bax, gülümsəyir qıraqda...»

BƏDGÜMAN

Belədən-beləyə qılınc çəkərək,
 Buludlar kişnədi, oynadı şimşək,
 Ayağını göyə qaldırdı sərçə:
 «— Birdən uçub elər, saxlayam gərək!»

O BOYDA HÜNƏR

Bulaqüstü yonma daşda yazılar var:
 Kim nov salıb, kim daş qoyub...yazıbdılar.
 Dağ tər tökür döşlərini sığa-sığa,
 Su gurlaşır gilə-gilə, damcı-damcı!
 Bulaq üstə öz adını yazdırmağa
 Yoxdu dağın təmənnası, ehtiyacı!

Istisu, 20 avqust 1969.

QARIŞQANIN FƏXRİ

Dişlədi qarışqa lap möhkəm-möhkəm
 Filin dabanını, fil tərpənəndə.
 Sonra haray çekdi: «--Dingildədirəm!»
 Qanan da tapıldı,
 Şübhələnən də.

HƏYA

Döşünə döyürdü güngörməz dərə:
 «-- Günəş də üzükmür bu həndəvərə!»
 (Günəş düz eləyir, yazılıq neyləsin,
 Necə ayaq bassın qudurğan yerə?..)

ÖZÜ NƏ, SÖZÜ NƏ...

Aslansayaq nərə çəksə bir Cöngə,
Böyürtüdür, elə bilmə Aslandır.
Baxma Pişik çox oxşayır Pələngə,
Ömrü boyu ovladığı siçandır.

ARXA

Arxasını bağlamışdı Günəşə,
Ölü Kölğə öyünürdü bir işə,
«Yaranmışın pənahiyam əzəldən
İnsanlara bələdçiym həmişə».

6-cı FƏSİL

MƏMMƏD ASLAN HAQQINDA
QƏLƏMDAŞLARININ
DƏYƏRLƏNDİRMƏLƏRİ

Məmməd ARAZ

MƏMMƏD ASLANA

Qardaş, düzümünün əsiri oldum,
Xəbərim olmadı özümdən mənim.
Sənin çıçayıñə, gülünə baxdım,
Min yarpaq töküldü sözümdən mənim.

...Bəxtimə bir yazı qurumu dəydi,
Taxtıma iki əl qırımı dəydi,
Sözümə bir Araz şırımı dəydi,
Yüz Araz töküldü gözümdən mənim.

Nə qədər dünənim çay-çay içildi,
Dağım döyəjləndi, təpəm kiçildi,
Neçə kənd biçildi, şəhər biçildi,
Taylanıb daşındı düzümdən mənim.

...Dağ ömrümü qış əritdi, yaz yıxdı,
Dərdim keçən yollar yazıq-yazıqdı,
Desəm, dilim yanar, dilim yazıqdı,
Deməsəm, duymazlar üzümdən mənim.

Mən illər dəniyəm, illər dənimdi,
İllərə qəniməm, illər-qənimdi,
Bu Vətən torpağı son kəfənimdi,
Doymaram bu qara bezimdən mənim.

1967-jı il.

*Məmməd İSMA YIL***SALAM DE***Məmməd Aslana*

Ay adaşım, gün düşəndə dağlara,
 Şəfəqlərin saçığına salam de!
 Kəkliklərin qaqqıldaşan səsinə,
 Əliklərin qaćağına salam de!

Bir gözəllik sərgisidir hər dərə,
 Könlüm istər çiçəyini tər dərə.
 Əvəzimdən səjdə qılıb Tərtərə,
 O gözəllik oylağına salam de!

Dəlisiyəm qayaların, daşların,
 Yaz çiçəyin vurğunuyam, qış qarın.
 Gül açanda Dəlidəğin, Qoşqarın.
 Düşəjəyəm ayağına salam de!

Şəmşir olsa çətin məjlis kəm keçə,
 Süjaətin qoşmasından qəm köçə.
 Özü kefkom, təxəllüsü Qəmkeşə,
 Şeir, sənət ojağına salam de!

Əliləri, Bəhmənləri bəsləyən,
 Gündə təzə söz çinləyən, dəstləyən.
 Yay olanda yaylaqlara səsləyən,
 Eli çəkən qujağına salam de!

1967-jî il.

Məmməd İSMA YIL

«Məmməd ASLAN, Məmməd ASLAN...» DEYIRDİ

Ay adaşım, ovlağına çatanda
Axşam idi, aşiq dastan deyirdi,
İlqarından, imanından dostların,
Neçə toydan, neçə yasdan deyirdi.

Sənsiz yoxdu İstisuyun ləzzəti,
Köhnə yurdda yaralarım təzədi...
Nə deyirdi ürəyimin həsrəti?! –
«Məmməd Aslan, Məmməd Aslan!..» deyirdi.

Bir gözəl var qarşidakı binədə:
Gözəlliyi güzgü tutur günə də.
Ya çəşmişdə, nə nə idi... mənə də:
«Məmməd Aslan, Məmməd Aslan!..» deyirdi.

Gördüm üstü duman idi Göyçənin;
Gün yoxduydu, əlindəydi göy çənin:
Dodağına fikir verdim qönçənin:
«Məmməd Aslan, Məmməd Aslan!..» deyirdi.

İntizarın ürəyimdə daş olub,
Dolan bulud gözlərimdə yaşı olub.
Mən deyərdim, dağ da mənə qohulub:
«Məmməd Aslan, Məmməd Aslan!..» deyirdi.

Neçə dostun buglanırkı aşları,
Öz kefinə qarışmışdı başları...
İçimdəki İsaq-Musaq quşları:
«Məmməd Aslan, Məmməd Aslan!..» deyirdi.

Kəlbəcər, İstisu 1980.

Ənvər RZA

MƏMMƏD ASLANA

Dəlidağın zirvəsindən

Bu şəhərdə mənim üçün.
 Bir qaranquş sürbəsisən.
 Bu şəhərdə mənim üçün.

Nəğmə-nəğmə boy atmışan,
 Mən yatanda oyatmışan.
 Dastanımsan, bayatımsan
 Bu şəhərdə mənim üçün.

Eynəyimin şüşəsisən,
 Sözdə Fərhad tişəsisən,
 Maraluçan meşəsisən
 Bu şəhərdə mənim üçün.

Bildir oldum yad ünvanlı,
 Dağla oldum bildir qanlı,
 Bir dərəsən baldırqanlı –
 Bu şəhərdə mənim üçün.

Qoşma, təjnis mayasısan,
 Sözü sözlə yuyasısan.
 İstisuyun qayasısan
 Bu şəhərdə mənim üçün.

Sinəm – çəmən, gül bejər sən,
 Qışda çiçək, gül biçərsən...
 Müxtəsəri, Kəlbəjərsən
 Bu şəhərdə mənim üçün.

1985.

Zəlimxan YAQUB**AY MƏMMƏD ASLAN!**

İyirmi ilin söhbətidir. Şair qardaşım Məmməd Aslanla ana Kəlbəjərin qoynunda Ağdaban kəndində Dədə Şəmşirin qonağı idik. Yaşıl bir yamajda gül-çiçək dərirdik. Dağa-daşa heyran kəsildiyimiz bir məqamda dedim: Ay Məmməd müəllim, adam ölüb elə bu yerlərdə qalmaq istəyir.

Məmməd Aslan çox sadə və səmimi şəkildə gülə-gülə belə javab verdi: –Burda ölsən, çox gözəl olar. Kəlbəjər jamaatı çox böyük hörmətlə, urvatla səni dəfn edər. Qəbrin dağlara qismət olar.

Nə isə... Kəlbəjərli–Şəmşirli–Məmməd Aslanlı–Zəlimxanlı günlər yadımıma düşdü, köhnə yaram qövr elədi, iyirmi il əvvəlin könlümə düşən toxumları bir yaz axşamı yenidən göyərdi–bitdi.

Ölüb o yerlərdə qalam deyirdim,
Kaş, onda öleydim, ay Məmməd Aslan!
Ağdaban kəndində keçən ömrümü
Şəmşirlə bölgəydim, ay Məmməd Aslan!

Sirdası olaydım dumanın, çənin,
Yarpağın, torpağın, sünbülün, dənin.
Kövrəlib dolanda Güllü nənənin
Göz yaşın siləydim, ay Məmməd Aslan!

Minib Taxtadüzün köhlən atına,
Uçaydım göylərin yeddi qatına.
Bal qatıb Qəmbərin zarafatına,
Danışıb güləydim, ay Məmməd Aslan!

Qoşa dillənəydi qələm sazımla,
Baş-başa verəydi aləm sazımla.
Fərhad külüngümlə, Kərəm sazımla
Dağları dələydim, ay Məmməd Aslan!

Bu dərdi düşünən baş qalmayaqaq,
Quruyan gözlərdə yaş qalmayaqaq.
Nə bilim daş üstə daş qalmayaqaq,
Mən hardan biləydim, ay Məmməd Aslan!

Bilirəm, küskünsən sən də dünyaya,
Gör nə zülüm verir bəndə dünyaya.
Kəlbəjər qayıda, mən də dünyaya
Yenidən gələydim, ay Məmməd Aslan!

MƏMMƏD ASLANA

Harda gül görürsə, ayaq saxlayır,

Çiçək dəlisiymiş şair olanlar.
Açar sinəsini dəli yellərə,
Külək dəlisiymiş şair olanlar.

Çəşmələr laylası, çaylar bəstəsi,
Saz ruhu, ney janı, tar şikəstəsi.
Məhəbbət ölüsü, gözəl xəstəsi,
Mələk dəlisiymiş şair olanlar.

Yerin sinəsində kükrəyər, axar,
Göyün sinəsində gurlayar, çaxar.
Dünyaya qəlbinin gözüylə baxar,
Ürək dəlisiymiş şair olanlar.

Eşqin dumanında azmaq istədi,
Nizamı, qaydanı pozmaq istədi,
Şeirini göylərə yazmaq istədi,
Lələk dəlisiymiş şair olanlar.

Vara göz yumandı, yox dəlisidi,
Allahın gözləri tox dəlisidi,
Zəlimxan Yaqubtək Haqq dəlisidi,
Fələk dəlisiymiş şair olanlar.

Tofiq YUSİF

SƏNİN ŞEİRLƏRİN

Məmməd Aslana

Sən dinəndə adı söz də “Urfani”,
Ya da “Orta Saritel”ə çevrilir.

Dərdin-qəmin gah Murovun tufanı,
Gah Şuşadan əsən yelə çevrilir.

Söz yoğurub bənövşədən, nərgizdən
Çin-çin edib, çələng kimi hörmüsən.
Ləpələri misraladın dənizdən,
Axan bulaq bayatiymış görmüsən.

Çiçəklərin rəngindədir sözlərin –
Qırmızısı, ağı, göyü, sarısı...
Şe`rlərin – yaşış dolu gözlərin,
Hər kəlməndə ürəyinin parası.

Bə`zən ümid səmənisi göyərib,
Söz dil açıb gümanların yerinə.
Buludları qələminlə əyirib,
Əlçim-əlçim toxumusan şeirinə.

Qoşmaların kəkliklərin dilində
Nəğmə olub – mö`jüzəyə dönübdü.
Sətirlərin Maral, Marxal gölündə,
Meşələrin dodağında dinibdi.

Eşq yolunun dərəsi var, diki var,
Təjnislərin – dolaylarda sıldırıım.
Gəraylında duyğu, fikir yükü var,
Həjvlərin – qəfil çaxan ildirim.

Dağ-dərini ürəyinə yiğmişan,
Hər bələnin öz jığırı, öz izi.
Qujaq-qujaq çəmənlərə yağımişan,
Sözlərindən ulduzlanıb göy üzü.

Qızılglülün ləçəkləri nəmdirsə,
Demək, bülbül sözlerini oxuyub.
Təbiətə həsr etdiyin nədirə,
Bütün dünya yaza qədər uyuyub.

Ürəyinin sevgisindən baş alıb,
Qələmindən sehir hopub sözlərə.
Mə`nasında elə istək yurd salıb,
Misraların az qalır ki, közərə.

Əlbət Tofiq itgin düşüb yadından,
Xatırəsi susub yəqin lal kimi.
Buralarda öyünürəm adınnan,
Sinəmdədir köhnə dostluq bal kimi.

Ələmdar CABBARLI

MƏMMƏD ASLANA

Xızı dağlarına çıxdıq ustadla,
Dağ bunu özünə şöhrət bilirmiş.
Bir boyu da ucaldı dağın dağlığı
Dağ bunu özünə fürsət bilirmiş.

Ustadın gəlişi gəldi xoşuna,
Dağ qoydu özünü dağın başına!
Köçürdü Məmmədi daş yaddasına,
Hər sözün, söhbətin hikmət bilirmiş.

Qartala bənzədi dağın başında,
Bizdən qıvraq idi ahıl yaşında.
Bu yurdu vəsf etdi hər qarşısında –
Bu yurdu gülüstan, cənnət bilirmiş.

Bizi bir zirvənin qaşına çəkdi,
Əlin hər otuna, daşına şəkdi.
Buz kimi bulağı başına çəkdi
Suyun bal bilirmiş, şərbət bilirmiş.

Kəlbəcər deyəndə gözləri doldu,
Gördüm ürəyinin ağrısı boldu.
Düşdü önumüzə bələdsi oldu
Yurdu oba-oba, kənd-kənd bilirmiş.

Gah Qurandan dedi, təfsirdən dedi,
Həm aşkarдан dedi, həm sirrdən dedi.
Ələsgərdən dedi, Şəmşirdən dedi:
Söz-söz, misra-misra, bənd-bənd bilirmiş.

Dağlara üz tutdu, xiffət elədi,
Hər otnan, çiçəknən ülfət elədi.
Yanımda bir daşnan söhbət elədi –
Daşında dilini Məmməd bilirmiş.

Cabir UMUD

MƏMMƏD ASAN DÜNYASI

Çəmən odur, gülzar odur, gül odur!

Mürgüzar çağlara vədədir Məmməd!
 Kökü üstə qərar tutan paliddır!
 Yolunu azana hədədir Məmməd!

Şamtək yanar, pərvanələr cəm olar;
 Meydanında hərzə-hədyan kəm olar;
 Bəlağətdə onun kimi kim olar? –
 Nuru şəfəq saçan didədir Məmməd!

Boy kisilib «ucaltmağa» nə var ki?!
 Mədhiyyəylə tac almağa nə var ki?!
 Gün keçirib, qocalmağa nə var ki?!
 Gənclik çağlarından dədədir Məmməd!

Hüzurunda duyumsuzluq xətadır;
 Hissi, ruhu ariflərə ətadır,
 Hər gözələ verilməyən butadır;
 Hər oğul içməyən badədir Məmməd!

Ya pirandan soruş, ya pirdən soruş;
 Ya milyondan soruş; ya birdən soruş;
 Onun kimliyini Cabirdən soruş;
 Hər kəs bildiyindən sadədir Məmməd!

14.08.2006.

Cabir Umut

Vətəniylə ölçülen şair
Müəllimim Məmməd Aslana

Bir zirvenin önündəyəm –
 Zirvələrdən seçilən.
 Bir işığın nurundayam –
 Dan yerinə saçılan.
 Bir laləzar çəmənliyin
     ovsununa düşmüşəm,
 Bir bulağa diz çökmüşəm –
     yanğı ilə içilən
 Bir dağ çayı ürəyimə
     təpər, qürur axıdır,
 Bir çiçəyin sehrindəyəm –
     min bir rənglə açılan.
 Bir qılıncın kəsərindən
     betərin söz and yerim,
 Bir insanlıq bayraqımdır –
     həqiqətdən biçilən.
 Bir müqəddəs varlıq mənə
     Kainatı andırır.
 Bir şaire baş əyirəm –
     Vətəniylə ölçülen!

09.02.1999

Cabir Umut

USTAD

Bəndə tərəfindən seçilən ancaq bir bəndə ömrü yaşayır və bir zaman kəsiyində hətta «meydan»da yağmalayır. Tanrı tərəfindən

seçilən kəs isə, o kimsədir ki, onun ömrü nə vaxta hesablanıb, nə meydana. O kəslərin ömrü Dünyanın var olduğu zaman, meydanı isə Yaradanın məhrindən üreklerdə qərarlaşan və həc bir ölçüyə sığışmayan irfani bir məkandır. O kəslərdən biri də Türk dünyasının ləngərli şairlərindən olan Məmməd Aslandır.

Göylə Yerin arasında bir seçim, bir sınaq var,
Haqq olanın bacasında yanar çırqsan, Ustad!
Daş üstündə bitən çiçək, qayaları deşən su,
Ulu Türkün soy-kökündən nə xoş soraqsan, Ustad!

Duyumlular pərvanəndi, duyumsuza çətinsən,
Yel qayadan nə aparar, Sən qaytək mətinsən!
Tək mənim yox, tək onun yox, cümlə bu millətinsən,
Dünənimə xor baxana kəsər, yaraqsan, Ustad!

Dərələrdən, təpələrdən baş alan yol zirvədə,
Bu vüsala çatmağından məğrurlaşış zirvə də.
Bu gün zirvə olan Məmməd, şimşək idi bir vədə,
Dən tutmuş söz zəmisində dəryaz, oraqsan, Ustad!

Ulu haqqın dərgahına ucalan sən, yetən sən!
Şeiriyyət – cənnət bağı, mürgü – diltək ötən sən!
Gülüstanda nə çoxdu gül, bənövşətək bitən sən!
Şükürler ki, iftiradan, şərdən iraqsan, Ustad!

Mən mədhiyyə söyləmirəm, haqq-zamanın ayatı,
Sözdə kəsər, işdə hünər, kim danar bu həyatı?!
Sən fəzilət, sən irfansan, sən dürlü bir bayatı,
Ürəklərdə, sinələrdə varaq-varaqsan, Ustad!

Cabir haqqaya yetmək üçün, doğulandan talibdi,
Cabir bilir: bu meydanda nəfsi toxlar qalibdi,
Cabir duyar: ləfzin, təbin səmalardan gəlibdi,
Söz Leyladı: saçlarına şanə, daraqsan, Ustad!

Məhəbbət KƏLBƏCƏRLİ**MƏMMƏD**

Məmməd ASLANIN 70 yaşına

Yalçın bir qayadır gözümdə mənim,
Bir az da qaldırdı Murovu Məmməd.
Misra marağında, şeir ovunda
Gözündən oxladı hər ovu Məmməd.

Çıxb şairliyin binnət yoluna,
Təmkinlə qol qoydu cənnət yoluna.
Elə bağlandı ki, sənət yoluna,
Duymadı çovğunu, qrovu Məmməd.

Sözlə mürgüləyib, sözlə oyandı,
Sözdü qibləgahı, sözdü oy andı.
Sözlə tilsimlənib, sözlə o yandı.
Gəzirdi ovçunda alovu Məmməd.

Bu dünya evini dəyə bilmədi,
Göy-necə çıxdığın göyə bilmədi.
Zaman yüz əlləşdi əyə bilmədi,
Oldu misraların girovu Məmməd.

Fəryada gətirdi fələyin damın,
Yüz Məhəbbət aldı dilindən kamın.
Sözü dənələdi, təkcə ilhamın
Vermədi əlinə cilovu Məmməd.

06.02.2010.

*Telli PƏNAHQIZI***KEÇİB**

*Məmməd Aslanın 60 yaşına
eyni rədifli şeirinə nəzirə.*

Yenə bu nə ah-uf, ay Məmməd Aslan,
Altmışı aşırımaq deyilmiş asan.
Sən ki, söz mülkündə şah oğlu şahsan,
Ömürsə arınıb – ələkdən keçib.

Ürəyin milyon yol daranmış torpaq,
İlişib yaxana atdığın qarmaq.
Deyirlər, bal tutan yalayar barmaq,
Sən ki şipşirinsən – yeməkdən keçib.

Günəş qürubdadır – uzanıb kölgən,
Bilmirik hardadır həyat düşərgən.
Şeirin ürəkləri seçibdir məskən,
Səninki ələkdən – vələkdən keçib.

Seyrəlmış saçına həsrətdi daraq,
Alnının qırışı: oxunmuş varaq.
Sən belə deyildin neçə il qabaq,
Bu himmə nədisə – fələkdən keçib.

Qarğanmış da bizik, qarğış tökən də,
Bir könlü tikən də, yıxan, sökən də.
Xəyalla süslənmiş dünyan çökəndə
Bil, şeytan işidir – küləkdən keçib.

Həsrətlə baxdığın yollar yorular,
Közündən bulanıq göllər durular.
Yarpağa güvənib üzdüyüñ sular
Bu çaydan, o arxdan, lap ləkdən keçib.

Tanrıdır göyərdən, biçən, üyüdən,
Unnuğu qınama, tökülməsə dən.

Çax-çax nə karədir, xəbər yox yeldən-
Əmr Allahındır – diləkdən keçib.

Baxma gözəllərə sən oğrun-oğrun,
Ürək tab gətirməz, ürək çox yorğun.
Özünü yandırar atəşin, qorun:
Səninki tərlandan, tüləkdən keçib.

İllər qəsdimizə elə durub ki,
Toru quran kişi elə qurub ki,
Fələk darvazanı elə vurub ki,
Yalvarma mələyə, mələkdən keçib.

Demə “altmış yaşım, bu da qış yaşım” ...”
Daşdan-daşa dəyib sənin də başın.
Götür qələmini, götür, qardaşım,
Mürəkkəb axtarma, lələkdən keçib.

Məmmədsən!!! Şirinin, Əslin sözündü!
Əlçatmaz sandığın yaxın göründü.
Altmışın zirvəsi çənə büründü
Zarafatı boşla, hənəkdən keçib.

Qış yaşı deyilmiş ömrün altmışı,
Dərədir-təpədir, nə çox qırışı.
Qojalıq biğaltı yaman qımışır,
Ürəyi danlama – ürəkdən keçib –
Vallah, bütün dərdlər ürəyi seçib.

(“*Ədalət*” qəzeti, 8-10 yanvar 2000-jى il).

Yusif Hüseyn

MƏMMƏD ASLANLA ŞAMAXI DAĞLARINDA

Getdik Pirquluya Məmməd Aslanla
Dağlar dağ gördümü, özünü çekdi?!
Yollar çiçək səpdi qədəmlərinə,
Dərəsini çekdi, düzünü çekdi.

Səhərin mehiylə verdik səs-səsə,
Könül dil açarmı ilham gəlməsə?
Hər gülə, çiçəklə nəfəs-nəfəsə
Söhbətini çekdi, sözünü çekdi.

Dürlü-gövhər axdı, bulaq seliynən,
 Gəzdik el dərdiyənən, yurd nisgiliynən.
 Oxşadı nəğməyənən, yığdı əliynən,
 Lalənin bağrının közünü çəkdi.

Nuru bir az artdı həsrət gözümün,
 İləməsi açıldı ürək sözümün,
 Ələkbər Sabirin, Seyid Əzimin
 Mamırla örtülmüş izini çəkdi.

Könlüm hər səfərdə heyrət eylədi,
 O günü ömrünə ziynət eylədi,
 Bulaqla, cığırla söhbət eylədi,
 Hər gülün, çıçəyin nazını çəkdi.

Hansı arzularla qovuşdu Məmməd?!
 Hər gülə, çıçəyə tanışdı Məmməd.
 Elə Kəlbəcərdən danışdı Məmməd,
 Sanki Kəlbəcərin yazını çəkdi.

Yusif, nağıllarda gəzdik gerçəyi,
 Dağlar özü boyda bir gül dibçəyi.
 Qarışdı laləyə sünbülçiçəyi,
 Birindən doymadı, yüzünü çəkdi.

18.06.2006

Yusif Hüseyn

SƏN URVATSAN ELƏ, MƏMMƏD

Əziz dostum Məmməd Aslanın 65 illik yubileyinə.

Ünvanına bir yazım var,
 Kaş, xoşuna gələ, Məmməd.
 Bir «Yeni il» - murazım var,
 Yaşa, yarat hələ, Məmməd.

«Dərələrdən-təpələrdən»

Səsin gəlsin hərdən-hərdən.
Əskik olma «xeyir-şərdən»,
Sən urvatsan elə, Məmməd.

Təlaş əbəs, qorxu əbəs,
Yönün Murov, yolun Kəpəz.
Azalmasın bu eşq, həvəs,
Qəlbə məlhəm çilə, Məmməd.

Əlin Tanrı ətəyində,
Dilin hikmət pətəyində.
«Ərzurumun gədyində»
Ərən-Məmməd, Lələ-Məmməd.

İkimiz də nələr çəkdik.
Köçümüzdə nələr çəkdik.
İcimizdə nələr çəkdik,
Üzdə gülə-gülə, Məmməd.

Çiçək açdın qışda belə,
Gül bitirdin, daşda belə.
Səni 90 yaşda belə
Yusif görsün belə, Məmməd.

22.12.2004.

Əlövsət SALDAŞ

AY MƏMMƏD ƏMI
Şair Məmməd ASLANA

Yaşaya bilmirəm ayaq baş ilə,
Yuyur yanağımı gözüm yaş ilə.
Mən şeir yazmirəm, dağla, daş ilə,
Dərdimi bölürəm, ay Məmməd əmi.

Baxıram amansız zamana, vaxta,
 Haradan cücerib bü qədər saxta?!
 Alnıma yazılan kəsərsiz baxta,
 Taleyə gülürəm, ay Məmməd əmi.

Duydum acısını şirin tostların,
 Kölgesi yox imiş böyük postların.
 Adını çıxarıb dönük dostların
 Qəlbimdən silirəm, ay Məmməd əmi.

Yükü ağır olur ələm tutanın,
 Qolunu sindirar şələm, tutanın.
 Şair doğulanın, qələm tutanın
 Çəkdiyin bilirəm, ay Məmməd əmi.

Gecikir ömrümə gələn bahar da,
 Yatanda yatıram üzü o yurda.
 Saralıb, soluram qərib diyarda,
 Həsrətdən ölürəm, ay Məmməd əmi.

Bildim, şaćta nədi, bildim, istinə,
 Gördüm duman nədi, gördüm tüstü nə.
 Çaşqın Əlövsətəm, mətləb üstünə
 Mən indii gəlirəm, ay Məmməd əmi.

05.02.2006

Əyyub CABBAROV

MƏMMƏD ASLANA

Toxunma yarama, bulanma qana,
 Bağlıyam səndəki kamala, ey dost.

Çalıb-çapan, asıb-kgsgn mərd deyil,
Mərd odur bəxtindən bar ala, ey dost.

Bəxt var – gözü yoxdu, kardı qulağı,
Bəxt var – dili laldı, daşdı dodağı.
Bəxt var – zəncirdədi əli, ayağı,
Lənətlər qismətdə bu hala, ey dost.

Qismət var – yoldadı, öz arzusunda,
Qismət var – qisməti zəmzəm suyunda,
Qismət var – yatıbdı il yuxusunda;
Kim bilir ya qalxa, ya qala, ey dost.

Əyyubam, qan edib qanan gəzirəm,
Qanmazın əlindən aman gəzirəm.
İnsan dünyasında insan gəzirəm,
Ədalət hakim ol, arala, ey dost.

Əlövsət SALDAŞ

AY MƏMMƏD ƏMI

Şair Məmməd ASLANA

Yaşaya bilmirəm ayaq baş ilə,
 Yuyur yanağımı gözüm yaş ilə.
 Mən şeir yazmirəm, dağla, daş ilə,
 Dərdimi bölürəm, ay Məmməd əmi.

Baxıram amansız zamana, vaxta,
 Haradan cücərib bü qədər saxta?!
 Alnıma yazılın kəsərsiz baxta,
 Taleyə gülürəm, ay Məmməd əmi.

Duydum acısını şirin tostların,
 Kölögəsi yox imiş böyük postların.
 Adını çıxarıb dönük dostların
 Qəlbimdən silirəm, ay Məmməd əmi.

Yükü ağır olur ələm tutanın,
 Qolunu sindirar şələm, tutanın.
 Şair doğulanın, qələm tutanın
 Çekdiyin bilirəm, ay Məmməd əmi.

Gecikir ömrümə gələn bahar da,
 Yatanda yatıram üzü o yurda.
 Saralıb, soluram qərib diyarda,
 Həsrətdən olurəm, ay Məmməd əmi.

Bildim, şaćta nədi, bildim, istinə,
 Gördüm duman nədi, gördüm tüstü nə.
 Çaşqın Əlövsətəm, mətləb üstünə
 Mən indii gəlirəm, ay Məmməd əmi.

05.02.2006

Barat VÜSAL

NECƏSƏN

*Ustad şairimiz Məmməd Aslanın ürəyindən
əməliyyat olunduğunu özüm də cərrahiyə masasında
eşitdim. Dərdimi unudub, düşdүйüm vəziyyətə görə,
kağız olmadığından şeiri yaddaşımıma yazdım.*

Bu nə gündü, nə saatdı?! Qəlbini
Ağrı-əzab didə-didə, necəsən?!
Ruhumuzu qoruyanın birisən,
Bir sevgisən ürəkdə də, necəsən?!

Köhnə ovçu, ovun hanı, görmürəm;
Səntək könül ovluyanı görmürəm;
Sənin kimi övliyanı görmürəm,
Şair, iman xislətdə də necəsən?!

Haqdan gələn danışışıగı sırr dolu!
Ruhu, qəlbə Araz dolu, Kür dolu!
Ey varlığı dərvish dolu, pir dolu,
Həyatda da, sənətdə də, necəsən?!

Mən bilirom, başdan nə var qəlbində,
Var bir deyil, beş şah damar qəlbində!
Bu Vətəndən başqa nə var qəlbində?!

Dədə Məmməd, Məmməd Dədə, necəsən?!

Dədə Qorqud, Aşıq Cünun yaşında,
Nələr çəkmiş, ürəyin də, başın da!
Neyləyirsən Ərzurumun qışında?
Kəlbəcərdə, Qazaxda da necəsən?!

Qayam mənim! Zirvədənmi qopmusan?!.
Gülüm məim! Xəzanımı öpmüsən?!

Balım mənim! Hər sözümə hopmusan;
Arım mənim! Pətəkdə də necəsən?!

Ey söhbəti, sözü dastan olanım!

Meydanı yox, özü astan olanım!
 Aslan Məmməd, Məmməd Aslan olanım,
 Aslanda da, Məmməddə də necəsən?!

14.12.2010.

Bakı.

ƏRZURMUN GƏDİYİNDƏN AZƏRBİYJAN DİYARINA *(ixtisarla)*

Qarşısında iki kitab var. Biri “Ərzurumun gədiyinə varanda”, o biri “Azərbayjan diyarından”. Bu kitabın biri bizi Əslinin sorağı ilə çöllərə düşüb dağlardan, uçan quşlardan, güldən-ciçəkdən, çobanlardan sevgilisini soruşa-soruşa lələsi ilə birlikdə Ərzurumun gədiyinə qalxan Kərəmin iziyə Türkiyə ellərinə aparır. O birisi isə Ərzurumun gədiyindən üzübəri aşaraq Azərbayjan diyarını gəzdirir. Bu kitabın birinin müəllifi Azərbayjan el ədəbiyyatının, Azərbayjan təbiətinin, Azərbayjan saz və sözünün vurğunu, mahir biliyi, araşdırıcısı və fədaisi **Məmməd Aslandır**. O biri isə ixtisasja başqa peşə sahibi olsa da, ədəbiyyatı, folkloru gözəl bilən, şeiri və insan qəlbini injəliklə duyan, bizim diyarın qonağı, kənd və şəhərlərimizi gəzmiş türkiyəli müsafirimiz **İbrahim Bozyeldir**.

Mən Məmməd Aslanı çoxdan, ona dərs dediyim illərdən tanıyorum. Hələ o vaxt hiss olunurdur ki, Məmməd Aslan, nağıllarda deyildiyi kimi, əlində çəlik, ayağında poladdan çarıq, başında dəmir papaq diyarbadiyar gəzib müdrik el zəkasının poetik məhsullarını toplayan bir sənət müjahidi olajaq. Qaynaqlarımızın, şaxələnin dünyaya yayılan nağıl və dastlanlarımızın, qoşma və bayatılarımızın izinə düşüb ellər gəzəjək, gədiklər-bələnlər aşib axtarışlar aparajaqdır. Deyəsən, zənnimizdə yanılmamışiq. Çünkü indi Məmməd Aslanı hamı artıq injə şair, el ədəbiyyatının və ümumən poeziyamızın biliyi və araşdırıcısı, eyni zamanda ehtiraslı bir müdafiəçisi kimi tanırı. Onun yaxşı xüsusiyyətlərindən biri də budur ki, öyrənmək və bilmək istədiyi məsələnin dərin laylarını qaldırıb köklərini tapmağa çalışır. Elə bu hiss və axtarış meylləri onu Ərzurumun gədiyinə qaldırmış və Türkiyə torpağını qarış-qarış gəzdirmişdir.

«Ərzurumun gədiyinə varanda» kitabı («İşiq» nəşriyyatı, 1985) şairin Türkiyə səfərindən aldığı təəssüratın məhsuludur. Lakin bu sadəjə yol qeydləri deyil. Kitabda şairin türk və Azərbayjan ədəbiyyatı haqqında müqayisəli qeyd və mülahizələri, rij'ətləri, haşıyələri əsas yer tutur. Heç şübhəsiz, Məmməd Aslan bu kitabı yazmazdan əvvəl Mehdi Hüseynin, Rəsul Rzənin, Nigar Rəfibəylinin, Elçinin və başqa qələm yoldaşlarının Türkiyə haqqındaki qeyd və kitablarını oxumuşdur. Onların fikir və mülahizələri, bu və ya digər məsələyə münasibətləri ilə tanış olmuşdur. Lakin onlardan fərqlənən və təkrara yol verməyən bir yazı tərzi seçmişdir. Məmməd Aslan Türkiyə torpağının şəhər və kəndlərinin, mavi dənizlərinin, sinəsi ormanlı dağlarının və füsunkar adalarının sadəjə seyri və təsvirləri ilə kifayətlənməmişdir. O, səfər təəssüratında həm də Türkiyədə baş verən və rast gəldiyi hadisələrə, yeri düşdükjə, öz münasibətini bildirmişdir. Lakin onun əsas məqsədi xalq təfəkkürünün məhsulu olan ədəbi abidələri axtarış tapmaq, ixtiyar qojaların xatirələrlə dolu söhbətlərinə qulaq asmaq, söz dinləmək, poe-

tik söz eşitmək olmuşdur. Özünün dediyi kimi, «mənim yazdıqlarım istər təmasda olduğum mövzular baxımından, istərsə də dil jəhətdən bir folklorçu gündəliyidir».

Hər yerdə gözü ən çox ağız ədəbiyyatı və xalq yaradılığını, eləjə də müasir türk şe'rini araşdırmışdır. Nə üçün getdiyini və səfərdə kimlərlə tanış olacağını, hansı tarixi yerlər və ədəbi abidələrlə qarşılaşağını əvvəljədən müəyyənləşdirmişdir. Doğrudan da, şair hər yerdə «ağız ədəbiyyatını» arayıb-axtarıb". Kitabda şairin «Əslİ və Kərəm» dastanından gətirdiyi bu misraları oxuyuruq:

*Ərzurumun gədiyinə varanda
Onda gördüm bürəm-bürəm qar gəlir.
Lələ dedi, gəl bu yoldan qayidaq,
Dedim: – Lələ, qeyrətimə ar gəlir.*

Məmməd Aslan da, heç şübhəsiz, səfərdən əvvəl bu hissəri keçirib. Yola düşmək də istəyib, qayıtməq da. Amma “illər boyu Yunus Əmrə, Qarajaoğlan, Pir Sultan Abdal, Dadaloğlu kimi neçə-neçə sevdiyi söz sərrafının xatırəsi ilə bağlı olan yerlərə səjdə etmək” istəyi onu səfərə çıxmak fikrindən daşındırmamışdır. Bir də şair çox gözəl deyir ki: «**kayı-ayrı adamların dostluğu mahiyyət e'tibarılə dövlətlərin dostluğununa aparıb çıxardır**». Məhz bu məqsəd üçün—xalqlar, dövlətlər arasındaki dostluğa heç olmasa bir zərrəjik xeyir vermək məqsədi ilə şair səfərə çıxmışdı. Özünün dediyi kimi, «təzə dost tapmaq yeni qıtə kəşf etmək kimi bir şeydir».

Şairin qeydlərindən aydın olur ki, Türkiyədə görüyü hadisələri həyəjansız izləyə bilmir. Sevindiyi anlar da olur, kədərləni bəyuslaşdırığı dəqiqələr də. Şair Türkiyədə səfər zamanı şe'rən, sənətin, nəğməkarların möjlislərinə düşür, onları dinləyir. Xalqla, köklə bağlı olan, özünəməxsusluğunu itirməyən şeirləri, nəğmələri dinlədikdə fərəhlənir, yamsılamalarla, kiməsə bənzəməyə çalışmaq, kiminsə önungə əyilmək kimi hallarla qarşılaşıqdır məyuslaşır. İş axtarmaq üçün köçüb əjnəbi ölkələrə gedənlərlə qarşılaşıqdır ürəyi ağrıyr. Bütün bunlarla yanaşı, Məmməd Aslan əsas məqsədindən ayrılmır.

Müqəddəs sənət ojaqlarını, dünyanın zehnini məşğul edən ibadətgahları ziyarət edir. Bu baxımdan kitabın ən tə'sirli fəsli Konya, Mövlana Jəlaləddin, Məhəmməd Şəmsəddin Təbrizi ilə bağlı olan yerlərdir. Məmməd Aslan Konyanın heyrətamız gözəlliklərindən, abidələrindən, müqəddəs türbələrindən danışmaqla yanaşı, Mövlana Jəlaləddinin fəlsəfəsini, «mən həm güzgüyəm, həm gözəlliyyəm, həm də o gözəlliyyi seyr edənəm» — deyən mütəfəkkir şairin” sevgidə, məhəbbətdə vəhdət” axtarışlarını izah etməyə çalışır. Məmməd Aslan Mövlana Jəlaləddinin: «Mən görən və görməyənəm — yuxudakı göz kimi; Zahiri və gizliyəm, varam və yoxam — gül suyundakı qoxu kimi; Dayanmışam, eyni zamanda yol gedirəm — üzəngidəki ayaq kimi; Söyləyən və susanam — kitabdakı yazı kimi» fikirlərindəki ziddiyyətlər vəhdətini, insan fitrətindəki dialektik dəyişmələrin sırrını, hər şeyi məxluqun özündə axtarmaq və kamillik üçün fərdin özünə qayıtməq anlayışlarını irəli sürən mütəfəkkir sənət ustasının önungə səjdə edir. Onun həmyası olan, yeddi yüz il bundan əvvəl yaşamış Yunus Əmrənin şe'rlərini yada salır, onun sənətinə heyranlığını bildirir. Sonra şair Şəminin məzarına baş çəkir. Köhnə qəbiristanlığı söküb yol çəkərkən şair Şəminin qəbrinə toxunulmadığını görür. Görür ki, “şairin ruhuna, sözünə, nəfəsinə ulu hörmət qoyublar”. Şair fərəhlənir, elə buradaja Kərbəlada qəbri dağıdılmış böyük Füzulinı xatırlayır. Biz onun haqlı, nisgilli və qəzəbli səsini eşidirik: “**Qur'anı şe'rlə yaradan ərəb... axı, mənim də şeirimin Qura'nı Füzulinin ölməz nəfəsidir!**“ Azajıq sonra isə Məmməd Aslan ona bələdçilik edən ev sahibləri ilə birlikdə Xoja Nəsrəddinin adı ilə bağlı olan yerləri gəzir. Bu əfsanəvi gülüş ustanının əfsanələşmiş qəbri önungə dayanır...

Məmməd Aslan Türkiyədə Azərbaycanın bir elçisi kimi yeni dostlar, yeni elmi və ədəbi qaynaqlar tapır. Aşıqlar möjlisinə düşür, deyişmələr burulğanında xəyalən Goyçə mahalını dolasır, sazlı-sözlü dağlarımızı gəzir, Ustad Alının, Ələsgərin, Bozalqanlı Hüseynin, Dədə Şəmşirin şe'rlərini dodaqlı zümrüdə edir.

Kitabın ruhuna hopan duyğulardan biri də şairin Türkiyəni gəzərkən həmişə və hər yerdə öz Azərbaycanını anması və doğma torpaq ətrinin həsrətini çəkməsidir. Bu hiss, xüsusən kitabın

sonuna yaxın daha da kövrəkləşir. Hər balaja şey ona Azərbayjanı xatırladır, hər injə təmas şairin yaralarının sizildamasına səbəb olur. Məmməd Aslan qəribə bir hadisə ilə qarşılaşır. Yuxarı Aratan kəndində bir evdə qonaq qalır və bu evdə iki oğlan uşağını görür. Uşağın birləşməsi adı Azər, o birinin adı isə Bayjandır. Bu təsadüf ona iki yerə parçalanmış Azərbayjanını xatırladır. Onun qövr etmiş yaraları göynəyir. Şairin qəlbini riqqətə gəlir. İki yerə bölünmüş Azərbayjanın burada bir ailənin timsalında yaşaması, birgə olması onu sevindirir. Bütöv torpağın parçalanması və birləşməsinin müşkulləşməsi, həsrətə çevrilməsi isə kədərləndirir.

Azər burda, Bayjan burda.

Burda onlar Arazsızdı!

Azər, Bayjan bir axarda:

Sağ yox, sol yox... arasızdı!

Məmməd Aslanın «Ərzurumun gədiyinə varanda»¹ kitabı emosional bir dildə yazılmış kitabdır. Bu, onu oxunaqlı edir. Kitab bir də ona görə maraqlıdır ki, qonşu xalqın həyat tərzi, ədəbiyyat və folkloru haqqında ümumi anlayış verir, insanlar arasındaki ünsiyyət və dostluğun artmasına, bir-birini düzgün başa düşməsinə kömək edir. Yanlış təsəvvür əvəzinə, düzgün təsəvvürün yaranmasına imkan verir. Həm də şair dostluq əlaqələrinin, qəlblərdə dostluq tellərinin daha da janlanmasına çalışır. Elə bu dostluğun nəticəsidir ki, İbrahim Bozyel Məmməd Aslanın dəvəti ilə ölkəmizə qonaq gəldi və geri qayıdarkən «Azərbayjan diyarında»² adlı səmimi kitabını yazdı.

*İsmayıllı ŞIXLI
yazıçı.*

TANRININ ÖZ XƏZİNƏSİNDƏN... (60 ildən sonra Məmməd ASLANA Söz)

Məmməd Aslan həmişə haqqında yazmaq istədiyim bir neçə adamdan biridi. Doğrudan da, bir neçə adamdan biri. Bu adamlar ona görə seçilirlər ki, tam görünməyi və görməyi bajarırlar.

Bu adamlar harda olublarsa, hər anlarının, dəqiqlişlərinin izi qalıb. Bəlkə də bundan özlərinin xəbəri yoxdu. Amma bizim xəbərimiz var; boynumuza aldıq, almadıq. E'tiraf etdik, etmədik. Ona görə də onlar haqda yazmaq çətindi. Yəni, onların yaşantılarını bütün xirdaliqlarına-jan əhatə etmək və dəqiqlişini tapmaq güj tələb edir.

Amma bütün səmimiyyətimlə deyim ki, mən bu jür adamları hər yerdə yiyəsiz görmüşəm... Fikrim aydın olsun deyə, anjaq bənzətmələrdən istifadə etməliyəm.

Nejə yiyəsiz?

Yəni, əslində çaylar da yiyəsizdi. Həm heç kəsin deyil, həm də hamınındı. Nəyə görə yaranıbsa, yalnız onun qulluğunda əbədiyyətin – sonsuzluğun işlərini görər.

Bu jür adamların yalnız yeri-ünvanı var, başqa heç nə...hasarı yox, malikanəsi yox, malidövləti yox, beləjə, bəşəriyyətə aydınlıq, təmizlik, duruluq daşıya-daşıya yaşıyalarlar.

Belə adamlar həm də işiq kimidirlər. İşiq iş gördüyü bilmədən böyük işlər gördüyü tək, böyük şəxsiyyətlərin də gördüyü işlərdən özlərinin o qədər də xəbərləri olmaz...

Məmmədi otuz ildən çoxdu elə bu jür tanıyıram, otuz ildi, nur, aydınlıq yaymaqla məşğuldud. Bu bənzətmələri də ona görə işlədirəm ki, fikrim məni oxuyanlar üçün aydın olsun.

Heç yerdə yatağı düz olan çay görməmişik. Ona görə ki, su yatağı özü tapar, axtarar, dolanar, özünü dağa-daşa vurar, yerin yumşağıni axtarar.

Məmmədin də keçdiyi yollar beləjədi. Buna ədəbi aləmdə «enişli-yoxuşlu» deyirik. Yaşadı, ömrün sərt daşlarına, qayalarına dəydi, sınmadı, özünə yol tapıb getdi, çiçəklər bitirə-bitirə! Nur yaya-yaya!

Biz də, onun oxujuları onun çəkdiklərindən – ağrılarından uzaqlarda o gülləri dərməklə məşğulduq.

Hələ 70-jı illərdə deyirdi:

*Özüm baxdım; nəhs gəldi,
Falima bax, qaraçı.
Avand işim tərs gəldi?
Halima bax, qaraçı.*

Məmməd bir çox duyğular baxımından güjlü olduğu üçün, yəni insanları yaxşı tanıya bildiyindən, özünü sindırmağın nə demək olduğunu və sıni yaxşı yaşamağın mənasını anladığından, hər şey ona ovjunun içi kimi aydındı. Ömrü də. Başına gələnlərə, gələ biləjəklərə də bələddi. Ona görə də falçıdan qabaq bilir olanları – olajaqları:

*Dərddi, mənəm – qardaşıq,
Yaşayıraq, çalğasıq...
Kələf kimi dolaşıq
Yoluma bax, qaraçı.*

Məmməd Aslan ömrünün hətta şeirdən də ujalarda duran məqamları çoxdu. Sözümüzün əvvəlində bənzətmələrdən istifadə etdim ki, fikrim aydın olsun. Yenə lazımlı gəlir. Bayaq dediyim kimi, Məmmədi tam görmək mümkündü. Daha doğrusu, Məmməd tam görünə bilən adamdı.

Tam görünə bilən adam nejə olur?!

Mövlana Jəlaləddin demiş, onlar olduğu kimi görünənlərdi və yaxud göründükləri kimi olanlar.

Başqa jür olmaq Məmmədin heç ağlına gəlməz. Nejə var, eləjədi. Yalan bilməz, güzəştə getməz, xüsusən tərbiyə və əxlaq məsələlərində. Köhnə kişilər kimi – işində vasvası – yəni dəqiq, təbiətə vurğun... Suyu içməkdən, çiçəyi qoxulamaqdan, çörəyi yeməkdən çox-çox ujalarda tutan və ən nəhayət, dərdə sığınan. Son şeirlərinin birində deyir:

*Hardan belə bunja dərd,
Haqq göndərib, çək Məmməd.
Sevinj dönük, kədər mərd,
Siğınmışam mərdə mən.*

Məmməd kədərin mərd, sevinjin dönük olduğunu anlayan və bunu bu şəkildə də ifadə eləmayı bajaran şairdi. Daha doğrusu, kədərin, sevinjin yerini bilən, ona görə də dərdə-kədərə sığınan adam. Sevinj aparar, dərd qaytarar..." Haqqqa yalnız dərddən keçib tapınmaq olar.

Məmməd bütün bu xüsusiyyətlərlə təbiətin bir parçası kimi həmişə göz qabağında olub.

Bəziləri onun dumanını, çıskinini görür, bəziləri daşını, qayasını görür, deyir; çox hırslı kişidi. Bəziləri də onun o yamajda sözdən bitirdiyi çiçəkləri, gülləri qoxulayır...

*İstərsən əsəblə gəl,
İstərsən qəzəblə gəl.
Qarla gəl, çiçəklə gəl,
Gəl, gəl, təki sən gəl!*

Əslində, bu çağırış Məmməd Aslanın elə bu jür əsəblə, qəzəblə və ən sonda, yəni, mahiyət e'tibarıyla, çiçəklərlə keçib getməkdə olan ömrünü ifadə eləyən SƏSDİ.

Səksəninji illərdəsə Məmməd Aslan gözlənilmədən dedi:

*Tapar gəzmədiyin qəzələr səni,
Gözləmədiyin çay tez alar səni,
Sixar məngənə tək əzələr səni,
Nə qanun hökm elər jahanda bir gör!*

*Zirvələr aşmağa şahpərim vardi,
Qayalar çapmağa kəsərim vardi,
Yüz ömrə çatası jövhərim vardi,
Bir janlıq qalıbmi bu janda bir gör?!*

Hər halda şair burda giley-güzar eləsə də, söz sağlamdı, ilk oxunuşundan sözün yaşarı-əbədi olduğu bilinir. “**Bir janlıq qalıbmi bu janda bir gör?!**”

Ümumiyyətlə, Məmməd Aslan yaradılığındakı narazılıqları ilk baxışdan birbaşa mə`nasiyla hiss eləmək mümkün deyil. Yəni, Məmməd sözünün qarşısına heç bir məqsəd qoymur. Etdiyi narazılıqları, dediyi tənələri, çox böyük ustalıqla gizlətdiyi sətiraltı mənaları qəsdən, birlərəkdən yazır. Sözün gəlişi” götürir. İfadələrin özü doğulur, mənalar özü yetişir, ağıllı oxuju özündən asılı olmadan hisslerin-duyğuların fərqiñə və dərinliklərinə varır.

Deyir:

*Bu da altmış yaşım, bu da qış yaşım,
Üstünə qar yağıb ağarmış yaşım...
Mənimlə doğulub, amma nə fayda,
Mənə yar deyilmiş... eğyarmış yaşım.*

Məmməd Aslan əslində bütün quruluşlardan – istər siyasi, istər bədii – yüksəklərdə duran ziyalıdı. Yə`ni, hansı quruluş olur-olsun, Məmməd nə yazmışdisa, onu da yazajaydı. Məmmədi narahat eləyən, düşündürən daha çox tərbiyə-əxlaq məsələləridi, insanın insanlıqdan itirdikləridi... Məmməd hissərdə, münasibətlərdə – yaxşı nə varsa, hamisində – boş qalan yerləri görəndi. Və gördüyüünü söz tapıb ifadə eləyəndi...

Məmmədin böyük Sözü həmişə bunu deməyə çalışır ki, hər şey düzələjək, amma mə`nəvi itkilərin yeri boş qalıb bizi göynədəjək. Məmmədin poetik narazılıqları daha çox bununla bağlıdı.

Məmməd heç nədən, heç kəsdən çəkinmədən sözünü deyəndi, heç bir təmənnası yoxdu. Olsa-olsa Böyük Yaradandan təmənna eləyə bilər.

*İlahi, gözümü sən aj eləmə,
Ajgöz olanlara əlaj eləmə,
Məni heç kimsəyə möhtaj eləmə,
Nə versən, özün ver öz xəzinəndən...*

Bütün bu dediklərimin və yazılıqlarımın böyük həqiqət olduğuna inanıram, cünki Məmməd Aslan «**Tanrıının öz xəzinəsindən**» olan adamdı.

Mövlud SÜLEYMANLI.

“ÜÇ MƏMMƏDDƏN BİRİ...” məqaləsindən

“Ulduz” jurnalı

Məmməd ASLAN. Bir sənət jiğırı ilə gedən bir neçə nəfərdən hər birinin öz səsi ola bilir və heç kəsə oxşamayıb sənətkar olmamaq da mümkündür. Bu barədə Məmməd Aslanın özü çox gözəl deyir: **Heç kəsə oxşamamaq hələ öz olmaq deyil.** Eyni zamanda qohum sənət yaratmaq da orijinallığı inkar etmir – əgər bu sənətin mayasında sənətkarlıq varsa (Füzuli – Q. Təbrizi – S. Təbrizi; M. Jəlil – M. Sabir – Ə. Haqverdiyev – Ə. Qəmküsər və s.). Uzağa getmək lazımlı deyil, bizim adaşlar kimi. Özünü orijinallaşdırmaq üçün bir nəfəs ayrılığı kifayətdir. Məmməd Aslanda folklor nəfəsi daha güylidür; xüsusilə onun intonasiyasında aydın seçilən gəraylı və bayatı tembri var. Həm də bu, gəraylı və bayatı janrında yazmaq demək deyil, məhz gəraylı səsindən, bayatı musiqisindən istifadə deməkdir. Bu çaları onun yaradılığında 7-8 hejalı şeirlərin

bolluğu yaratır. Onun dilinin ümumi ahəngi, vurğu zəifliyi, səsin ürəyə işləmə istedədi, melodiya munisliyi bu misralarda tipik şəkildə təmsil olunur.

*Nə gözəl avaz idi? –
Xəyalım ayazıdı.
Tərtər Şəmşir sazıdı,
Bulaq mənim jürəmdi.
Yenə çiçək fəslidi,
Hava gül nəfəslidi.
Bu dağlar Xan Əslidi.
Məmməd Yanıq Kərəndi..*

Burada bayatının ruhu da var, jismi də; musiqi rəvanlığı, birinji və ikinji beytlərin semantik əlaqəsinin şərtiliyi, bir tərəfdən, söz seçimi, folklor obrazları, o biri tərəfdən, həqiqətən, elə bil oxujunun zövqü xalq şeirinin mühitinə düşür. Bu misra yiğjamlığı geniş, dolğun fikir ifadəsi ilə tərs mütənasib deyil, əksinə, yenə də xalq şeirinə məxsus əlamətlə rastlaşırlıq: adiliyin, sadəliyin arxasında dərin emosional məna durur. Və təbii ki, misranın nə səs həjmi, nə say həjmi şeirin poetik keyfiyyətini həll etmir, həllədiyi bu səs və misralardakı şairlik fenomenidir.

Budur bütöv bir şeir:

*Vətən gözdür, biz – kirpik,
Gözümüzün keşiyini çəkirik.*

Bir bayatının yarısından jəmi dörd heja artıqdır, yə’ni, həjminə görə bir bayatiya çatmış. Anjaq məna bütövlüyüünə və tablo həjminə görə məhz bayati siqlətindədir – ümumbəşəri məzmun; gözəl milli təşbeh – obrazlar və ahəngdar səs axını. Burada “Qorxuram kirpik çalam, Yarım keçə, bilməyəm”” deyən Sarı Aşığın öz sevgilisinə məhəbbəti və həssaslığı var; Məmməd Aslan həmin sevgini Vətənə yönəldir; indi dünyanın bu qarışq vaxtında Vətənimizi qorumaq üçün kirpik çalmamalıyıq! Yaxud şairin “Ləpələrdən tonqal çatmaq, suyun dağlanması””” kimi təşbeh-mübaliğələrində yenə Aşığın nəfəs yanğısı var – doğrudan, bu, gözəl və dəshətli obrazdır: Gözlərində bir həsrət var:

*Ləpələrdən tonqal çatar.
Su dağlanar jadar-jadar
–Qurunu da yaxar oda!*

Şair gəraylısına bayatı odu vurur. “Gözüm dərya daşdırar” obrazında yenə səmimi, yatılmış, eyni zamanda ayağı yerdən üzən bir bayatı mübaliğəsi var. Bu misraların poetik məzmununu açmaq ümumiyyətlə mümkün deyil:

*Qəbrim üstə qəm bitər –
Gülümə bax, qaraçı.*

Ona görə mümkün deyil ki, oxunuşa adamın duyğularına əfsun kimi yayılan bu melodiyani şərh etdikjə prozaikləşdirmək olar. Məsələ təkjə qəmin əşyalaşdırılması, gül kimi bitməsi təşbehində deyil, elə bil qaraçı səhnəni sehrləyib: anjaq bu da var ki, başqa söz-obrazlar qaraçı obrazını ikinji plana keçirib, sehrləyən məhz sözlərin özü, melodiyası, həzinliyidir – Nazim Hikmətə həsr olmuş bu şə'rələ, doğrudan-doğruya, oxuju öz janında Nazim Hikmət yanğınılığını yaşıyır.

Bu mənəvi obraz kimi, şair təbiət portreti yaratmağın da ustasıdır; söz seçimi, ifadə elastikliyi, təşbeh sərrastlığı portretin boyasını, işığını normaya salır, əlbəttə, bu aydın mənzərə misraların səs-musiqi müşayiəti ilə daha jəzbediji olur:

*Yellijə kənd daşı, çimi,
Meşəni geyib əyninə;
Qonubdu bir qartal kimi
Bu gədiyin daş ciyninə.*

Onun şeirləri söz dağını misra-misra çapmaq, üzüsulu qalıb torpaq, kəndin kaha “jib”, utanmaq sözünü saldı abırdan, qəribin qəbri də kök atmaz, mürgüsü dağılmış gor kimi həm müasir söz sənətinin intellekti ilə suvarılmış, həm də xalq dilinə məxsus təbiilik, hazırlıqlıq, yanğı, humor ilə beyni və ürəyi oxşayan misra-ifadələrlə zəngindir. Dilindəki folklor mühitinə dünyəvi dərdin ortağı səfələt heykəli kimi publisist obrazlar da doğmadır. Papaq-papaq alaçıqlar, qoşmaqanad köhlən kimi ayrı-ayrı portret-təşbehlər də. Yaxşı-yaxşı Yaxşıdı-Yaman yaman Yamandı, Gör halım nə haldadır qəbilindən melodiya-standartlar da onun dilini müasir bədii nitqimizin yaxşı nümunələri sırasına çıxaran element-vintjiklərdəndir.

Məmməd Aslanın bədii intonasiyası adaşlarından daha xəfifliyi ilə seçilir. Bu həzin xəfiflik “Yuxusu dağılmış məzar” və “Nazim yanğısı” şe'rindrində zilinin və bəminin son həddinə köklənmişdir.

Məmməd Aslan sözün xalq dilindəki mə`na injəliklərinə yaxşı bələddir. Anjaq bilmirəm, çox koloritli, mayası bədiilik və emosionallılıqla tutulmuş “qılıq” sözü niyə onun şe'rində mənfi mə`nada işlənir:

*Məhəbbət – bir quzu, qılıq – bir xənjər...
Qılıq məhəbbəti yamsılar müdəm...
Dağ əyər qılığın hərəsi indi...
Xəlvətdi qılığın dərəsi indi.*

Bu gözəl, şairənə sözü şair niyə satirikləşdirir, yaltaqlıqla sinonimləşdirir?!

Məmməd Aslan ilhamını sığa-sığa, xalq dilinin şirin şərbətindən gilə-gilə, damjı-damkı çəkdiyi şirə ilə öz dadlı-duzlu şeirlərini yaradır; onun dilinin tərifə ehtiyacı yoxdur, özünün dediyi kimi:

*Dağ tər tökür döşlərini sığa-sığa,
Su gurlaşır gilə-gilə, damjı-damkı!
Bulaq üstdə öz adını yazdırmağa,
Yoxdu dağın təmənnası, chtiyajı!*

Tofiq HAJIYEV,
filologiya elmləri doktoru.

“ÜÇ MƏMMƏDDƏN BİRİ– ASLAN...”

Məmməd Aslan nejə şairdir, bunu hamı bilir. Onun bədii sözünün kəsəri, dilinin munisliyi, şerinin oxunaqlığı şərhsiz mə'lumdur. Hələ axır vaxtlar dilçilik fəaliyyətinə də başlayıb, maraqlı etimologiyalar verir, mətbuatda, radio-televiziyyada yerinə düşməyən sözləri narahatlıqla üzə vurur. Şairin bu narahatlığı bir də çox rahatlıq yaradır, şairin dilçilik işi vətəndaş hərəkəti kimi bir dilçi olmaqla mənə çox şirin gəlir. “Hərəkət” sözünə şirin sözünü təyin kimi ilk dəfə Füzulidə görmüşəm: Şirin hərəkətli, şəhd sözlü. Bəli, M. Aslanın bu dilçiliyində xalq yaradılılığı ruhu olduğu üçün çox şirindir və çox xoş təsir bağışlayır. Əlbəttə, mənim mətləbim

bu deyil, dilçi olduğum üçün mətləbə bu platformadan girməli oldum (Allah bilir bu “platforma” sözünü görən M.Aslan mənim ünvanıma nə deyəjək).

Mətləbim ayrı şeydir – M.Aslanı tamam başqa münasibətlə xatırladım...

Son vaxtlar ədəbiyyatımız susur. Vətənin ağır gündən xalqın dərdi ərşəjən mələrkən ədəbiyyatımız maddim-maddim baxır. Niyə belədir? Axı həmişə bədii söz xalqa həm yol göstərib, həm də təsəlli olub. Bayatı kimi, ağı kimi bədii külçələrimiz dərddən tutulub. Bəlkə münasib deyil, anjaq yadımıza salaq ki, S.Vurğunun **“Bilsin ana torpaq, eşitsin Vətən. Müsəlləh əsgərəm mən də bu gündən”** sözlərilə ədəbiyyatımız Vətən müharibəsi adlanan davaya başladı. Ə.Jəmilin “Nişan üzüyü”, “Jan nənə, bir nağıl de”, “Görəsən, o gözəl qız məni yada salırmı”, O.Sarıvəllinin “Bu yer onun yeridir” və s. kimi onlarla şə'rərlər əsgərlərin ürəyində qut idi. Bəs indi ədəbiyyatımız niyə susur? Niyə mat qalıb ədəbiyyatımız? Ədəbiyyatımız çəş-qınlıqda dövlət rəhbərlərimizlə qoşa gedir. Ədəbiyyat dövlət başçılarını da ayıltmalıdır. Onları ya bədii sözün əfsunu ilə hərəkətə gətirməli, ya fajıə dili ilə dara çəkməlidir. Bəs niyə Abbas Səhhət deyirdi ki, M.Sabir Səttarxan hərəkatına bir ordu qədər kömək etdi? Ayatulla Xameyniyələ görüşümüzzdə bizə dedi ki, Şəhriyar İran İslam İnqilabına bir qoşunja yardım göstərdi. Möhtərəm şairlər, yazıçılar, doğrudanmı, indi bizim orduya ehtiyajımız yoxdur? Var. Onda bizə ordu işi görən söz ustaları gərəkdir.

Bə`zi qələm sahiblərimiz deyir ki, ədəbiyyat bu günün hadisələrindən uzaqlaşır, sonra onu psixoloji həzm edib sözünü deyəjək? Yox, möhtərəm sənətkarlar, bu gün şair-yazıçı sözü lazımdır xalqa. Bilmirik, sabah nə olacaq? Və sabahın olması üçün bu gün söz deməli, iş görməliyik. Yadınızdadırı, böyük türk şairi Namiq Kamal nejə deyirdi:

*Amalımız, əfkərimiz iqbalı-vətəndir,
Sərhəddimizə qəl`ə bizim xaki-bədəndir,
Osmanlılarız, zinətimiz qanlı kəfəndir,
Qovğada şəhadətlə bütün kam alırız biz,
Osmanlılarız, jan veririz, nam alırız biz.*

Döyüşə səfərbər edən belə bədii-publisist söz lazımdır.

Bəlkə övladlarımızın öz borjlarını ləyaqətlə yerinə yetirib, dövlət başçılarımızın səhlənkərliq göstərməsi sizi çasdırıb? Vətən yolunda kimlə lazımdır, onunla vuruşmaq gərəkdir. Erməni ilə də, yalandan xalqa sədaqətindən danışan öz fərsiz, xain sərkərdələrimizlə də. Resept verə bilmərəm. Bunu bədii söz ustalarının özləri tapmalıdır. Biz onlardan umuruq, onlardan gözləyirik.

Bəli, mən bu məsələdə M.Aslanı nümunə gətirmək istəyirəm. Yadımıza salaq ki, bu qadağlı-bələli illərimizin ən güjlü 2-3 şeirindən olan “Ağla, qərənfil, ağla” şeirini məhz M.Aslan yazdı. Bu şeiri bağça uşaqlarının, məktəblilərin dilindən eşidinjə xalqının varlığına ümidi baxıram. Əlbəttə, hansı sirdirsə, M.Asłana da dalbadal bu günün şeirlərini yazmağa imkan vermir. Mən M.Aslanı da, elə başqa şairlərimizi də çox qnamıram – dövrün siyasetindən siyasətçilər də baş aćmır, inkişaf məntiqini dövlət xadimləri də tapa bilmir. Görünür, bu gün inkişafda məntiqsizlik, müharibədə məntiqsizlik, ölümlərdə məntiqsizlik... hamı kimi bədii söz ustalarını da özünü özü kimi göstərməyə, fəhləyə fəhləliyini, əsgərə əsgərliyini, tələbəyə tələbəliyini, müəllimə müəllimliyini və eləjə də şairə şairliyini göstərməyə imkan vermir. Anjaq hərə özündə gүj тапиб öz işi ilə çıxış etməlidir – M.Aslan kimi. Bəli, M.Aslan da yaşadığı siyasi-iqtisadi şəraitin məntiqi iştirakçısı kimi şeir yaradılılığında fəallıq göstərə bilmir. Anjaq bədii söz sahibi nə deməlidirsə, M.Aslan onun hamısını deyir. Şair kimi deyə bilmirsə, jurnalist kimi deyir. Öz yazdığını şə'rlə deyə bilmirsə, jurnalist kimi deyir. Öz yazdığını şeirlə deyə bilmirsə, xalqın qoşduğu şə'rlə deyir. Siyasətçilər bu günü təhlil etməyə imkan verməyəndən nəyllə deyir, əfsanələşdirilmiş səhbətlərlə deyir. Hətta sözlə dediyi qədər də sazla, musiqi ilə deyir. Yəni əlini yanına salıb dayanır, söz deməyin təhrini (formasını) tapır və deyir.

Bu yaxınlarda M.Aslan televiziyada təxminən belə bir söz deyib: “Bir uşağı verilişə dəvət edir. Uşaq şərt qoyur ki, üç sual verim, düz javab versən, gedərəm. M.Aslan razılaşır.

1-jı sual: – Hökumət güjlüdür, yoxsa, bizim qonşumuz Gülsənəm xalanın oğlanları?

– Əlbəttə, hökumət.

– Yox, düz demədin. Hökumət jamaata yağı, qənd, papiros verə bilmir, anjaq Gülsənəm xalanın oğlanları verir.

2-jı sual: – Çörək ujuzdur, baha?

– Bahadır.

– Yox, saqqız 13 manatdır, çörək 10 (*indi çörək bahalaşıb, anjaq həmin nisbətdə saqqız da bahalaşıb, uşağın sözü yenə qüvvəsində qalır. Kursiv mənimdir – T.H.*).

3-jü sual: – İndiki dövlət rəhbərləri sonsuzdurlar?

– Yox. Onların saytal oğlanları var.

– Düz demədin. Olsa, onlardan da jəbhəyə gedən olardı” (əgər bu yazıya redaksiya qonur verəjəksə, bu çox qiymətli mükələməyə görə xahiş edirəm onu M.Aslana göndərin, çünkü yazının ən maraqlı hissəsi məhz onunkudur).

Mən həmin verilişə baxmamışam. Səhərisi jamaatın ağızından eşitdim (eşitdiyimi yazmışam, nəsə dürüst deyilsə, üzr istəyirəm). Eşidənlər eşitməyənlərə danışırdılar. Bu mükələməyə heç bir izahat vermək lazımlı deyil. Sözümü yenə ora gətirirəm ki, yazıçı yaşadığı günü təhlil etməyin ustasıdır. Yolunu tapıb sözünü deməlidir.

Yadımızdadır: ermənilərin başımıza müsibət açdığı ilk günlərdə, azərbaycanlıların öz dədə-baba yurdlarından didərgin salındığı ilk vaxtlarda ermənilərin əleyhinə söz demək siyasi jinayət kimi qiymətləndirilirdi. Həmin dövrdə M.Aslan televiziyada “Əkil-bəkil” verilişi açdı. Nələr dedi? Daha doğrusu, nələr demədi? Həmin anlarda uşaqları da, javanları da, yaşlıları da M.Aslan “Əkil-bəkil”lə ələ aldı. Daha düzü: ürəyi partlayan, qışqırmaq istəyən, qışqırı bilmədiyi üçün əsəbləri zədələnən yüzlərlə azərbaycanlıya özünü ələ almağı təlqin etdi. «Qəhrəman televiziyanız” bu verilişti bağladı. M.Aslan sözünü demək üçün, xalqı ilə dərdləşmək üçün yeni tribuna axtardı, təzə üsul tapdı, susmadı. İndi “Dərədən-təpədən” verilişini aparır. Həmin “Əkil-bəkil”in mənəvi davamıdır. Bizim belə verilişlərə ehtiyajımız var. M.Aslan jamaata Vətəni tanıdır – biz Vətənimizi gərəyinjə tanıyırıqmi? Xalqımızı özümüzə tanıdır – biz özümüzü əslində olduğu kimi tanıyırıqmi? Özümüzü dərk edib qiymətləndirməyinjə belə aqlar günə qalajağıq. Televiziyada M.Aslanı görməyi gözləyirik. Hələ “Əkil-bəkil” zamanı fikirləşirdim ki, niyə bu kişiyyə ilin “Qızıl qələm” mükafatı” verilmir. Elə yenə fikirləşirəm ki, niyə ona bir ad vermir. Yaxşı ki, vermir – onda, görünür, o da adlılar kimi susub oturar.

Anjaq yenə şairlərimizə, yazıçılarımıza üzümü tuturam ki, xalqın bu gün sizin sözünüzü ehtiyacı var. Söz deyənlərin, söz yerinə onunla bir kökdən olan söyüş deyənlərin (M.Aslan etimologiyası ilə məni təsdiqlər), hərzə-hərzə danışanların dalğa-dalğa çoxaldığı dövrdə yazıçıların, şairlərin (lap elə alımların də) sözünə məəttəldir xalq. Hörmətli sənətkarlarımız, siz söz deyin ki, sözü söz olmayanlar bəlkə qandılar, bəlkə utandılar.

Tofiq HAJIYEV,

filologiya elmləri doktoru,

(“Yeni Müsavat” qəzeti, 31 dekabr 1992-jı il).

SÖZÜN ŞİRƏSİ, ÖMRÜN BƏHRƏSİ

“Ərzurumun gədiyinə varanda” kitabı ilə o, qardaş və soydaş Türkiyəni Azərbayjana “gəti-rən” ilk müsafir olub. Çağdaş oxujularımızın Türkiyə haqqında ilkin və dolğun təsəvvürü bu kitabdan başlayıb. Sərhədlərin qapalı, gediş-gelişin qadağalı vaxtında üzə çıxan bu kitab xalqımızın sevimli əsərinə çevrilmişdir. Tək jə bu kitab deyil, tədqiqatçılıq, naşirlilik istiqamətində gördüyü digər önəmli işlər də Azərbayjan - Türkiyə ədəbi-mədəni əlaqələrinin inkişafında böyük rol oynamışdır.

“Şeir dediyimiz şey şair ömrünün poetik közərmələrinin yaddasıdır. Biz, əslində, anjaq həmin məqamda, həmin bəhrə vermə” ovqatında şair oluruq. Poetik yaddaşımız olmayan ömrümüz şair ömrü sayılmaz””””.

Şeir haqqında gözəl bir şe'ri xatırladan bu sətirlər çağdaş poeziyamızın iste'dadlı, sevilib-seçilən nümayəndələrindən biri Məmməd Aslanındır. **Ömrünü söz uğrunda girov qoyan**, Füzulini başı üstündə “söz Allahi” sayan şair söz sənətinə hər zaman ehtiyatkarlıq duyusu, məs'uliyyət hissi ilə yanaşlığından onun çoxşaxəli yaradılılığında bir kəlmə olsun belə yerinə düşməyən ifadəylə üzləşməzsən. Məmməd Aslanın qələm məhsullarında bir çəsmə saflığı, bulaq təmizliyi var. Kökü çox qədimlərə işləyən, xalq ədəbiyyatı qaynaqlarından süzülüb gələn bu çəsmənin “aynasında” gözümüzə dəyiib, könlümüzə keçən layla dilli, bayati nəfəslə, qoşma qanadlı şeirlər özümüzə biçilməklə” poetik təsəllimizə çevrilib.

Məmməd Aslan bu gün işğal altında qurtuluş yolu gözləyən əfsanəvi Kəlbəjər torpağının yetirməsidir. Uşaqlıq illərini, yeniyetməlik dövrünü zirvəsi qarlı-qartallı, yamajı güllü-çiçəkli, el-obası sazlı-sözlü dağlarda keçirən, zümrüd meşələr, buz bulaqlar, dəli çaylar, şaqraq şəlalələrlə üz-üzə, nəfəs-nəfəsə yaşamaq səadətini tapan şairin ədəbi aləminə bu e'jazkar aləmin böyük tə'siri olmuşdur. Təbiətdən, xalq ədəbiyyatından, el deyimlərindən gilə-gilə çəkdiyi” həyat şirəsi sonradan söz şirəsinə çevrilərək şe'rinin damar”larına axıb. Güman ki, Məmməd Aslan bədii dilinin şirinliyi bu şirədən mayalanır. Şair ona görə deyir ki:

*O Kəlbəjər qayıtmaz –
Qayıtsa yüz Kəlbəjər...*

Uşaq şe'ri, uşaq nəşri Məmməd Aslan yaradılığının ayrija bir qolunu təşkil edir. Bu düzimdə sıralanan əsərləri azyaşlı oxujunu təmizliyə, saflığa, mə'nəvi ujalığa səsləyir. **“Böyürtkən - böyrü tikan”**, **“Dəvelər niyə kövşəyir?”**, **“Durnalar ləlek salır”** və s. kitablarında şair insana insanı, təbiətə humanist münasibət təlqin etməklə yeni nəsil döñümlərinin yurduna, xalqına bağlı vətəndaş kimi formalaşmasına yardımçı olur. Büyük təmizliyi kiçik uşaqların dünyasında axtaran Məmməd müəllim bu barədə söz düşəndə belə deyir: **“Mən uşaqlara sığı-nıb sözümüzü böyüklərə deyirəm...”** Azərbaycan Televiziyasında onun ssenari müəllifi və aparıcısı olduğu rəngarəng uşaq verilişlərinə baxanlar, yəqin ki, bu həqiqətin şahidi olurlar...

Məmməd Aslanın **“Dağ ürəyi”**, **“Səsimə səs ver”**, **“Ürək möhlət verəydi”**, **“Ömrün yarı yaşında”**, **“Bizdən sonra nə qalır”**, **“Ərzurumun gədiyinə varanda”** adlı şeir və publisistika kitablarının hər biri işıq üzü görərkən bir hadisəyə çevrilib.

Bu yaxınlarda ömrünün almışını pilləsinə qədəm qoyan iste'dadlı şair, publisist, tədqiqatçı və tərjüməçi, türk dünyasının tanınmış söz sənətkarı Məmməd Aslana uzun ömür, möhəkəm jan sağlığı və yeni-yeni əsərlər arzulayıram. Məmməd müəllimin bu mübarək günlərində ona həsr etdiyim şeirimi diqqətinizə yetirməklə sevimli sənətkar haqqında kiçik qeydlərimi sona çatdırıram:

*Bu şəhərdə bir az şəhər,
Bir az kənddi Məmməd Aslan.*

*Kəlbəjərdən söz düşəndə
Himə bənddi Məmməd Aslan.*

*Gözü qalır doğan Ayda,
Ötüb keçir gün də, ay da...
Vətən yoxdur, özü boyda
Bir qurbanı Məmməd Aslan.*

*Söz ömrünü ömür seçdi,
Dedi: ömrüm onsuz heçdi.
Misra-misra aşırı keçdi
Neçə səddi Məmməd Aslan.*

*Üz-gözündən nur tökülür,
Avazından dürr tökülür.
Ömrü boyu dərdə gülür-
Gülən dərddi Məmməd Aslan.*

*Baxıb Murovun qaşına
Deyir: dolanım başına...
Kəlbəjərsiz alımışına
Gəlib yetdi Məmməd Aslan.*

*Dağların düzə verdiyi,
Tanrıının sözə verdiyi,
Allahın bizə verdiyi
Əmanətdi Məmməd Aslan.*

Adil JƏMİL.
(“Zaman” qəzeti, 31 yanvar, 2000-jı il).

**DÖVLƏT TELERADIO VERİLİŞLƏRİ ŞİRKƏTİNƏ,
MƏMMƏD ASLANA**

ƏZİZİM MƏMMƏD! Sən bütün adınla, şöhrətinlə, bütün varlığınla Azərbaycan torpağının bir hissəsinə dönmüş sənətkarsan. Sənin ölkəmizə, yurdumuza etdiyin töhfələri üst-üstə yiğ-saq, göz öündə nəhəng dağ yaranar.

“Şöhrət” ordeni almağın münasibətilə sənə ürəkdən təbrik deyirəm.
“Qardaş, düzümünün əsiri oldum...”

**MƏMMƏD ARAZ.
06.04.2000**

**BAKİ ŞƏHƏRİ, AZƏRBAYJAN TELEVİZİYASININ “UŞAQ VERİLİŞLƏRİ”
REDAKSİYASINA, MƏMMƏD ASLANA**

Hörmətli Məmməd müəllim! Yaradılığınızı verilən layiqli qiymətə görə Sizi ürəkdən təbrik edirik, uzun ömür, jansaqlığı arzulayırıq!

Əvəz, Malik, Adil ŞÜKÜROV-LAR.
Bakı, Nərimanov rayonu.
6.04.2000.

**DÖVLƏT TELERADIO VERİLİŞLƏRİ ŞİRKƏTİNƏ,
MƏMMƏD ASLANA**

Əzizim Məmməd! “Şöhrət” ordeni almağın münasibətilə səni ürəkdən təbrik edirəm. Sənin əsl şöhrətin Aşıq Ələsgər haqda monoqrafiyandır...

*Əli Qurban DASTANÇI.
Gənə şəhəri, 21.04.2000.*

**BAKİ ŞƏHƏRİ, DÖVLƏT TELERADIO VERİLİŞLƏRİ ŞİRKƏTİNİN
“EKRAN-EFİR” QƏZETİNİN
BAŞ REDAKTORU MƏMMƏD ASLANA**

Çox hörmətli Məmməd bəy! Sizin “Şöhrət” ordeni almağınız bizi çox sevindirdi. Bu münasibətlə Sizi təbrik edir, uzun ömür, möhkəm jansaqlığı arzulayıram.

*Hörmətlə: HƏDİYYƏ xanım.
Gənə şəhəri, 13.04.2000.*

**“EKRAN-EFİR” QƏZETİNİN BAŞ REDAKTORU
MƏMMƏD ASLANA**

Əziz Məmməd müəllim! Sizi “Şöhrət” ordeni ilə təltif olunmağınız münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm. Janınız sağ, ömrünüz uzun olsun. Siz onszuz da Vətənin şöhrətisiniz.

*Jabir HÜSEYNOV.
11.04.2000.*

**“EKRAN-EFİR” QƏZETİNİN BAŞ REDAKTORU
ŞAİR MƏMMƏD ASLANA**

Sizi “Şöhrət” ordeni ilə təltif olunmağınız münasibətilə çoxsaylı Kəlbəjər mədəniyyət işçiləri adından təbrik edir, uzun ömür və möhkəm jansaqlığı arzulayıram.

Kəlbəjər rayon mədəniyyət işçiləri adından mədəniyyət şöbəsinin müdürü:

*Saday MUSA YEV,
21.04.2000.*

**BAKİ ŞƏHƏRİ, TELERADIO VERİLİŞLƏRİ ŞİRKƏTİNƏ,
MƏMMƏD ASLANA**

“Şöhrət” ordenin mübarək! Təbriklər! Sağlamlığın, xoşbəxtliyin, uğurların, şan-şöhrətin əbədi olsun! Olajaq da, inşallah!

*QABİL
Neftçala şəhəri, 6.04.2000.*

**BAKİ, M.HÜSEYN-1, TELERADIO VERİLİŞLƏRİ ŞİRKƏTİ,
ŞAİR MƏMMƏD ASLANA**

Əziz Məmməd ASLAN! Sizi səmimi qəlbdən təbrik edir, jansaqlığı, yeni-yeni uğurlar diləyirəm. Dostluqda möhkəm, səbrli, dözümlü və aqsaqqal olmağınızı arzulayıram.

*Nəsib BA YRAMOĞLU.
Mingəçevir şəhəri, 09.04.2000.*

**BAKİ, M.HÜSEYN-1, TELERADIO VERİLİŞLƏRİ ŞİRKƏTİ,
MƏMMƏD ASLANA**

Mübarək deyirəm ordeninizə; kaş, Dəlidən təbrik yazaydım Sizə.

*Şamil ƏSGƏROV
12.04.2000.*

**“EKRAN-EFİR” QƏZETİNİN BAŞ REDAKTORU
MƏMMƏD ASLANA**

Əziz Məmməd müəllim! Sizin “Şöhrət” ordeni ilə təltif olunmağınız bizi sevindirdi. Əslində, biz bu xoş müjdəni çoxdan gözləyirdik. Çünkü Siz yenilməz qələm sahibi kimi 10-20 il bundan qabaq qədirbilən xalqımızın qəlbində öz şərəfli yerinizi tutmuşdunuz. Hətta ağır 20 Yanvar günlərində qüdrətdən yaranmış “Ağla, qərənfil, ağla!” şeirinizlə xalqımıza təsəlli oldunuz. Ər oğul elin adını qaldırır, deyiblər. Bu mə'nada, Sizə çox sağlam olun deyirik. Sizi qəlbən təbrik edir, daha böyük uğurlar arzulayıraq.

*Dərin hörmətlə Kəlbəjər Rayon İjra Hakimiyyətinin işçiləri: Səyyarə RƏSULOVA, Novruz ÇIRAQOV, Vaqif MƏHƏMMƏDOV
Gənəşə şəhəri, 06.04.2000.*

**BAKİ, M.HÜSEYN-1, AZƏRBAYJAN TELERADIO ŞİRKƏTİNƏ,
ŞAİR MƏMMƏD ASLANA**

Çox hörmətli şair qardaşım Məmməd Aslan! “Şöhrət” ordeni kimi yüksək mükafata layiq görülmeyiniz məni ruhlandırdı. Bu təltifə Siz tamamilə layiqsiniz.

Xalqımızın Qarabağ yaralı, böyük vətənpərvər, milli qeyrətli şair oğlunu bağırma basıram. Büyük yaradılıqlı arzusu ilə yaşayıb ömür süren Sizin kimi qüdrətli oğullar var olsun!

Kəlbəjərdə şerləşənədək!

*Dərin hörmətlə: Ənvər Əhməd QARABAĞ
19.04.2000.*

**“EKRAN-EFİR” QƏZETİNİN BAŞ REDAKTORU
MƏMMƏD ASLANA**

Əziz dostumuz, qardaşımız Məmməd Aslan!

Səni Vətənin yüksək mükafatı – ”Şöhrət” ordeni almağın münasibətilə ürəkdən təbrik edirik. Əslində, sən bu ad-sana, şöhrətə ensiklopedik biliyin və duzlu qələminlə, gözəl nitq qabiliyyətinlə çoxdan nail olmuşdu.

Arzumuz səni yüz yanında görməkdir.

*Yevlax, “Kür” qəzetiñin jurnalist kollektivi adından:
Əminə YUSİFQIZI və Əsabir MƏMMƏDOV
06.04.2000.*

**AZƏRBAYJAN RESPUBLİKASI RADIÖ VƏ TELEVİZİYA
VERİLİŞLƏRİ ŞİRKƏTİNƏ, “EKRAN-EFİR” QƏZETİNİN BAŞ REDAKTORU
MƏMMƏD ASLANA**

Əziz müəllimim Məmməd ASLAN!

Sizi yubiley yaşınız münasibəti ilə səmimi qəlbdən təbrik edirəm. Sizə möhkəm jansağlığı arzulayıram. Millətimizə öyrətdiyiniz dilə, mədəniyyətimizdəki zəhmətinizə görə sağ olun!

Vaxtilə yazıldınız:

*Vətən gözdür, biz—kiprik:
Gözümüzün keşiyini çəkirik!*

On jildlik əsərə dəyən beytinizə ixtiyarsızlıqdan əməl edə bilməyərək xəjalət çekən, düz otuz il önjə dil öyrətdiyiniz X “b” sınıfı şagirdi Sadıqov Şirin Həşim oğlu.

*Kəlbəjər poçtamının rəisi
Gənja şəhəri, 20.04.2000.*

**BAKİ ŞƏHƏRİ, DÖVLƏT TELERADIO VERİLİŞLƏRİ ŞİRKƏTİNƏ,
“EKRAN-EFİR” QƏZETİNİN BAŞ REDAKTORU
MƏMMƏD ASLANA**

Həmyerlimiz kimi həmişə sizinlə fəxr etmişik. Bu gün “Şöhrət” ordeni ilə təltif olunmağınız respublika ijtimaiyyətini sevindirdiyindən çox həmyerlilərinizi sevindirir. Siz bütün həyatınızı şərəflə yaşamış, xalqımıza, vətənimizə şərəflə xidmət etmisiniz. “Şöhrət” ordeni öz sahibinə verilmişdir: onun üçün daha şöhrətlidir. İkiqat şöhrətlidir ona görə ki, onu Sizə möhtərəm prezidentiniz layiq bilmüşdür.

Sizin qədər vətənini, torpağını sevənin diyarı işgaldan mütləq azad olunajaq və ulu Tanrıının köməyi ilə özünüzdən artıq sevdiyiniz müstəqil Azərbaycanımızın çiçəklənməsində hələ uzun müddət yaradılıqlı fəaliyyəti göstərəjəksiniz. Sizdən öyrəndiyimizdən də çox şey öyrənəcəyik.

Sizi bağrimonə basır, uzun ömür, jansaqlığı arzulayırıq.

Dərin hörmətlə: Kəlbəjər rayon səhiyyə işçiləri adından:

*Baş həkim Vaqif Kərimov
Gənə şəhəri, 14.04.2000.*

**BAKİ, M.HÜSEYN-1,
ŞAIR MƏMMƏD ASLANA**

Əziz, istəkli və əzəmətli Məmməd! Həmişə Sizin timsalınızda Dəlidəğin uğultusu, Tərtərin həzin nəğmələri, Kəlbəjərin müşil-müşil dərələri janlanır, adamı haralara-haralara aparır bu ad. Siz şöhrət dalınja qaçmayıb, vətəni şöhrətləndirmək amalı ilə yaşayıbsınız. Buna görə Sizə belə neçə orden düşür, deyərdim. Jansaqlığı, vətən uğrunda yeni zəhmətlərini arzulayıram.

Qoy nə təbiət, nə də jəmiyyət hadisələri iti gözlərinizdən yayınmasın. Təbrikdə gejikməm qəsdən edilib. Dedim, görün məndən qabaqkı deyimlər nejədir? Elə Siz və mən bilən kimidir.

“Qara Bəhmən” əsərinizdən bir obraz – kəndistan alimi,

*Professor Niyaz Səfərov
Gənə şəhəri, 24.04.2000*

**MÖHTƏRƏM
MƏMMƏD ASLAN!**

Axşam televizora baxdım, Sizi gördüm, dinlədim, 60 yaşıınızın tamamlandığı gündən gej xəbər tutduğum üçün öz-özümü danladım; mətbuat yayımı işinin yaritmazlığından gileyəndim.

Mən Sizi hər dəfə mavi ekranda görəndə sehri aləmə düşürəm: sevinji də, kədəri də mənə doğma olan aləmə...

Balaja Zeynəbi danışdıranda isə indi dəbdən düşmüş ifadə kimi xatırlanan “insan qəlbinin mühəndisi” ifadəsi yeni, təptəzə sözlər kimi məni ram etdi. Bəli, hər dəfə Sizi eşidəndə də, oxuyanda da sözünüzün tilsiminə düşürəm və bu tilsimdən ayrılməq istəmirəm. Məni kövrəldən, uşaq kimi ağladan ilhamınız-qələminiz var olsun! Sizə məhəbbətimin sonsuzluğunu, təbii ki, bilirsiniz. Səbəbini araşdırmağa çalışmışam:

Əvvəla, Siz Vətəni hamı kimi yox, yana-yana, odlana-odlana sevirsiniz. Hər şeydən önjə Siz Allah adamısınız. Adil-Qadir Allaha, onun Rəsuluna sidq-məhəbbətlə bağlısınız...

Sizin harayınız da, qarğısınıniz da, nifrətiniz də, naləniz də, qəzəbiniz də, fəryadınız da... mənə doğmadır. Hər “görüşümüz”də Sizi dinləyib sarsılmaya bilmirəm. Göz yaşlarım təsəllim olur,

Xojalı fajıəsinin ürəyimdə açdığı şirəm, infarkt da elə bil aram tapır, “əjəlin köhlən atı yollarda bəndə düşür”. Mən Sizi həm də ona görə çox sevirəm ki, təmənnalı dünyamızda təmənna duyğusundan, reklam əsrində saxta tə’rif, sün’i şöhrət həvəsindən ilim-ilim uzaqsınız.

60 yaşıınız mübarək olsun! Növbəti ad gününüüzü Kəlbəjər dağlarının qoynunda keçirmək Sizə, doğmalarınıza, millətimə qismət olsun! O vüqarlı dağların düşmən tapdağında yetim qalmasına namərd adamlar biganə qalsalar da mərhəmətli Allah bu zülmə dözməz! Sizə uzun ömür, ailə səadəti, qollarınız altında baba nəvəzişindən rahatlanıb qanadlanan nəvələrinizə, övladlarınıza, ailə ojağınızın sadıq keşikcisinə məmnun, ilhamlı, xürrəm ömür arzulayan:

Hacı İmamverdi.

P.S. Sübh namazından sonra yazdığını məktuba javab alağımıza əminəm. Kitab hədiyyənizi (Türk nəşri olsa daha yaxşı) gözləyirəm, mənim əzizim.

*Nefçala şəhəri,
30 yanvar, 2000-jı il.*

Hörmətli Məmməd müəllim!

Sizi 60 yaşınız tamam olması münasibətilə səmimi qəlbdən təbrik edirəm! Janınız sağ, işləriniz uğurlu olsun!

Böyük Yaradan Sizi bəd nəzərdən, pis gözdən hifz eləsin! Sizə Kəlbəjər vüsallı günlər arzulayıram. Tanrı amanında olun! Sizə həsr elədiyim bu şeiri, mən tərəfdən kiçik bir hədiyyə ki-mi qəbul etsəniz, məmnun olaram.

Bir zirvənin öündəyəm, zirvələrdən seçilən,
 Bir işığın nurundayam, dan yerinə saçılan,
 Bir laləzar çəmənliyin ovsununa düşmüşəm,
 Bir bulağ'a diz çökmüşəm, yanğı ilə içilən.
 Bir dağ çayı ürəyimə təpər, qüsür axıdır,
 Bir çiçəyin sehrindəyəm, minbir rəngnən açılan.
 Bir qılınjin kəsərindən betərin söz, and yerim
 Bir insanlıq bayraqımdır həqiqətdən biçilən.
 Bir müqəddəs varlıq mənə kainatı andırır
 Bir şairə baş əyirəm, vətəniynən ölçülən!
 O, sizsiniz əziz Müəllimim!

Hörmətlə, şagirdiniz olmuş Jabir UMUD(Hüseynov).

23.01.2000.

MÖHTƏRƏM MƏMMƏD ASLAN!

“Şöhrət” ordeninə layiq görülməyiniz münasibətilə Sizi – həzin ruhlu misilsiz şairimizi, Və-tən Məjnununu, böyüklü-kiçikli insanların könül dilmanjını, halallıq aşiqini sidq-məhəbbətlə təbrik edir, uzun, sağlam ömür, ailə-övlad-nəvə-nətiyə fərəhi, yeni yaradılıqlı uğurları, Kəlbə-jərin – külli Qarabağın namərd tapdağından xilas olajağı müqəddəs günləri görmək səadəti ar-zulayıram!

Əzizim! Ötən ay Sizi mavi ekranda dinlədim, ürəyim doldu, gözlərimin yaşını silib məktub yazdım, yeni “Sorğu kitabı”ndakı ev ünvanınıza göndərdim. Tam arxayın oldum ki, məktubunu da, yeni kitabınızı da alajağam. Təəssüf, gözlədiyim kimi olmadı. Bəlkə də Yaziçilar Birliyinin “Sorğu kitabı”nda ünvanınız dəqiq yazılmayıb.

İndi təbrik məktubumu Teleradio Şirkətinə göndərir və Sizə çatajağına inanıram. Ona da əmin oluram ki, sübh namazından sonra yazdığını məktubum javabsız qalmayajaq. Mən Sizi bütün nəjib əlamətlərinizlə bahəm Allah adəmi kimi daha çox sevirəm!

Ünsiyyətimizin, dostluğumuzun əbədiliyinə dərin inamla:

LOV

Hacı İmamverdi ƏBI-

Neftçala şəhəri, 16 aprel, 2000-jı il

**HÖRMƏTLİ
MƏMMƏD ASLAN!**

Sizi – xalqımızın məşhur şairi və publisistini 60 illik yubileyiniz və “Şöhrət” ordeni ilə təltif olunmağınız münasibətilə səmimi qəlbdən təbrik edirəm.

Siz müasir Azərbaycan ədəbiyyatında özünəməxsus dəst-xətti ilə fərqlənən bir sənətkarsınız. Ana dilimizin tükənməz söz sərvətindən məharətlə istifadə edərək təbiətimizin füsunkarlığına, oğul-qızlarımızın qeyrətinə, ata-babalarımızın müdrikliyinə həsr etdiyiniz misralar biz oxujular tərəfindən böyük hüsn-rəğbətlə qarşılanır. Azərbaycanın zəngin ədəbi ənənələrini yaşıdan, mövzuja rəngarəng və məzmunja dolğun olan şeirləriniz poeziyamızda həmişə yeni səs, yeni söz kimi qəbul edilmişdir.

Xalqımız Sizi eyni zamanda gözəl publisist kimi tanır. Müxtəlif qəzet və jurnallarda dərj olunan məqalələriniz, televiziyyada hazırladığınız proqramlar həmişə maraqla qarşılanmış, tükənməz istedadınızı nə qədər müxtəlif ifadə çalarlarına malik olduğunu bir daha sübut etmişdir. Qədim el sənəti olan aşiq yaradılığının injəliklərini dərindən bilməyiniz yazılarınızın bədii dəyərini daha da artırır.

İnanıram ki, yaradılığınızın ən məhsuldar dövrü hələ qabaqdadır və Siz bundan sonra da ədəbiyyatınızın inkişafı naminə var qüvvənizi sərf edəjəksiniz. Seçdiyiniz yaradılıq yolunda Sizə uğurlar, uzun ömür və jansağlığı arzulayıram.

Əhliman ƏMİRASLANOV,

*N.Nərimanov adına ATU-nun rektoru, SSRİ Dövlət Mükafatı laureati, Polşa Tibb
Elmləri Akademiyasının həqiqi üzvü, əməkdar elm xadimi, professor. 1 may, 2000-jı il.*

7- cı fəsil

ADAM KİŞİ OLAR

NAMƏRD SÜFRƏSİ

*“Dadma namərd loxmasın,
Yerinə dişin düşər.”*

Sah İSMA YIL

Namərdin süfrəsində
Tikə hiyləmiş, demə.
Loxma verir – jan alsın,
Alan köləymış, demə.

Önündə qaldım ajız,
Yeridi üstümə düz.
Bir yerdə kəsdiyimiz
Çörək tələymış, demə.

İlanların tayıymış,
Zəhər çayı, suyuymuş...
Namərdlik bir quyuymuş,
Quyu siləymış, demə.

Tikədə qarmaq varmış,
Belə göz qırmaq varmış...
Tuşlanan barmaq varmış –
Dünya beləymış, demə.

*Kəlbəjər,
25 avqust 1988.*

KÖKSÜZ BUDAQ

Ustad tanımadısan, büyük bilməzsən,
Çünki öyrədənə ustad deyirlər.
Qanadsız qoymusun yazıq atanı,
Övladı ataya qanad deyirlər.

Divar pərakəndə, daş pərakəndə,
Sığalsız dəb salma sığallı kəndə,
Ağlında taraz yox, dilində rəndə –
Nizamsız işlərə bərbad deyirlər.

Bir sadə misalla söz deyim qışa:
Toyuq da tərsikər falı olmasa...
Yolub topsaqqlı qoyurlar kosa,
Bu yönüz əmələ «icad» deyirlər.

Köhnəlik axtarma duzda, çörəkdə,
Min yenilik doğur köhnə ürəkdə.
Qayalar dil açır işdə, əməkdə –
Fərhada yenə də Fərhad deyirlər!

Qan saxlar bəşəri gələcək nəslə,
Qan ilk insanı da yaşıdır hələ:
Tutalım, yoxluqdan yarandın elə,
Axı əsilsizə bədzat deyirlər...

A KİŞİ, TOXTA!

Ay evin kişişi, toxta, sən Allah,
 Nə çənələş, nə də söyüş arvadla.
 Saqqalı xəlvəti yoldursan, nə var?! –
 Qonaq getsin, sonra döyükş arvadla.

Dilində öyüddən əzbəri yoxdu,
 Yazıqda mərifət əsəri yoxdu,
 Sənin ki, ağızının kəsəri yoxdu –
 Nahaq yerə azca deyiş arvadla!

Ən şirin sözündə zəhər tamı var,
 Qəzəbi, qəhri var, sərəncamı var...
 Sənin bu dərdinin bir əncamı var.
 Soyun paltarını, dəyiş arvadla!

SAKİTLƏŞƏN QONŞU

Hara köcdü, əməlindən zara gəldi qonşular,
Kiridilər, qorxdular ki, havayıdan qan salar.
Neçələri öz abrına köcüb qaçıdı evindən,
Zalım oğlu pəhsinmədi, heç qalmadı kefindən.
...Amma bu gün mənzilini son mənzilə dəyişdi,
Dosta, yada, ta heç kəsə dolaşmadı, nə işdi?!
Dedilər ki: hay-harayı, qan-qovğası qurtardı,
Qurtarmasa, məgər belə dincələrdi, yatardı?!
Biri dedi: o donqardı, çətin dözər, səbr elər –
Qovğasından perik düşər yazıq qonşu qəbirlər!...

YERSİZ TƏMƏNNA

Bağda Söyünd yaşardı:
Yamyaşıl fəvvarə tək
Qaynayardı-daşardı.

Yatanda müşildayan,
Dodağı pıçıldayan
Bir körpəyə oxşardı.

Kim gördü, «barsız» dedi,
«Xeyri nə, nəfi nədi?..»
Eşitdi, inildədi,
Göy gözləri yaşırdı.

Söyünd dil açsa, deyər:
«—Yaranmış bütün şeylər
Yeməkçün olsa əgər,
Qarın başdan aşardı!».

BİLƏR

Nadan bilməz nadanlığı nədəndi,
 Ağlını başında yerbəyer bilər.
 Damladan dəryanı soruşma əbəs,
 Biləndər biləni biləndər bilər.

Ən böyük məbədi ürəyində qur,
 Gətirsin şəninə əzəmət, qürur.
 Yanmağa dözmürsən, məndən uzaq dur,
 Yanmağın dadını Səməndər bilər.

Özü ər olmayan səni ər bilməz,
 Dünyada heç kimi mötəbər bilməz.
 Sübhün sorağını bədxəbər bilməz,
 Onu yaylımquşu – xoşxəbər bilər!

QUŞQORXUZAN VƏ SIRTILMIŞ QARĞA

Adabazarın yolətrafi bağlarında üstünə qarğa qonmuş neçə-neçə quşqorxuzan gördüm. Bu, mənim gözlərimdə əfsanədən gerçəklilikə qovuşmuş acı bir həqiqət idi.

Alma dolu bağlar gedir
Düzəngahdan zirvəyecən.
Ayıl-mayıł bir sərgidir,
Heyran qalır ötüb-keçən.

Orda-burda min həvəslə
Qondarılmış quşqorxuzan.
Düşündüm ki, bu bağ üstdə
Quşmu uçar qorxusundan?!

Sanki mənim acığımı
Bir budağa qondu qarğa.
Dimdikləndi neçə alma,
Qarğa divan tutdu bağa.

Qarğalıqdan çıxdı necə! –
Heyrətimi silkələdi.
Gözlərimin önündəcə
Hələ qarğa gör neylədi:

Quşqorxuzan nəymış axı?! –

Uçub qondu daz başına.
 Dünya.... Ömür... ötüb çoxu,
 Güldü qarğa yaddasına:
 «— Gör bir nədən qorxurammış,
 Mən gic qarğa, ağılsız quş...»

Tük salmışam quru ada,
 Qarğabeyin sözü haqmiş.
 Qorxduşumun bu dünyada
 Yerli-dibli özü yoxmuş!»

Oyuq gözü, bax, bu zaman
 Dimdiklədi «taqqır-taqqır»...
 Minillərdi quşqorxuzan
 Görməmişdi belə təhqir...»

Türkiyə, Adabazarı, 1983.

GÖRƏ-GÖRƏ GÖRMƏMƏK

Bu, «görmədim!» deyən kəsi çox görmüşük –
 Nəsimi hər soyulanda.

Görən gözlər görməz olub
 Haqlı
     haqsız sayılında.
 Görməməzlik
     görə-görə görməyənin
     gözlərinə həqarətdi,
 Görə-görə görməməzlik təbiəti təhqir etdi.
 Görə-görə
     gözgörəti göz görməyə,
     gözdümü bəs?
 Göz gəzdirən bu zavallı astardımı,
     üzdümü bəs?!

Nə həvəsdi, nə nəfəsdi,
 Bu nə ömür, bu nə yoldu?!
 Onda sənin insanlığa sübut üçün
     nəyin qaldı?!
 Haqq nəyinə gərək sənin,
 Yan cibini gördün bəsdi.
 Görməzlərin səmt küləyi

belə qalxdı,
belə əsdi.

Bu «görmədim» azdı hələ,
Qulaqların kar kahadı,
Bilirsən ki, «görmədiyin»
gördüyündən çox bahadı.
Yüzillərdir qurtarmadı mərəzin də,
azarın da,
Gör nə qədər qazanardın
«Otuz yeddi» bazarında?..
Yum gözünü!
Aç ağızını!
Qol çək bura!
«– Baş üstəsən!»
Qolçəkdinsə, «kiş» deyən yox,
Get, eşələn axşamacan,
İcazən var, buyur elə, nə istəsən!

Get, eşələn!
Toyuqxıslət yaranmışlar
bununla da kişilənər.

Düşünməzlər bu yazıqlar:
Eşələnən nə vaxtacan eşələnər?!

ƏMANƏT

- Yuxarı çıxmaq olar?
- Olmaz, yoldaş! Zəng elə.
- Gedim, tez də qayıdım.
- Salma bizi əngələ,
Sənə dedim zəng elə.
- Alo, kənddən gəlmışəm,
Məndə əmanətin var.
- ...
- Axi kişi buraxmir,
Aşağı düş gəl apar.
- Əmanət. Nə əmanət?!
- Telofondan asılma.
    Gəl məni işə salma,
    Dilə-dişə salma.
    Hər sözün öz yeri var,
    Bura sənə kənd deyil!
- Anan kətə göndərib,
    Kətə əmanət deyil?!

ASTARINDA GİZLƏNƏN ÜZLƏR

Məmməd İsmayılin «A zalım oğlu» şeirini oxuyarkən.

Nə tutub atırsan yay-oxu əldə?!
 Qalar neçəsinin quyruğu əldə.
 Dəmirçilər gələr: nal-mixi əldə...
 Demirsən, sözündən tutan tapılar,
 İnad pərdələri yırtan tapılar!

Şeirindən boylanıb güzgүyə düşən
 Nə çox kaftarküs var, nə çox goreşən!
 Nal-mixa yatmaz ki, həməyir meşşan –
 Saxla çəkicini, nallatma görək,
 Qılsız işimizi qıllatma görək!

Kəsənlər, taleyi sürçəkdən kəsər,
 Qızışıl saçından, birçəkdən kəsər.

«Pambıqla baş kəsən» gerçəkdən kəsər,
 Alar çəmbərinə nallı bir yiğin,
 Nalı od püskürər nalladığının.

Xamır acımmamış kündə yapılmaz,
 Fürsət məqamı var – gündə yapılmaz.
 Nallatmaq döngədə, tində yapılmaz,
 Coşan dalğaların sönən vaxtı var,
 Şaxtanın qəfləti sınan vaxtı var.

Vədəsi çatmasa ödənməz borcun,
 Ölər qisası da buynuzlu qoçun!
 Nal vuran bülbülsə, nalsökən laçın,
 Kimi nalladırsan, ay atam oğlu,
 Kimi alladırsan, ay atam oğlu?!

Başqası bir yana... təbsizləri gör!
 Pıqqapıq qaynayan dibsizləri gör!
 Gülüşü ev yıxan iblisləri gör!—
 Gülünü göstərər, tikanı gizlər,
 Astar arxasından görünməz üzər...

Söz bəzən şahənşah, söz bəzən kölə,
 Söz bəzən ümməndi, söz bəzən gilə,
 Gürzələr oyadar söz bir zəng ilə:
 Quyruğu üstündə dayanar pislik,
 Daxildən gəmirən qurddur xəbislik!

Yüz dəfə, min dəfə çəksəm də bərkə,
 Görmədim sindirə qabını sirkə:
 Şüşəsi poladdan yoğrulub bəlkə?!
 Bu necə bilməcə, bu necə sirdir?!
 Bilə bilmədik ki, tamdı, kəsirdi...

Gəzər qulaqları kar bir gurultu,
 Gözlər qamaşdırın kömür – parıltı...
 Hələ ürəklərdə intiqam xıltı –
 Sabirin dediyi «həmənik» yoxsa?!
 Bu çiban ərisə, bu illət çıxsa!..

Xalqa üz tutarsan, fərd üzə çıxar,
 İpək saydığın kəs sərt üzə çıxar,
 Heç nədən törəyib dərd üzə çıxar,

Bu alaq kök atdı nə yaman bizdə!
Qəfil tərsə dönən dəyirman bizdə!

Zərrə xatırınə bütündən keçər,
Bu boyda post versən, Vətəndən keçər,
Atadan, anadan, yetəndən keçər...
Sabırın sözündən əriməyən kəs,
Eləcə bozarar, qızara bilməz!

Demirəm bu yükü, tayı qaldırma,
Altında ilan var, layı qaldırma,
Demirəm üstünə ayı qaldırma,
Elə sən qaldır ki, zor çatan olsun!
Dəbərməz qayanı oynadan olsun!

Sənin gördüğünü görən yoxdumu?
Yıxılan nə bilsin: yıxan yıxdımı?!
İşiqda baş verən qaranlıqdımı? –
Haqqın bostanında gerçək versə can,
Göyərər ləklərdə ölümsüz yalan!

Dayansan, özgəsən! Yerisən özün!
Söndürən tapılmaz, ərisən özün!
Elə, Məmməd Aslan, biri sən özün:
İşiqla qaranlıq çarpışan vaxtda,
Nə haqla durursan küncdə-bucaqda?!

1986.

ÖZÜNƏ DAŞ ATAN VAR...

«Azərbaycan» kəlməsini
Bilə-bilə pozma, dəyyus!
Kəs dilini, ud səsini,
Yum ağızını, sus, daha sus!

İnsan olan baş ağırtmaz,
Kimə qoşsan, qos, ağırtmaz!
Yad vurduğu daş ağırtmaz,
Özünə daş atan quduz...

Dəm tutursan öz hirsinə,

Özü yanan çetin sönə!
 Gor qazmaqda çatmaz sənə
 Nə goreşən, nə kaftarküs.

Qarışqanı fil yap görüm,
 Qonduğundan bir qop görüm!
 Ordan-burdan söz qap görüm,
 Pus, qapılar dalında pus.

«Millət» deyib dizildama,
 Yalan yerə sizildama,
 Tisbağatək tisıldama,
 «Mustafa» de, bəsdi: «mus...mus...»

Zəhləkardır murdar dilin,
 Zəhləsini tökmə elin!
 Dediyn söz ad-familin!..
 Udursan, ud; qusursan, qus!

Başladımsa: dil çəkmərəm,
 İsteyirsen öl, çəkmərəm!
 Daha səndən əl çəkmərəm,
 Qanırsan, qan; qanmırsan, küs!

1986.

MANEKEN

Üstün-başın yanır par-par,
 Durmusan quru bəy kimi.
 Göz qırpmadan gözün baxar
 Səhərdən qüruba kimi.

Nə çay-çörək, nə mükafat...
 Yox heç nədən umacağın.
 Dayanmışan fas-farağat,
 Nə qərəzin, nə acığın...

Havayıdan sən heç nəyi
 İstəməzsən, sənə alqış!
 Nə şöhrəti, nə çörəyi!..
 Nə abırlı bekarsanmış!

Bekarlar görmüşəm, amma
 Ağzı – iti dəhrə kimi:
 Kəsər səhərdən axşama,
 Axşamdan səhərə kimi.

Təşəxxüsələ hey qurcuxar,
 Maşın belə,
 Dam-daş elə.
 Hər yağmurdan quru çıxar –
 İstər lap göylər deşilə.

...Manekenin yanında mən
 Nahaq açdım bu söhbəti:
 Qulağında qalar birdən
 Müftə yemək rəzaləti.

1982.

SƏNİ BAHĀ GÖSTƏRƏN

Ay baltutan, dedik: barmaq yalarsan,
 Demədik ki, axırına çıxasan.
 Nə zamandı vicdan düşüb arxanca,
 Hey əlləşir, tutdururmursan yaxa sən.

Tamah dişin uzandıqca uzandı,
 Hamı səndən bezar oldu, usandı.

Unutma ki, bu, şərikli qazandı,
Sənin deyil, təkbaşına tixasan.

Öz dünyandı, bircə sənsən... kimsə yox,
Nə vecinə: kim yanımçı, kim soyuq!
Sənin üçün dəm istidi, dəm soyuq,
Hər nə görsən, lum-lum udan naxasan.

Üzə vurdun ürəyinin xıltını,
Ürək demə, kin-kudurət qaltanı.
Sinəndəki o taxtanın altını
Görə bilmək çox asanmış, çox asan.

Dünya sənə aş-qazandı, sən – qarın,
Qazan – yağılı, çömcə – iri, sən – harın.
On qarınılıq bir çuvaldı şalvarın,
Mümkün ola: sən bir sənə baxasan...

Yanılıbdı sənə sahə göstərən,
Bundan belə olmaz daha gösətərən...
O kürsüdü səni baha göstərən,
Elə bilmə, doğrudan da, bahasan.

OCAĞIMA XOR BAXANLARA

Daş atırsan tariximə, izimə,
Dünya bələd babamdağı dözümə!
Diriyiblər dirənmisən üzümə,
Yoxsa belə dirənməzdin, zorbala.

Hər sözünlə döyüşəsi niyə var,
 Dilində bir pas bağlamış tiyə var.
 Səni min-min ovxarlayan yiye var,
 Meydana tək girəmməzdin, zorbala.

Sən qanmazsan belə sakit durumu
 Niyə qırmaz əllərimin qırımı?!.
 Murdar dilin bulandırdı nurumu,
 Sən bu nuru görəmməzdin, zorbala.

Zaman axır, kim piyada, kim süvar...
 Bənd açılsa, kim bağlayar, kim sovar?!
 Şil yabını dəhmərləyən kimsə var,
 Sən bu şili sürəmməzdin, zorbala.

Yolsuzmusan, ırsızmisən, şərmisən?!

Vicdanını yol içiñə sərmisən,
 Səni bize qısqırdıblar, hürmüsən,
 Öz zoruna hürəmməzdin, şübhəsiz.

KARVANIMIZ GEDƏSİDİR

Dövranımı süresiyəm,
 Sən sürsən də, sürməsən də.
 İlmə-ilmə höresiyəm,

Sən hörsən də, hörməsən də!

Aciz görmə, ey düşmənim,
Səbrim yaman geniş mənim!
Nurlu qəlbim Günəş mənim,
Sən görsən də, görməsən də.

Cızığından çıxma görək,
Çökər nizam, pozular rəng...
Səni cıza salam gərək,
Öz xoşuna girməsən də!

Vicdan yada sala səni,
Şər-şeytandan ala səni.
Cağırıram yola səni,
Səsimə səs verməsən də.

Dünyanın nə vədəsidir?!

Hədən baba hədəsidir!

Karvanımız gedəsidir—

Sən hürsən də, hürməsən də!..

1985.

BAKİDAN YOLDAŞLAR GƏLİR...

Bakıdan rayona yoldaşlar gəlir:

Alımlər, şairlər... kimlər, kimlərdi...
 Hər gələn raykoma ilkin yönəlir,
 Nə olub, görəsən, nəymış dərdi?!.

Ən kiçik qəzətin korrektoru da
 Katib hüzuruna tələsir, düzü.
 Qapıda gözləyir səbr uda-uda,
 Tamahında – kabab, gözündə – quzu.

Günlərlə turşuyur bəzən qəbulda,
 Nə quzu mələyir, nə kabab bişir.
 Nəfsin tozladığı sürtük yollarda
 Qələm də, alim də qiymətdən düşür.

Bir vaxt ziyalıyla ziya gələrdi
 Naçar qalanların zülmət gözünə.
 Gəlsə, hova gələr, haya gələrdi,
 Nə bir qohumuna, nə bir özünə...

Ziyalı nurudur axı bəşərin!
 Ziyalı, ziyanlı... qat-qarışıqdı.
 Sərhədi dolaşıb xeyirlə şərin,
 (Kaş görək ziyalı cılxa işıqdı).

Bir vaxt zirvələşən məğrur misralar
 İndi dördqat olur rütbə görəndə.
 Katibə nə qədər şeir həsr olur!
 Kimə “girmə” deyək – şair girəndə?!

Vəzifə öündə, mənsəb öündə
 Yaman suyuq olub ilham mələyi.
 Çürümüş meyvədi, küt gedən kündə –
 Sənətin sırmənib bu mələməyi.

Hamını demirəm, haqqım yox buna,
 Yaxşının dünyada yaxşı yeri var.
 Mərkəz şəhərlərdən kənd rayonuna
 Durulub gəlsinlər gələn yoldaşlar.

BAŞIMI QATMA

Mənə ilişməyin səbrimi kəsdi:
 İş gördüyüm yerdə başımı qatma!
 Öz başımın dərdi özümə bəsdi;
 Sən də bir başqa dərdə başımı qatma!

Ağlından bilirəm boş dağar səni;
 (Kimdir tanımayan, ay lağar, səni!)
 Gözləmədiyin çay tez boğar səni;
 Öz halını gör də, başımı qatma!

Ağır söz qovğadır, ciddi söz-məram!
 Hərcayı söz ilə könül üzəmərəm!
 Buracan dözmüşəm, daha dözmərəm;
 Deyirəm ha: bir də başımı qatma!..

*10 sentyabr, 2009.
 Sumqayıt.*

PAY ZARAFATI

Bu qohum o qədər kasıbdı bir vaxt,
 Bir çürük qoz ilə anardı bizi.
 Onun bu payına naşükür olsaq,
 Yerlər də, göylər də qınardı bizi.

Elə düşünərdik qoz qırılanda
 Çürüntü yerinə qızıl daşdanır.
 Çiçəyi solardı bozqırın onda –
 Hər çürük qoz ilə ümid xışdanır.

Əli səxavətə öyrəssin deyə
 Minbir qoz əyirdi cəhrənin iyi.
 Heç nəyin heçindən könül hörməyə
 Bu da qoca Şərqiñ bir böyüklüyü.

...Ulduzu uladı,
 Bəxti gətirdi,
 Vəzifəsi uca, buyruğu uca!
 Əvvəlki hörmətdi, həmin xətirdi:
 Çürük qoz yollayır bizi andıqca.

1985.

YALAN VƏ GERÇƏK

Kürsüyə sinə gərib
Şair yalan deyirdi.
Kütlə istər-istəməz
yalanı dinləyirdi.
Kütlə şair deyənin
ağ yalan olduğunu
qanmışdı.
Dediyi ağ yalanın
gerçəkliyinə şair inanmışdı.

1983.

ÇAYXANA «DAHİLƏRİNƏ»

Xalq üçün odlanmışan,
Dedin, inandım, sən öl!
Odlamağa yanmışan,
Bax, belə qandım, sən öl!

Tökmə belə dil mənə,
İnanmaram kəlmənə.
Uçurtdun «sən öl!» mənə,
Alişdım-yandım, sən öl!»

Özünü yükə saldın:
Saflığa ləkə saldın;
Sözü bir kökə saldın,
Sözdən utandın, sən öl!

Dağa vurdun başını,
Əzib tökdün daşını.
Dağ itirdi hüşunu,
Yerimdə dondum, sən öl!

Bir qalmaqalsan ki, sən;
Bir qırışmalsan ki, sən;
Bir qırıq valsan ki, sən;
Bezdim, usandım, sən öl!

SƏNİN DAŞ ATDIĞIN ZİRVƏ

Adıl İsgəndərovun arxasında namərd daşları atıldı...

O «qadam» söyləyib qada sovardı,
Adildi, rəhimdi hər işində o!
İnsana dəyişməz qayğısı vardi,
Ərtək dayanardı ər işində o!

Varlığı çox erkən büründü yasa,
Yaşıl yarpaqları döndü xəzələ.
Sənin qələmindən zəhər udmasa,
Bəlkə də neçə il yaşardı hələ.

Dünyanın bir vaxtı ər qılıncını
Zəhərlə sulardı – meydan açmağa!
Zəhərə batırıb qələm ucunu,
Sən fürsət gəzirsən gizli sancmağa.

Bir uca kişini, ey alçaq qadın,
Elə gözdən saldın, yoxmuş elə bil.
Səni qaldırarı sən ayaqladın,
Mənəvi şarlatan, mənəvi qozbel.

Qələmin də ilan, özün də ilan,
Haça diliniz var ikinizin də.
Amansız öd gəzsən, zəhər axtarsan,
Tapılmaz əvəzin bu Yer üzündə.

Bir qala bürcünə sən saldın zədə,
Sən ey gürzədən də amansız qadın!
Halalın tapılmaz bircə zərrə də,
Püskürüb içindən üzünə codun.

Səyirtdin atını sola və sağa,
Milçəyi üfürüb fil etdin bir gün!
Nərildər, hönkürər fil haqsızlığa,

Pələngi quzutək mələtdin bir gün.

Özün başdan-başa bir heçlik ikən,
Bir varlıq dəvirdin dünyaya əvəz.
Əbədi dik qaldı o məğrur çökən,

Hara baxsan, o var!
Sən özünü gəz!

Birçeyin ağardı, ağlın ağarmaz,
Şər ayaq açdıqca qanqusar səni.
Özün doğurmazsan, ağlın doğurmaz,
Lənətə gələsən, ey qısır, səni!

Nə yerə bağlısan, nə göyə bağlı,
Hardan yaranmışsan, ay gülməşəkər?
Dəryaya üz tutsan, dəryalar dağlı,
Göylərə üz tutsan, göy yerə çökər!

Əgər zərrə qədər haqlı olsaydın,
Dişi aslan bilib öyərdim səni!
Söyməyə yarasa o mənfür adın,
Bütün ömrüm boyu söyərdim səni.

1985.

İLANA AĞU VERƏN

Öd tapsa, dərhal udur,
 Öddür verən ona can.
 Bir zəhər tuluğudur –
 Təpədən dırnağacan.

Qorxmadan götür ələ,
 Yüz yol burax yaxına;
 Görən olmayıb hələ
 Ondan xətər toxuna.

Qəribə xisləti var:
 Özü görməz bir işi,
 Nə çalar, nə qorxudar,
 Bambaşqadır vərdişi;
 Nə qədər zəhər olsa,
 Yığıb verər ilana.

El-oba batsın yasa,
 Fərq eləməz halına.
 Görərsən vaydan-vaya
 At çapır səhər-axşam,
 İlana ağu verəndən
 ilandan çox qorxmuşam.

SÖZÜN TƏRS ÜZÜ

Məmməd Arazı bilmərrə tanımayan bir bəstəkara.

Dünya qurulandan bu günə qədər
 Heç kəs öyünməyib «axmağam!» deyə.
 Naqis pərdələnmək istər bir təhər,
 Özünü tay tutar çirkin – mələyə.

Əqrəb olduğuna pisikməz əqrəb,
 (Hər kəs bu dünyada ağlından razı).
 Necə bəstəçiymiş bu xanə-xərab,
 Hələ tanımirmiş Məmməd Arazı?!

Öyüne-öyüne deyir bu sözü,
 Guya ki, qanmamaq fəxarət imiş.
 O hardan bilsin ki, sözün tərs üzü
 Daxili göstərən bir hikmət imiş.

Şair sözdən qurar, bəstəkar səsdən
 Söz səsə minnətdar;
 Səs sözə bağlı.
 Şairi bəstəkar danırsa qəsdən,
 Artırımı, görəsən, enirmi ağlı?!

Sən dağa göz yumsan, dağ ki əriməz,
 Qurumaz ki suyu Kürün, Arazın!
 Sözü, söz qədrini bilməyən bu kəs
 Getsin öz ağlını eldən arasın.

1982.

QOLTUQ

İlk addım atmamış nə tez yoruldun,
 Nə tez qaćıb girdin qoltuğa, oğlum?!
 Sözdən yapışmağa səbrin çatmadı,
 Yapışdın qocaya-qaltağa, oğlum.

Yoxuşlar nə yaman gözünü aldı,
 Bu yolla yüksəliş əmri-mahaldı!
 Dağın ayağında bu hal nə hadı?! –
 Ayaqdan başlayır yol dağa, oğlum.

Qoltuğa öyrənən başdan baş olmaz,
 Üyünüb ələnmiş daşdan daş olmaz.
 Ancaq eşələnər, toyuq quş olmaz;
 İndi nə olursan, ol daha, oğlum...

Olsa, töhmət olar qoltuq başında,
 Miskinlik oxunar hər naxışında...
 Qoltuqsuz baş gördüm zirvə tuşunda!
 Neylər yel qayaya, yel dağa, oğlum?!

Qoltuqlar yaxşı söz yazdırı bilməz,
 Əsəri yad nəfəs qızdırı bilməz,
 Əyri yolla misra düz dura bilməz;
 İlham üz göstərməz yaltağa, oğlum!

1984.

IÇİ, ÇÖLÜ YABANÇI

Şəhriyara dodaq bütən nankorlar vardi.

Çamurunda min qurbağa quruldar,
Al günəşdə ləkə gəzən qırışmal.
Dağa desəm, dağılardı sözümdən,
Bu təhnizə sənsən dözən, qırışmal.

Çölün bizim, amma için yabançı,
Varın-yoxun, heçin-köçün yabançı,
Biz də sənə bunun üçün yabançı,
Ar-həyanda yoxdu düzən, qırışmal.

Məqamında söz ağlayar, söz gülər,
Ulu sözdür ululara güzgülər,
Özgələrin düşmənidir özgələr,
Öz ipini özü üzən qırışmal.

Yoğunasan, sabah yekə bir pazsan,
Haqlı başa haqsız dəyən qapazsan,
Ulu kimdir, ustad kimdir? – Qanmazsan,
Öz ruhundan özü bezən qırışmal.

Dayan hələ, qaraldaram qanını!
Nifrətimdən qurtarmazsan canını!..
Göstər görək o çıxdığın qınıni,
Şəhriyara dodaq bütən qırışmal.

KARVANIMIZ GEDƏSİDİR

Dövranımı süresiyəm,
 Sən sürsən də, sürməsən də.
 İlmə-ilmə höresiyəm,
 Sən hörsən də, hörməsən də!

Aciz görmə, ey düşmənim,
 Səbrim yaman geniş mənim!
 Nurlu qəlbim Günəş mənim,
 Sən görsən də, görməsən də.

Cızığından çıxma görək,
 Çökər nizam, pozular rəng...
 Səni cıza salam gərək,
 Öz xoşuna girməsən də!

Vicdan yada sala səni,
 Şər-şeytandan ala səni.
 Çağırıram yola səni,
 Səsimə səs verməsən də.

Dünyanın nə vədəsidir?!

Hədən bəbə hədəsidir!

Karvanımız gedəsidir –

Sən hürsən də, hürməsən də!..

1985.

ZURNAÇI

Həştadda öyrənib, günümüzə bax!
 Bundan betərindən saxla, ay Allah!
 Tökür zəhləmizi hər axşam-sabah,
 Saxlayıb zurnanı gorunda çalmır.

Bu həvəs tez keçər, goruna qalmaz,
 Sönər piltə kimi, qoruna qalmaz,
 Abır-həyasına, arına qalmaz,
 Yüzünə əl atır... birində çalmır.

Bilmədik hardandı bu avaz ona,
 Cücə civiltisi yaraşmaz ona,
 Məsxərə gətirdi təzə saz ona,
 Tək bircə xalı da yerində çalmır.

Cibi, əl-ətəyi dolub görmüşük,
 Alınası nə var, alıb – görmüşük.
 Yaxşı tar çalandı...çalıb, görmüşük,
 Gedib öz halalca tarında çalmır!

SƏNİN ÖLÇÜN, QƏLIBİN

Kim dillənsə, dilini bur,
 Ək, göyərsin öz sözünü.
 Birdəfəlik əncam buyur,
 Nə bizi yor, nə özünü.

Çək ortaya qəlibini;
 Düşək bir-bir qəliblənək.
 Öyrət bize «qələbəni»,
 Bəlkə səntək qəlbilənək.

Nərgizsənsə, hökmü zərsən,
 Gərək çəmən nərgizləşsin!
 Nə olsa, dodaq bütərsən,
 Nərgiz olmaq dəbə düşsün.

Kim olmasa sənin sayaq,
 Yaxınına üzükməsin.
 Səsini də yamsılayaq,
 Nə təhər ki, çıxır səsin.

Sən böyürsən, hamı razı,
 Bir ağızdan böyürüşək.
 Sən quzusan, biz də quzu,
 Sən köşəksən, biz də köşək...

Qının olsa qoz qabığı,
 Gərək fil də ora sıgsın.
 Qızıl atsın qızılılığı,
 Dönüb olsun sənin saxsın.

Palıdsansa, biz də olaq,
 Tutaq bütün meşələri.
 Təkcə bizə qalsın torpaq,
 Nə ağaç var, dönsün geri.

Nə olsun ki cökəni də
 Ağac bilib sevən çoxdu,
 Cökə ilə kim ki gedə,
 Qoyun getsin, yol açıqdı.

...Çək ortaya qəlibini;
 Düşək bir-bir qəliblənək
 Öyrət bizə qələbəni,
 Bəlkə səntək qəlbilənək.

Sözləşməyək söz üstündə,
 Nə buyursan, baxaq gərək.
 Əmrini ver: göz üstündə!..
 Təkcə bunu anlat görək:

Mən mənəmsə, mən varamsa,
 Niyə sənə oxşayıb bəs?!
 Utan, qızar, heç olmazsa ,
 Kəs səsini, sən Allah, kəs!

1973.

ƏLYAZMADAN MAŞIN İYİ GƏLİRDI...

Yazdı, yiğdi, doldurdu –
 Evdə boş yer qalmadı:
 Taxça, boxça...sandıqça,
 Ya şifoner qalmadı...

Düşündü ki, Məcnundu,
 Əlyazmalar Leylidi.
 Nəşriyyatdan, naşirdən...
 Hər kəsdən gileydi.

«Qızıl qaldıqca, artar
 Qiyməti yerdən-göyə!»
 (Kişi bel bağlamışdı
 Bu böyük təsəlliyə).

Əlyazmadan burnuna

Maşın iyi gəlirdi.
Kurortlar canlanırdı,
Gözəllər dikəlirdi.

Bircə bu əlyazmalar
İşiq üzü görseydi!
Şöhrət adlı bir mələk
Ona çələng hörsəydi...

Genişlənər mənzili,
Genələr darvazası.
Deyingən xanımın da
Onda kəsər davası.

Bir gün evə gələndə
Əlyazmadan yox əsər:
Əlli illik zəhməti
Yoxa çıxıb müxtəsər.

Xanımının damağı
Hər günkündən çag idı.
Sanki gördüyü işdən
Sevinən uşaq idı.

Əlində az tapılan
«Don Kixot»un bir nəşri.
Eyninə də gəlmirdi
Ərinin hay-həşiri.

Makulatura əvəzi
Getmişdi əlyazmalar.
Belə ağır dərdmolar,
Belə ağlar gözmolar?!.

KÖPÜK KİMİ

Ürəyinə boylansan:
Şübhələr çox, inam az.
Üst dodağın deyənə
Alt dodağın inanmaz.

Qəlbini görsə, inan,
Yerində donar insan.
Qiymə-qiyim doğransan,
Bir hüceyrən qanamaz.

Qapına gəlsə naçar,
Üstünə dağlar uçar.

«Yandım!» – deyə çəkmə car,
 «Yandım!» – deyən yanammaz!

1978.

AĞZIYIRTIQ

– Cucə, məndə dən var, – dedim.
 Cucələr cırtıldıdı.
 – Toyuq, məndə yem var, – dedim.
 Toyuqlar qırtıldıdı.

Olan olmazım nə var,
 Kimə ki verdim xəbər:
 Ona da çatsın deyə
 Səs-küy saldı bir qədər.

Gördülər xeyri yoxdu,
Kiridilər tezcə də.
Yem axtaran toyuq da,
Xəyalplov cücə də.

– Qarğa, məndə qoz var, – dedim.
İşə saldım özümü.
Yüz illərdi qarğalar
Car çekirlər sözümü.

Qoz boyda qızıl versəm
Qarğa bir an kiriməz.
Qozu çoxdan çürütdüm,
Qoz qiybətim çürüməz.

SƏNİN DAYIN

Göydən min dayı gəlsə,
Yenə sənin öz dayın.
Uğrunda dağlar çapar
Orduya əvəz dayın.

«Allaha» işin düşə,
Çəm tapar dayın işə.
Yüz yol göndər xahişə,

Bir yol ərinməz dayın.

Vuran əlindir sənin,
Gəlhagəlindir sənin.
Yaltaq dilindir sənin
Gözəgörünməz dayın.

VALİDOLU KORLAMA

Validolu qoy yerə,
Havayıdan zay etmə.
Dərman ki var, ümiddir,
Dən yerinə üyütmə.

Səndə ürək nə gəzir?!

Hər daşa etməz təsir.
Qəlbində sərt yel əsir,
Üz-gözünü keyitmə.

Sinəndə milyon kərə
Rentgen ürək göstərə,
İnanmaram bir zərrə...
«Vardır» – deyib küy etmə.

1979.

TÜKÜ MƏXMƏR ÇALAN KƏS

Səni qala bilib aləmə yaydım,
Gözümdə möhtəşəm qalaydın elə.
Kaş səni yaxından tanımayaydım,
Mənimçün örtülü qalaydın elə.

Dərdi gözəl əkdiñ, gözəl də dərdin...
 Sən necə zəhərdin, gözəl dadardın?!
 Tükün məxmər çalar, göz aldadardın;
 Paxırı gizlənmiş qalaydın elə.

Puç olan ilqardan görən nə çətin?!
 Məmməd ta görməyə; görə, nə çətin!
 Eşidənə çətin, görənə çətin,
 Yaxşı aydınlaşdırın, qal aydın elə.

1976.

ADAMCIĞAZ

Başın ərşə dirənsə,
 İynəcən kölgən olmaz.

Bircə ürəkdə yerin,
Köşkün, düşərgən olmaz.

Bir sürüşkən balıqsan,
Yapışmağa qulpun yox.
Dünya od tutub yansa,
Kövrələsi qəlbin yox.

Ürəkləri görməyə
Səninçün rentgen hanı?
Rentgensiz də görərsən
Ciblərdəki imkanı.

Bir mənsəb sahibinə
Kos edərsən başını.
Görsən ova meyli var –
Qaldırarsan quşunu.

Quş qorxuzan olarsan
Bağçasına, köşkünə.
Neyləməzsən dünyada
Bir quruşun eşqinə?!

Səhhətinə yararsan
Matah olan dərmantək.
Gündə min yol başına
Dönərsən dəyirmantək.

İstəsə döşəməsi,
İstəsə tavanısan.
Gahdan milçəktutani,
Gahdan qəm qovanısan.

Yapışqana dönərsən,
Suvanarsan evinə.
Bir dadamcıl güvətək
Sul əkərsən cibinə.

Marığına yatarsan.
Görsən gözə hərisdi;
Gözlərini çıxarıb
Bağışlarsan əlüstü.

Nə xoşlasa, elərsən;
 Hər nə desə, görərsən.
 Ayağının altında
 Çayırtək göyərərsən.

Təki qarnın tox olsun,
 Həddinə düşsün mədən.
 Hansı yeri göstərsə,
 Girərsən düşünmədən.

...Pişik pələng olarmış
 Bir təmanna gücünə.
 Alovlardan keçərsən,
 Dünya gəlməz vecinə...

Allah göstərməsin ki,
 İmkanın, dağdan aşa;
 Milçək boyda görərsən,
 Üzün dönər birbaşa.

Həyat sənə bir səhnə,
 Oynayarsan təkrarsız;
 Fırladarsan dünyani
 Mühərriksiz; təkərsiz.

Tüpürsələr üzünə,
 Deyərsən: «yağış yağır...»
 (Analar beləsini
 Milyon ildən bir doğur).

Elə nadir nüsxəsən,
 Şərkin yox, tayın yox.
 Hər canlıdan qatın var,
 Adamlıqdan payın yox.

Əlüstü «oxunursan»,
 Bax, bircə buna şadəm.
 Bədbəxtdir adam sayıb
 Yanına gələn adam.

1979.

QULAQLARA UZANAN AĞIZLAR

Gərək sənə minnətdarlıq eləyəm,
 Qiybətimi qışqırıqsız deyirsən.
 Olardı ki, müşqurardin qoç kimi,
 Haqqüçünə, müşquruqsuz deyirsən.

Qiybətqapanların düşdün izinə,
 Hər saatda rast gəlirsən yüzünə,
 Gərək ağızın qulaqlara uzana,
 Xısın-xısın, fışqırıqsız deyirsən.

Fili bağla qarışqanın qıcıına,
 Kim dartinə, kim üçuna-uçuna...
 Bəlkə bir şey qoyan oldu ovcuna,
 Nahaq yerə muştuluqsuz deyirsən.

YÜZ DİLİN SAYƏSİNDƏ

Bircə dili vardı müşarın əvvəl,
Ağacı yeməyə qaldı məəttəl.
Nə oyun çıxartdı,
Dişİ batmadı;
Dişİ batdısa da, gücü çatmadı.
Çox götür-qoy etdi.. yüzcə dil tapdı,
Yüz dillə meşəni taladı, çapdı.

1981.

YUMŞAQ TİKAN

Tük kimidir yumşaq tikan,
Xam ipəyin lap eynidir;
Heç bilmirsən batdı haçan,
Nə ağrıdır, nə göynədir.

Didir bizi qırıq-qırıq,
Sorur gizli, şışır aşkar.
Qövr edəndə anlayırıq:
Belə dərd var, belə iş var.

1972.

UNUTMA Kİ...

Bir sürüdən bir marala
Güllə atsan, sürü çasar.
Uzaqbaşı, biri olər,
Yüzü qaçıb uzaqlaşar.

Bir sürüdən canavarı
Nişan alıb açsan atəş,
Ölsə-ölsə, biri olər,
Yüzü sənə cumar birbaş.

QOŞQAR OVQATI

2002-nin fevralı. Kəlbəjər qışının təsəllisini alım deyə Qoşqarın ətəyinə üz tutmuşdum. İş elə gətirmişdi ki, yanında kimsə yoxdu...

Yer üzü boşalmışdı sanki, Ulu göyləri ciyində saxlayan o boyda Qoşqar belə varlıq dəfə tərindən silinmişdi. Bəmbəyaz qar torpağı çirkən-çirkəbdən silib, insana “ox-qəh! “ – dedir-dəjək qədər mübarək bir təmizləmə işi aparmışdı.

Xaçbulaqdan bir az aşağıda bir təpə üstündə dayanıb beləjə qarlı düşünjələrə dalmışdım. Şəhriyar demiş: “Məndən aşağı kimsə yoxdu, Ondan da yuxarı...”

Düşündüm ki, dünyanın ilk insaniyam. Yenidən yer üzünü doldurajaq məxluqat məndən töryib artajaqdı. Bəs Həvvə dərdi?!.

Birdən dağın qar bükümündən bir maşın nərildəyə-nərildəyə üzü bəri yeridi. Tezjə təpədən onun yoluna endim.

Nə görsəm, yaxşıdı? Maşının kabinetində Milli Televiziyanın əməkdaşı şair Avdı Qoşqar. Üzü mənə tərəfdi. Məni görjək üzünü sürüjüyə çevirib, guya maraqlı bir söhbət eləyirlərmiş kimi özünü görməzliyə vurdu.

Maşın da şairin təlaşını duyub ayaq götürdü..

Avdı Qoşqarla indiyəjən olan çox isti münasibətimdən donub qaldım.

Demə, şairimizi bir qonaqlıq gözləyirmiş; məni boğazartığı eləmək istəməyib.

Haşa! Ömrüm boyu kimsənin qismətinə şərik olmamışam. Allahın mənə qiydiğna qane olmuş bir adamam...

Gerisi dilimi yandırıb dodağıma qonan misralarda:

Yer bəyaz, göy bəyaz, hava da bəyaz,
Görünməz olmuşdu qış qarda Qoşqar.
Hayana baxırdım: un ələnirdi,
Almışdı başına test qarda Qoşqar.

Dondum dağ başında müdhiş ayazdan;
Birdən Avdı Qoşqar çıxdı bəyazdan,
Endirib baxmadı mənə UAZ-dan
Məni qoyub getdi Qoşqarda Qoşqar.

Dünya başdan-başa niyə kələkmış?!
İçimizdə qopan niyə küləkmış?!
Bilmədim: nə forsmuş, nə yekəlikmiş?!
Sanırmış ki, olub Qoşqar da Qoşqar.

Salam-səfa, tanış-biliş... nə saydıq?!

Ruhumuzu o zirvədən asaydıq!..
 Qarşı gəlməsəydik, baxışmasayıq!..
 Qoydu iç üzünü aşkarda Qoşqar.

Dağ-daş şaqqıldadı, bilməm nə sirdi?..
 Məmməd bu hikmətə yozum gəzirdi.
 Gördüm zirvə Qoşqar tir-tır əsirdi,
 Belə üşüməzdi beş qarda Qoşqar... *Fevral, 2002.*

UZAQBAŞI

Əməlində yaz olmadın,
 Qış olarsan uzaqbaşı.
 Bir kəllədə göz olmadın,
 Qaş olarsan uzaqbaşı.

Gah nala döy, gah da mixa,
 Heç tutdurma haqqı yaxa.
 Sırtıldınsa, qorxma daha,
 Faş olarsan uzaqbaşı.

Yüz məzhəb qat məzhəbinə –
 Mənsəb jalar mənsəbinə.
 El-obanın qəzəbinə
 Tuş olarsan uzaqbaşı.

Üz göstərmə hər yetənə,
 Nə gərəkdir üz utana...
 Olsa-olsa bir kotana
 Qoşularsan uzaqbaşı.

Heç düşünmə abır haqda –
 Nə təhnizdə, nə danlaqda.
 Bu minvalla nadanlıqda
 Baş olarsan uzaqbaşı.

Tək özünü, özünü say,
 Oğul yoxdu səndən savay...
 Xəlvətə qaç, axırda bay –
 quş olarsan uzaqbaşı.

Javab vermə heç bir kəsə,
 Dilin həsröt qalsın səsə.

İnsan ola bilmədinsə,
Daş olarsan uzaqbaşı.

YALAN

Yalan dönüb tozanağa:
Solda yalan, sağda yalan.
Yalan meyvə dəysin deyə,
Çiçək açır bağda yalan.

Yalan ölçü, yalan doza...
Bu qədərmi əngəl-hoza?!
Pambıq tökür yalan qoza:
Gövdədə-budaqda yalan.

Çərənləyib çəngi olub,
Sırtılıb şitəngi olub.
Yalan günün rəngi olub,
Bölgədə, paytaxtda yalan.

Sığınar bir ağılı səyə –
Hökəm eləyər yerə-göyə.
Yalan tə`rif deyə-deyə
Yallanar qılıqda yalan.

Ədalətin gerçəyi kəm;
Yalan ilə dünya sərsəm...
Südü yalan, qatığı həm,
Üstəlik qaymaq da yalan.

Yalan – yaltağın yediyi;
Aşı, əriştəsi, hədiyi...
Yalan – yaltağın düdüyü:
Düdüldər qulaqda yalan.

Sən ha əlləş, sən ha çalış,
Hər addımın yalana tuş.
Ağzından hələ çıxmamış
Faş olur dodaqda yalan.

Yalanı var hər dalanın,
Yalan ilə qurdalanın...
Janı çıxsın bu yalanın! –
Varda yalan, yoxda yalan...

Noyabr 2000. Bakı.

DƏMLƏR O DƏMLƏR İDİ...

Ah, nejə kef çəkməli əyyam idi!.. ”

M. Ə. Sabir

Bu, deyildi o xına!
Kim düşərdi yaxına?!
Raykom bir jənnətxana,
Hər yan sənəmlər idi,
Dəmlər o dəmlər idi!

Həm şah idim,həm vəzir,
Bir sözüm min baş kəsir,
Hamı əmrə müntəzir,
Hamı sərsəmlər idi,
Dəmlər o dəmlər idi!

Elə havalı gəzdik,
Kim qalxdı, basıb əzdik.
Yetim-yesir deməzdik
Gözlərdə nəmlər idi,
Dəmlər o dəmlər idi!

Dünya məhkum əl altda:
Köz qoymadıq kül altda...
Əzrayıl da, jəllad da
Həmkarlar, həmlər idi;
Dəmlər o dəmlər idi!

Bir rayonda tək adam!

Hər tərəfdə bir odam...
 Tək mən idim ağlı tam,
 Qeyrilər kəmlər idi,
 Dəmlər o dəmlər idi!

Kef çatmazdı kefimə,
 Pul yağardı seyfimə,
 Neçə darğa nəfimə
 Hesabı jəmlər idi;
 Dəmlər o dəmlər idi!

Üstümə vaqon-vaqon
 Leş gələrdi neçə ton!
 Dünya boyda bir rayon

Tək məni yemlər idi –
 Dəmlər o dəmlər idi!

Yoluma üz sərən kim,
 Uğrumda jan verən kim,
 Mənə qujaq gərən kim...
 Bilməzdik kimlər idi,
 Dəmlər o dəmlər idi!

Kəsmişdik gədikləri,
 Dərələri, dikləri...
 Proletar dedikləri
 Zılga yetimlər idi,
 Dəmlər o dəmlər idi!

Olmuşduq şiri-jayan,
 Jan çekirdi yaşayın...
 Sukalar – söz daşıyan
 Janlı EF-EMlər idi;
 Dəmlər o dəmlər idi!

Nejoldu o vaxtdakı
 Katibələr... saxta ki.
 Gah çay dəmlər, gah da ki,
 Zövqümü dəmlər idi,
 Dəmlər o dəmlər idi!

Kefdi yaltaq bəstəsi!

Yaltağın öz xəstəsi!!!
 Kütlənin “başüstə”si
 Jana məlhəmlər idi!
 Dəmlər o dəmlər idi!

Dodağında zümzümə,
 Vurulmuşdum özümə.
 Tilsimləri üzümə
 Açılan sim-simlər idi,
 Dəmlər o dəmlər idi!

Bakı. Dekabr 1991.

KÜRSÜDƏKİ

Bu girən kimdi belə
 Bir sabun kirtiyitək?!
 Girməyi kim bajarar
 Kirtiyin girdiyitək?

Bu kirtik təşnə-tə'rif,
 Kişnə ha kişi, tə'rif!
 Üyütməz heç nə tə'rif
 Xortdamış xirtiyitək!

Yumağa bir yönüsü
 Qıjqırar köpük sözü.
 Sürtülüb irsiz üzü
 Bülövün sürtüyüütək!

Zəvzəklik kara gəldi –
 Aləm zinhara gəldi.
 Dürtülür hara gəldi
 Siçovul dürtüyüütək.

Əl-qol atır gör nejə...
 Güzgü tutun bu gjə.
 Meymun qalib eləjə –
 Nuh Nəbi gördüyüütək!

*Bakı.
13 oktyabr 1991.*

O BAZAR BAŞQA BAZARDI

Dünən yaltaq bazarıydı
 Alan nə çox!... Satan nə çox!
 Bir çəpiyə, beş qəpiyə
 Vüjdənini atan nə çox!

Tərif qusur məddah qarğı –
 Naxalar qaçıq qarmağa.
 Təpəni qaldırıb dağa,
 Boğazını yırtan nə çox!

Bazar deyil, bir savaşdı,
 Sabun, köpük aşıb-daşdı.
 Bir külfədi, min-min başdı,
 Vay, mariğa yatan nə çox!

Neçə-neçə qoltuq idi,
 Bazar dolu yaltaq idi...
 Bir löhləmə batdaq idi:
 Çıxan nə az, batan nə çox!

Sağda tazı, solda tazı,
 Yüz yol hürür gündə azı...

Şumlanır yalan tarlası,
Hodaq nə çox, kotan nə çox!

Burda dillər qarış-qarış,
Yal uğrunda gedir yarış,
Suyuğuna var sıfariş,
Horralanıb artan nə çox...

Bu yarışa qoşulmağa,
Bu yarışda baş olmağa,
Bu minvalla toş olmağa
O bazara yortan nə çox!

Barmaq tərif tətiyində,
İtdik sözün köpüyündə...
Kar olduq kor çöpiyində –
Kürsylərdə qartan nə çox...

Yaltaq olan əmrə yatıq –
Başı müdam gəzər qoltuq...
İnsanlığı yadırğadıq,
Xoxan nə çox, xortdan nə çox!

Yaltaq baxıb əlimizə,
Yaltaqlanar ölümüzə.
Aldanmayaq çölümüzə:
İçimizdə vartan nə çox!..

Tülkü ilə yeznə-qayın,
Yer altında üç qat boyun,
Minbir yerə çəkir soyun:
Anan birdi, atan nə çox!..

Tələ qurub bir-birinə,
Keçər fələyin ...irinə.
Bir qarışqa xatirinə
Bir fili xixirdan nə çox...

Yaltaq kimdir? – Keçəbiçaq.
Təpədən-dırnağa alçaq!

Bir əjaib çağdır bu çağ –
Çağ nəbzini tutan nə çox.

Vijdan yoxsa, yalan asan,
Yüz yol inji, vallah, osan!..
Bunja yaltaq doğurmusan,
Millət, sənin xətan nə çox!

Bij tülkülər, ayıq qazlar
Söz çözələr, çənə sazlar...
Qəm yeməsin meymunbazlar:
Bizdə oranqutan nə çox...

*1995
Bakı.*

QƏFLƏT

*“Qarşı yatan qarlı dağım yixilibdi,
Çoban, sənin xəbərin yox...”
Dədəm QORQUD.*

Ağja sürüm yağmalandı,
Çoban, sənin xəbərin yox.
Zirvəm çökdü, dağ talandı,
Çoban, sənin xəbərin yox.

Key nəzərlə baxma dərdə,
Ayılmırsan, uyu bir də.
Anan, qızın yad əllərdə,
Çoban, sənin xəbrin yox.

Sürünü tapşırdın qurda,
Leş elədin xırda-xırda.
Quzğunlar daraşdı yurda,
Çoban, sənin xəbərin yox.

Baş ayaqdı, ayaq başdı,
Haram gəldi, halal qaçdı...
Bin-bərəkət kasadlaşdı,
Çoban, sənin xəbərin yox.

Var da getdi, yox da getdi,
Az da getdi, çox da getdi,
İp də getdi, mix da getdi,
Çoban, sənin xəbərin yox.

Daha yurdun yabanısan,
Elin qanlı çibanısan...
Sən nə günün çobanısan,
Çoban, sənin xəbərin yox?!

Şuşa harda, Laçın harda?!
Bulud darar saçın harda?!
Qarqar harda, Xaçın harda?!
Çoban, sənin xəbərin yox.

Dəlidəğ dünya behiştı,
O jənnəti donuz eşdi...
Nələr oldu, nələr keçdi,
Çoban, sənin xəbərin yox.

Bir halını sor güzgündən,
Özgə toxum, sən özgə dən;
Özündən başqa özgədən
Çoban, sənin xəbərin yox.

Bu, nə təhər afətdir ki?!
Bu, nə üsul, nə fənddir ki?!
Bu, nə sirli qəflətdir ki:
Çoban, sənin xəbərin yox.

Qanında boğuldu Vətən,
Baş olmasa, olmaz bədən!
Bu fəryaddan, mələrtidən

Çoban, sənin xəbərin yox.

Zol çəkirlər dərindən də,
Dəbərmirsən yerindən də.
Belə çıxır: gerindən də
Çoban, sənin xəbərin yox.

Xan çobanmı?.. Çoban xanmı?..
Gözlərini tutan qanmı?!
Mat qalmışam: doğrudanmı,
Çoban, sənin xəbərin yox?

*Mart 1993,
Bakı.*

GTBAS, ÜZSKS IZBZXKS VAX

*“Qaxəl maças qaxpl eadlr mlilplbel,
Gtbas, üzskəs izbzxks mtı...”*

Ezezr Qtxqşə.

*Ezezr Qtxqşə bkyk gaəelxraüls!..
Bş ea rzskr j'çkxaylr.*

Nkr eaə açüa qzüezs nkrz,
Gtbas, üzskəs izbzxks vax!
“Mtı, izbzxkr mtieş” ejrz,
Gtbas, üzskəs izbzxks vax!

Bkx qşyşss nkr nk, mjüks,
Nufzmksezs ütxşo, ejüks.

Ökn-bknksezs ğzx bkx nzüks
Gtbas, üzsks ızbzxks vax!

Ğaxea nk, bkx töaq üüsüz,
Ğasül nzüks bzičk gusüz,
Nkrks gzxik çzxüz eusüz,
Gtbas, üzsks ızbzxks vax!

Faulxsl ouxeh ġarl,
Ğzx ouyhs bkx yzğzx öarl.
Jm gtibkprkə gup aearl,
Gtbas, üzsks ızbzxks vax!

Zrzp Ğaqqa bkx amsaüa,
Ğaqq yaprl ozxzn aüa!
Mjx apcea kpas tmsaüa,
Gtbas, üzsks ızbzxks vax!

Ma Kxaseas, ma Çsxaseas,
Ma gunzsezs, ma eşxaseas;
Zxæezs-Nhxæezs, ğzx bkx maseas,
Gtbas, üzsks ızbzxks vax!

*Raxç 1993,
Bani.*

1+99

Bir üz daim üzdədir,
Doxsan doqquz arxada.
Üzdəki üz əl qatır
Doxsan doqquz nırxa da.

Yüz sifətdi sözdəki,
Hünərə bax yüzdəki!
İtilənər üzdəki
Doxsan doqquz çarxa da.

Kar etməz töhmət ona,
Sözmü batar betona?!

Üz birdimi, utana,
Bir çəkinə, qorxa da.

Üzdəki üz hərjayı –
Bulandırar hər çayı,
Pərdədə üzün sayı:
Doxsan doqquz şər-xata.

DOYMAZ GÖZ, YUMULMAZ ƏL

*Sən də kişi qoymusan adını?
Yad kişinin puluya
bəzəmisən arvadını...*

Rəsul RZA

Havan, suyun rüşvət, hər zadın rüşvət,
Qızın rüşvət yeyir, arvadın rüşvət;
Təpədən-dırnağa həyatın rüşvət,
Rüşvət sandığından, küpəndən çıxar.

Bədən bir məzardır – vijdan meyitsə,
 Daşı dən yerinə yalan üyütsə,
 Elin təknəsindən halal nə itsə,
 Haramı gözünə təpəndən çıxar.

Eybini örtməyə yetişməz güjün,
 Aləmə faş olub astarın, künjün,
 De gizli qaldımı birjə gizlənjin –
 Çiçəyində nə var, ləpəndən çıxar.

Ağzında dəyirman, qarnında kahan,
 O gözü, o qarnı doyurmaz jahan!
 Qumsalda su kimi batan iştahan
 Gün gələr, dolanıb körpəndən çıxar.

Dünyaya gəlmisən hansı məramda?
 Sənin gözün əldə, əlin haramda.
 Təmiz qanın olsa birjə qram da,
 Yanarsan, tütnün təpəndən çıxar.

Jızıqdan çıxanı jizgidə gəzmə,
 Əyrilik səndədi, güzgüdə gəzmə!
 Rüşvət buynuzunu özgədə gəzmə,
 Ölərsən, əllərin kəfəndən çıxar.

1987.

TAPDANMIŞ “QİBLƏ”

Qələm reketlərinə

Atomdan, raketdən, hər şeydən əvvəl
 Uzaq ulduzlara yol açdı qələm.
 Vəhşət çirkabından, zülmət içindən
 İşığa bürünüb dil açdı qələm.

İlahi qüdrətdən feyziyab oldu,

Döndükjə yazdığını sərhesab oldu.
Səs sözə çevrildi, söz kitab oldu,
Gördülər: hər dərdə əlajdı qələm.

Qələmdən süzüldü kağıza hikmət;
Qələmlə çözüldü gözlərdən zülmət;
Qələmlə şahlandı mehrü-məhəbbət,
Dünyanı sevgiylə dolaşdı qələm.

Bir vaxt Aydan arı, sudan duruydu,
Qələmin yazdığını Allah nuruydu!
Qələm olduğu yer: qutsal piriyydi!..
Rəzalət kirinə bulaşdı qələm.

İndi qələm söyür, qələm şər yazır;
Qələm hər qələti qusmağa hazırlar;
Qələm var: qırx arşın quyular qazır:
Zalımdı, rəzildi, qəlləşdi qələm.

Nə müəmma qaldı qələmdə, nə sirr...
Şeytanın əmrində qələm müntəzir.
Qələm rüşvət alır, qələm yol kəsir,
Janiyə, jəllada yoldaşdı qələm.

Başdan qopub düşdü, qılçaya döndü,
Jindarlıq elədi, falçıya döndü,
Axır torba taxdı, yolçuya döndü:
Hər gəlib-gedənə əl açdı qələm...

*Iyun 2002,
Bakı.*

ŞEİR SÖYÜŞ DEYİL

Sən də şair olub getdin,
Bildik: dəftər-kitabın var...
Söyüş yağıdır sağ-soluna,
Çürüt kimnən hesabın var!..

Gündə kitab yapdır-dolsun!

Söz köpükmüş, gopdur, dolsun...
 Hər misrana hopdur, dolsun –
 Nə şampun var, nə sabun var!..

Möhtəşəm ad lazım sana,
 Bir əl gəzdir öz imzana;
 Nə istəsən: yaz imzana;
 Yaz ki: nəslin-nəsəbin var!..

Hər buyruğun: inad qatır;
 Hər nərəndən qulaq batır.
 Hər söyüşün bir bombadır –
 Vay-vay, nejə əsəbin var!..

Qəlbin daşdan daha qatı,
 Tündlüyündən minbir çatı.
 Cıgnayardin məxluqatı,
 Nə yaxşı ki: şil yabın var...

*Sentyabr 2003,
 Gənjə.*

RƏZALƏT ÇUXURU

Çirkab axır bu dəyyusun, ağızından,
 Qoxudub aləmi min yol azından.
 Dərya haramlanar zərrə tozundan,
 Bir dəfə qısqırsan, yüz il hürəsi.

Bilməz məramı nə, bilməz qəsdi nə,
 Harda fağır görsə, jumar üstünə.
 Çamura batırsan, dəyməz şəstinə,
 Bunun qəbahəti uzun sürəsi.

Manat göstər ona, hürməz, lal durar,
 Adamlıq tələb et, qovğa qaldırar...
 Dibsiz quyuları axıb doldurar –
 Rəzalət çuxuru bəndi-bərəsi.

Bunu ana doğa – inanmaram heç!
 Bəşər törəməsi olmaz belə gjil!
 Düşünjəsi dəyyus, qələmi iflij;
 Harın darğaların biti-birəsi.

Kindi, küdurətdi püskürər nə ki;
 İtin dal ayağı, rəzilin təki.
 İlandı, çayandı ürəyindəki,
 Hansı şəklə desən, dərhal girəsi.

Çölündə bir başqa, içində özgə;
 Xalqın əbədiyyət köçündə özgə.
 Əkində, səpində, biçində özgə;
 Özündən beş-betər yanı-yörəsi;

Ülfətdən doğulan doğulmaz belə!
 Bir olan yüz yerə dağılmaz belə!
 İfrat olmaz belə, ağ olmaz belə:
 Dili şər üyündən söz kirkirəsi!...

Bakı. 10 may 2003.

ŞİRİN QAN VƏ ZƏLİ

*“Səndə bir iz qoymasam,
 Alışsin gorum, torpaq!”*

Zəlimxan Yaqub

Qolumda zorum, Kəlbəjər,
Ojağım-qorum, Kəlbəjər.
Səndə birjə qəpik qoysam,
Alişsin gorum, Kəlbəjər.

Sərvət yiğmaq bəhsəbəsdi,
Dost arama, dost əbəsdi.
Bir dəllalin olsa bəsdi –
Sirdaşım, jurum, Kəlbəjər.

Qumardayam iqbalaqla,
Mən yonduqja, sən qalınlə.
Doydur məni yağ-balınlə,
Çormanım, Zarım Kəlbəjər.

Qaraçanlı motal versin,
Tək verməsin, çatal versin!
Ya da rəngli “metal” versin.
Pendirim, şorum Kəlbəjər.

Elə oydum: otun bitməz,
Çimsiz torpaq nər böyütməz!
Sinən üstən yüz il getməz
Açıdıqım şırıım, Kəlbəjər.

Ağlı varsa hansı kəsin,
Meydanıma at sürməsin,
Gözlülər olsun – görməsin
Tutanda firım, Kəlbəjər.

Ev verdinsə, kilit də ver,
Sürü verdin, bir it də ver.
Keçəl dağdan perlit də ver,
Çinqılım, xırıım Kəlbəjər.

Səndən mənə üsul qalar,
Çanaq-çanaq qızıl qalar.
Məndən sənə yüz il qalar
“Zəhərim”, “çorum”, Kəlbəjər.

Mən – zəlzələ, mən – dağ seli.
Qabıq-qabıq soydum eli.
Sən – şirin qan, mən – bir zəli:
Sorduqja sorum, Kəlbəjər.

*Kəlbəjər,
30 avqust 1988.*

Söz gərək: yerində deyilmək üçün;
 Varlığın yaranıb söyülmək üçün!
 Doğulmusan anjaq əyilmək üçün:
 Sənin dilin, dişin, dodağın yaltaq...

Girərsən, çıxmazsan... zatına heyrət!
 Bu yolda sərf etdin nə qədər qeyrət?
 Barı kölgənə də girməklik öyrət,
 Gərək babı olsun yaltağın yaltaq.

Yaltaqlıq xərçəngdir – kökü dərində,
 Qalxıb jövlan edər bərabərində.
 Sağın-solun yaltaq... öünü, gerin də...
 Altdaşın, üstdaşın – yatağın yaltaq!..

O yaltaq dilindir ən böyük varın,
 Əjdaha timsallı o yaltaq qarın...
 Sənin oğlun, qızın... jümlə simsarın,
 Rüşvətlə bəzənən matağın yaltaq.

ÇUXUR ADAM

Neçə dəfə batdın, neçə yol çıxdın,
Hər işin içindən çıxırsan indi.
Dünən heç olmasa adı alçaqdın,
Təpədən-dırnağa çuxursan indi.

İçin yüz məzhəbdən axan ərinti,
Çölün gözaldadan ilgım, görüntü,
Tamahın ovxarlı quduz kərənti –
Nə gəldi dördəlli tixırsan indi.

Qopan fəlakətdən gah doğar pulun,
Zəlzələ ağızından gah yağar pulun:
Hər divar çatında bir dağar pulun
Olmasa, dünyani yıxarsan indi.

Özün – suç işləyən, özün – suç gəzən,
Qaşında, gözündə bir özgə düzən.
Qatıq qara çalar – ”qaradır” desən,
Dərədən təpəyə axırsan indi.

Bir bilə bilmədik kimin nəyisən!
Janavar havalı dərəbəyisən.
Bajarsan – boğarsan yeri, göyü sən,
Onsuz da çox haqqı boğursan indi.

Götürüldü pərdə... Sən beləmisən?!
Dünyanı sən doğub, sən bələmisən,
Paslı tufəngləri sünbələmisən,
Hər kimi gördükjə çaxırsan indi.

Yolun hara düşdü – vəlvələ qopdu,
Nəfsin gördüyüնə dördnala çapdı.
Çirkin əməlinə dilin qlafdı,
Sürtülüb qalayın, paxırsan indi;
Birtəhər dözərdik tək alçaq olsan,
Alçaqdan aşağı çuxursan indi.

“YERİ HAPINI YE...”

Sat çayını: al pulunu,
Nə işin var sözdə sənin?!.
Başın çaydan çıxır, anjaq
Müştərinik biz də sənin!

O nə misra: əyiş-üyüş?..
Bir az gərnəş, bir az dəyiş,
Qəhətdirmi dünyada iş?-
Dağ da sənin, düz də sənin...

Ujalarda sözün düzü!
Ayaqlara salma sözü!
Halalından qazan ruzi,
Güjün varsa dizdə sənin.

Şilxorunu geri yolla,
Mağıl at tap, üsul nalla.
Üzə bilməz bu minvalla
Yelkənin dənizdə sənin.

Üzdə sürünə-sürünen
Boy verdin topuq yerinə.
Baş vurar şair dərinə;
Neyin varsa, üzdə sənin.

Söz nə yerdə?.. Sən nə halda?
İlham olər bu zavalda.
Ayaqların ayrı yolda,
Fikrin ayrı izdə sənin.

LÜTƏYİNLƏR

Belə lütəyinlər kinoda olur;
 Bürüüb Bakını kino qızları.
 Hansı jəhənnəmdən bura töküblər
 Abırdan pərişan künə qızları.

Sağda lütəyindir, solda lütəyin,
 Dadmayıb atanın, ərin kötüyin,
 Çağırın İsrafil: çalsın tütəyin:
 Bəlkə doluşdura hinə qızları.

Ana olajaqmı bu lütəyinlər?!
 Özünü doğajaq bu lütbeyinlər –
 Bu bağlı ürəklər, kilit beyinlər...
 Qoparın yollardan gənə qızları!

Ayaqdan-başajan dosdoğru açıq,
 Döş açıq, baş açıq, həm bağıri açıq,
 Qarın-qarta açıq, lap sağrı açıq,
 Kim saldı bu şəhrə hüñə qızları?!

Belə azar olmaz, belə zır olmaz!
 İnsan öz eybinə belə kor olmaz;
 Tumanı bu qədər jırhajır olmaz!
 Hansı güj qaytarar dünə qızları?
 Bu yamaq qızları, pinə qızları?!

*28 may 2001,
 Bakı.*

...NƏ DƏXLİ VAR?!

“Yaşın nə fərqi var...” mahnisına nəzirə

Eşqin badəsini biz ki bir içdik:
 Girişdik bu eşqə, yaman girişdik!..
 Kimin nə borjuna – harda görüşdük:
 Yerin nə dəxli var? – Sevirəm səni!

Kimin nə həddi var: xor baxsın eşqə!?
 Mələklər heyrandı məndəki məşqə!
 Ev-eşik başqa şey, sevgi bambaşqa –
 Ərin nə dəxli var? – Sevirəm səni.

Nehrə çalxalandı...fir belə getdi;
 Yüz sağa yollandı, bir belə getdi;
 Demə: iman belə, pir belə getdi... –
 Pirin nə dəxli var? – Sevirəm səni.

Sevgi də şüşətək qırıla bilər;
 Dağılar, birdən də qurula bilər;
 Sevən jürtən olar, nər ola bilər;
 Nərin nə dəxli var? – Sevirəm səni!

Eşq, sevən insanı dərdə gətirər;
 Bir çıxmış nəfəsi bir də gətirər;
 Məhəbbət sevənə kir də gətirər;
 Kirin nə dəxli var? – Sevirəm səni!

Tutalım, dünyadan heç xəbərim yox;
 Yerimdən qalxmağa heç təpərim yox;
 Deyirlər: heç nəyim, ağılı-sərim yox;
 Sərin nə dəxli var? – Sevirəm səni:

*04.09.2001
 Bakı.*

**TAPŞIRIQLI
MƏRDİMAZARA**

Bəhanələr kalandı...
 Ay keçdi, il dolandı:
 Sular nədən bulandı? –
 Düşündürür hey məni.

Mən Murovdum, Kəpəzdim,
 İldirim çaxdı, dözdüm!
 Sınardım, əyilməzdim! –
 Kim tapşırıb: əy məni?!

Qəm üstə qəm yiğildi,
 Qəmimdən qan sağıldı.
 Bir dağım min dağ oldu –
 Qələm götür, öy məni!

Jəfadan deyinmərəm,
 Heç nəylə öyünmərəm!
 Daş altda üyünmərəm:
 Nə bilmişdin, bəy, məni?!

ÇIX OYUNDAN, ƏJDƏR ƏMİ!..

*Bu adda oxunan sırtıq bir
mahniya parodiya*

Külək hardan əsdi, kişi?
Nə əsdisə, nəsdi kişi!
Oynadığın bəsdi, kişi,
Çix oyundan, Əjdər əmi!

Dəm vermisən hay-haraya,
Heç üzündə yoxmu həya,
Sürtük bülöv, sitqal qaya –
Çix oyundan, Əjdər əmi!

Arsız-gorsuz olmaq yetər!
Düşüklük ölümən betər!
Oynadıqja abrin itər,
Çix oyundan, Əjdər əmi!

Bu halınla güzgүyə bax:
Alnındakı jizgiyə bax;
Çeçenə bax, Ləzgiyə bax,
Çix oyundan, Əjdər əmi!

Min havaya havalandıq,
Dağdan endik, ovalandıq,
Doğradılar, tavalandıq,
Çix oyundan, Əjdər əmi!

Samovartək qaynayırsan,
Qaynamaqdan doymayırsan;

Nə gününə oynayırsan,
Çıx oyundan, Əjdər əmi!

Əsarətdə bajın yoxmu?!
Qəlbdə ağrin-ajın yoxmu?!
Burulası puçun yoxmu?!
Çıx oyundan, Əjdər əmi!

Gijəllənib səy olmusan,
Oynasan da, key olmusan...
Boz-bulanıq şey olmusan,
Çıx oyundan, Əjdər əmi!

Yoxmu sənə “atam” deyən;
“Ərim” deyən, “adam” deyən?!
“Səndən yana yadam” deyən?!
Çıx oyundan, Əjdər əmi!

Dünya sona çatır, kişi!
Yandıq çitir-çitir, kişi!
Gər səsini batır, kişi!
Çıx oyundan, Əjdər əmi!

Hava dolub boş başına,
Qəhətdirmi iş başına?!
Hardan düşüb daş başına?!
Çıx oyundan, Əjdər əmi!

Saç-saqqalın əlçim-əlçim,
Bir löhləmə zişa pərçim...
Vay, boynuna qamış ölçüm,
Çıx oyundan, Əjdər əmi!

Səsin gurlar, nə seldisə,
Pəsə düşməz, nə zildisə...
Gör qabırğan nəzildisə,
Çıx oyundan, Əjdər əmi!

Nə öyrənər nəsil səndən?! –
Jəhd eləsə yüz il səndən?! –
Olmaç heç nə hasil səndən?! –
Çıx oyundan, Əjdər əmi!

Hər havaya ər oynamaz!
 Hər oyuna nər oynamaz!
 Kişi bu qədər oynamaz! –
 Çıx oyundan, Əjdər əmi!

Oynat səni oynadanı,
 Çək ortaya o nadanı!
 Qoy utansın xənadanı! –
 Çıx oyundan, Əjdər əmi!

Su iylenər – axar yoxsa,
 Korsan: axar-baxar yoxsa!
 Fürsət əldən çıxar yoxsa!
 Çıx oyundan, Əjdər əmi!

Dünya ibrət tarlasıdır:
 Bir yan qandır; bir yan sudur;
 Gah qan boğur, gah su udur...
 Çıx oyundan, Əjdər əmi!

Üyündüb un eləyərlər;
 Sanma məmnun eləyərlər;
 Səni meymun eləyərlər—
 Çıx oyundan, Əjdər əmi!

Biləmmədik nə babisan;
 Nə madyansan, nə yabısan?!
 Bir sırtıqlıq mikrobusan:
 Çıx oyundan, Əjdər əmi!

Qol götürüb sözə-sözə,
 Qanqal olub batma gözə!
 Aləmi güldürmə bizə,
 Çıx oyundan, Əjdər əmi!

BU DAQQALAR

Birjə qarış boyunla
 Çıxardin nə hoqqalar?!
 Quduran qırx gün gedər,
 İnanma ki, çox qalar.

Qurular məşhər bir gün,
 Baş qaynar, şışər bir gün.
 Boşalar, düşər bir gün
 Belindəki toqqalar.

Güvənmə boş çuvala,
 Başlar verər zavala...
 Al saqqızı gəvələ:
 Saqqız çeynər daqqalar.

GÜLƏN EŞŞƏYİN NAĞILI

Eşşək girib bostana,
 Çığnayırdı hər şeyi.
 Əmr elədi bostançı –
 Gətirdilər eşşəyi.
 İstədi ki, budasın,
 Bir söz çaldı qulağı.
 “Gör kimin eşşəyiymış! –
 Tumarladı ulağı.
 Birjə anda həsdədi,
 Yüz yol üzr istədi:
 “ – Bu yaziqda nə günah?!
 Palandadı günahlar.
 Nə özünün günü var,
 Nə eşşəyə gün ağlar...”

Hirslə jumdu palana.
 Qulağına səs gəldi.
 Vurammadı. Dikəldi.
 “ – Gör kimin palanıdı?!”
 Yaziq Palantoxuyan!
 Okivardan yanındı.
 Yunqırxan, İpəyirən,

Sonra kimlər gəlirdi...
 Baxıb bu həngaməyə,
 Söz tapmırdı deməyə,
 Eşşək bij-bij gülürdü.

1987.

ATDAN YUXARI (Qoşma-təmsil)

Gərkli dostları yondu əlaltdan:
 Başa keçirdilər eşşəyi atdan,
 Dərhal üstün gördü qanqalı otdan:
 Yemi də, zövqü də etalon oldu.

Hamiya dov gəldi ağır çəkidə,
 Qarnıyla öyündü birdə, ikidə...
 Küllükdü gözündə, qəlbindəki də,
 Ağnayıb yerində qartalan oldu.

Qanmadı: uludu, oddu, ojaqdı,
 Müqəddəs nə gördü, daşlara çaxdı.
 Anqırtı, bağırtı qurşağa çıxdı,
 Mə`rifət quruyub yatalan oldu.

Dünya nə səhradı, nə boş bir kaha,
 Yağan qar əriyər, qalmaz sabaha,
 Qızıl nal eşşəyi göstərməz baha,
 Hayif bağ-bağçadan, o talan oldu.

Həmişə qulağı göründü şeşə,
 Jumuxdu gülşəni kökündən eşə...
 Atın at hörməti keçmədi işə,
 Nə qədər qor-qoduq at e'lan oldu.

Pələngi tovladan, şiri böyürdən,
 Heç nədən yun qırxbı, əlçim əyirdən
 Bir aqlı piyada çıxdı böyürdən:
 O boyda “şaha” bax, mat e'lan oldu.

BƏLKƏ

Üstündə o boyda insan sözü var,
 İnsan gərək etsin insana hörmət.
 Adına birləşik iman sözü var,
 Ya buna hörmət qoy, ya ona hörmət!

Sənə nə söz deyim?! Sözdən keçibdi.
 Sözsüz də anlayar, kim ki nəjibdi.
 Kin səpən dünyada nifrət biçibdi,
 Bu injə nöqtəni duyana hörmət!

Dərə daraldıqja joşar dağda çay,
 Uja qayaları titrədər haray.
 İnsana hörmət qoy, insanı bir say,
 Bəlkə ürəyində oyana hörmət.

Bakı, 15 may 1982.

O SƏNİN HAQQIN DEYİL

*“Vətən qılınjımızın bizə qazandırdıı çörəkdir”.
 Vətəndaşın ən böyük güvənj milli ordusudur!
 Milli taleyimiz onu da bizəçox gördü...
 (Əlində təsbeh, damağında “Malbro” olan əsgər oğlumuza).*

Təsbehi oynatmaq qalibin haqqı,
 Oynatsan, üstəlik həqarət sənin!
 Yağı qabağında sən diz çökmüsən,
 Fəxarət onundur, xəjalət sənin!

Sanki xəbərsizsən olub-bitəndən,
 Dağılan yurdlardan, ölüb-itəndən,
 Əsarətdə qalan jənnət Vətəndən,
 Çevrəndə nə qədər fəlakət sənin.

Qılınjin haqqıdır haqq dedikləri!—

Dünyanın üzünə şax dədikləri;
 Mütləq qanun olur “yox” dedikləri,
 Hər doğru onundur, hər qələt sənin!

Unudulan deyil bu qan, bu qada,
 Ölüb dirilərsən—saldıqja yada.
 Gözükölgəlisən min il sonra da,
 Silinməz alnından bu töhmət sənin.

Yurdunu-yuvanı qurd qomaranda
 Qəfil donduruldu qan damarında.
 Uduzan sən oldun qan qumarında,
 Ziyafət onundur, qiyamət sənin.

Səni səndən alıb jüjə qoydular,
 Nejə bajardılar, nejə qoydular!..
 Səni çojuq kimi künjə qoydular,
 Yapışdı yaxandan zəlalət sənin.

Vətən qovğasında çıxsayıdın qalib,
 Səndən tük salardı bu əhli-səlib.
 Ya ölüm, ya qalım!—zamanı gəlib:
 Sonda ya dirilik, ya zillət sənin!

Keçirt doğanaqdan bu örökəni sən:
 Qurtar xəjalətdən bu ölkəni sən!
 Qanınla yuyarsan bu ləkəni sən!—
 Buyur, meydan sənin, jəsarət sənin!!!

9.06.2000
Ankara—İstanbul.

AMMA ZƏFƏR HA!..

8 May – Şuşamızın işgal olunduğu gün.
Yasımız.

9 May – Qələbə bayramımız.
Toy-düyünümüz.
Yazıqlar olsun bizə!..

Üfləyir şəhərə zurnalar jəngi,
Bürüüb gejəni zəfər fişəngi.
Vətən əsarətdən qurtulub sanki—
O hansı zəfərdi çalmışıq belə?..

Şuşanı qaytardıq, Laçını yoxsa?!

Kəlbəjər-gözəllik tajını yoxsa?!
 İşgənjədən ana-bajını yoxsa?!
 O hansı qisasdı almışıq belə?

Anlamaq çətindi bu toy-düyünü:
 İndi hara yozsun göz gördüyü?
 Şuşa gedən gündü “Qələbə günü” –
 Götürüb tarixə salmışıq belə.

Yalanla dəmlənir aşı millətin,
 Batıb aşda qalıb başı millətin...
 Yarılı öz başını daşı millətin,
 O daşlar altında qalmışıq belə...

Bu xalq yerli-dibli bəlkə yoxuymuş,
 Dolu bildiyimiz, demə, laxıymış...
 Koroğlu yalanmış, Babək yuxuymuş...
 Bəlkə də əzəldən qulmuşuq belə?..

Bizimlə ləj düşdü bu çağ, bu tarix:
 Harda məhşər qopsa, biz orda varıq.
 Biz odu söndürüb, küllə oynarıq;
 Damlada dəryaya dalmışıq belə.

Məğlub “Qələbə”də bir sırtıq işıq,
 Özümüzə düşmən, özgəyə aşıq.
 O boyda məşhərə göz qapatmışıq,
 Yə’ni doğrudanmı, kalmışıq belə?!

*9.05.2000
 Bakı.*

DÜNYA XƏLVƏT DƏRƏ DEYİL

Üzeyir Hajibəyovun “Arşın mal alan” musiqili komediyası 1939-ju ildə Amerika Birləşmiş Ştatlarında ekranlaşdırılarkən SSRİ-nin və Azərbaycanın varlığını görmək istəməyən burjuva kinematoqrafçısı Ruben Manukyan ulu bəstəkarımızın adını gizləyərək bu əsərin, guya, müəllifləsiz bir Şərq əfsanəsi olduğunu uyduraraq tamaşaçıları aldatmışdı.

Üzeyir bağında nə qədər bəhrə!
 Üzeyir xəyalı nə qədər əlvan!
 Bir ömrə sığmayan bu əsərlərə
 “Əfsanə” deməkdə bəlkə haqlısan.

Güman elədin ki, xəlvət dərədi:
 Yırtılmaz pərdəsi bu firildağın...
 Xəbislik xəbislə artdı, töرədi—
 Sırrını örtməyib dünya, alçağın.

Azalmaz bir zərrə divin divliyi,
 Nə qədər girişsə jırdanlar divə!
 Gizləyə bilməzsən Üzeyir bəyi,
 Onun səs dünyası sığışmaz jibə!

Üzeyir möhtəşəm, Üzeyir uja!
 Dərədən zırvəyə uladın sanki.
 “Arşın mal alan”a əlin çatınja
 Kəsdirdi üstünü “Koroğlu jəngi”!

Onun söykəndiyi Füzuli dağı
 Bu yurddan baş alıb dirənib göyə!
 Yeriynən od olsan, ağılsız yağı,
 Neyləyə bilərsən Üzeyir bəyə?!

Xalqının gözündə ujalan kəsi
 Min bədxah zırvədən endirə bilməz!
 Simlərdə alışar millətin səsi,
 Tufanlar bu odu söndürə bilməz!

Sərçəsən, Qartalın üstə şığıma.
 Xamırın gör nədi, birdəfəlik qan.
 Gözünə sanjilan gur işığıma
 Gözün kor olduqja diş qıjayırsan...

Sən ki, yaranmışan bədxahlıq üçün,
 Dünyanın başını kəsmək dilərsən.
 Günəşi yummağa yetişməz güjün,
 Eləjə gözünü yuma bilərsən...

1985.

QIZARA – QIZARA

Səhər açılmamış uja ban verib,
 Kömbə yanağına xoruz qan verib,
 Qızara-qızara imtahan verib,
 Qızara-qızara post alan oldu.

Dərya qamarladı, damladan umdu,

Ağzını ayırib, gözünü yumdu,
Qızara-qızara kürsüyə jumdu,
Qızara-qızara sustalan oldu.

Bəs deyinjə yedi, zənn etdik doydu,
Dördəlli tamahı dağ-daşı soydu,
Bizə nərdivanın dibini qiydı,
Qızara-qızara üst alan oldu.

Eşitməz səsini düzün-düzgünün,
Qatı düşmənidir gözü güzgünün.
Bir lağar böyədi-qanı özgənin,
Hamam çirkabıyla dost alan oldu.

Heç nədən gözləri doymaz hərifin,
Altında kef çəkir köpüyün, kəfin,
Leysan yağışında ujuz tə'rifin
Qızara-qızara məst olan oldu.

Gahdan közə salıb közərti bizi,
Gahdan toza basıb tozartı bizi,
Qızara-qızara bozardı bizi,
Qəfil qəlbimizə yas salan oldu.

Mələyi, pərisi, səriştəsi yox...
Aşı, xəngəli yox, əriştəsi yox,
Horra bişirməyə səriştəsi yox,
Aşpaz elədilər, duz salan oldu.

Şöhrət qulunjudu azar-bezarı,
Özündən özgəyə düşməz nəzəri.
Hər gündə dəyişdi nırxi, bazarı...
Bir deyən olmadı: –Bəs talan oldu!..

Payı qıvraq çıxsa bölgüdə bir gün,
Qan salar mahalda, ölkədə bir gün.
Qızarma fəndiyılə bəlkə də bir gün
Qızara-qızara büst alan oldu.

ONA

Məni satıb “adam” oldun,
Nə oldunsa, o dəm oldun:
Öz çölündə rütbə tapdın,
Öz içində e”dam oldun.

Yenə ər mən, ərən mənəm!
 Zülmətdə nur görən mənəm!
 Satmasajdın, qazanmazdın;
 Sənə rütbə verən mənəm!

Səndə varkən bu iste”dad,
 Axlın olsun, bir daha sat!
 Sırdaş olsun, soydaş olsun,
 Sat hər kəsi, mənsəbə çat!..

02.02.1999.

ÖZGƏSİNİN ADINA

Naxır-naxır heyvanı
 Özgəsinin adına;

Çalar-çapar dünyani
Özgəsinin adına.

Üz bağlayıb üzünə,
Hər jibi bir xəzinə!
Saray yapır özünə,
Özgəsinin adına.

Altında “Volqa”sı var,
Yumurtadan yun qırxar.
Hər nəyi olsa, çıxar
Özgəsinin adına.

Xəta tapsa adını,
Lap danar əjdadını,
Yazdırar arvadını
Özgəsinin adına.

KİRİ, KİRİ...

Kəndlilərin çörəyidir yediyin,
 Hansı kəndlə bir kəlməni “yeyibdi”?
 Fəhlələrin paltarıdır geydiyin,
 Hansı fəhlə bir misrəni “geyibdi”?

Suvaq çəkmə xalqın büllur sözünə,
 Dodaq söykə gur bulağın gözünə!
 Doğma dilim – qızıl dolu xəzinə,
 Saf qızıldan nal doğrama, heyifdi!

Bir misra de, tufanlardan tez keçə,
 Arxasında qatar-qatar söz keçə!
 Elə yerdən çal mismarı düz keçə!
 Deməsinlər: nala-mixa döyübüdü.

Qurnaz köşə öz gönüünü bəyənməz,
 Eldən olan el dalınja deyinməz!
 En deməklə Günəş enməz, göy enməz! –
 Kiri, kiri, eldən qırma, eyibdi!

UTANA-UTANA

Utana-utana ilk addım atdı,
 Dedilər: – ”Böyüyər, çağadır indi...”
 Utana-utana ərzi laxlatdı,
 Dişi qanıqlaşan çağıdır indi.

Utana-utana durdu, devikdi,
 Utana-utana boynunu bükdü,
 Utana-utana leş üstə çökdü,
 Jaynağıyla didib dağdır indi.

Utana-utana sağlıqlar dedi,
 Utana-utana tündləşdi ödü,
 Utana-utana dünyayı yedi,
 Öynədə bir yekə dağ udur indi.

Payı çoxaldıqja dedi: – Az oldu...
 Genəldi qulağı, genpalaz oldu,
 Utana-utana utanmaz oldu,
 Üzü su saxlamır, axıdır indi.

Adladı ha ordan, keçdi ha burdan,
 Utanmaq sözünü saldı abırdan,
 Başı çıxmaz oldu qından, qoburdan,
 Çanağa öyrəşmiş bağadır indi.

1980.

SÖZÜNÜ SÖZ KİMİ DE...

Asta söylə, guruldama,
 Şeir çığır-bağır deyil.
 Köpüklənib nərildəmə,
 Köpük olan ağır deyil.

Bir sığal çək: söz sığansın,
 Bir sözə min söz sığınsın,
 Sözünü de, sözü qansın,
 Xalq o qədər fağır deyil.

Sözün şəhdi, sirkəsi var,
 Qəzəbi var, hikkəsi var,
 Füzulitək Məkkəsi var,
 Yetim deyil, sağır deyil.

Sözü yixıb sürükləmə,
 Çürüklənmə, çürükləmə.
 Alqış üçün yerikləmə,
 Ujuz alqış uğur deyil.

HƏRBƏ-ZORBA

Bir gəvəzə dedi-qoduçuya

Məndən nə qoparan, nə yapan olar;
 Məndən nə bir alqış, nə çapan olar;
 Məndən olsa-olsa bir sapand olar:
 Qoyub daş yerinə ataram səni!

Həya unuduldu, qalxdımı pərdə?!
 Min yol səyləmişdin, səylədin bir də...
 Məni qurdalama durduğum yerdə:
 Nə oyun başlasan, udaram səni.

Məni dəyişdirmək çətin inqilab!
 Sən özün bilərsən: nə yapırsan yap!
 Bajarıb yapmasan, zatına illap!..
 Üyüb çıñqla qataram səni.

Tapılmaz şübhəli nöqtə izimdə,
 Sözüm məndə baqi; mən də sözümdə;
 Yadda qalan şəklin yoxdu gözümdə;
 Qoşa buynuzundan tutaram səni.

Yaltaq yaşamaqdən əfzəldi ölüm!
 Qazanjin, nəfin nə? – Vallah, nə bilim...
 Kimsəni döyməyə qalxmayıb əlim,
 Amma bir zoğalla budaram səni.

Sən kimsən, ya nəsən? -deyə bilmədim;
 Min-min qusurunu saya bilmədim...
 Səni bir yol üstə qoya bilmədim:
 Qoyun da deyilsən – otaram səni...

*Noyabr 2003,
 Baki.*

YUMURTADAN YUN QIRXAN

Qəfil Görməmişov dağbəyi oldu,
Dağı zənbilinə yığdı, apardı.
Yumurtanı qırxdı, kosanı yoldu,
Sağmal inək kimi sağdı, apardı.

Dağları yıxdı ki, zər versin ona,
Göstərsin varını, sərr versin ona
Sərr verməyən kimsə sər versin ona,
Qorxutdu nisyəni, nağdı apardı.

Yolu, karvanı nə, bu köçü nədi?
Sormaqla doymayan bir əjinnədi.
Erkəkdi, dışidi, nə vejinədi,
Qısnadı, qısraqlar doğdu, apardı.

Mənsəbi üz qoydu aşib-daşmağa,
Başladı hər kəslə ağızlaşmağa.
Həqiqət istərkən ağız açmağa,
Haqqı bələyində boğdu, apardı.

Dəhrəsi kəsərli, baltası zağlı,
Qopartdı dibindən kötüyü zoğlu.
Görməmiş kişinin görməmiş oğlu
Dikili nə gördü, yıxdı, apardı.

Demə, boş deyilmiş ulular yurdu,
Ədalət dikəlib haqq divan qurdu:
İldirrim baltanı kökündən vurdu –
Başının üstündə çaxdı, apardı.

O BOYDA JƏMDƏK

Bu boyda jəmdəkdə bir çimdik ağıl,
 Bir tikə mə'rifət gəz ki tapılmaz!
 Axtarsan, hər çeşid astar taparsan,
 Astarından qalın üz ki tapılmaz...

Üzü astarından qalındı bunun,
 Köpü qalınlıqdan alındı bunun,
 Sözü saqqalıtək yolundu bunun,
 Saqqal bir də çıxar... söz ki tapılmaz!

Çömçədən böyükdür, baxsan, qaşığı:
 Udar gördüyüni qab qarışığı.
 Gözündə bir zərrə abır işığı,
 Üzündə həyadan jizgi tapılmaz!

Bir haram tikəyə gözü dikilə,
 Addım geri qoymaz, dünya tökülə.
 Külükü küllük boyda, güvənər külə,
 Külünün altında köz ki tapılmaz!

Anjaq iftiradır dilinin barı,
 Qəfil üstümüzə püskürər qarı.
 Qəlbində gəmrişən yalquzaqları
 Gəl ki göstərməyə güzgü tapılmaz...

ÖZÜ ÖZ ARXASINDAN QAÇAN ADAM

Qınında ömürlük qalan olmayıb,
Astarını gördük, üzünü göstər.
Gözündən istilik alan olmayıb,
Bir yol isinməyə közünü göstər.

Bilməz çörəyinin kimsə duzunu,
Müşküldü qəlbinin silmək tozunu,
Əyriyə çəkmisən ömrün uzunu,
Bir doğru yol üstdə izini göstər.

Böhtanı dərdinə çarə görmüsən,
Ağı ömrün boyu qara görmüsən,
Günəşini görsən də, para görmüsən,
Düzü düz göstərən gözünü göstər.

Hərəyə bir başqa qodu bəzərsən,
Hərəni bir jürə jandan üzərsən,
Xalxın ipəyinə dodaq büzərsən,
Buyur, beş köpüklük bezini göstər.

Beş gün bir xəyalda haçan olmusan?
Sırrini yadlara açan olmusan.
Özün öz arxandan qaçan olmusan,
Özünə arxa dur, özünü göstər.

1981.

İBLİSƏ ŞÜKÜR!

Qəlbi, ruhu məkrli,
 Yanı inkir-minkirli...
 Qımışığı nə kirli,
 Nə qədər iblisanə!..

Bir qayadır – karsala;
 Yandır, dağla, qarsala!
 Min il ondan dərs ala –
 Çatammaz iblis ona.

Üfunətdir varlığı:
 (Hər yanı donuz lığı!)
 Sığışmaz qəddarlığı
 Nə ağla, nə lisana.

Min lə`nət bu kəmtərə!
 Murdar qan, murdar çərə...
 Dönüb baxmaz bir kərə
 Tanrıının qibləsinə.

Səfalət yağır yurda;
 Millət inlər cuxurda...
 Rəbbim bir zərrə nur da
 Qiymayıb bu insana.

8.05.2000
Bakı.

QONŞU

Doğular qayğı bir ujdan,
 Qayğılar sayılmaz, qonşu.
 Axşamajan işdən-güjdən
 Başımız ayılmaz, qonşu.

Bir sirli sazin simiyik,
 Bir havanın tilsimiyik.
 Biz dərin ümman kimiyyik,
 Səsimiz duyulmaz, qonşu!

Çəpərimə azja yayxan,
 Öz əlində qalar yaxan!
 Qonşusuna xain baxan
 Bir qonşu bay olmaz, qonşu.

Ciçək dolu tağımız var,
 Yığılmamış bağımız var,
 Sənin, mənim zoğumuz var –
 Pöhrəyə qayılmaz, qonşu.

Boşuna vizıldar milçək,
 Böhtandan, fitnədən əl çək.
 Qonşuluğu pozan alçaq
 Heç yerə qoyulmaz, qonşu.

Bundan ayrı yerimiz yox,
 Köçməyə təhərimiz yox,

Özgə dərdi-sərimiz yox,
Bu dərd ki, oyulmaz, qonşu.

Havalanıb az sayıqla,
Eşit məni, ayaq saxla:
Vijdanını ayıq saxla,
Yatırtdsan, ayılmaz, qonşu.

Şirindi torpaq dünyada,
Qıyılmaz qardaşa, yada.
Hər ne`mətdən doyulsa da,
Torpaqdan doyulmaz, qonşu.

At deyil ki, Qırat verim,
Baha töhfə, barat verim,

Soyulmur da, bir qat verim –
Torpaq ki, soyulmaz, qonşu?!

Bu torpağın min sehri var:
Min qəzəbi, min qəhri var.
Bu qərarın qan möhrü var;
Torpaqdan pay olmaz, qonşu!

1985.

BU DARĞA BƏYLƏR

Zaman vardi ki, “bəy” kəlməsi qədir-qiyət simvolu idi. “Bəy” deyənin ağzı ballanardı. Yadinizdasa, qafiyələnən bir təqdirnaməmiz vardi:

Gözəl bəylər, ay bəylər!

Bir-birindən yey bəylər!..

Yazıqlar olsun ki, çağımızın məmər bəyləri, daha dolğun desək, darğə bəyləri bu mə'nəvi dəyəri də gözümüzdən saldı: darğa, yorğa və qarğə bəylər... Əlbəttə, yüksək BƏY adına yamaq olan bəylərə qarşıdır sözümüz.

Yaxşı sizin, yey sizin,
Torpaq sizin, göy sizin,
Görünən hər şey sizin,
Aj neyləsin, tox bəylər?!

Bu qədər “palçıq” olmaz!
Xirtdəyəjən ziğ olmaz!
Belə adamlıq olmaz!
Yox, olmadı, yox, bəylər!

Nə yol qaldı, nə yolaq,
Mövqe tutdu çox ulaq,
O lax, bu lax... çoxu lax,
Bir-birindən lax bəylər!..

Jahil nədi, kamal nə?!
O mal nədi, bu mal nə?..
Siz nəsiniz, amal nə?!
Sizinki çax-çux, bəylər...

Jürmünüz qalaq-qalaq,
 Xalqa dərd, Haqqa dolaq...
 Gah yalsınız, gah yalaq,
 Yal bəylər, yalaq bəylər.

Pardon, kaha qarınlar!
 (Dərd anlamaz harınlar...)
 Dar keçiddə burunlar,
 İy çəkən alçaq bəylər!

Baş vurdunuz hər fəndə,
 Hər biriniz şərməndə!
 Çəkəmməz bunu bəndə,
 Götürməz Allah, bəylər!

Noyabr 2000.
 Bakı.

PADŞAHLAR VƏ SAMMİTLƏR

İki min il ötüşdü,
 Dünya yeni düzəndə.
 Padişahlar jəm olub:
 Əzilən də, əzən də.

Sammitlər, ya heç nələr?..
 Kef eləyir aşnalar.
 Susuz qaldı təşnələr –
 Dadlı və`dlər nazəndə.

Qanun ajizə zalım!
 Fərqsizdir ölüm-qalım...
 Başı kəsilən mə'lum,
 Həmin başı kəsən də.

Siz şahsınız, xalq – peşka...
 Son verin yalan məşqə!
 Üz başqa, astar başqa;
 Başqa şeysiz bə`zən də.

Nə xəbərdir, lotular?

Üst əllər, əlaltılar!
 Yanıb dünya fot olar,
 Neyləyərsiz bəs onda?!
Noyabr 2000.
Bakı.

ÖZÜNÜ GÖZLƏ

*Hansı daha qorxuludur:
 İtin birisi, yoxsa birinin iti?..*

İtin birisindən qorxub çəkinmə,
 Birinin itindən özünü gözlə!
 Qanığı bir yana, sərti bir yana,
 Kütünün kütündən özünü gözlə!

İtin biri yaşar min məşəqqətdə,
 Birinin itinə itlər həsəddə! –
 Ona köks ötürər insanlar hətta,
 Quduz xislətindən özünü gözlə!

İtin birisini döyə bilərsən,
 Hirslənə bilərsən, söyə bilərsən.
 Birinin itini öyə bilərsən,
 Daşan hiddətindən özünü gözlə!

Birinin iti var çox-çox bölgədə,
 Sahibindən çoxdu bunlar bəlkə də...
 Qəhmərli itlərdən qorun ölkədə,
 Təkindən, jütündən özünü gözlə!

Birinin itinin iti, itləri,
 İt xılı sayında jəmiyyətləri...
 Didib-parçalamaq bəd niyyətləri –
 Həris niyyətindən özünü gözlə!

İtin biri deyil Birinin iti:
 Birinin itinin ayrı anketi,
 Ayrı bayramlığı, ayrı banketi,
 Şanı-şöhrətindən özünü gözlə!

Bu itlər turp əkər mərdin başında,
 Hürər jəmiyyətin, fərdin başında,
 Birinin iti var hər tin başında,
 Bu tindən, o tindən özünü gözlə.
 Birinin itindən özünü gözlə!

*8.10. 99
 Sumqayıt.*

JZPANZÇ

Üzsk kəlq bkpkb axiasöa ozyekn,
 Əznpksk aürləelq glxaq mjxksz.
 Üzs tsea upüzmexs, upeh ejrzyekn,
 Üzsk qapelxaxelq bamxaq mjxksz.

Kəpzsszs zrzpz rkyas-gznk vax,
 Qşxeşdşs qşxdşss ezxks nunh vax,
 Zrkykn fampamlb ohsez t nk vax--
 Bkx ıapql qtmrşüas şəaq mjxksz.

Rkppzç öaseas tpeş qas qşüa-qşüa,
 Pz'szç Ayaaplida, ayaaplq bşüa!
 Ğaxa hy çşçessüa, amaq baüelsüa,
 Qlöqlxlb oumzxek əzx ǵaqq mjxksz.

Nkxpzçeks kxqk ez, rkppk qasl ea,
 Bkx ezmzx qaprael üzsk çaslea,
 Baəqaül kəpzçek ezmkxrasl ea,
 Üzs ez baə adxlçels gai-gai mjxksz.

Ğzx kəks czpzmrkə, ğzx üuyhs--fzxez,
 Axıa eşxeşdşşs axıaül mjxez!..
 Ezmzxks mtışmrşə czfz qzezx ez--
 Üzsk vzüj jçrkəkn bqx ead mjxksz....

Banl, Kmşs 1993.

“NƏ GÜNAHI TELLİ SAZIN?!”

*Aşıq Musanın eyni misralı
 şe 'rinə nəzirə.*

Saz – möhtəşəm könül dağı!
 Hər telində min yarpağı!
 Söylə görək, jüvəllağı,
 “Nə günahı telli sazin?!”

Saz Məjnundur, divanədir –
 Ruhumuza pərvanədir!
 Saz gözünə girir-nədir?! –
 “Nə günahı telli sazin?!”

Göydən yerə saz hədiyyə!
 Ağ olursan sən nə deyə?
 Mə`mur deyil: rüşvət yeyə;
 “Nə günahı telli sazin?!”

Bir ayardır, haqq divandır!
 Şəkillənmiş təmiz qandır!
 Ülviyyətə nərdivandır –
 “Nə günahı telli sazin?!”

Əjdadına daş atma gəl,
 Gijliyini faş etmə gəl!
 Üz-gözünü turşutma gəl:
 “Nə günahı telli sazin?!”

Özündən əl çəkən dəyyus! –
 Çərənləmə naqis-naqis!
 Anlamırsan, özündən küs,
 “Nə günahı telli sazin?!”

Düşmən kimi baxdın saza,
 Məmməd səbrin çətin basa...
 Sənin qanın xarabdırsa,
 “Nə günahı telli sazin?!”

*Noyabr 2000,
 Bakı.*

HUŞSUZUN ARVADI NARAHATDI

Dünən unutmuşdun göyü, soğanı...
 Bu gün də qatıqsız qaldı uşaqlar.
 Boy, başıma xeyir, portfelin hanı? –
 Görüm məzən olsun, sənin a Şahlar.

Bir ayda nə qədər qələm almışan;
 Biri kənddə qalıb, beşi şəhərdə...
 İş olsun, çöl olsun... eyni adamsan:
 Bir şey itirirsən durduğun yerdə.

Canım-ciyərimşən, huşsuzsan, nəsən!
 İtəni taparıq yenə bir vədə.
 Nəyi unudursan, özün bilərsən;
 Təkcə ürəyini qoyma kimsədə.

QUM KIÇİLƏR, YEKƏLMƏZ...

Bircə qarış boyunla
 Çıxardın nə hoqqalar!
 Quduran qırx gün gedər,
 İnanma ki, çox qalar.

Özün saz, atın yorğa,
 Qov bülbülü qırağa.
 Qarıldaşın qoy qarğıa,
 Onda kefin çağ qalar.

(Heç kəs belə xam olmaz,
 Yüz təlim keç, ram olmaz.
 Cəmləsən bir tam olmaz
 Bu qol-budaq, şaqqalar).

Hələ ki, havalı gəz,
Kimi gücsüz görsən əz!
Yeməklə doymaz kələz,
Bir də acgöz naqqalar.

İşığa qiyğac gözün,
Zülmətə möhtac gözün,
Doymaz ola ac gözün,
Toxlar elə tox qalar.

Tez oldun harın belə,
Dövlətin, varın belə...
Yapışar qarın belə –
Boşaldıqca toqqalar.

Tutqun sular durular,
Bir gün divan qurular:
Dik burunlar qırılar,
Qalib yenə haqq qalar!

Qum kiçilər, yekəlməz,
Qumdan qaya dikəlməz.
Dəhnənidən su gəlməz –
Bir quru çaq-çaq qalar.

1980.

NƏ HAQLA...

Dünyaya gəlmisən de hansı haqla?! –
Qoruya bilmədin beş gün bir əhdi.
Çıxart ürəyini ovcunda saxla,
Dəllalın mətahı üzdə gərəkdi.

Bir köksün altında ürək bir dənə,
Səndə o qədərdi, yetər yetənə.
İstərdim lal olan vicdanın dinə,
Dilini demirəm, dilin zirəkdi.

Korşalıb yalanın, hiylən kəsərdə,
Min rəngə çalırsa durduğun yerdə.

Gizləmir üzünü bu qədər pərdə,
Həqiqət dediyin tək bircə rəngdi!

1970.

KÖLGƏCANLAR

Xatircəm ol, yeyib-tökmə özünü:
Səndən böyük şair yoxdu, dahi yox!
Gündüzlərin Günəşisən biryolluq! –
Gecələrin səndən başqa mahı yox!..

Gərək töycü versin hər yan şairə! –
Özü öz hüsnünə heyran şairə!
Özünü tay tutma üryan şairə:
Min bir axşamı var; bir sabahı yox...

Heç kimə gəlməsin şairlik asan:
 Gərək sözü cibin ilə yazasan!
 Beşini kafedə sıxışdırasan,
 Beşcə quruşu yox, beşcə «şahı» yox...

Sənə bir sözüm var, kürrüyə yozma,
 Nəyinə gərekmiş, şeir də yazma!
 Şeir sıx meşədi; meşədə azma,
 Gəzib dolaşmağa güzərgahı yox...

Qələmindən ürkən bu zavallının
 Pozarsan kefini, soruşma halın!..
 Bir yol qaqqıldayıb... unudub falın...
 «Axta zoğalı yox», bir mətahı yox...

Özünü zirvədə sandın deyəsən...
 Başını bir az da uzat göyə sən!
 Şeir halva deyil, basıb yeyəsən,
 Dinsizin imanı, həm gorgahı yox!

Nə mövsüm gözlərsən, nə vaxt, nə vədə:
 Hər kəsə hər yerdə gələrsən hədə...
 Sən palçıq yaxarsan göydə Günə də,
 Aləmdə sənintək əlallahı yox!

17.01.2010. Sumqayıt.

ÖYÜDNAMƏ

Sənə it cumuxub, üstünə hürsə,
 Hirsini cilovla, çılgına dönəmə!
 Bir insan ara, tap: qəmxarın olsun:
 İtə qulaq tutub, sonda deyinmə!

Şiddət elədikcə üzülmə əbəs:
 Xisləti hürməksə, neyləsin it bəs?!
 İtə qoşulmaz ki, ağlı olan kəs;

Boş yerə çımxırma, belə döyünmə.

Şumu halal tumla, saf məhsul axtar!
Həddi doğru seç ki: düz hasil axtar!
Yoldan çıxmamağa bir üsul axtar:
Özün dimdik yeri: yoldan əyinmə!

Bir atın bəllənər yolda qiyməti:
İyidin qovğada-qalda qiyməti!
Arının bilinər balda qiyməti:
Əməlin öyülsün, özün öyünmə!

İnşallah, ötüşər!.. Bu da zamandı.
Abrını satın al itdən, amandı!
İnsanın urvatı ardı, imandı! –
İmandan ayrılib, göylərdən enmə!

*15 fevral, 2010.
Zaqatala.*

ÇINAR QATİLİ

(Gerçək nağıll)

Çox çınar doğratdı – hökmü var deyə...
Uzun bir xiyaban nə kökə düşdü.
Açgöz «Drujba»nın dışqıcırtısı
Artdıqca ətrafa təhlükə düşdü.

Bir yaşıl qüdrət o, yaşıl minara!
 Tapılmaz bənzəri, istər min ara!..
 Balta qaldırmaqla Ocaq çinara,
 İnsanlıq adına bir ləkə düşdü.

Doğratdı quşların bəringahını,
 Qaldırdı göylərə yerin ahını.
 Çökdürdü yaşılın qiblegahını,
 Meşənin cızdağı əflaka düşdü.

Qorxudan kökündən qopdu ağaclar,
 Çılğına döndlər budaqsız quşlar.
 Dünyanı büründü göynər qarğışlar,
 Məmurun qəlbinə səksəkə düşdü.

Bu bir həqiqətdir! Nə böhtan, nə şər!
 Belə müharibə görməyib bəşər!
 Daş olmuş dədənin ruhu çimçəşər...
 Ortaya nə boyda mərəkə düşdü.

Əcayib gedışat, əcəb müəmma:
 Dilinə söz gəlib, söylə, udqunma!
 Ömründə bir soyüd əkməyib, amma
 Min çınar doğratdı, min cökə düşdü.

Məmur sabahına Dan gözləyirdi,
 Çınar kəsmək ilə şan gözləyirdi.
 Xoruz dimdiyində ban gözləyirdi,
 Yekəlmək arzusu çox yekə düşdü.

Quşlar zəhləsini tökürmüş demə,
 «Qarıltı» ruhunu sökürmüş demə,
 ...Bir qarğa başına «tükürmüş» demə,
 Məmur da büdrəyib bir «lükə» düşdü.

Qətliam cəlladı, çınar qatili,
 Sayğaclar şaqqaşaq: sanar qatili...
 Hər kötük diksinib, anar qatili...
 Araya çox belə məzhəkə düşdü.

Hər doğranmış ağaç, əjdaha oldu,
Min-min parçalandı... bir daha oldu!
Məmura əməli çox baha oldu,
Xəyal etmədiyi bir bərkə düşdü.

Cinlə-şəyatılın doldu yuxusu,
Nəfəsi çamurlu dərə qoxusu...
Caynaqlı çarxlarda qaldı yaxası:
Çıxmaq istədikcə lap çirkə düşdü.

Çinar taxtalandı, taxta pul oldu,
Qarnı taxta çıxdı, başı qul oldu.
Axırət hesabı bir üsul oldu:
Həyat uçuruma, yol dikə düşdü.

Ağac gövşəməkdən mədə qudurdu,
Adam dönüb oldu bir xirik qurdı:
Azman çinarları kökündən qırdı:
Hər tırtıl dışınə bir tikə düşdü.

Saldırğan xəstəlik oldu qətliam,
Yüzillik çinarlar can verdi tamam.
Ortada nə meyid, nə mola, imam...
Göylər qan ağladı, Yer şəkə düşdü.

(sonluq yerinə)

Çinar taxtasından gələn gəlirlə
Bir qəbir eşdilər gedən məmura.
Dedilər: «Bir təhər başını girlə!» –
O qarın məmura, gödən məmura.

Hər axşam bir qosun qarğıa yiğışdı,
Nə olar, qoy gəlsin, quş elə quşdu...
Qarğalar özünü boşaldıb uçdu,
Bu quşlar sul əkdi nədən məmura?!

Qəbri tamam itdi peyin içində,
Qarğıa eşələndi bəyin içində...
Min-min zad qurdular səyin içində,

Rəhmət də yağmadı göydən məmura...

23.02.2010.

Zaqatala.

VƏTƏN CEHİZ DEYİL

*O günlərdə... o qara günlərdə dədə-baba
torpağı əlindən «öz əliynən» alınıb yadlara
verilmiş bir Kəmərli qoca öz-özünə deyinirdi; mən
onun deyintisini sadəcə olaraq misra sıgalına
yatırmaq istədim.*

Şairin nəslindən belə it çıxmaz,
Özü öz nəslinə asidi, nədi?!
Xalqa qarşı belə bir bandit çıxmaz,
Bilmirsən, şeytanın nəsiyi, nədi?!

Məkrindən başımız döndü qazana,
Çörək qənim olsun yoldan azana!
Bizim mal peyini yaramaz ona,
Çeynədiyi donuz pəsidi, nədi?!

Bir rütbə fürsəti çatıb azğına,
Bizi leşmi görüb dönüb quzğuna?!
Vətən cehiz deyil versin qızına,
Nifrət nanəcibin bəsidi, nədi?!

Qazax, 10 noyabr 1984.

MÜQƏDDƏSƏ TOXUNMA

«Arı xam olanda bal tütün dadır...»
Məmməd Murad.

Şair qardaş, məni bu misran üzdü,
Ariya xam demək necə yersizdi.
Xamırı halaldı, suyu təmizdi,
Xilqətən zərgərdi, arı xam olmaz!

Hələ gör balını nə minval çəkir!
Zəhərə qonanda yenə bal çəkir,
Nizam «daxma» qurur, nizam yol çəkir,
Ari nizamından düz nizam olmaz.

Tütündən öd çəkdi sinəmiz yay-qış...
Tütündən bal çəkən arıya alqış!
Ari xislətini bilməyə çalış:
Ari pis öyrənməz, arı ram olmaz.

Dəyişməz əməli, dəyişməz karı,
Dəyişməz yaranıb bəhrəsi-barı.
Birinci arıdır sonuncu arı,
Ari dönük çıxmaz, bal haram olmaz!

Toxunulmazlara toxunma əbəs,
Müqəddəs qalanlar qalsın müqəddəs!
Günah əməllərə göstərmə həvəs,
Günahın dalınca arzu-kam olmaz!

1981.

VƏZİFƏ DEDİYİN BİR AYNADIR Kİ...

Dedim təbrik edim qoy vəzifəni,
Necə səksəkəli gəlmişdim bilsən.
İlk dəfə gördüm, ilk dəfə səni –
Vəzifə masası arxasında mən.

Bir anın içində nə kökə düşdün.
Qardaş, vəzifəni yeməyəcəkdir.
Körpəlik dostunla elə görüşdün,
Mən sənin yerinə xəcalət çəkdir.

Daha ürəyinə girəsi deyil –
Ağzında qıflı dəmir qapı var.
Səni qoparıblar səndən elə bil,
Üzünün nurunu qəfil qapıblar.

Gəldiyim özümə çox gəldi acıq:
Elə soyuq dindin, elə yad baxdın.
Baxışından sual yağırı açıq:
Yəqin ki, adımı soruşacaqdın.

Vaxt vardı deyərdin... Unutdun yoxsa?..
Yəqin dəyişmisən yaddaşını da.
Belə ki, görürəm, qarşına çıxsa,
Taniya bilməzsən qardaşını da.

Tavanın başıma qapaztək endi,
Səni qınamadım, zəndimi söydüm.
(Necə görüşürsən atanla indi?!.
Bir pərdə dalından kaş ki, görəydim...)

Ürəyin qapalı bir dünyadır ki:
Qapıdan boylanır abır, qanacaq.
Vəzifə dediyin bir aynadır ki,
İnsanın içini göstərir ancaq!

...Bir anın içində nə kökə düşdün,
Qardaş, vəzifəni yeməyəcəkdir.

Körpəlik dostunla elə görüşdün,
Mən sənin yerinə xəcalət çəkdim.
1982.

DÖMZSƏN

Sahib Əkbərova

Bir saatlıq bal yuxuna qiymadın,
Bir ömürlük əzabıma dözməzsən.
Xorultunu bazardanmı almışam? –
Demədimmi, əsəbimə dözməzsən!

Pay bölənin bir izi yox, bir rəddi:
Xalxa verir yeri-göyü birəddi;
Yoxdu mənim yoxluğumun bir həddi..
Haqdan gələn hesabıma dözməzsən.

İnsanmışan, sehirmisən, sirmisən?!..
Ürəyini çəmən kimi sərmisən!..
Ancaq mənim xoş üzümü görmüsən,
Dolub-daşan qəzəbimə dözməzsən.

Bir zamanlar Yer üzündə yoxmuşam,
Göy kişnəyib, ildırımla çaxmışam.
Bir qayanın daş bağlarından çıxmışam,
Yan-yörəmə, nəsəbimə dözməzsən.

18.09.2006.

BƏSDİRİN, SİZ ALLAH!

Çox sıxma-boğmaya çəkməyin məni:
 Qoyun bir şair də salamat qalsın.
 Yerdə salam verək bir-birimizə,
 Göydə Ay çıxanda «salavat» qalsın!

Eyni süd əmmişik, eyni qandanıq!
 Siz işrət içində, biz – bağrıyanıq.
 Aman, çürüdərsiz, bu qan çox donuq:
 Gərək qan durulsun: üz, sifət qalsın!

Söz – Allah vergisi, Tanrı iksiri!
 Qəlbim yaranışdan sözün əsiri!
 Bir ruhdan gəlmışik, söz müxtəsəri:
 Gərək soyda, ruhda bir urvat qalsın!

Hər acı kəlməyə qurşun sıxılmaz!
 Mənaya baxılar, şəklə baxılmaz!
 Şair, haqq söz üçün şışə taxılmaz...
 Bu söz qulaqlara əmanət qalsın!

Onsuz da hər ömrün susan günü var;
 Olumdan—ölümə ehsan günü var...
 Hər çətinin sonda asan günü var,
 Sən döz ki, mələklər sənə mat qalsın.

20.09.2006.

SƏNİ SƏNƏ GÖSTƏRƏ BİLSƏM...

Rahat əsəbimin durma qəşdinə,
 Duyarsan gücünü hiddətimin sən!
 Ağır dağlar kimi çökər üstünə:
 Qalarsan altında hiddətimin sən!

Keyfin üzü dönüb dərd olmayı var;
 Böyüüb gözünün dörd olmayı var.
 Quzu bildiyinin qurd olmayı var,
 Dadarsan dadını xislətimin sən!

Adamlıq sarıdan sıfra qədər kəm,
 Nə qədər imansız, nə qədər sərsəm...
 Səni olduğuntək sənə göstərsəm,
 İtərsən içində nifrətimin sən.

Bakı, 2006.

BİLMƏZSƏN

*Məmməd İsmayılin hətta uca şairliyinə ağız
uzadan ürəksizlər pəyda olub.*

Onun şairliyi Allah vergisi,
Məmməd İsmayılı dana bilməzsən.
Onun hər misrası nəfəs hörgüsü –
Sən bunu bilməzsən, dana, bilməzsən!

Başın başdan fərqi, bax, oracandı!
Sən nəsən, bilmədik; o, bir cahandı!
İlhamı qanadlı, təbi rəvandı:
Verən nə veribdi ona, bilməzsən!

Sərraf nəzərində hər kəsin varı:
Hərəni bir başqa yaradıb Tanrı.
Yeri, tay-tuşunla eşələn barı,
Uca zirvələrə qona bilməzsən!

Harama dadandın, cəmini tap ye,
Çəmsiz ağız atma, cəmini tap ye,
Küllükdə eşələn, yemini tap ye;
Saz nədi, söz nədi qana bilməzsən.

Sən ki, tapşırıqlı mərdimazarsan,
Kimə qısqırtsalar: ona yazarsan –
Ayağı altında quyu qazarsan:
Nədən susamışsan, qana bilməzsən.

Neyimiş mənəsi bu qeylü-qalın?!
 O, köklü qayadır, sən əliyalın:
 Qayıdır çıgnasa, nə olar halın?! –
 Yonma qranitdir, yona bilməzsən!!!

Aprel, 2001. Bakı.

AVROPA BİZDƏN NƏ İSTƏYİR Kİ?!

*«Avropa Allahımızı əlimizdən alıb; bizə Allahsızlıq
gətirir...»*

Şeyxüllislam Hacı Allahşükür Paşazadə,
 Qafqaz Müsəlmanları Ruhani İdarəsinin
 rəisi

Avropalı olacaqsan əger sən,
 Gərək əl çəkəsən milli dəyərdən;
 Milli heysiyyətdən, milli duyardan,
 Səni geriqalmış sayar Avropa.

Doğma şey qalmasın gərək yadından da!
 Gərək əl çəkəsən əcdadından da!
 Soyundan-sopundan, hər zadından da,
 Sənə hər zülmünü qıyar Avropa.

Mütləq “qaluboy”la yar olmalısan –
 Yəni kündidəyə ər olmalısan!
 Müxtəsəri-kəlam: xar olmalısan,
 Olmasan, dərini soyar Avropa.

Sahilsiz iştaha, doyumsuz mədə:
 Ödə özür boyu abrını, ödə!
 Bir sürü suç tutar bircə kəlmədə:
 Səni quru yerdə qoyar Avropa.

Ölümə həyatı qoyar yanaşı,
 Sənə tələ qurər hər addımbaşı.
 Görsə ayılsan, artar təlaşı –
 Gözünü qarğatək oyar Avropa.

Bunu düşünmədik biz əzəl başdan:
 Onun canı ətdən, bizimki daşdan...
 Ehtiyatlı danış, bir az yavaşdan,
 Amandı, səsini duyar Avropa.

Gəlir ki, bu xalqı düzənə versin,
 Özündə nə var ki, bize nə versin?!
 Bu köhnə qumarbaz təzə nə versin,
 Rəzalət yuvası biar Avropa?!

05.02.2001. Bakı.

YAŞAMAQ HAQQI VAR BİR BÖCƏYİN DƏ

Xəlvətə çəkilib, gözdən itmişəm,
 Əl çək məndən – «heçnəliyim» xətrinə!
 Dağın - daşın bir otuyam – bitmişəm,
 Qazıb atma təşnəliyim xətrinə!

Aynada seyr elə şışman cüssəni:
 Qanıma susama, məndə nə qan var ?!
 Kinimin selində boğaram səni –
 Sənə nifrət adlı məndə naqan var!

Sən başı buludda palıdsan əger:
 Bir otun varlığı neylər ki sənə?!
 Qarışqa, yükünü çəkər bir təhər;
 Neylər xəzinənə, neylər kisənə?!

Yaşamaq haqqı var bir bögəyin də! –
 Allah rəva bilib bu mərhəməti!
 Oxunar çiçəyin hər ləçəyində –
 İnsanlıq qayəsi, ömrün hikməti.

Sayısız heç nəyə aşınə deyil!
 Bir otu bitirən qüdrətdən çəkin!
 Madam ki zərrə var – boşuna deyil:
 Gör ki, hardan gəlir kökün-köməcini?!

Duyub-düşünməyə borclusan sən də!
 Özünü ələ al: gücünü yoxla!
 Bəlkə bir işarti tapdırın sinəndə:
 İnsan sayılmazsan rəzil olmaqla!..

08.06.2009 Qusar.

KİRAYƏCİ EŞŞƏKLƏR

(Təmsil yerinə)

Seyr-səfa yerlərində atın ləyaqəti ilə məzələnən kəmsərlər
 müxtəlif rəzalətlə eşşəyi ata mindirib qəhqəhələr altında «şəbih»
 çıxarırlar... Allah bundan bətərindən saxlaşın!..

«Keçəl halva yeyər – puluna minnət!..»
 Kirayə minməsin atı eşşəklər!..
 İnsafdan deyil ki: girinc eləsin! –
 İpək ürgələri qatı eşşəklər!..

At üstün varlıqdı: təhqirə dözməz!
 Üstünə çullanmış hər kirə dözməz!
 Vücudun incidən tapqırə dözməz! –
 Ata üzükməsin zatı – eşşəklər!!!

Zalımın cəbri var, haqqın hesabı!
 Hərənin öz yemi, yem yeyən qabı...
 Pələngin öz babı, şirin öz babı;
 Anqırsın tayıını.. lotu eşşəklər!..

Nə yaman pozuldu mizan – tərəzi!..
 Yol üstə kim qoysun bu natərəzi?!

Mərəz: ruh pozğunu; vicdan mərəzi,
Dollarla ödəyir şotu eşşəklər...

Qavalın, zurnasın, düdüğün bilsin!..
Mindiyin, yediyin, dediyin bilsin!
Tüfəngin, çaxmağın, tətiyin bilsin!—
Həddini tanısın şortu eşşəklər!..

21 avqust, 2008 Gəncə.

ŞAİRİN KƏNDİNİ BAŞINA QAXMA

Xətrini çox istədiyim Qorxmaz Şixəlioğlu oturub-oturub bir turşməzə şeir yazıb dərj etdirdi ki, nə şirinliyini udmaq olur, nə aji təəssüratını. Şair dostu Əjdər Olun doğma kəndi barədə nə qədər ustalıqla yazsa belə, nə qədər zarafatyanalıqla qələm iştəsə belə, “Get özünə kənd ara” şe'rindəki rişxəndə, öz-özünü xorlamaya dözə bilmədim.

Axır sən də uydun hər dəbə, Qorxmaz,
Artarsan mərtəbə-mərtəbə, Qorxmaz.
Dünyadan bixəbər, ay bəbə Qorxmaz,
Kəndini şairin başına qaxma!

Bu nejə davranış, bu nejə həkət?!
Kim sənə haqq verib zirvəni çökəlt?!
Dünyaya bir şair vermişsə bir kənd,
O kəndi şairin başına qaxma.

Jumma Muğanlıya yarlı-yasaqlı,
Küsər səndən kəndin Molla İsaqlı.
Ondan çıxmadıqmı kirli-pasaqlı?!
Kömürü kösövün başına qaxma!

Kəndsiz qalan bilər kənd-kəsək nəymış;
Hər insan övladı yurdunda bəymış!

Sözün oxa dönüb qəlbimə dəymış,
Kəndini qaçqının başına qaxma.

O kənddir Əjdəri Əjdər OLduran!
Ona qanad taxıb ərhə qaldıran!
Bir yumruja daşdan yoğrulub tərlan,
Mayasını quşun başına qaxma!

Ölüsü, dirisi... bir dünyası var:
Axşam düyünü var, səhər yası var,
Onun öz rüzgarı, öz havası var,
Axşamı səhərin başına qaxma!

Zığlı-zımırıqlı o şoran torpaq
Neçə gül bitirib, neçə gülyanaq!..
Bir yerə baxanda, bir də göyə bax –
Torpağı Allahın başına qaxma!

Jənnətlər itirdik xor baxa-baxa,
Donuzlar daraşdı bağçaya-bağ...
Deyəsən, xorlama bitməyib daha,
Ayranı nehrənin başına qaxma!

Deyək: Əjdər köcdü, kənd kimə qalsın?!
O sahibsiz qalan dərd kimə qalsın?!
Namərdi namərddir, mərd kimə qalsın?!
Qulun qismətini başına qaxma!

Hikmət qaynağıdır Muğanlı kəndi:
Bir özgə aləmdir bərəsi-bəndi,
Xor baxdın, gileyi ərşə dirəndi;
Samanı sünbülün başına qaxma!

Hər kəlmən zəhərmış, hər misran – gürzə!
Ağzına sahib ol: danışma hərzə! –
Eybini faş etmə kürreyi-ərzə,
Torpağı millətin başına qaxma!

10 iyul, 1999-ju il.

HAYIFSAN

*Gül kimi ömrü israfla xərjləməkdə olan
Qorxmaz Şixəlioğluna yüngüljə təhniz.*

Yenə sarılmışan “Vest”inə, Qorxmaz,
Vallahi, kor olduq tüstünə, Qorxmaz,
Gedirsən ölümün üstünə, Qorxmaz,
Jan verən özünsən, başqası deyil!

Az gedib arağın yanını kəsdir,
Çəkib püflədiyin, vallah, əbəsdir!
İçdin bu zəhəri bu qədər bəsdir! –
Bu qarın İvanın boçqası deyil!

Az oyna ölümlə ciling-ağajı!..
Nə ana yarıyar səndən, nə bajı...
Guya, siqaretmiş dərdin əlajı!..
Özünü yaxarsan, yoldaşı deyil.

Rəzalət toxumu, pisliyin jəmi! –
 Jənab Əzrayılın öz sərənjamı!
 Araq dedikləri bu zəhər jamı
 Ömrün baltasıdı, daş-qası deyil!

Ay kimi, gün kimi batardı ömür,
 Göz açıb-yumarsan: qurtardı ömür...
 İldirim sür`ətli qatardı ömür;
 Köhnə zamanların daşqası deyil!

*10 Yanvar, 2002
 Bakı.*

ƏR GÖZDƏN SALINSA BİR EVDƏ ƏGƏR...

Ay evin xanımı, arxa dur ona,
 Bir nəslə arxaydı dünən bu kişi.
 Assan, baş əyməzdi saha, sultana,
 İndi qorxa-qorxa dinən bu kişi.

Sən onun eşqindən divanə idin,
 Şəminə dolanan pərvanə idin,
 Onsuz bir heç idin, əfsanə idin,
 Məjnun bu kişiydi, Sən`an bu kişi!

Olmuşdu ruhunun şehri, duası,
 Dediyi hər kəlmə – ”Qur'an ayası”,
 “Tanrıının töhfəsi””, “haqqın ziyası””,
 Qəlbin bu kişiydi, sinən bu kişi.

Dünən igidlərlə meydan açardı,
Mənliyi tapdansa, qana qaçardı,
Ətrafa nur səpər, işıq saçardı,
Birdən çıraq kimi sönən bu kişi.

Bu nejə rəftardı, bu nə çımxırıq?!
Allahdan-bəndədən çəkin bir qırıq.
Nejə sığışdırırsın bu boynuburuq –
Ömrün zirvəsindən enən bu kişi?!

Haçansa oyanar, insaf da haqdı;
Görərsən vijdanın ayağa qalxdı.
Kimə pənahlansın yaşın bu vaxtı,
Taleyi tərsinə çönən bu kişi?!

Onun qolu iflij, sənin vijdanın,
Dənizlər qatışsa, durulmaz qanın.
Səndə vəfasını gördü jahanın –
Jəbrindən bujağa sinən bu kişi.

Yıxılan adama adam gülməz ki,
Eh, kimin başına qəza gəlməz ki?!.
Yollar haçan bitir? – Bilə bilməz ki.
Əjəl köhləninə minən bu kişi.

Sənə “xanım” dedim, qəbahətim var,
Məni bağışlasın xanım-xatınlar.
Sənin jaynağında el içində xar –
Qəfil dönəlgəsi dönən bu kişi.

HƏLƏ O DEMƏK DEYİL

Tək çiçək müştuluqdu,
Hələ yaz olmaq deyil.
Vida ümid deməkdi,
Hələ üzülmək deyil.

Lə'l kimi baxma lə'lə,
Saf-çürük et, yüz ələ.
Qabıq pərdədir hələ –
Hələ üz olmaq deyil.

Üzdə gizlənir dünya,
Astara çökür mə`na.
Yasaqda yüz təmənna,
Yasaq göz olmaq deyil.

Qurd qoyuna çobansa,
Beş gün dözsə, dayansa,
Məqsədinə yubansa,
Hələ düz olmaq deyil.

Başmağı başa qoymaq,
Gülünj göstərər anjaq!
Heç kəsə oxşamamaq
Hələ öz olmaq deyil!

Abırsızdan min uzaq! –
Çəkinərəm haqq-nahaq.
Öz abrına qısılmaq
Künjə qısılmaq deyil;
Bir nadana basılmaq
Hələ basılmaq deyil!

1980.

OVUNMAZ DƏRD

*Vaxtilə aktyor olmuş Ziya Əfəndi
səhhəti ujbatından səhnəyə həsrət qalıb...*

Bir bulağın gözü burda tutulub,
Nur qətrəli gur su qalıb içində.
Uçan yerdə qanadları qırılıb,
Dünya boyda arzu qalıb içində.

Düzən yolu birdən-birə diklənib,
Qatarından ayrı düşüb, təklənib.
Bir kamandı: qəm üstündə köklənib,
Yeri, göyü... ərzi qalıb içində.

Korşalmadan pas atıbdı ovxarı,
Tufan qopub, qışa girib baharı.
Axar ikən axmaz olub axarı,
Bir vulkanlıq hirsi qalıb içində.

1982.

TƏRƏZİNİN İKİ GÖZÜ

Hörmət bir gözdədi, qılıq bir gözdə,
Görək nə göstərir tərəzi indi.
Yüzillik dostluğu sarsıda bilər
Dünyanın bu qılıq mərəzi indi.

Məhəbbət – birüzlü, birləngili jövhər,
Qılığın üzü var ulduzlar qədər.
Məhəbbət – bir quzu, qılıq – bir xənjər;
Yəqin üzə çıxar qərəzi indi.

Qılıq məhəbbəti yamsılar müdam,
Qılıq məhəbbətdən parlaqdı bu dəm.
Onun hünərinə mat qalır adam:
Dağ əyər qılığın hərəsi indi.

Uçundu məhəbbət bu səksəkədə:
 “Pərsəngsiz çəkildi hər şey bəlkə də...
 Əfsus, ağır gəldi qılıq çəkidə...
 Xəlvətdi qılığın dərəsi indi.

1978.

ÇOXÜZLÜ

O, hər yerdə kiçiklərin
 Əngəl olar arzusuna.
 Yıxılana balta çalar,
 İstəyər ki, dizi sına.

Bir vəzifə sorağında,
 Yumru möhür marağında,
 Böyüklərin qabağında,
 Dönər bahar quzusuna.

Dişlər qızıl olmaq ilə,
 Qızıl söz ki çıxmır çölə?!
 Zorla, güclə, ölə-ölə
 Haram qatır ruzisinə.

Hər məclisdə deyər sağlıq,
 Hər kəlmədə qurumsaqlıq...
 Başdan-başa bir yaltaqlıq –
 Qulaq assan mövzusuna.

Şəklin – insan, istəyin – şər,
 Bir sözünə min qan düşər.
 (Bəşərsən, ya qeyri-bəşər,
 Əl çək Allah rizasına!)

SIFIRBAŞ

Sıfırbaşdı, aləm bilir,
 Düşünmə ki, boşdu sıfır.
 Boş fır ilə dağı dəlir,
 Kim deyər ki, fındı o fır?!

İki vur bir... cavabsızdı,
 Üzə vurdun, coşdu, qızdı.
 Ağlına ki işiq sızdı –
 Qoymaz qala bircə hovur.

Taxır rentgen gözlükleri,
 Yer altında görür zəri,
 Başı bağlı yüzlükleri...
 Boş başıyla əzir, ovur...

Yerdə bitir, göydə bitir,
 Tez özünü gözə dürtür,
 Tüklənəni dərhal ütür,
 Dəhnəsindən suyu sovur.

Sifətinə çıxıb codu,
 Səni fağır tapıncadı...
 Dili – zağlı tapançadı,
 Ağzı – tapançaya qobur.

HARDAN ÖYRƏNMİŞƏN?

Hardan belə öyrənmişən:
 Böyür-böyür böyürməyi.
 Yalan-palan əlcimləyib,
 Asta-asta əyirməyi;

Hay-küy ilə baş qatmağı,
 Taxta qılınc oynatmağı,
 Dibsiz qazan qaynatmağı,
 Boş yüyrüyü yüyürməyi;

Vayda içib, kefdə içib,
 Lap hamidan siftə içib,
 Müftə yeyib, müftə içib,
 Müftə doyub gəyirməyi;

Fağır görse qazılaşıb,
 Qozu-qozu qozulaşıb,
 Qoç görəndə quzulaşıb,
 Oğlaq kimi bəyirməyi;

Boğazını arıtlayıb,
 Dil-dodağın barıtlayıb,
 Altdan-altdan marıtlayıb,
 Qəfil qılınc siyirməyi?

Sən bir qırğı, şikarın – qaz
 Caynağından qurtaran az.

Heç nə sən tək bacarammaz
Leş üstünə yüyürməyi!

DAĞ DÖZÜMÜ

Əsarətə düşərsə dağ,
Səfil dağmı, yiyesimi?!
Xəncər pendir kəsəmmirsə,
Suçlu qınmı, tiyəsimi?!

Yaradanın rəhmi yoxsa,
Nə diləsək, nəhmi yoxsa?!
Sahibinin fəhmi yoxsa,
Dağ özünü öyəsimi?!

Qopsa tufan, min səs-səda,
Dağ duyarmı, qorxu-qada?!
Bir şığıyan bərgüşada
Dağ: «Xoş gəldin!» -- deyəsimi?!

Başqalaşıb dünya halı;
İndi necə anlamalı?!
Sahib dağın danlamalı;
Dağ sahibin söyəsimi?!

Sinəsində nə şırımlar!
Çalın-çarpaz aşırımlar.
Şaqqıldayan ildirimlər
Dağın sorğu niyəsimi?!

Çeşmə-çeşmə burda su var,
At tövşüyür, əylə, suvar ...
Zindan üstdə gordası var:
Dəmircioğlu döyəsimi?!

Zivələri leysan yudu,
Üstü-başı eyzən sudu...
Topa qalxan o buludu
Dağ, əyninə geyəsimi?!

Zaqatala.

YETƏR Kİ...

Dərd çəkmə, arzuna mənzil uzaqsa,
Yetər ki, taleyin köhlən at olsun.
Farağat dayanar dünya yerində,
Yetər ki, iştahan farağat olsun!

Üzülmə ömrünün gün axışına,
Payız heyran qalsın yır-yığışına.
Dərd çəkmə, qarıldar qarğı qışına,
Yetər ki, yazına bülbül mat olsun.

Gözünü qırmasın nə qan, nə qada,
Bir nəsil sığınır bir təmiz ada.
Başının dərdini çəkmə dünyada,
Yetər ki, papaqda bir urvat olsun.

Haçansa çörəyin, suyun qıt olsa,
Kim sənə ər deyər, qaşın çatılsa?!
Dərd deyil imkanın yalınqat olsa,
Yetər ki, hörmətin yeddi qat olsun.

Zora tab götirməz dəmir qapılar,
Ayaq da çapılar, baş da çapılar...
Dərd çəkmə, dərdinə dərman tapılar,
Yetər ki, vijdanın salamat olsun.

1985

ÇIVSIZ ÇƏNƏ

*Bir tamada gördüm: saqqızı
qurtarmışdı deyə,
işini—peşəsini buraxıb, paeziyamızın ulu
ustadlarına
həcvü- hədyan yağdırırdı...*

Nə işin var sənin zirvədəkiynən?
Qan olmaz: güzgüyə bir baxsan axı.
Bir çımdık torpağı seçə-seçməyə,
Necə görə bilər tısbaga dağı?!

Əbəs çabalayıb, yorma qafanı,
Boş kəllə içində dərrakə hanı?!
Ağzına fikir ver, həddini tanı:
Rəzalət quyusu, ilan yumağı!

Günə göz yumanın kor olar gözü!
Nadanlığın məni tərpətdi, düzü.
Sən seçə bilməzsən ipəkdən bezi,
Çəkil öz qınına, incitmə xalxi!

Ələsgər demişkən “lağari-məkəs:”
“Lağar milçəyi” bil bu sözə əvəz.
Yönlü şair olsan, nə deyərdin bəs?!
Elinə-- gözdağı, özünə--yağı.

Yüz yol dirilməyə güc tapar Vurğun!
Yenə külüng çalar, dağ çapar Vurğun!
Soyub da dərinə duz təpər Vurğun:
Ölsən də, kəsilməz selin qabağı!

Vurğun zirvəsi var şeirimizin də,
Hələ yol gedirik onun izində!
Vətənin ürəyi çarpar sözündə,
Yenə dolaşmaqda eli-oymağı.

Belə köpüklənib, qızarsan hərdən,
Nə qana bilərsən milli dəyərdən?!
Suçunu bir fil də qaldırmaz yerdən,
Bir cıvsız çənəsən, bir qan çanağı...

13 07 2011. Şəmkir.

